

บทที่ 4

ลักษณะโครงสร้างของจังหวัดจันทบุรี

จากการศึกษาในบทที่ 3 ทำให้ทราบถึงบทบาทและความสำคัญของจังหวัดจันทบุรีในระดับภาคมาแล้ว ดังนั้นในบทนี้จะเป็นการศึกษาในรายละเอียดของลักษณะโครงสร้างทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากร สังคม ฯลฯ ตลอดจนบ่งชี้ถึงสภาพการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน รวมทั้งการคาดการณ์ แนวโน้มในอนาคต ผลการศึกษาในบทนี้จะทำให้ทราบถึงสภาพการณ์ต่าง ๆ ของจังหวัดจันทบุรี อันเป็นข้อมูลที่สำคัญที่ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนโครงสร้างที่เหมาะสมให้แก่จังหวัดในบทต่อไป

4.1 ประวัติความเป็นมา

จันทบุรี เป็นเมืองเก่าแก่เมืองหนึ่งในประเทศไทย ซึ่งไม่สามารถหาหลักฐานยืนยันได้แน่นอนว่าสร้างขึ้นตั้งแต่เมื่อใด แต่พบหลักฐานจากหนังสือฝรั่งเศสชื่อ แคมโบช ซึ่งเขียนโดย มร.อติเมอร์ เมื่อ พ.ศ. 2444 เขียนไว้ว่ามีบาทหลวงองค์หนึ่งพบศิลาจารึกภาษาสันสกฤต ที่ตำบลเขาสระบาปในศิลาจารึกมีข้อความว่า เมื่อ 1,000 ปีล่วงมาแล้ว มีเมือง ๆ หนึ่งชื่อว่า "ควนคราบุรี" เป็นเมืองที่มีอาณาเขตกว้างขวางมาก ตั้งอยู่ที่เชิงเขาสระบาป แต่จะเป็นเมืองตรงกับเมืองจันทบุรีหรือไม่นั้นยังไม่ทราบแน่ชัด แต่ปัจจุบันยังปรากฏซากของเมืองเก่าแก่ที่สุดของจังหวัดจันทบุรี ที่ตั้งอยู่หน้าเขาสระบาป ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำจันทบุรี ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า "เมืองนางกาไว" ชาวพื้นเมืองเดิมของจังหวัดจันทบุรีเป็นชาติของในปัจจุบัน พวกของตั้งภูมิลำเนาอยู่ในป่าติดกับเขตแดนเมืองพระตะบอง และบางท้องถิ่นในเขตอำเภอมะขามจังหวัดจันทบุรี พวกของมีภาษาพูดต่างจากภาษาไทยและภาษาเขมร และได้ถอยร่นจากเมืองจันทบุรี เข้าป่า เมื่อไทยมีอำนาจเข้าครองจังหวัดจันทบุรีในสมัยกรุงศรีอยุธยา

เมื่อประมาณ พ.ศ. 1400 พวกขอมมีอำนาจได้เข้าครอบครองเมืองจันทบุรี ซึ่งปรากฏหลักฐานเป็นเมืองเก่าที่กำแพงก่อด้วยศิลาแลงและเชิงเทินดินเป็นคันขึ้นไป และมีถนนโบราณอีก 2 สาย ซึ่งยังคงสังเกตเห็นเป็นแนวได้ นอกจากนั้นยังมีศิลาแกะสลักเป็นเศียรเทวรูปทับหลังศิลปะขอม สิ่งศิลา และศิลาจารึกภาษาขอม และสันนิษฐานว่าขอมปกครองจันทบุรี

ประมาณ 400 ปี ก็เสื่อมอำนาจลงในปลายพุทธศตวรรษที่ 17 พวกไทยทางอาณาจักรฝ่ายใต้ ซึ่งมีราชธานีอยู่ที่เมืองสุพรรณบุรี (เมืองอู่ทอง) ได้เข้ายึดจันทบุรีไว้ได้ และจากหลักฐานพบว่า เมืองจันทบุรีเคยเป็นเมืองขึ้นของไทยตั้งแต่สมัยพระเจ้าอู่ทอง คือ เมื่อพระเจ้าอู่ทองทรงสร้างกรุงศรีอยุธยาขึ้นใน พ.ศ. 1893 ทรงประกาศว่า กรุงศรีอยุธยามีประเทศราช 16 หัวเมือง ซึ่งรวมจันทบุรีด้วย และในสมัยพระเจ้าอู่ทอง เมืองจันทบุรีได้ย้ายตัวเมืองเดิมจากเชิงเขา สระบาป ตำบลคลองนารายณ์ มาสร้างใหม่ที่บ้านหัววัง ตำบลทุ่งหลายดิน (ปัจจุบันเป็นตำบลจันทนิมิต) ซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำจันทบุรี สาเหตุที่ย้ายเมืองเนื่องจาก เมืองเดิมอยู่ติดเชิงเขาสระบาป โอกาสขยายเมืองเป็นไปได้ยาก และเมืองใหม่ติดกับแม่น้ำจึงสะดวกต่อการคมนาคมและมีน้ำใช้

นอกจากนั้น ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่า เมื่อ พ.ศ. 1927 พระราเมศวร ขึ้นไปตีเมืองเชียงใหม่ได้และกวาดต้อนชาวเมืองมาไว้ที่เมืองจันทบุรี ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า "บ้านลาว" ต่อมาในสมัยพระนารายณ์ ประมาณ พ.ศ. 2200 ได้มีการย้ายเมืองจากบ้านวังหินมาสร้างที่บ้านลุ่ม ซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำจันทบุรี เนื่องจากพื้นที่เดิมน้ำท่วมทุกปี ต่อมาในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ขณะที่พม่ายกทัพตีกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเมื่อครั้งยังเป็นเจ้าพระยาวชิรปราการ ได้นำกำลังพลประมาณ 500 คน ตีฝ่าวงล้อมของพม่าออกไปทางทิศตะวันออกและเข้ายึดเมืองจันทบุรี เป็นแหล่งสะสมกำลังพลและเสบียงอาหารนานถึง 5 เดือน เพื่อไปกอบกู้อิสรภาพ

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยเกิดกรณีพิพาทกับประเทศญวนและทำสงครามกัน เนื่องจากเมืองจันทบุรีเป็นเมืองชายทะเลทางทิศตะวันออก อยู่ใกล้กับประเทศญวน สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเกรงว่าญวนจะมายึดเมืองจันทบุรีเป็นที่ตั้งสู้รบกับไทย และตัวเมืองจันทบุรีตั้งอยู่ในที่ลุ่มไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นฐานทัพต่อสู้กับญวน จึงโปรดเกล้าให้ เจ้าพระยามหาประยูรวงศ์ (ติส นุนนาค) เป็นแม่กองออกมาสร้างป้อมค่ายและเมืองขึ้นใหม่ที่ค่ายเนินวงตำบลบางกะจะ ซึ่งตั้งอยู่บนที่สูงเหมาะสมแก่การเป็นฐานทัพ ลักษณะของเมืองสร้างเป็นกำแพงป้อมคูประตูสี่ทิศ มีปืนตั้งอยู่เรียงรายตามป้อม เมื่อ พ.ศ. 2377 และได้สร้างศาลเจ้าพ่อหลักเมือง คลังเก็บอาวุธและวัดชื่อ "โยธานิมิตร" ภายในเมือง ซึ่งปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

เมื่อสร้างเมืองใหม่เสร็จก็ได้ส่งย้ายเมืองที่บ้านลุ่มไปอยู่ที่เมืองใหม่ แต่เนื่องจากตัวเมืองใหม่ ตั้งอยู่บนที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 30 เมตร และห่างจากคลองน้ำใส ซึ่งเป็นคลองน้ำจืดประมาณ 1 กิโลเมตร ทำให้ประชาชนไม่สะดวกต่อการใช้น้ำ จึงมีประชากรจำนวนมากยังคงอยู่ที่เมืองเก่า ต่อมาสงครามสงบลง เมืองใหม่ก็ไม่ได้มีความสำคัญ ครั้นสมัยพระเจ้าอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าให้ย้ายเมืองใหม่มาอยู่ที่เมืองเก่าที่บ้านลุ่มตามเดิมจนถึงปัจจุบันนี้

พ.ศ. 2436 ไทยกับฝรั่งเศสเกิดกรณีพิพาทเรื่องดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง และฝรั่งเศสได้เข้ายึดเมืองจันทบุรีและได้สร้างที่พักบัญชาการ เรียกว่า "ตึกแดง" และที่ซังนักโทษเรียกว่า "คุกขี้ไก่" ที่อำเภอแหลมสิงห์ และอีกพวกหนึ่งตั้งอยู่ที่ตัวเมืองในบริเวณที่เป็นค่ายทหารในปัจจุบัน และเมื่อไทยและฝรั่งเศสได้ตกลงทำสัญญาเป็นที่เรียบร้อย ฝรั่งเศสได้ถอนทหารออกจากจันทบุรีในปี 2447 รวมเวลาที่ยึดเมืองจันทบุรี 11 ปี

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภายหลังการจัดหน่วยการบริหารราชการส่วนกลาง มีกระทรวงมหาดไทยเป็นศูนย์กลางตั้งแต่ พ.ศ. 2437 เป็นต้นมาก็มีการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค เป็นแบบมณฑลเทศาภิบาลให้อยู่ในการปกครองดูแลของกระทรวงมหาดไทย แต่มิได้จัดขึ้นพร้อมกันในคราวเดียว ใน พ.ศ. 2449 ได้มีการจัดตั้งมณฑลจันทบุรีขึ้น โดยมีเมืองจันทบุรี ระยอง และตราด อยู่ในเขตปกครอง มีที่ทำการอยู่ที่ศาลากลางจังหวัดริมแม่น้ำจันทบุรี ต่อมาใน พ.ศ. 2459 ได้สร้างศาลากลางมณฑลบริเวณเมืองเก่าหน้าค่ายทหาร ต่าบลวัดใหม่และได้ย้ายที่ทำการของจังหวัดไปอยู่ที่ศาลากลางมณฑล ต่อมา พ.ศ. 2476 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยได้ยกเลิกมณฑลเทศาภิบาล และจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคออกเป็นจังหวัดและอำเภอเมืองจันทบุรีจึงมีฐานะเป็นจังหวัดหนึ่งทางชายฝั่งทะเลตะวันออก

4.2 ลักษณะโครงสร้างทางกายภาพ

4.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดจันทบุรีตั้งอยู่บริเวณเส้นละติจูดที่ 12° 18' เหนือถึง 13° 20' เหนือกับเส้นลองจิจูดที่ 101° 42' ตะวันออกถึง 102° 32' ตะวันออก

ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทย และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางหลวงหมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท) ประมาณ 330 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 6,052.27 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,782,500 ไร่ คิดเป็นเนื้อที่ประมาณร้อยละ 16.63 ของภาคตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 2 ของภาครองจากจังหวัดปราจีนบุรี โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดชลบุรี บริเวณอำเภอบ่อทอง จังหวัดฉะเชิงเทรา บริเวณอำเภอสนามชัยเขต และจังหวัดปราจีนบุรี บริเวณอำเภอวัฒนานครและอำเภอวังน้ำเย็น

ทิศใต้ ติดต่อกับอ่าวไทย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดตราดบริเวณอำเภอเขาสมิงและกิ่งอำเภอบ่อไร่กับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย บริเวณอำเภอโพนิน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดระยอง บริเวณอำเภอแกลง

4.2.2 การแบ่งเขตการปกครอง

จังหวัดจันทบุรี แบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 6 อำเภอ 61 ตำบล และ 579 หมู่บ้าน การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยเทศบาล 3 แห่ง และสุขาภิบาล 10 แห่ง (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย: 2529) ดังนี้ (ดูตารางที่ 4.1 และแผนที่ 4.1 ประกอบ)

เทศบาลเมือง สุขาภิบาลจันทนิมิต สุขาภิบาลบางกะจะ และสุขาภิบาลหนองบัวอยู่ในอำเภอเมืองจันทบุรี

เทศบาลตำบลท่าใหม่ สุขาภิบาลหนองคล้าและสุขาภิบาลนายายอาม อยู่ในอำเภอท่าใหม่

เทศบาลตำบลขลุง อยู่ในอำเภอขลุง

สุขาภิบาลพลี และสุขาภิบาลปากน้ำแหลมสิงห์ อยู่ในอำเภอแหลมสิงห์

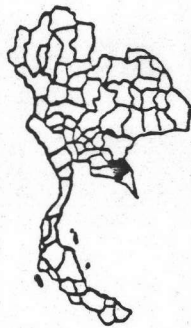
ตารางที่ 4.1 แสดงการแบ่งเขตการปกครอง ของจังหวัดจันทบุรี ปี 2529

เขตการปกครอง	พื้นที่ (ตร.กม.)	การปกครองส่วนภูมิภาค		การปกครองส่วนท้องถิ่น				พื้นที่ ตัวเมือง (ตร.กม.)
		จำนวนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนเทศบาล	พื้นที่ ตร.กม.	จำนวนสุขาภิบาล	พื้นที่ ตร.กม.	
1. อ.เมืองจันทบุรี	262.24	9	92	1	10.25	3	18.5	28.75
2. อ.ท่าใหม่	2,143.22	19	188	1	30.4	2	28.40	58.80
3. อ.ขลุง	747.93	10	83	1	3.18	-	-	3.18
4. อ.แหลมสิงห์	197.64	7	64	-	-	2	70.21	70.21
5. อ.มะขาม	1,357.19	8	84	-	-	1	0.75	0.75
6. อ.โป่งน้ำร้อน	1,344.05	8	68	-	-	2	50.5	50.5
รวมจังหวัด	6,052.27	61	579	3	43.83	10	168.36	212.19

ที่มา : ที่ทำการปกครอง จังหวัดจันทบุรี

■ เทศบาล
▲ อําเภอ

การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี

แผนที่ 4.1

แสดง เขตการปกครองจังหวัด จันทบุรี ปี พ.ศ. 2529

สัญลักษณ์

1.1 ต. ตลาด	1.2 ต. วัดใหม่	1.3 ต. จันทนิมิต
2.1 ต. ท่าใหม่	2.2 ต. ยายจ๋า	
3.1 ต. ปากน้ำ	3.2 ต. คลองน้ำเค็ม	3.3 ต. บางละแ่ก
4.1 ต. ชลุง		

- เขตประเทศ
- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- ..... เขตตำบล
- ◎ จังหวัด
- อำเภอ
- ตำบล

ที่มา สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สุขาภิบาลมะขามอยู่ในอำเภอมะขาม

สุขาภิบาลทับไทร และสุขาภิบาลทรายขาว อยู่ในอำเภอโป่งน้ำร้อน

4.2.3 ลักษณะภูมิประเทศ (ดูแผนที่ 4.2, 4.3 ประกอบ)

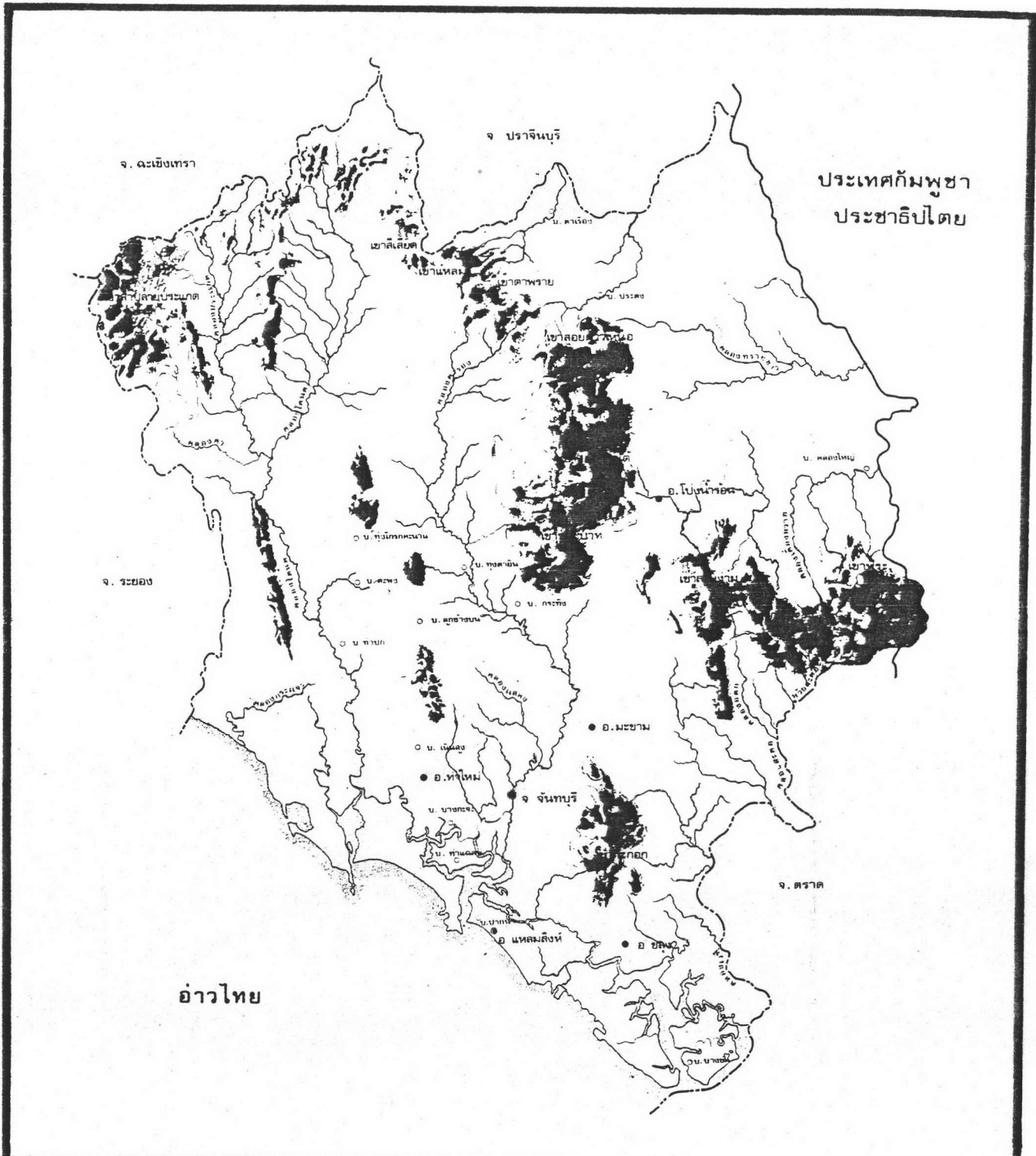
สภาพภูมิประเทศของจังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่จะเป็นที่สูงและภูเขา ปรากฏอยู่ทางทิศเหนือและทิศตะวันออกของจังหวัด โดยเฉพาะทางตอนเหนือมียอดเขาสอยดาว ซึ่งอยู่ในเทือกเขาจันทบุรีเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดในจังหวัดและของภาคตะวันออก เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารที่สำคัญของภาคกลางด้านตะวันออก และเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำจันทบุรี ซึ่งเป็นแม่น้ำที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี ส่วนทางด้านทิศใต้ประกอบไปด้วยที่ราบซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูก และชายฝั่งทะเลที่มีลักษณะเว้าแหว่ง และมีเกาะเล็ก ๆ หลายเกาะ ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดจันทบุรีโดยทั่วไป ประกอบด้วย

4.2.3.1 พื้นที่หาดทราย เป็นแนวยาวไปตามริมฝั่งทะเล ประมาณ 68 กิโลเมตร ซึ่งมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1-3 เมตร อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่ อำเภอแหลมงสิงห์ อำเภอขลุง ส่วนใหญ่พื้นที่บริเวณนี้จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว ชายทะเลประเภทชายหาด อ่าว และแหลมที่สวยงามของจังหวัด

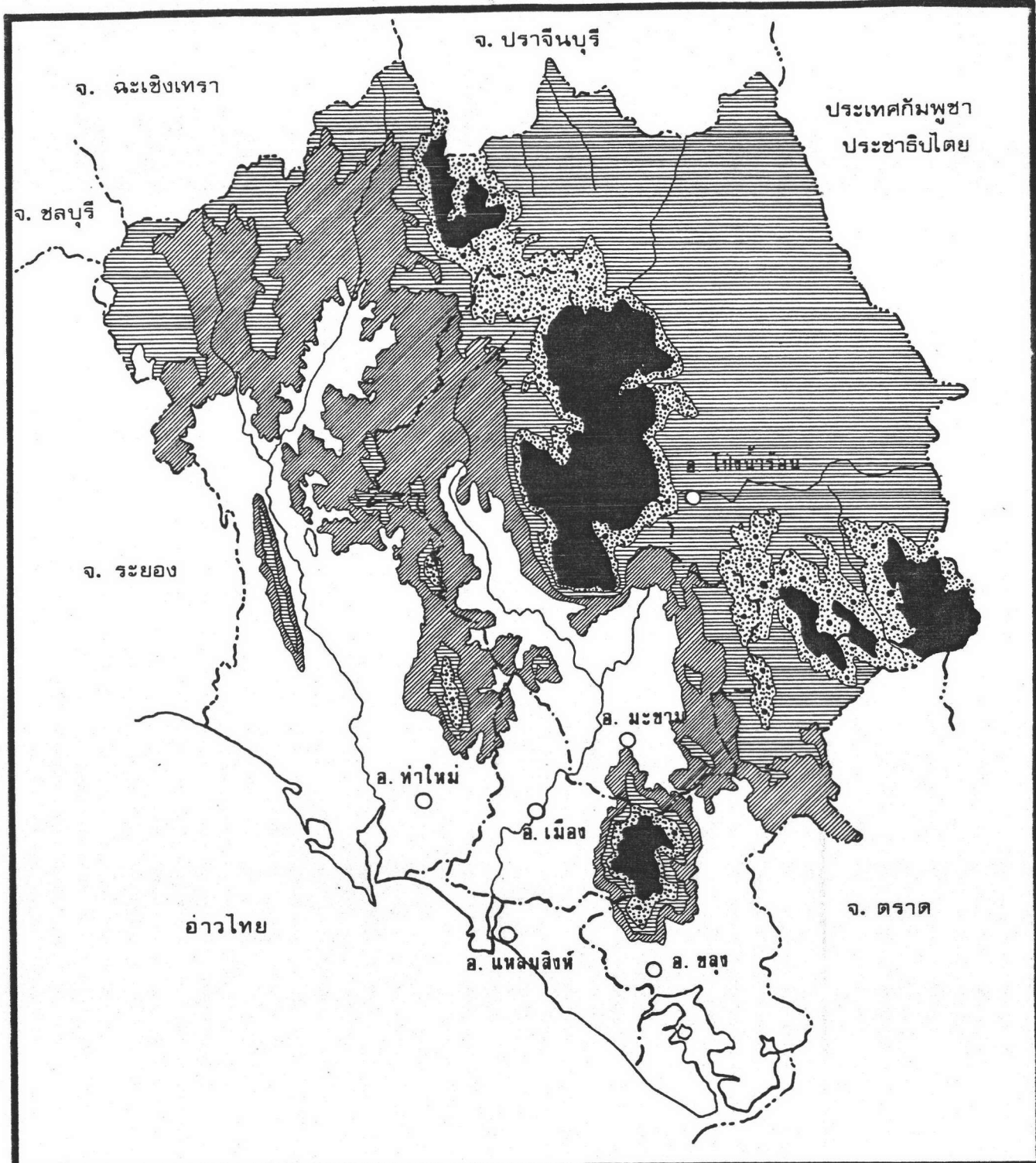
4.2.3.2 พื้นที่ลุ่ม ส่วนใหญ่มักอยู่ระหว่างบริเวณพื้นที่หาดทราย กับพื้นที่ราบ ซึ่งติดต่อกับทางออกของแม่น้ำหรือคลองต่าง ๆ ที่น้ำทะเลขึ้นถึง ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ป่าชายเลนอยู่บริเวณอำเภอท่าใหม่ อำเภอแหลมงสิงห์ และอำเภอขลุง และในบางพื้นที่จะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำเค็มประเภทนากุ้ง โดยเฉพาะในเขตอำเภอขลุง

4.2.3.3 พื้นที่ราบ อยู่ทางทิศใต้ของแนวถนนสุขุมวิทไปหาฝั่งทะเล ซึ่งเป็นแนวขนานไปกับฝั่งทะเล มีระดับความสูงจากน้ำทะเลประมาณ 3-5 เมตร พื้นที่บริเวณนี้ส่วนใหญ่จะเป็นสวนผลไม้จำพวก เงาะ ทุเรียน มังคุด สวนยางพาราและนาข้าว อยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอขลุง และอำเภอแหลมงสิงห์เป็นส่วนมาก มีเป็นส่วนน้อยที่อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่ อำเภอมะขาม และอำเภอโป่งน้ำร้อน บริเวณที่ติดกับประเทศกัมพูชา ประชาธิปไตย บริเวณพื้นที่ราบเหล่านี้มักจะปรากฏภูเขาโดดสูงประมาณ 140-210 เมตร อยู่เป็นหย่อม ๆ และเป็นบริเวณที่มีประชากรตั้งถิ่นฐานหนาแน่น

	การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี	แผนที่ 4.2
	แสดง ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัด จันทบุรี สัญลักษณ์ ภูเขา แม่น้ำ ลำคลอง	————— เขตประเทศ - - - - - เขตจังหวัด - - - - - เขตอำเภอ ..... เขตตำบล ⊙ จังหวัด ○ อำเภอ • ตำบล
	ที่มา กรมพัฒนาที่ดิน	

การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี		แผนที่ 4.3
แสดง	ระดับความสูงของพื้นที่	..... เขตประเทศ
สัญลักษณ์	0 - 50 ม.	----- เขตจังหวัด
	50 - 100 ม.	----- เขตอำเภอ
	100 - 300 ม.	..... เขตตำบล
	300 - 500 ม.	◎ จังหวัด
	ขึ้นความสูงมากกว่า 500 ม.	○ อำเภอ
ที่มา	สำนักผังเมือง	● ตำบล

4.2.3.4 พื้นที่ลูกคลื่นลาดชัน เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของพื้นที่จังหวัด ซึ่งเริ่มตั้งแต่แนวถนนสุขุมวิท ขึ้นไปทางทิศเหนือจนสุดเขตแดนของจังหวัด มีระดับความสูง ประมาณ 30-150 เมตร พืชที่ปลูกในบริเวณนี้ส่วนใหญ่ ได้แก่ พืชไร่ จำพวกมันสำปะหลัง ข้าวโพด ฝ้าย อ้อย ถั่วลิสงและพริกไทย และพืชยืนต้น ประเภท เงาะ ทุเรียน ส้มเขียวหวาน และยางพารา เป็นบางส่วน อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่ อำเภอมะขาม อำเภอขลุง อำเภอเมือง และอำเภอโป่งน้ำร้อน ซึ่งครอบคลุมพื้นที่เกือบทั้งจังหวัด และเป็นพื้นที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งอย่างรุนแรง เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่ลาดชันทำให้น้ำในแม่น้ำลำคลองไหลลงสู่ทะเลอย่างรวดเร็ว ไม่สามารถกักเก็บไว้ใช้ได้ตลอดฤดูแล้ง และพื้นที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดระบบชลประทานในบริเวณนี้ มีการตั้งถิ่นฐานของประชากรเป็นหย่อม ๆ

4.2.3.5 พื้นที่ที่เป็นภูเขาสูง กระจายอยู่ทั่วไปโดยเฉพาะบริเวณตอนเหนือและทิศตะวันออก มีระดับความสูงประมาณ 300-1,670 เมตร ซึ่งเทือกเขาที่สำคัญ ๆ ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตอำเภอมะขาม อำเภอท่าใหม่ และอำเภอโป่งน้ำร้อน อาทิเช่น เขาพระบาท เขาสอยดาว เขาชะเมา และเขาสระบาย ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอขลุง และอำเภอแหลมสิงห์ พื้นที่ส่วนใหญ่ปกคลุมไปด้วยป่าไม้และได้รับการสงวนให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ แต่จะพบว่ามีปัญหาการบุกรุกทำลายป่า โดยเฉพาะในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อนอยู่เสมอ ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาดินพังทลายตามมา และเป็นเขตที่มีการตั้งถิ่นฐานน้อยกว่าเขตอื่น

4.2.4 ลักษณะภูมิอากาศ

เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีอาณาเขตติดกับทะเล ทำให้สภาพภูมิอากาศของจังหวัดแตกต่างจากจังหวัดที่อยู่เหนือ ๆ ขึ้นไป เพราะนอกจากจะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมที่พัดผ่านเป็นประจำแล้ว ยังได้รับอิทธิพลจากลมทะเลด้วย จากการศึกษาจะพบว่าโดยทั่วไปลักษณะอากาศเป็นแบบร้อนชื้น ไม้ร้อนจัดหรือหนาวจัดจนเกินไป และปริมาณฝนจากการตรวจวัดลักษณะภูมิอากาศ โดยกรมอุตุนิยมวิทยา ณ สถานีตรวจอากาศจันทบุรี ข้อมูล 29 ปี (พ.ศ. 2501-2529) มีค่าสถิติเป็นค่าเฉลี่ยรายปี ดังต่อไปนี้ (ดูตารางที่ 4.2 และแผนภูมิ 4.1 ประกอบ)

ตารางที่ 4.2 แสดงลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดจันทบุรี เฉลี่ย 29 ปี (พ.ศ. 2501-2529)

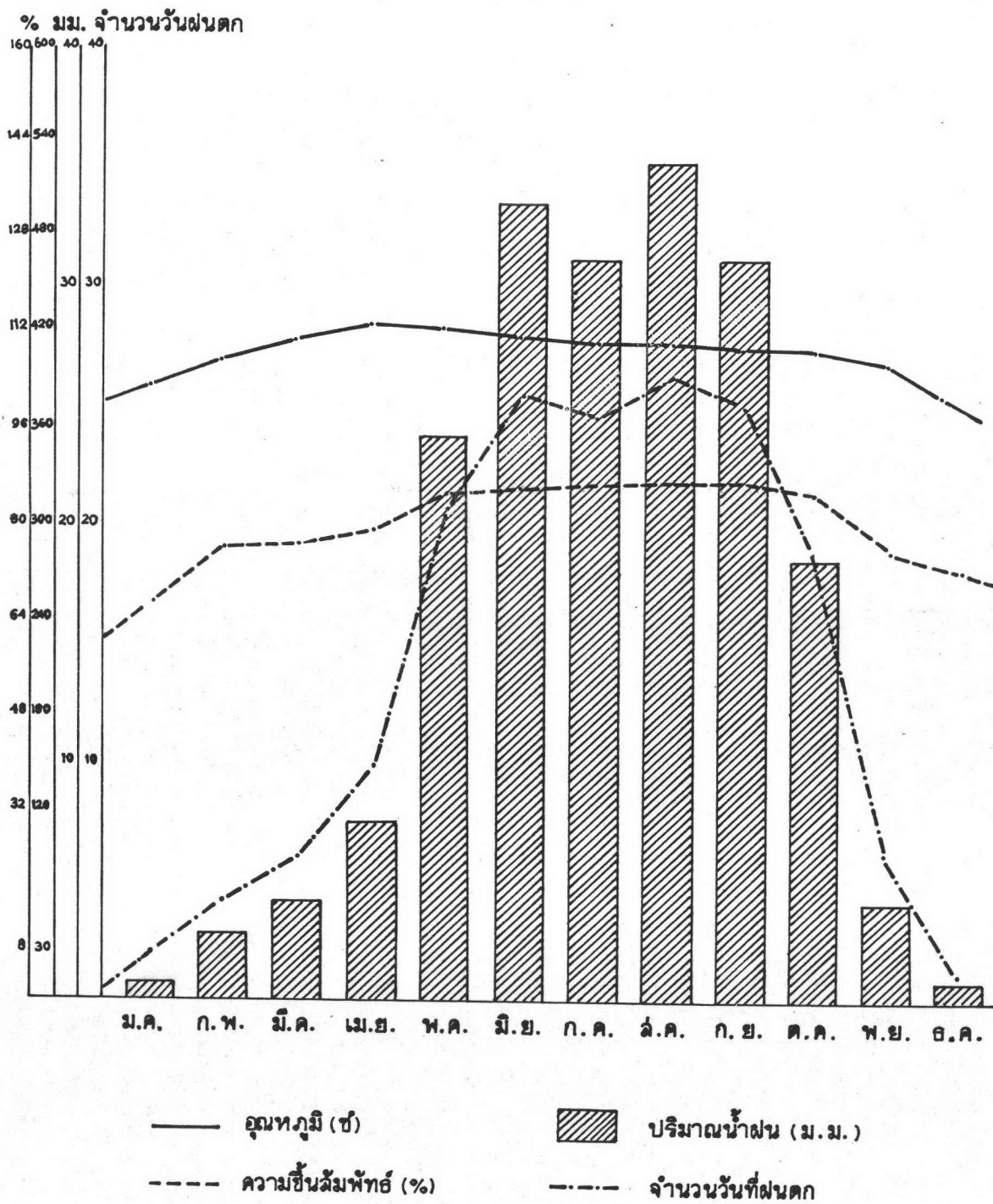
ลักษณะภูมิอากาศ	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย ทั้งปี
อุณหภูมิ (°ซ)													
สูงสุด	34.6	34.6	34.9	35.1	34.8	33.1	32.5	31.2	31.8	33.8	34.1	34.2	33.7
ต่ำสุด	15.4	18.5	19.9	21.8	22.7	22.9	22.4	22.4	22.4	21.6	19.2	16.8	20.5
เฉลี่ย	25.9	26.9	27.8	28.5	28.3	27.7	27.4	27.3	27.2	27.3	26.8	25.9	27.3
ความชื้นสัมพัทธ์ (%)													
สูงสุด	96.9	97.2	97.3	97.7	98.3	98.4	98.3	98.4	98.4	98.2	97.2	95.7	97.7
ต่ำสุด	35.3	38.1	43.4	49.6	55.4	61.9	61.8	61.3	60.2	52.6	46.0	39.3	50.4
เฉลี่ย	66.3	77.1	78.7	80.5	84.4	85.8	86.0	86.5	87.5	83.4	75.4	69.7	79.8
ปริมาณน้ำฝน (มม.)													
ตลอด เดือน	13.1	41.0	58.4	109.1	358.1	495.0	465.7	522.2	468.8	275.1	56.1	12.9	2,893.3
จำนวนวันที่													
ฝนตก	2	4	6	10	21	25	24	26	25	18	6	1	169

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ลักษณะภูมิอากาศ	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย ทั้งปี
wind (knot)													
Prevail wind	NE	S	S	S	S	SW	SW	SW	SW	NE	NE	NE	NE
Mean wind speed	4.1	2.8	2.5	2.4	2.0	2.6	2.5	2.7	1.8	2.7	4.9	5.1	
Max wind speed	40N	42E	65S	44SSE	40S	47SW	60S	38S	40W	63 ^S SSW	40 ^{NNE} NE	40 ^{NNE} NE	65S
ปริมาณเมฆ (0.8)													
เฉลี่ย	4.1	4.8	5.1	5.8	6.5	7.0	7.1	7.2	7.1	6.0	4.7	3.8	5.7
จุดน้ำค้าง (°ซ)													
เฉลี่ย	19.4	21.6	23.1	24.1	24.7	24.9	24.5	24.5	24.4	23.5	21.3	19.2	22.9
การระเหยของน้ำ													
เฉลี่ย (มม.)	152.9	133.8	151.4	145.8	124.0	99.0	105.2	105.2	98.4	119.0	141.4	157.0	1,573.3

แผนภูมิ 4.1 แสดงลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดจันทบุรี เฉลี่ย 29 ปี (2501-2529)

ที่มา สถาบันตรวจอากาศจังหวัด จันทบุรี

ก. อุณหภูมิ เฉลี่ยตลอดทั้งปีประมาณ 27.3 องศาเซลเซียส โดยอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33.7 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 20.5 องศาเซลเซียส โดยเฉลี่ยสูงสุดในเดือนเมษายนคือ 35.1 องศาเซลเซียส และเฉลี่ยต่ำสุดในเดือนมกราคม คือ 15.4 องศาเซลเซียส

ข. ปริมาณฝน เฉลี่ยทั้งปีประมาณ 2,893.3 มิลลิเมตรต่อจำนวนวันที่ฝนตกเฉลี่ย 169 วัน ต่อปี เดือนที่ฝนตกมากที่สุด คือ เดือนสิงหาคม คือ 522.2 มิลลิเมตร เฉลี่ยจำนวนวันที่ฝนตก 26 วัน ต่อเดือน และเดือนที่ฝนตกน้อยที่สุด คือ เดือนธันวาคม คือ 12.91 มิลลิเมตร ต่อจำนวนวันที่ฝนตก 1.7 วัน โดยปริมาณฝนจะกระจายทั่วทั้งจังหวัดและค่อนข้างหนาแน่นบริเวณใกล้ชายฝั่งทะเล

ค. ความชื้นสัมพัทธ์ เฉลี่ยปีละประมาณ 79.7% ซึ่งนับว่าสูงเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ โดยความชื้นสัมพัทธ์จะมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในฤดูฝน ระหว่างเดือนมิถุนายน (85.8%) กรกฎาคม (85.9%) สิงหาคม (86.4%) และกันยายน (87.5%) และมีค่าเฉลี่ยต่ำระหว่างเดือนพฤศจิกายน-มีนาคม (66.3%-78.7%) ในฤดูแล้ง

ง. หมอกและทัศนวิสัย ตีตลอดปีไม่มีปัญหาต่อการคมนาคม

จ. ลมผิวพื้น ระหว่างเดือนตุลาคมถึงมกราคม ลมจะพัดมาตกทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม ทิศทางลมจะเปลี่ยนเป็นพัดมาจากทิศใต้ ซึ่งเป็นลมที่พัดสม่ำเสมอ (ลมว่าว) และในระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายน ลมที่พัดได้แก่ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นลมที่นำปริมาณฝนมามากที่สุด

4.2.5 ลักษณะดิน

4.2.5.1 ชนิดของดิน

จากการสำรวจความเหมาะสมของดินในการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรี โดยฝ่ายทดสอบและวินิจฉัยคุณภาพดิน กองจำแนกที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน สามารถแยกชนิดของดินออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ตามสภาพพื้นที่ วัตถุประสงค์กำเนิด และลักษณะกว้าง ๆ ของดิน ได้ดังนี้

1) ดินบริเวณหาดทรายและสันทราย มีเนื้อที่ 22,975.25 ไร่ หรือร้อยละ 0.58 พบเป็นแนวยาวขนานไปกับชายทะเล โดยมีความกว้างของสันทรายไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับลักษณะของชายฝั่งทะเล เกิดจากทรายที่ถูกน้ำทะเลพัดพามาทับถมที่ริมฝั่งทะเล ลักษณะของดินทั้งเก่าและใหม่จะเป็นดินลึก เนื้อดินหยาบ มีการระบายน้ำดีมาก มีการพัฒนาชั้นของดินไม่ดี ดินที่พบในบริเวณนี้ได้แก่ ดินชุดหัวหิน ดินชุดระยอง ดินชุดบ้านทอน และดินชุดบาเจาะ เหมาะสำหรับปลูกพืชจำพวกมะพร้าว มะม่วงหิมพานต์ แดงโมและถั่วลิสง ให้ผลผลิตปานกลาง เนื่องจากมีบริเวณแร่ธาตุตามธรรมชาติต่ำ และมักจะมีขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ดังนั้นดินบริเวณนี้ส่วนใหญ่ยังคงปล่อยไว้เป็นป่าละเมาะ ยังไม่มีการใช้ประโยชน์อย่างอื่น

2) ดินบริเวณที่ราบต่ำ น้ำทะเลท่วมถึงมีเนื้อที่ประมาณ 250,747.13 ไร่ หรือร้อยละ 6.53 พบเป็นแนวแคบ ๆ ตามชายฝั่งทะเล หรือบริเวณปากแม่น้ำ ซึ่งมีการขึ้นลงของน้ำทะเลเป็นประจำเกิดจากการตกตะกอนน้ำทะเลหรือตะกอนน้ำกร่อยที่พัดพามาทับถมกัน เนื้อดินส่วนใหญ่เป็นดินเหนียวมีการระบายน้ำเลวถึงเลวมาก ดินที่พบในบริเวณนี้ ได้แก่ ดินชุดท่าจีน ดินชุดสมุทรปราการ เหมาะสำหรับปลูกข้าวและมะพร้าว แต่เนื่องจากน้ำทะเลท่วมถึงและระดับน้ำใต้ดินชั้นสูงเกือบถึงหน้าดินตลอดทั้งปี จึงไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ ยังคงสภาพเป็นป่าจาก ป่าเสม็ด ป่าโกงกาง และป่าแสม มีบางแห่งใช้ขุดทำบ่อเลี้ยงปลาด้วยเช่นกัน

3) ดินบริเวณที่ราบลุ่ม น้ำทะเลเคยท่วมถึงมาก่อน มีเนื้อที่ประมาณ 68,925.75 ไร่ หรือร้อยละ 1.74 พบบริเวณถัดจากที่ราบลุ่มน้ำทะเลท่วมถึง เกิดจากการตกตะกอนทับถมของตะกอนน้ำกร่อยเก่า เนื้อดินเป็นดินเหนียวมีความเป็นกรดจัด และมีการระบายน้ำเลว ดินที่พบได้แก่ ดินชุดองครักษ์และดินชุดชะอำ มีปริมาณแร่ธาตุธรรมชาติค่อนข้างสูง เหมาะสำหรับปลูกข้าวให้ผลผลิตปานกลาง แต่เนื่องจากมีความเป็นกรดจัดมาก ดังนั้น ดินบริเวณนี้ส่วนใหญ่ยังคงปล่อยทิ้งไว้ให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่า

4) ดินบริเวณที่ราบน้ำท่วมถึงและสันริมฝั่งแม่น้ำ มีประมาณ 69,718 ไร่ หรือร้อยละ 1.76 พบบริเวณลำน้ำและลำธารใหญ่ เกิดจากการตกตะกอนทับถมของตะกอนลำน้ำใหม่ บริเวณที่เป็นสันดินริมน้ำเป็นดินที่มีการระบายน้ำดีถึงปานกลาง เนื้อดินเป็นดินเหนียวและดินทราย มีการเรียงสลับเป็นชั้น ๆ ส่วนบริเวณที่ราบ

ของลำน้ำจะเป็นดินที่มีเนื้อดินละเอียดกว่าจำพวกดินเหนียว มีการระบายน้ำค่อนข้าง เลวถึง เลว มีการเรียงลำดับชั้นดินดีกว่าดินบนสันดินริมน้ำ ส่วนใหญ่จะมีน้ำท่วมทุกปี ดินที่พบได้แก่ ดินชุดราชบุรี ดินชุดบ้านค่าย ดินคล้ายดินชุดราชบุรี เนื้อดินเป็นดินร่วน และดินตะกอนหลายชนิดปนกัน เหมาะสำหรับปลูกข้าวให้ผลผลิตค่อนข้างสูง ถ้าน้ำไม่ท่วมเสียหาย

5) ดินบริเวณลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ มีประมาณ 430,578.88 ไร่ หรือร้อยละ 10.87 เป็นบริเวณที่ราบน้ำท่วมถึงมาก่อน พบบริเวณถัดจากบริเวณที่ราบน้ำท่วมถึงของลำน้ำต่าง ๆ เกิดจากดินตะกอนลำน้ำเก่าที่ถูกพัดพามาทับถมกันเป็นเวลานาน เนื้อดินมีตั้งแต่หยาบถึงละเอียด มีการระบายน้ำค่อนข้าง เลวถึง เลว ส่วนใหญ่จะมีน้ำท่วมขังประมาณ 4-5 เดือน ดินที่พบมีหลายชนิด เช่น ดินชุดแกลง ดินชุดบางนรา ดินชุดมะขาม ฯลฯ เหมาะสำหรับปลูกข้าว พืชล้มลุก และไม้ผลต่าง ๆ และมีบางแห่งเป็นป่าละเมาะ และทุ่งหญ้าเดี่ยว ๆ ปกคลุมอยู่

6) ดินบริเวณลานตะพักลำน้ำระดับกลาง มีประมาณ 479,311.25 ไร่ หรือร้อยละ 12.10 พบบริเวณถัดจากลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ มีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชันประมาณ 3-8% เกิดจากตะกอนลำน้ำเก่าที่พัดพามาทับถมเป็นเวลานาน ลักษณะของเนื้อดินมีทั้งละเอียดและหยาบ มีการระบายดีถึงดีปานกลาง มีความเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นกรดจัด ดินที่พบในบริเวณนี้ได้แก่ ดินชุดลำภูลา ดินคลองท่อม ดินชุมพร ฯลฯ เหมาะสำหรับปลูกผลไม้ จำพวก เงาะ ทุเรียน ส้ม กล้วย และทำสวนยางพารา แต่ต้องมีการเพิ่มธาตุอาหารให้แก่ดินในเวลาอันเหมาะสม เพราะมีปริมาณแร่ธาตุตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำ

7) ดินบริเวณเป็นตะกอนรูปพัดติดต่อกัน (Coalescing fan) มีประมาณ 173,502.75 ไร่ หรือร้อยละ 4.38 พบบริเวณใกล้เทือกเขาเกิดจากการพัดพาเอาตะกอนขนาดต่าง ๆ ของลำน้ำมาทับถมกันในบริเวณที่ราบเชิงเขาเป็นแนวติดต่อกันไปทำให้พื้นที่มีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความลาดชันประมาณ 1-3% ลักษณะของดินเป็นดินร่วนปนทราย เนื่องจากดินส่วนใหญ่เกิดจากตะกอนที่มาจากหินแกรนิต มีการระบายน้ำดี มีความเป็นกรดจัดถึงกรดเล็กน้อย ดินที่พบได้แก่ ดินชุดทุ่งหว้า ดินชุดห้วยโป่ง และดินผสมบริเวณหุบเขา (valley complex) เหมาะสำหรับปลูก เงาะ ทุเรียน พริกไทย ส้ม

และยางพารา แต่เนื่องจากอยู่ในบริเวณที่สูงมักเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ดังนั้น ดินบริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบ ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์

8) ดินบริเวณพื้นผิวที่เหลื่อมค้ำจากการกัดกร่อน

(Erosion surface) มีประมาณ 917,029.38 ไร่ หรือร้อยละ 23.15 เป็นดินที่พบมาก รองจากดินบริเวณเนินเขา และภูเขา เกิดจากการกัดกร่อน ชะล้าง ของวัตถุต้นกำเนิด ของดิน ซึ่งมีอยู่หลายชนิด อาทิเช่น หินดินดาน หินปูน และหินบะซอลท์ เนื้อดินจะแตกต่างกันตามสภาพของวัตถุต้นกำเนิด แต่ส่วนใหญ่มีการระบายน้ำดี มีความเป็นกรดเล็กน้อยถึง ปานกลาง ดินที่พบได้แก่ ดินชุดหนองคล้า ดินชุดตรง ดินชุดบึงขันธ์ ดินชุดอ่าวลึก ดินชุดโป่งน้ำร้อน ฯลฯ ดินบริเวณนี้ยังคงสภาพเป็นป่าดงดินหรือป่าเบญจพรรณ มีบางแห่งใช้ประโยชน์ในการปลูกไร่ เช่น ข้าวโพด ฝ้าย มันสำปะหลัง และถั่วลิสง แต่มักประสบปัญหา การพังทลายของผิวดินหน้าดิน เมื่อฝนตกหนัก

9) ดินบริเวณพื้นที่ที่เป็นธารลาวาที่ถูกกัดกร่อน

(Dissected lava flow) พบประมาณ 41,197 ไร่ หรือร้อยละ 1.04 บริเวณพื้นที่ ดังกล่าวมีลักษณะคล้าย Erosion surface แต่สภาพดั้งเดิมเกิดจากธารลาวาของภูเขาไฟ สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นมีความลาดชัน 2.8% วัตถุต้นกำเนิดเป็นพวกหินดินดานและหินบะซอลท์ ลักษณะดินเป็นดินร่วนถึงดินเหนียวปนดินร่วน มีการระบายน้ำดี มีความเป็นกรดจัด มีปริมาณ แร่ธาตุตามธรรมชาติปานกลาง ดินที่พบได้แก่ดินชุดท่าใหม่ เหมาะสำหรับการทำสวนยางพารา สวนผลไม้จำพวก เงาะ ทุเรียน ส้มและสับปะรด แต่ควรมีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อรักษา ความอุดมสมบูรณ์ของดิน จะทำให้ได้ผลผลิตตอบแทนสูงและสม่ำเสมอ นอกจากนั้นบริเวณดินชุดนี้ ยังปรากฏแร่ธาตุจำพวก ฟอสฟอรัสและกำมะถัน ทำให้มีอุตสาหกรรมการขุดฟอสฟอรัสในบริเวณนี้

10) ดินบริเวณที่ลาดเชิงเขา (Foot hill slope)

พบประมาณ 459,108.88 ไร่ หรือร้อยละ 11.59 พบบริเวณภูมิประเทศลาดเทต่อเนื่องจาก ภูเขา มีความลาดชันน้อยกว่า 35% มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดและลูกคลื่นลอนชัน เกิดจาก วัตถุตกค้างและดินบริเวณเชิงเขาที่เป็นหินแกรนิตและหินทราย ลักษณะเนื้อดินเป็นดินร่วนเหนียว ปนทราย มีความเป็นกรดจัดถึงกรดปานกลาง ปริมาณแร่ธาตุอาหารตามธรรมชาติต่ำ ดินที่พบ ได้แก่ ดินชุดภูเก็ท ดินชุดพะโต๊ะ และดินชุดระนอง ดินพวกนี้ไม่เหมาะสมต่อการทำ

เกษตรกรรม อีกทั้งยังมีการกัดเซาะพังทลายได้ง่าย ดังนั้น พื้นที่บริเวณนี้ส่วนใหญ่คงสภาพเป็นป่าดงดิบตามธรรมชาติ

11) ดินบริเวณเนินเขาและภูเขา (Hills and Mountain) เป็นดินที่พบมากที่สุด คือประมาณ 1,048,146.75 ไร่ หรือร้อยละ 26.46 พบบริเวณที่สูงส่วนใหญ่อยู่บนภูเขา ลักษณะดินบริเวณนี้บางชนิดเป็นดินลึก บางชนิดเป็นดินบาง มีการระบายน้ำดี ส่วนใหญ่มีความลาดชันเกินกว่า 35% ไม่เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรม เพราะเกิดการพังทลายได้ง่าย ควรรักษาเอาไว้ให้คงสภาพป่าไม้ เพื่อรักษาแหล่งต้นน้ำลำธาร และทรัพยากรป่าไม้ เอาไว้

4.2.5.2 สมรรถนะดินเพื่อการเกษตร

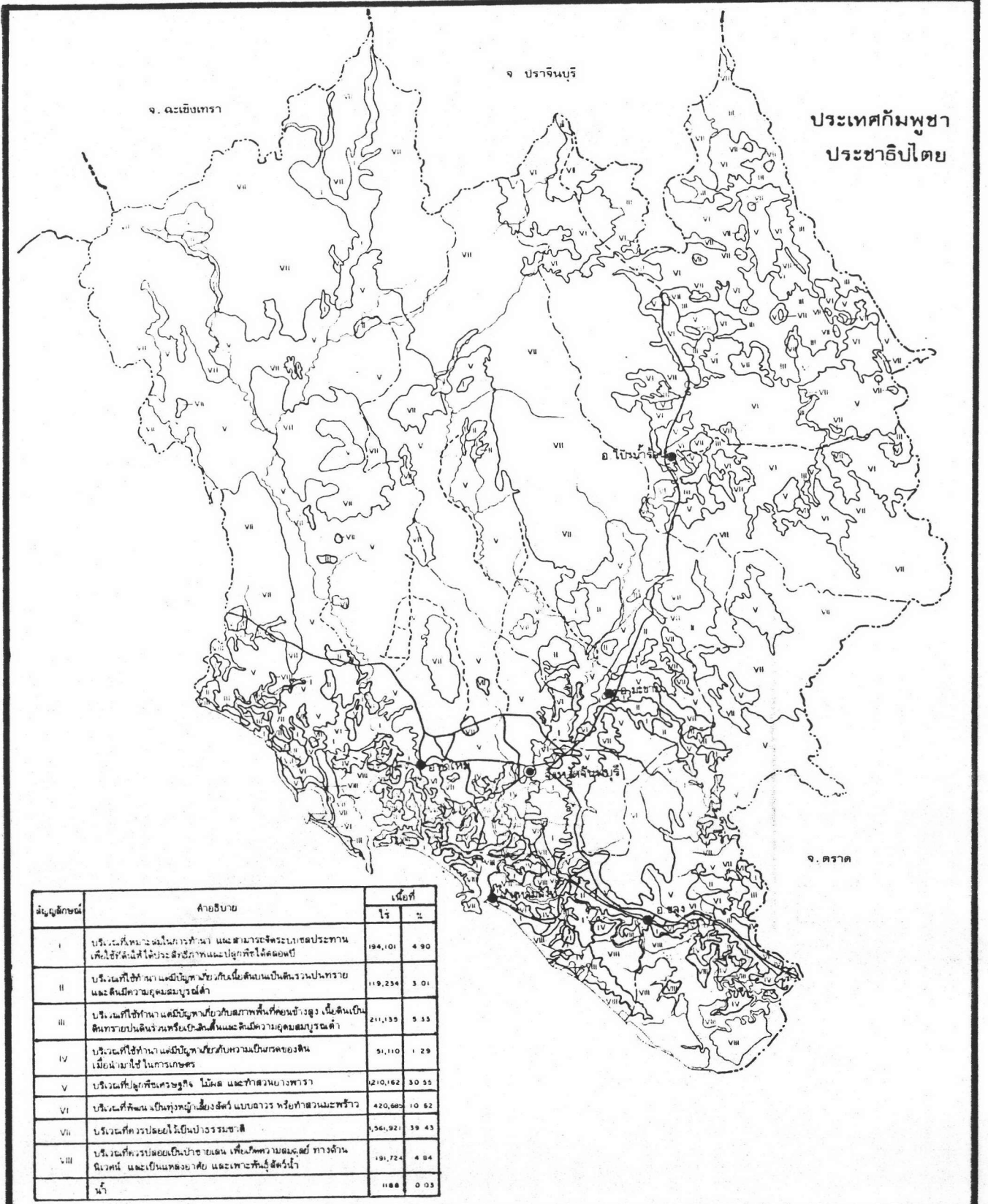
กองสำรวจดิน กรมพัฒนาที่ดิน ได้จำแนกความเหมาะสมของดินบริเวณพื้นที่จังหวัดจันทบุรี โดยศึกษาจากชนิดของดิน ว่าดินในแต่ละพื้นที่มีความเหมาะสมต่อการปลูกพืชประเภทต่าง ๆ อย่างไรบ้าง จากการศึกษา สามารถจัดแบ่งสมรรถนะของดินเพื่อการเกษตรได้ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.4 ประกอบ)

กลุ่มที่ 1 ดินที่เหมาะสมต่อการปลูกข้าวให้ผลผลิตสูง

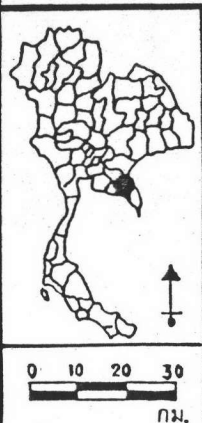
มีเนื้อที่ประมาณ 194,101 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 4.9 ดินบริเวณนี้สามารถจัดระบบชลประทานเข้ามาช่วย ทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตสูงขึ้นและสามารถปลูกพืชได้ตลอดปี นอกจากนั้นดินบริเวณนี้ยังเหมาะสำหรับปลูกพืชไร่บางชนิด เช่น ถั่วลิสง และแตงโม พบมากบริเวณที่ราบใกล้ริมฝั่งทะเล และบริเวณที่ราบปากแม่น้ำในเขตอำเภอแหลมสิงห์ อำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ และบางแห่งของอำเภอมะขาม และอำเภอขลุง แต่จะพบปัญหาน้ำทะเลท่วมถึงและปัญหาดินเค็มเกิดขึ้นเป็นประจำในบริเวณที่ใกล้ชายฝั่งทะเล

กลุ่มที่ 2 ดินที่เหมาะสมต่อการปลูกข้าวและพืชไร่ให้ผลผลิตปานกลาง

มีเนื้อที่ประมาณ 381,479 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 9.63 พบมากบริเวณ อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอมะขาม และบางบริเวณใกล้ชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำในเขตอำเภอแหลมสิงห์ อำเภอขลุง อำเภอท่าใหม่ แต่จะพบว่า ดินบริเวณนี้มีปัญหาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

สัญลักษณ์	คำอธิบาย	เนื้อที่	
		ไร่	๙
I	บริเวณที่เหมาะสมในการทำนา และสามารถจัดระบบชลประทานเพื่อใช้ที่ดินได้ประสิทธิภาพและปลูกพืชได้ตลอดปี	194,101	4.90
II	บริเวณที่ใช้ทำนา และมีปัญหาพืช/สัตว์ล้มตายเป็นอันตราย และดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	119,234	3.01
III	บริเวณที่ใช้ทำนา และมีปัญหาเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ค่อนข้างสูง เป็นดินเป็นหินทรายปนดินร่วนหรือเป็นดินเหนียวและดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	211,135	5.33
IV	บริเวณที่ใช้ทำนา และมีปัญหาเกี่ยวกับความชื้นของดิน เมื่อน้ำแห้งใช้ในการเกษตร	51,110	1.29
V	บริเวณที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ ไม้ผล และทำสวนยางพารา	210,162	5.35
VI	บริเวณที่พัฒนาเป็นทิวทัศน์เชิงอนุรักษ์ แบบถาวร หรือทำสวนมะพร้าว	420,660	10.62
VII	บริเวณที่ควรปล่อยให้เป็นป่าธรรมชาติ	1,561,921	39.43
VIII	บริเวณที่ควรปล่อยเป็นป่าชุมชน เพื่อเก็บความอุดมสมบูรณ์ การถ่วงดินเหนียว และเป็นแหล่งอาศัย และเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ	191,724	4.84
น้ำ		1188	0.03

การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี

แสดง ความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกพืชชนิดต่าง ๆ

สัญลักษณ์

ที่มา กองสำรวจดิน กรมพัฒนาที่ดิน

แผนที่ 4.4

..... เขตประเทศ
 - - - - - เขตจังหวัด
 - - - - - เขตอำเภอ
 ● จังหวัด
 ○ อำเภอ

- บริเวณที่มีปัญหาเนื้อดิน เป็นดินร่วนปนทรายมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ต้องอาศัยปุ๋ยอินทรีย์เข้าช่วย พบมากบริเวณพื้นที่ตอนล่างของอำเภอมะขาม และบางแห่งของอำเภอเมือง และอำเภอขลุง นอกจากนี้ยังประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งเป็นประจำ เพราะสภาพดินซึมซับน้ำได้เร็ว

- บริเวณที่มีปัญหาเกี่ยวกับเนื้อดิน เป็นทรายปนดินร่วน มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และอยู่ในภูมิประเทศที่เป็นที่สูง เกิดปัญหาการพังทลายของหน้าดินได้ง่าย และเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำค่อนข้างรุนแรง พบเป็นบริเวณกว้างใหญ่ในเขต อำเภอโป่งน้ำร้อน และกระจายเป็นหย่อมเล็ก ๆ บริเวณอำเภอขลุง และอำเภอท่าใหม่

- บริเวณที่มีปัญหาเกี่ยวกับความเป็นกรด เป็นเกลือของดิน พบมากบริเวณที่ติดกับชายฝั่งทะเลและที่ลุ่มปากแม่น้ำบริเวณ อำเภอแหลมสิงห์และบางแห่งของอำเภอขลุง อำเภอเมือง และอำเภอท่าใหม่ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีน้ำทะเลแช่ขังอยู่เป็นประจำ ทำให้ดินมีความเป็นกรดสูง

กลุ่มที่ 3 ดินที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เศรษฐกิจ ผลไม้ และยางพาราให้ผลผลิตค่อนข้างสูง มีเนื้อที่ประมาณ 1,210,162 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 30.59 พบเป็นบริเวณกว้างในเขตอำเภอท่าใหม่ อำเภอมะขาม อำเภอขลุง และบางส่วนของอำเภอเมือง กับอำเภอโป่งน้ำร้อน แต่จะพบว่าบริเวณตอนกลางของอำเภอท่าใหม่ อำเภอมะขามและอำเภอขลุง ขึ้นไปทางเหนือมักจะประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งเป็นประจำ และปัญหาหน้าดินถูกกัดเซาะพังทลาย เนื่องจากบริเวณดังกล่าวอยู่ในสภาพภูมิประเทศที่ค่อนข้างสูงนั่นเอง

กลุ่มที่ 4 ดินที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์หรือทำสวนมะพร้าว มีเนื้อที่ประมาณ 420,685 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 10.62 พบมากในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน เนื่องจากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่สูง และดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ อีกทั้งสภาพภูมิอากาศค่อนข้างแห้งแล้งกว่าบริเวณที่ใกล้ชายฝั่งทะเล ดังนั้น ปัญหาที่พบเป็นประจำในเขตนี้ได้แก่ การพังทลายของดิน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ ดังนั้น บริเวณนี้จึงเหมาะต่อการพัฒนาให้เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์มากกว่าการเพาะปลูก

กลุ่มที่ 5 ดินที่ไม่เหมาะต่อการเพาะปลูกควรปล่อยไว้ให้เป็นพื้นที่ป่า มีเนื้อที่ประมาณ 1,561,921 ไร่ หรือร้อยละ 39.43 พบมากบริเวณเนินเขา และเทือกเขาสูงในเขตอำเภอท่าใหม่ อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอมะขาม อำเภอขลุง และบางส่วนของอำเภอเมือง ในปัจจุบันพบว่าบริเวณดังกล่าวเกิดปัญหาการบุกรุกทำลายป่าเพื่อการเพาะปลูกพืชไร่ และชุดพลอย ทำให้สภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ และยังก่อให้เกิดปัญหาฝนแล้งตามมา

กลุ่มที่ 6 ดินที่ไม่เหมาะต่อการเพาะปลูก ควรอนุรักษ์ให้เป็นป่าชายเลน มีประมาณ 191,724 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.84 พบมากบริเวณริมชายฝั่งทะเลและที่ราบปากแม่น้ำในเขตอำเภอขลุง และบางแห่งในเขตอำเภอแหลมสิงห์ อำเภอเมือง และอำเภอท่าใหม่ บริเวณนี้มีกประสบปัญหาหน้าทะเลแข็ง และสภาพของดินเค็ม ดังนั้นสมควรที่จะอนุรักษ์เป็นป่าชายเลน หรือเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเค็มและน้ำกร่อย

อย่างไรก็ตาม พบว่า สมรรถนะดินเพื่อการเกษตรของจังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่เหมาะสำหรับการเพาะปลูกพืชจำพวกผลไม้และพืชไร่ต่าง ๆ เช่น เงาะทุเรียน มังคุด ส้มเขียวหวาน มันสำปะหลัง พริกไทย ปอ ถั่วลิสง ฯลฯ และยางพารา โดยเฉพาะผลไม้ เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของจังหวัด ส่วน ข้าว สามารถปลูกได้เฉพาะบางพื้นที่ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศและคุณสมบัติของดินมีความเหมาะสมต่อการปลูกข้าวน้อย

4.2.5.3 การใช้ที่ดิน

จากผลการสำรวจสภาพการใช้ที่ดินของจังหวัดจันทบุรีในปี 2528 ของหลายหน่วยงาน อาทิเช่น กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานสถิติ และกรมพัฒนาที่ดิน สรุปได้ว่าการใช้ที่ดินของจังหวัดจันทบุรี แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ได้แก่ พื้นที่เกษตรกรรม มีประมาณ 1,254,084 ไร่ หรือร้อยละ 31.65 พื้นที่ป่าไม้ 1,209,430 ไร่ หรือร้อยละ 30.53 พื้นที่แม่น้ำลำคลอง หนองบึง ตัวเมือง และอื่น ๆ 1,497,736 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 37.80 โดยมีรายละเอียดของการใช้ที่ดินดังนี้

1) พื้นที่เกษตรกรรม การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรหลักของจังหวัดจันทบุรี ได้แก่ พื้นที่เพาะปลูกผลไม้และไม้ยืนต้น พื้นที่เพาะปลูกผลไม้และไม้ยืนต้น พื้นที่เพาะปลูกพืชไร่ และพื้นที่นาข้าว โดยพบว่า พื้นที่เพาะปลูกผลไม้และไม้ยืนต้น ซึ่งได้แก่เงาะ ทุเรียน มังคุด ส้ม และยางพารามีมากที่สุด คือ ประมาณ 408,580 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.6 ซึ่งพบเป็นบริเวณกว้างตั้งแต่พื้นที่ถัดจากพื้นที่ราบชายฝั่งทะเลเข้าไปจนถึงพื้นที่ตอนกลางของจังหวัด โดยส่วนมากจะปลูกในลักษณะสวนผสม พบทั่วไปทุกอำเภอ โดยเฉพาะอำเภอท่าใหม่ เป็นอำเภอที่ปลูกมากที่สุด รองลงมาได้แก่อำเภอมะขาม อำเภอขลุง อำเภอเมือง อำเภอโป่งน้ำร้อน และอำเภอแหลมสิงห์ ตามลำดับ เนื่องจากการเพาะปลูกพืชประเภทนี้ ส่วนมากอาศัยน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ น้ำฝน ไม่สามารถจัดระบบชลประทานได้ เพราะสภาพพื้นที่ไม่เอื้ออำนวย ดังนั้น ถ้าเกิดภาวะฝนแล้งในปีใด ก็จะก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอันมาก ดังเช่น ในช่วง 7-8 ปี ที่ผ่านมา ได้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งอย่างรุนแรง ทำให้พืชที่ปลูกได้รับความเสียหายเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตอำเภอท่าใหม่ และอำเภอขลุง ซึ่งเป็นบริเวณที่ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าทำให้ฝนทิ้งช่วงนานไม่ตกตามฤดูกาล

สำหรับพื้นที่เพาะปลูกพืชไร่ มีประมาณ 283,635 ไร่ หรือร้อยละ 22.6 พืชที่ปลูกส่วนมาก ได้แก่ ข้าวโพด มันสำปะหลัง ฝ้าย พริกไทย ถั่วลิสง และถั่วเหลือง โดย อำเภอโป่งน้ำร้อนเป็นอำเภอที่เพาะปลูกพืชไร่มากที่สุด รองลงมาได้แก่ อำเภอท่าใหม่และอำเภอมะขาม ส่วนอำเภอขลุง อำเภอเมือง และ อำเภอแหลมสิงห์นิยมปลูกกันน้อยมาก เนื่องจากพืชดังกล่าวสามารถทนต่อสภาพความแห้งแล้งได้ดีกว่าผลไม้ ข้าวและยางพารานั้นเอง ทำให้สามารถเพาะปลูกในพื้นที่ที่มีปัญหาเกี่ยวกับสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำและค่อนข้างแห้งแล้งได้ อาทิเช่น อำเภอโป่งน้ำร้อนและทางตอนเหนือของอำเภอท่าใหม่และอำเภอมะขาม

ส่วนพื้นที่เพาะปลูกข้าว มีเพียง 231,343 ไร่ หรือร้อยละ 18.5 เท่านั้น ข้าวที่ปลูกส่วนใหญ่มีทั้งข้าวสารเจ้าและข้าวเหนียว แต่มีคุณภาพค่อนข้างต่ำและไม่เป็นที่นิยมเพาะปลูก ทำให้ปริมาณผลผลิตในแต่ละปีไม่เพียงพอแก่ความต้องการของประชากร แต่พบว่าพื้นที่เพาะปลูกข้าวจะกระจายอยู่ทั่วไปทุกอำเภอ โดยเฉพาะในเขตแหลมสิงห์

กับ อำเภอบ้านใหม่ จะปลูกมากในแถบพื้นที่ราบใกล้ชายฝั่งทะเล ส่วนอำเภอบ้านใหม่ เป็นอำเภอที่ปลูกข้าวน้อยที่สุด เพราะสภาพพื้นที่ที่เป็นที่สูงและค่อนข้างแห้งแล้งซึ่งไม่เหมาะต่อการปลูกข้าว และจะพบว่าในปัจจุบันพื้นที่นาจะลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากผลตอบแทนน้อยกว่าการปลูกพืชชนิดอื่น ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชที่ปลูก

2) พื้นที่ป่าไม้ มีพื้นที่ประมาณ 1,209,430 ไร่

คิดเป็นร้อยละ 30.5 ของพื้นที่จังหวัดพบมากทางตอนเหนือของจังหวัดในเขตอำเภอบ้านใหม่ อำเภอมะขามและอำเภอบ้านใหม่ ด้านตะวันออกในเขตอำเภอขลุง ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ถาวร และมีป่าชายเลนหนาแน่นในเขตอำเภอขลุง และจะพบว่า ในช่วง 9 ปีที่ผ่านมา พื้นที่ป่าไม้ลดลงจาก 3,167.0 ตารางกิโลเมตร ในปี 2516 เหลือเพียง 1,936.0 ตารางกิโลเมตร ในปี 2525 หรือคิดเป็นอัตราการลดลงเฉลี่ยปีละร้อยละ 4.3 สภาพป่าไม้ที่ถูกบุกรุกทำลายนี้ ส่วนมากเป็นการบุกรุกถางที่เพาะปลูกของประชากรที่ขาดแคลนพื้นที่ทำกิน ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอบ้านใหม่ และอำเภอบ้านใหม่ ส่วนในเขตอำเภอขลุง เป็นการบุกรุกเพื่อขุดหาพลอย ซึ่งปัญหานี้ได้ส่งผลกระทบต่อจังหวัดเป็นอันมาก โดยเฉพาะเรื่องภูมิอากาศและฝนแล้ง เพราะพื้นที่ป่าไม้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของจังหวัด จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการป้องกันรักษาอย่างเร่งด่วน

3) พื้นที่อื่น ๆ มีประมาณ 1,497,736 ไร่ ได้แก่

พื้นที่ตัวเมืองที่อยู่อาศัย พื้นที่อุตสาหกรรมที่แหล่งน้ำต่าง ๆ ตลอดจนพื้นที่ว่างเปล่า ซึ่งจะกระจายอยู่ทั่วไปทุกอำเภอ โดยเฉพาะพื้นที่อยู่อาศัยและอุตสาหกรรมจะหนาแน่นมากในเขตอำเภอเมือง อำเภอบ้านใหม่ และอำเภอขลุง อำเภอบ้านใหม่เป็นอำเภอที่มีการตั้งถิ่นฐานเบาบางที่สุด

4.2.6 ทรัพยากรธรรมชาติ

4.2.6.1 ทรัพยากรแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี มี 3 ประเภท คือ แหล่งน้ำจากอากาศ แหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดิน ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดิน ส่วนแหล่งน้ำจากอากาศ ได้แก่ ปริมาณน้ำฝน เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดของจังหวัดและเป็นแหล่งต้นกำเนิดของแหล่งน้ำที่สำคัญอื่น ๆ ได้กล่าวรายละเอียดในข้อ 4.2.4 แล้ว

ก. แหล่งน้ำผิวดินจังหวัดจันทบุรีมีแหล่งน้ำธรรมชาติ

ประเภท แม่น้ำ ลำคลองมากมาย เนื่องจากสภาพภูมิประเทศประกอบด้วย เทือกเขาสูงหลายแห่งอันเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำ ลำคลอง ประกอบกับอยู่ในเขตที่มีปริมาณฝนตกชุก ดังนั้น ลำน้ำส่วนใหญ่จึงมีน้ำบริบูรณ์ ยกเว้นในช่วงฤดูแล้งปริมาณน้ำลดน้อยลงมาก หรือไม่มีเลย เพราะสภาพพื้นที่เป็นที่ลาด เขาทำให้น้ำในแม่น้ำไหลลงสู่ทะเลในระยะเวลาอันรวดเร็ว สำหรับลำน้ำที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี ได้แก่

1) แม่น้ำจันทบุรี มีต้นกำเนิดจาก เทือกเขา

สอยดาวใต้ ในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน เขาสามง่าม และเขาชะอม ในเขตอำเภอมะขาม ไหลลงทางทิศตะวันตกเฉียงใต้เป็นสาขาทางซ้าย ส่วนสาขาทางขวามีต้นกำเนิดจาก เขาตาพลาย เขาอ่างราบ เขาตะเคียน เขาพระบาทในเขตอำเภอมะขาม และเขาสอยดาวเหนือในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน ไหลลงสู่ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ร่วมกับสาขาทางซ้ายที่ตำบลมะขาม อำเภอ มะขามและไหลไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ผ่านบริเวณอำเภอเมือง ออกสู่ทะเลที่ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ มีความยาวประมาณ 101 กิโลเมตร

2) คลองโตนด มีต้นกำเนิดจาก เขาสี่เสียด

บริเวณพื้นที่รับน้ำซึ่งเป็นเขตติดต่อระหว่างจังหวัดจันทบุรีกับจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดปราจีนบุรี ไหลลงทางทิศตะวันตกเฉียงใต้เป็นสาขาด้านซ้าย ส่วนสาขาด้านขวา มีต้นกำเนิดจากพื้นที่รับน้ำบริเวณเขตติดต่อระหว่างเขาชะมูนกับเขาชะอม และเขาลำปลายพระเศศ ไหลไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้บรรจบกับสาขาทางซ้ายที่เขตแดนระหว่าง ตำบลสองพี่น้อง กับตำบลทุ่งเบญจา อำเภอท่าใหม่แล้วไหลลงทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านพื้นที่อำเภอท่าใหม่ ออกสู่ทะเลที่เขตแดนระหว่างตำบลตะกาดแก้ว กับตำบลโขมง อำเภอท่าใหม่

3) แม่น้ำพังราด เป็นลำน้ำแบ่งเขต จังหวัด

จันทบุรีกับ จังหวัดระยอง มีต้นกำเนิดจาก เทือกเขาวงจังหวัดระยอง เป็นลำน้ำสายสั้น ๆ มีน้ำไหลไม่ตลอดปี ไหลออกสู่ทะเลบริเวณอำเภอแกลง จังหวัดระยอง และมีลำน้ำสาขาสั้น ๆ ในบริเวณอำเภอท่าใหม่ ไหลมารวมกันในบริเวณที่ลุ่มต่ำ บริเวณตำบลนายายอาม อำเภอท่าใหม่

4) คลองเวฬุ มีต้นกำเนิดจาก เขาชะอม

เขามะกอกและเขาสระบาป ไหลไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านบริเวณอำเภอขลุง ถึงถนนสุขุมวิท แล้วจึงเลี้ยวไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ออกสู่ทะเลตรงเกาะจิก คลองเวฬุนี้ กั้นเขตแดนจังหวัดจันทบุรี บริเวณอำเภอขลุง กับอำเภอเขาสมิง-บ่อไร่ จังหวัดตราด

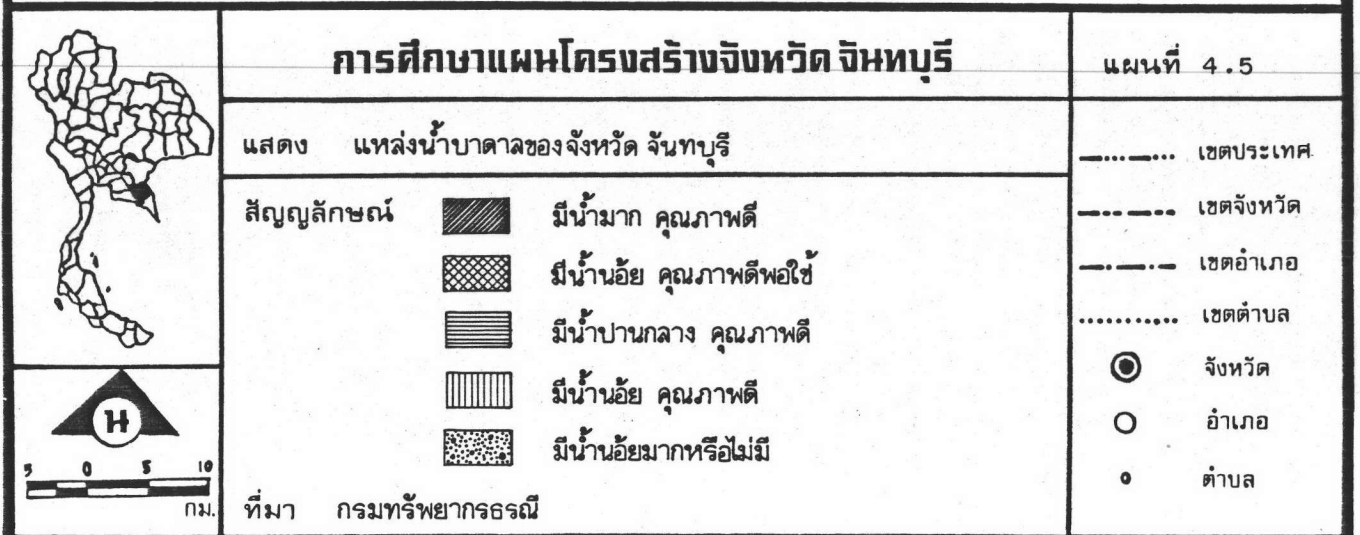
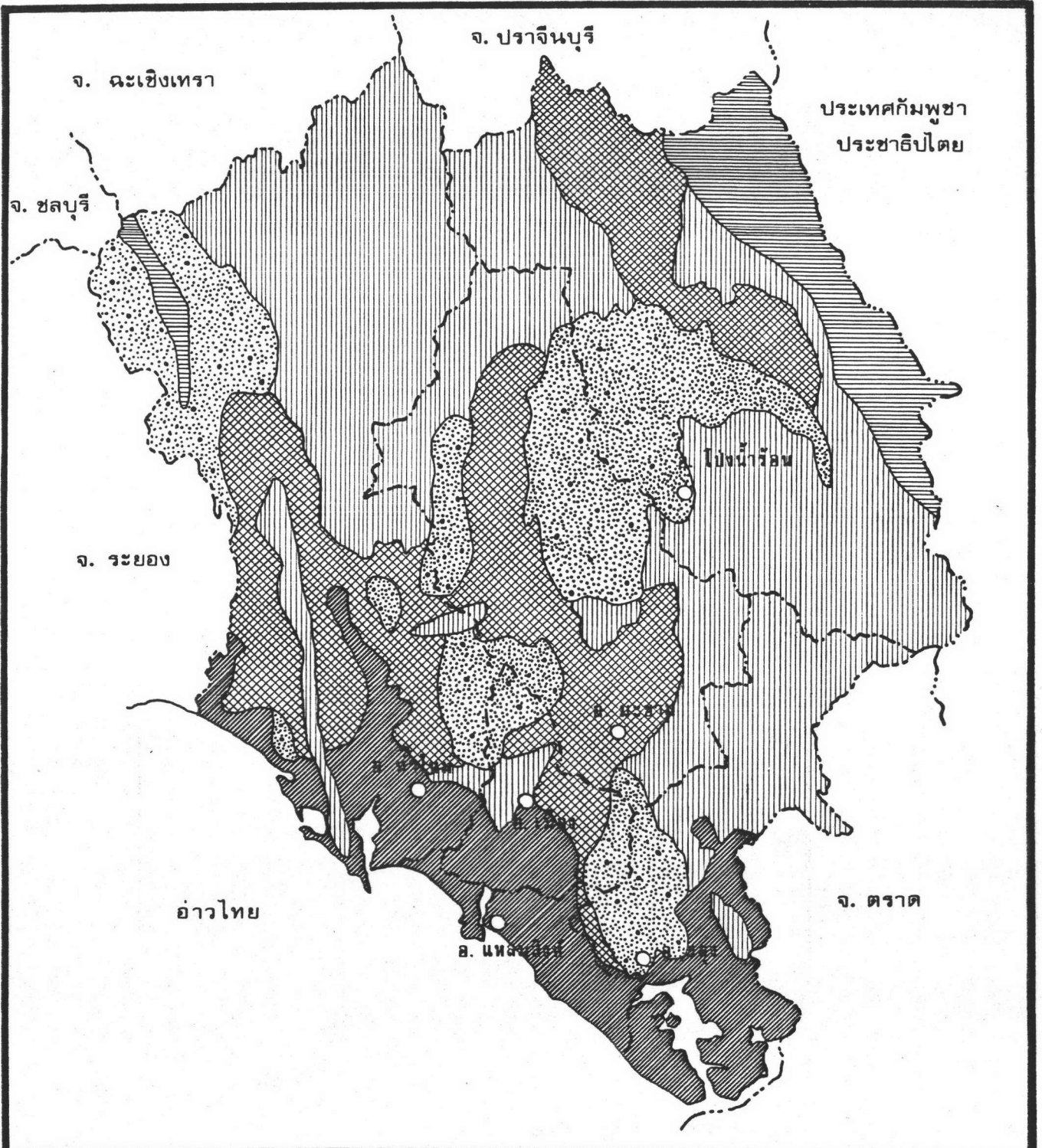
นอกจากแม่น้ำเหล่านี้แล้ว ภายในจังหวัดจันทบุรี ยังมีลำน้ำสาขาเล็ก ๆ เช่น คลองและหนองบึงต่าง ๆ อีกมากมาย โดยกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ และแหล่งน้ำเหล่านี้เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพเพาะปลูกของประชากรเป็นอันมาก แต่ในขณะเดียวกัน จะพบว่า แม่น้ำลำคลองส่วนใหญ่มักจะแห้งขอดในฤดูแล้ง โดยเฉพาะบริเวณตอนเหนือของจังหวัดซึ่งเป็นที่สูง ส่วนบริเวณพื้นที่ตอนล่างติดกับชายทะเล ลำน้ำต่าง ๆ จะตกอยู่ใต้อิทธิพลของน้ำทะเลทำให้สภาพของน้ำเป็นน้ำกร่อย ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกและบริโภคได้อย่างเต็มที่

ข. แหล่งน้ำใต้ดิน

จากการสำรวจแหล่งน้ำบาดาลของกรมทรัพยากรธรณี ในเขตจังหวัดจันทบุรี พบว่ามีแหล่งน้ำบาดาลน้อยมาก เนื่องจากสภาพโครงสร้างทางธรณีวิทยาของจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วยหินแกรนิต ซึ่งไม่อุ้มน้ำ อีกทั้งสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่ประกอบด้วยที่สูงและภูเขา ซึ่งยากต่อการขุดเจาะน้ำบาดาลมาใช้ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาชนิดของหินอุ้มน้ำและสัณฐานอุทกธรณี สามารถแบ่งเขตแหล่งน้ำบาดาลได้ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.5 ประกอบ)

1) เขตที่มีปริมาณน้ำมากและมีคุณภาพดี พบมากบริเวณที่ราบติดชายฝั่งทะเลในเขตอำเภอท่าใหม่ อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอขลุง และอำเภอเมือง ซึ่งบริเวณนี้มีความหนาของชั้นดินประมาณ 10-40 เมตร และให้น้ำตั้งแต่ 10-100 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง แต่เนื่องจากบริเวณนี้อยู่ใกล้ทะเล น้ำบริเวณที่ติดทะเลมักจะเค็มกร่อย

2) เขตที่มีน้ำน้อย คุณภาพดีพอใช้ พบใกล้กับบริเวณแรก แต่อยู่ลึกเข้าไปในเขตอำเภอท่าใหม่ อำเภอมะขาม อำเภอเมืองและทางตอนเหนือของอำเภอโป่งน้ำร้อน บริเวณนี้มีความหนาของชั้นดินน้อยกว่า 50 เมตร ให้น้ำระหว่าง 2-10

ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง น้ำมีคุณภาพดีพอใช้ นอกจากนั้นคุณภาพของน้ำบริเวณที่ใกล้ชายฝั่งทะเลในเขตอำเภอท่าใหม่ และอำเภอแหลมงุ้มมักจะกร่อยอยู่เสมอ

3) เขตที่มีปริมาณน้ำปานกลางและมีคุณภาพดี พบเป็นบริเวณแถบทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอโป่งน้ำร้อน ซึ่งติดกับชายแดน และทางทิศเหนือของอำเภอท่าใหม่ บริเวณนี้มีความหนาของชั้นหินประมาณ 240 เมตร ให้น้ำระหว่าง 5-35 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง น้ำมีคุณภาพดี

4) เขตที่มีน้ำน้อยและคุณภาพดี พบเป็นบริเวณกว้างในเขตอำเภอท่าใหม่ อำเภอโป่งน้ำร้อน และบางส่วนของอำเภอขลุง ซึ่งมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่สูง ให้น้ำระหว่าง 5-10 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง

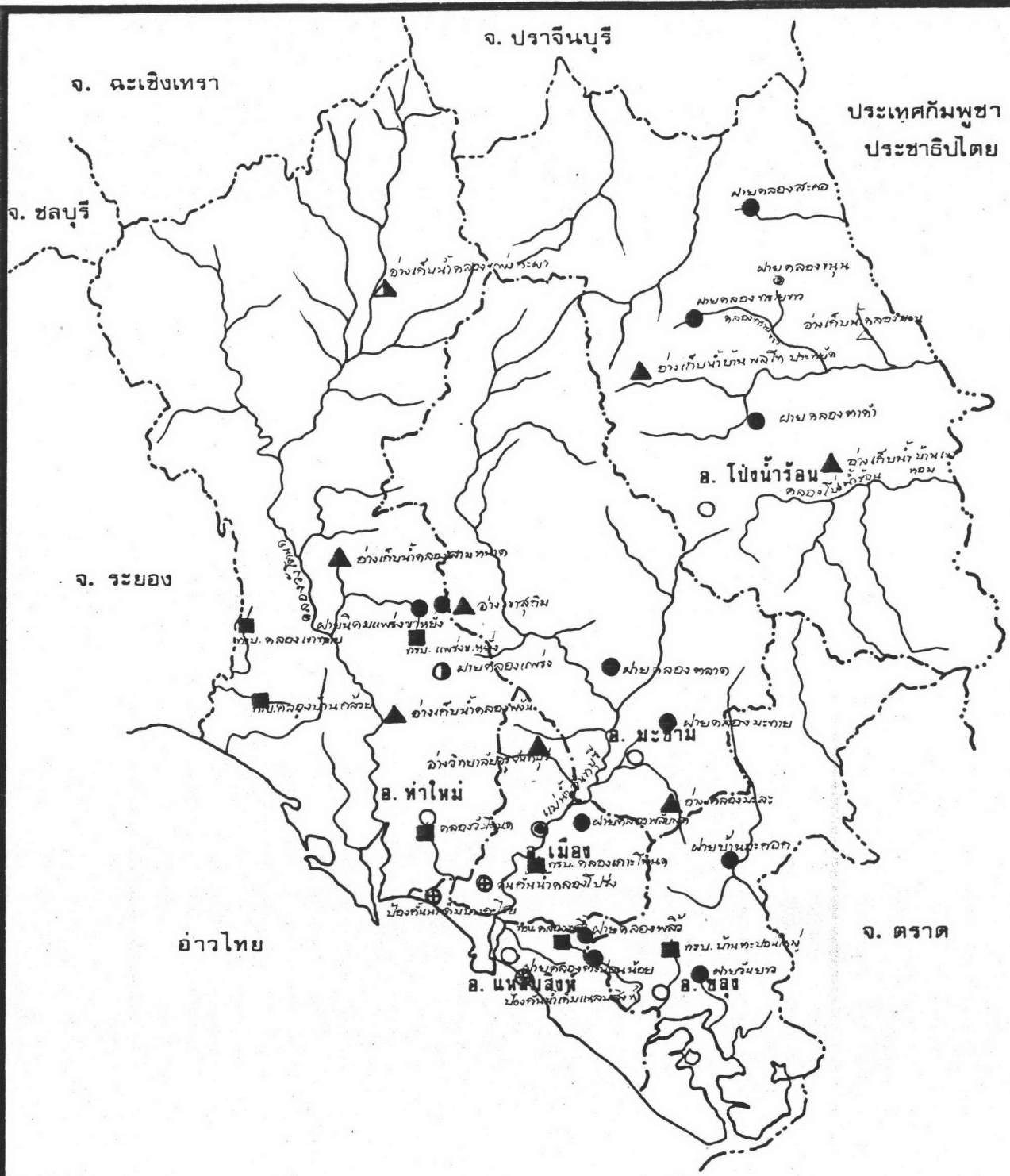
5) เขตที่มีน้ำน้อยมากหรือไม่มีเลย พบในเขตเทือกเขาสูงของ อำเภอขลุง อำเภอมะขาม อำเภอท่าใหม่ และอำเภอโป่งน้ำร้อน ให้น้ำน้อยกว่า 2 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง

เนื่องจากจังหวัดจันทบุรี มีแหล่งน้ำบาดาลน้อยมาก ดังนั้น การขุดเจาะน้ำบาดาลส่วนใหญ่ใช้เพื่อการบริโภค โดยเฉพาะในเขตที่มีปัญหาการขาดแคลนน้ำ ในปัจจุบันจังหวัดจันทบุรีมีการขุดบ่อน้ำบาดาลทั้งสิ้น 79 บ่อ โดยเฉพาะเขตชุมชนเมืองของอำเภอเมือง อำเภอขลุง และอำเภอท่าใหม่ มีการใช้น้ำบาดาลเพื่อการบริโภคเป็นจำนวนมาก ส่วนอำเภอโป่งน้ำร้อนมีการขุดเจาะน้ำบาดาลน้อยที่สุด เนื่องจากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่สูง ยากต่อการขุดเจาะน้ำบาดาล

ค. โครงการชลประทาน (ดูแผนที่ 4.6 ประกอบ)

แม้ว่าจังหวัดจันทบุรี จะเป็นจังหวัดที่มีปริมาณน้ำฝนสูง แต่การชลประทานก็ เป็นสิ่งสำคัญต่อการผลิตทางการเกษตรโดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง แต่เนื่องจากสภาพภูมิประเทศไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดระบบชลประทาน ดังนั้นจะพบว่าโครงการชลประทานที่ดำเนินการก่อสร้างในปัจจุบันทั้งสิ้นประมาณ 30 โครงการ ส่วนใหญ่เป็นโครงการขนาดเล็ก ได้แก่ อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ฝาย และทำนบกั้นน้ำ โดยจะพบมากบริเวณที่เป็นพื้นที่เพาะปลูก

การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี

แผนที่ 4.6

แสดง โครงการชลประทานในจังหวัด จันทบุรี ปี พ.ศ. 2528

- สัญลักษณ์
- ▲ อ่างเก็บน้ำที่สร้างเสร็จแล้ว
  - ▲ (inverted) อ่างเก็บน้ำที่กำลังก่อสร้าง
  - ฝายที่กำลังก่อสร้าง
  - ฝายที่สร้างเสร็จแล้ว
  - ⊕ คันกันน้ำ
  - ท่อระบายน้ำ

- ..... เขตประเทศ
- เขตจังหวัด
- - - - - เขตอำเภอ
- ..... เขตตำบล
- ⊙ จังหวัด
- อำเภอ
- ตำบล

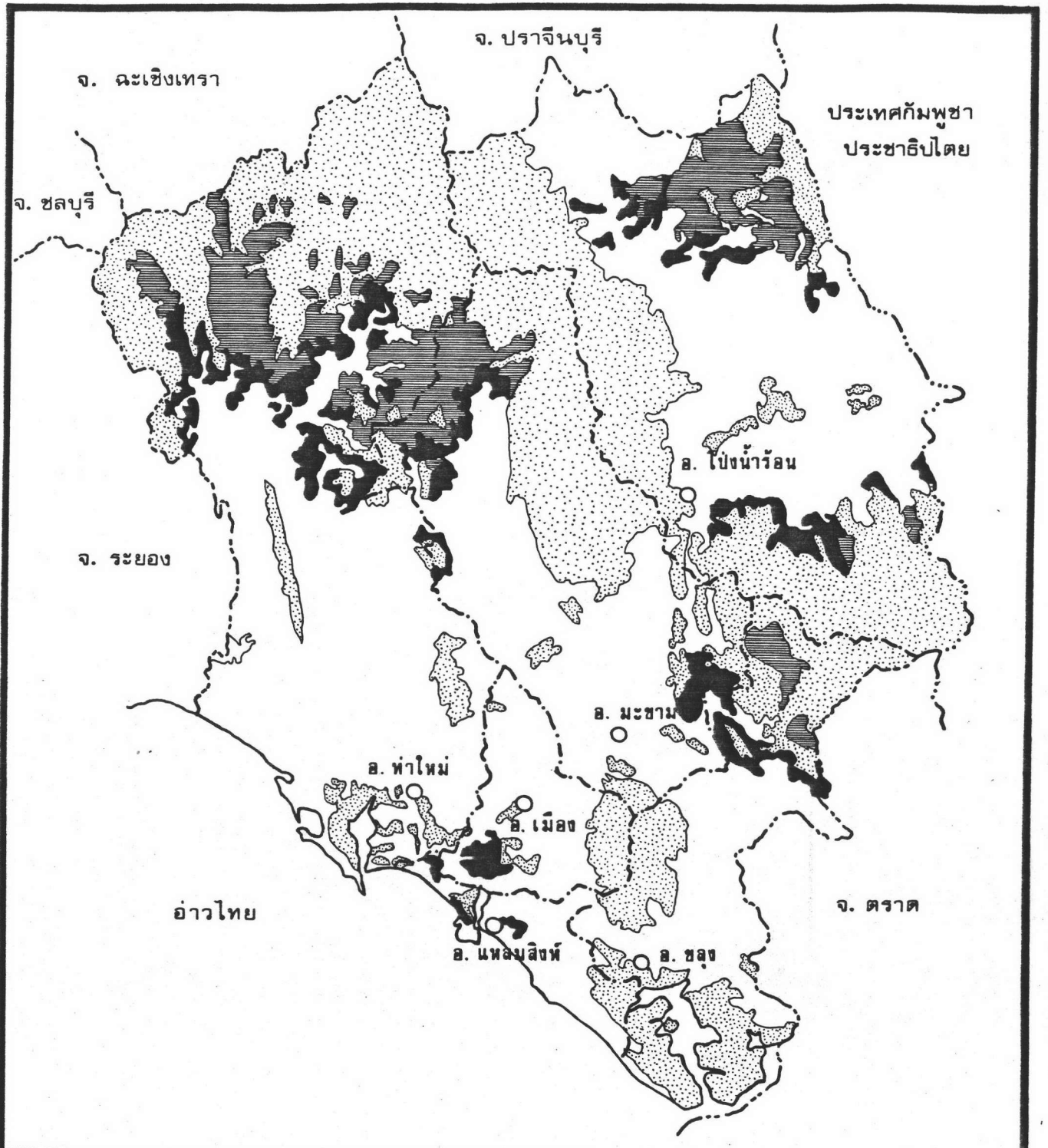
ที่มา กรมชลประทาน

ตั้งแต่บริเวณที่ราบชายฝั่งไปจนถึงพื้นที่ตอนกลางของจังหวัด และบริเวณตอนเหนือของ อำเภอ
โป่งน้ำร้อน (ดูตารางที่ 4.3 ภาคผนวก) โดยครอบคลุมพื้นที่ชลประทานประมาณ 79,100 ไร่
แบ่งเป็นพื้นที่ชลประทานเพื่อการเกษตรกรรม ประมาณ 61,200 ไร่ หรือ ประมาณร้อยละ
14.97 ของพื้นที่เกษตรกรรม และเพื่อการอุปโภคบริโภค ประมาณ 17,900 ไร่ แต่ทว่า
การกระจายระบบชลประทานของจังหวัดจันทบุรียังคงค่อนข้างน้อยและไม่เพียงพอแก่ความต้องการ
ของประชากร ดังจะเห็นได้จากสภาพการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งที่พบในปัจจุบัน ซึ่งนับวันจะทวี
ความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ฉะนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเร่งด่วน

4.2.6.2 ทรัพยากรป่าไม้

พื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดจันทบุรี โดยทั่วไปส่วนมากจะกระ
กระจายอยู่ตามที่สูงและภูเขา และบริเวณชายฝั่งทะเล สภาพป่าไม้ที่พบในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี
ส่วนใหญ่จะเป็นป่าดงดิบ มีสภาพป่าแน่นทึบประกอบด้วยพันธุ์ไม้ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจหลายขนาด
และหลายชนิดขึ้นปะปนกัน อาทิเช่น ไม้ตะบัก ตะแบก ตะเคียน ยาง ประดู่ ไม้ดง
ระกำ หวาย สมุนไพรร ฯลฯ พื้นที่ป่าดงดิบนี้จะกระจายหนาแน่นบริเวณตอนเหนือของอำเภ
ท่าใหม่ อำเภอมะขาม อำเภอขลุง และอำเภอโป่งน้ำร้อน รวมทั้งบริเวณเขตติดต่อระหว่าง
อำเภอขลุง อำเภอเมือง และอำเภอมะขาม ถัดจากป่าดงดิบจะมีป่าละเมาะซึ่งมีพันธุ์ไม้
พุ่มไม้เตี้ย ๆ ขึ้นกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปทุกอำเภอ และนอกจากนั้นจะพบพื้นที่ป่าไม้ชายเลน
หนาแน่น บริเวณที่ราบปากแม่น้ำเวฬุในเขตอำเภอขลุง สำหรับการทำป่าไม้ของจังหวัดจันทบุรี
ส่วนมากเป็นพวกป่าไม้กระยาเลย และป่าชายเลน ดำเนินการโดยบริษัทเอกชน ซึ่งได้รับ
สัมปทานเพียง 4 ป่า คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 78,728 ไร่ แต่เนื่องจากในปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้ใน
จังหวัดจันทบุรี บริเวณตอนเหนือของอำเภอท่าใหม่ อำเภอมะขามและอำเภอโป่งน้ำร้อน
ได้ถูกบุกรุกทำลายเป็นจำนวนมาก และก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย อาทิเช่น
ปัญหาฝนแล้ง ปัญหาดินพังทลาย โดยจะพบว่าจากการสำรวจพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดจันทบุรีของ
กรมป่าไม้ ในปี 2516 มีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 3,167 ตารางกิโลเมตร และได้ลดลงเหลือเพียง
2,260 ตารางกิโลเมตรในปี 2525 (ดูแผนที่ 4.7 ประกอบ) ส่วนมากเป็นการบุกรุกของ
ราษฎรเพื่อเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก เพราะขาดแคลนที่ทำกินและนอกจากนั้น เป็นการบุกรุกทำลายป่า
เพื่อทำการขุดพลอย และหลังจากขุดพลอยเสร็จแล้วก็ปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่า

	การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี		แผนที่ 4.7
	แสดง	พื้นที่ป่าไม้ของจังหวัด จันทบุรี	..... เขตประเทศ ----- เขตจังหวัด - - - - - เขตอำเภอ ..... เขตตำบล
	สัญลักษณ์	[Stippled Box] พื้นที่ป่าไม้ [Solid Black Box] พื้นที่ป่าถูกบุกรุก 2516 - 2519 [Horizontal Lines Box] พื้นที่ป่าถูกบุกรุก 2519 - 2525	⊙ จังหวัด ○ อำเภอ ◦ ตำบล
		ที่มา กรมป่าไม้	

ซึ่งพบบริเวณตำบลคพรหม อำเภอขลุง ดังนั้น กิจการทำป่าไม้ของจังหวัดจันทบุรี จึงมีเพียงเล็กน้อย เนื่องจากขาดแคลนป่าไม้และทางหน่วยงานราชการต้องการที่จะอนุรักษ์ป่าไม้ไว้ (รายละเอียดเกี่ยวกับป่าไม้จะกล่าวในส่วนต่อไป)

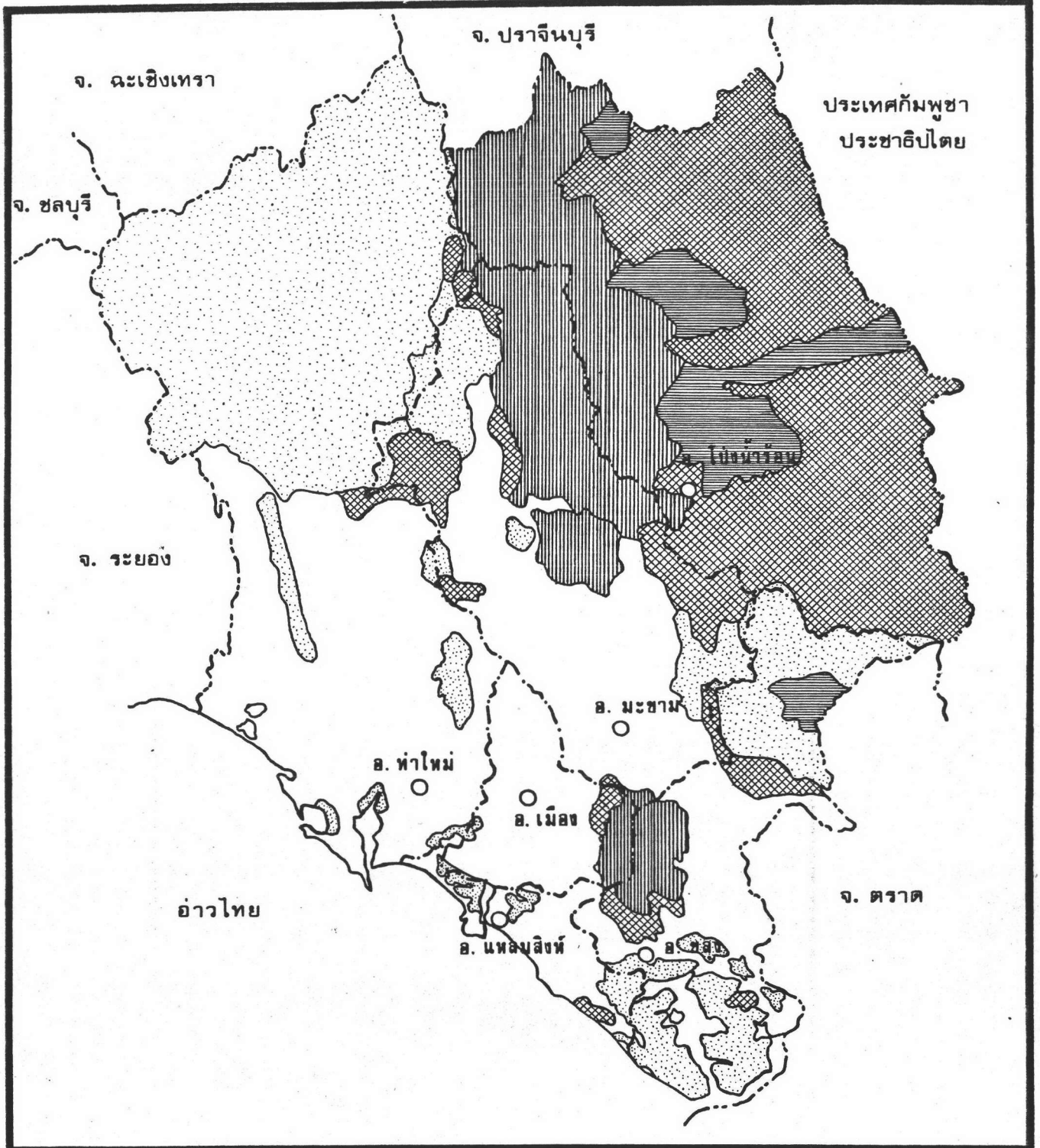
สำหรับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในจังหวัดจันทบุรี ปี 2528

มีทั้งสิ้น 20 ป่า รวมเนื้อที่ประมาณ 1,696,027 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 45.1 ของพื้นที่จังหวัด ได้แก่

1. ป่าเลนคลองบางกะจะ มีเนื้อที่ประมาณ 1,406.5 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่
2. ป่าเลนบางกะไชย มีเนื้อที่ประมาณ 9,187.5 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอแหลมสิงห์
3. ป่าเลนปากน้ำพังราด มีเนื้อที่ประมาณ 5,312.5 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่
4. ป่าเลนคลองพลิว มีเนื้อที่ประมาณ 3,250 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอแหลมสิงห์
5. ป่าน้ำตกพลิว - เขาสระบาย มีเนื้อที่ประมาณ 97,656 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอมะขาม และอำเภอขลุง
6. ป่าท่าม่วง มีเนื้อที่ประมาณ 2,343.8 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอขลุง
7. ป่าเลนปากน้ำเวฬุ มีเนื้อที่ประมาณ 119,375 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอขลุงและอำเภอแหลมสิงห์
8. ป่าท่าสอน มีเนื้อที่ประมาณ 2,193.8 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอขลุง
9. ป่าหนองระหาร มีเนื้อที่ประมาณ 468.8 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอขลุง
10. ป่าจันทาแม่ะ และป่าเขาวังแจง มีเนื้อที่ประมาณ 75,000 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอมะขามและอำเภอท่าใหม่

11. ป่าดงกระสือ มีเนื้อที่ประมาณ 3,875 ไร่
อยู่ในเขตอำเภอมะขาม
12. ป่าเขาศิษฏฐ มีเนื้อที่ประมาณ 36,618 ไร่
อยู่ในเขตอำเภอมะขาม
13. ป่าเขาสอยดาว มีเนื้อที่ประมาณ 465,637 ไร่
อยู่ในเขตอำเภอมะขาม อำเภอท่าใหม่ และอำเภอโป่งน้ำร้อน
14. ป่าขุนซ่อง มีเนื้อที่ประมาณ 675,000 ไร่
อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่
15. ป่าเทือกเขาทะเลาย มีเนื้อที่ประมาณ 14,375 ไร่
อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่
16. ป่าเขาลูกช้าง มีเนื้อที่ประมาณ 9,843 ไร่
อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่และอำเภอมะขาม
17. ป่าปลิว มีเนื้อที่ประมาณ 35,000 ไร่ อยู่ในเขต
อำเภอมะขาม
18. ป่าคกพรหม มีเนื้อที่ประมาณ 156,397 ไร่
อยู่ในเขตอำเภอขลุง
19. ป่าคิงกระเบนและป่าอ่าวเขมหนู มีเนื้อที่ประมาณ
4,625 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่
20. ป่าเขาแกรดและป่าเขาสุกิม มีเนื้อที่ประมาณ
12,738 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่ (ดูแผนที่ 4.8 ประกอบ)

นอกจากนั้น ยังมีป่าเตรียมสงวนอีก 1 ป่า คือป่า
โป่งน้ำร้อนในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 753,285 ไร่ ตามข้อมูลป่าสงวนฯ
พบว่าพื้นที่ของจังหวัดจันทบุรีมีประมาณร้อยละ 45.1 ของพื้นที่จังหวัดนั้น แต่ความเป็นจริงแล้ว
พื้นที่ป่าหลายแห่งถูกบุกรุกถาง เป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชไร่และพื้นที่ทิ้งร้าง เปล่าไปแล้ว

การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี		แผนที่ 4.8
แสดง	พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของจังหวัดจันทบุรี	..... เขตประเทศ
สัญลักษณ์	<ul style="list-style-type: none"> อุทยานแห่งชาติ ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ป่าถาวร พื้นที่ถุกบุงรุก 	<ul style="list-style-type: none"> ----- เขตจังหวัด ----- เขตอำเภอ ..... เขตตำบล ⊙ จังหวัด ○ อำเภอ ● ตำบล
ที่มา	กรมป่าไม้	

4.2.6.3 ทรัพยากรแร่ธาตุและโครงสร้างทางธรณีวิทยา

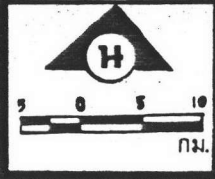
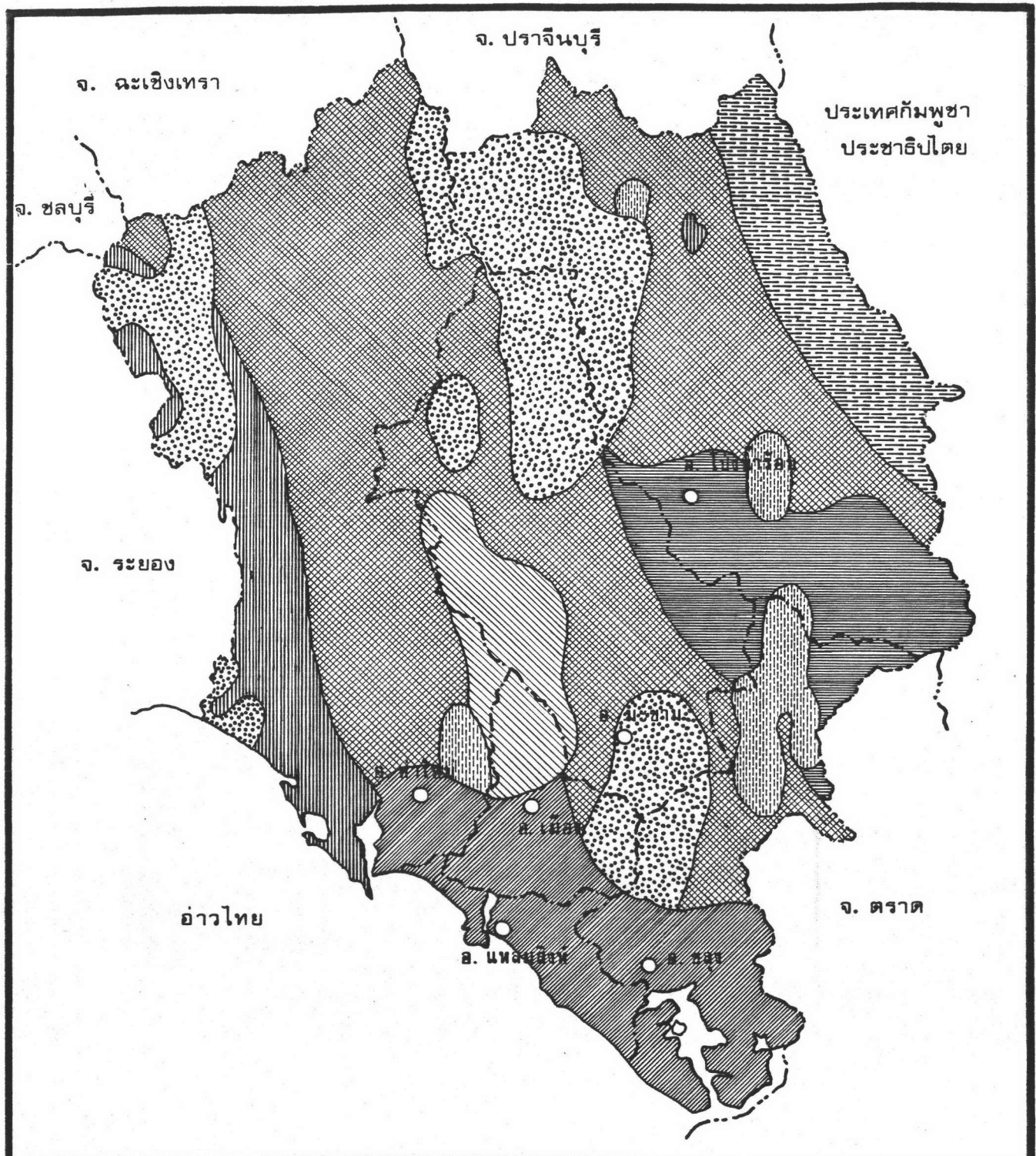
แหล่งกำเนิดของแร่ธาตุต่าง ๆ โดยทั่วไปจะขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางธรณีวิทยา ดังนั้นการศึกษาทรัพยากรแร่ธาตุจึงจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างทางธรณีวิทยาควบคู่กันไปด้วยเช่นกัน

จากการศึกษา ลักษณะโครงสร้างทางธรณีวิทยาของจังหวัดจันทบุรี พบว่า มีทั้งยุคหินเก่าและยุคหินใหม่ ซึ่งยุคหินเก่าส่วนมากจะพบบริเวณตอนเหนือของจังหวัด ส่วนยุคหินใหม่จะพบบริเวณที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล (ดูแผนที่ 4.9 ประกอบ) ซึ่งแต่ละยุค ประกอบด้วยหินชนิดต่าง ๆ แตกต่างกันไป และแร่ธาตุที่พบส่วนใหญ่เป็นแร่ที่มีต้นกำเนิดมาจากหินดังกล่าว จากการสำรวจ แหล่งแร่ของจังหวัดจันทบุรี โดยกรมทรัพยากรธรณีพบว่า แร่ธาตุที่มีความสำคัญ และมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ มีดังนี้ (ดูแผนที่ 4.10 ประกอบ)

- แร่รัตนชาติ มีต้นกำเนิดมาจากหินบะซอลต์ เป็นแร่ที่นำมูลค่าทางเศรษฐกิจเข้าสู่จังหวัดมากที่สุด พบอยู่บริเวณเขาพลอยแหวน อำเภอท่าใหม่ และตำบลตกรม อำเภอขลุง ในปัจจุบันได้มีการดำเนินการเปิดทำเหมืองแร่ ทั้งสิ้น 22 เหมือง และกำลังประสบปัญหาปริมาณแรลดน้อยลงมาก
- แร่พลวง พบเพียงแห่งเดียวที่อำเภอท่าใหม่ แต่มีปริมาณไม่มาก ซึ่งในปัจจุบันได้เปิดทำเหมือง 3 แห่ง และมีแนวโน้มในการผลิตลดลงตลอดมา
- แร่ทรายแก้ว พบที่อำเภอท่าใหม่และอำเภอขลุง แต่ได้เปิดทำเหมืองแร่เฉพาะที่อำเภอท่าใหม่ มีทั้งสิ้น 4 เหมือง
- แร่ไมลิตินัม พบเพียงแห่งเดียวที่บ้านคลองน้ำขุ่น อำเภอมะขาม และได้มีการเปิดทำเหมืองแร่เพียง 1 เหมืองเท่านั้น

นอกจากนี้ยังมีแร่อื่น ๆ อีก อาทิเช่น แร่ดีบุก และแร่สังกะสี ซึ่งพบบริเวณอำเภอขลุงและอำเภอท่าใหม่ แร่ดินขาว มังกานีส และเหล็ก พบที่อำเภอท่าใหม่ แร่บิลิ พบที่อำเภอโป่งน้ำร้อนและแร่ทองแดงพบที่อำเภอแหลมสิงห์ ซึ่งแร่เหล่านี้มีการสำรวจแล้ว แต่ยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อีกทั้งปริมาณแร่ธาตุชนิด

การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี

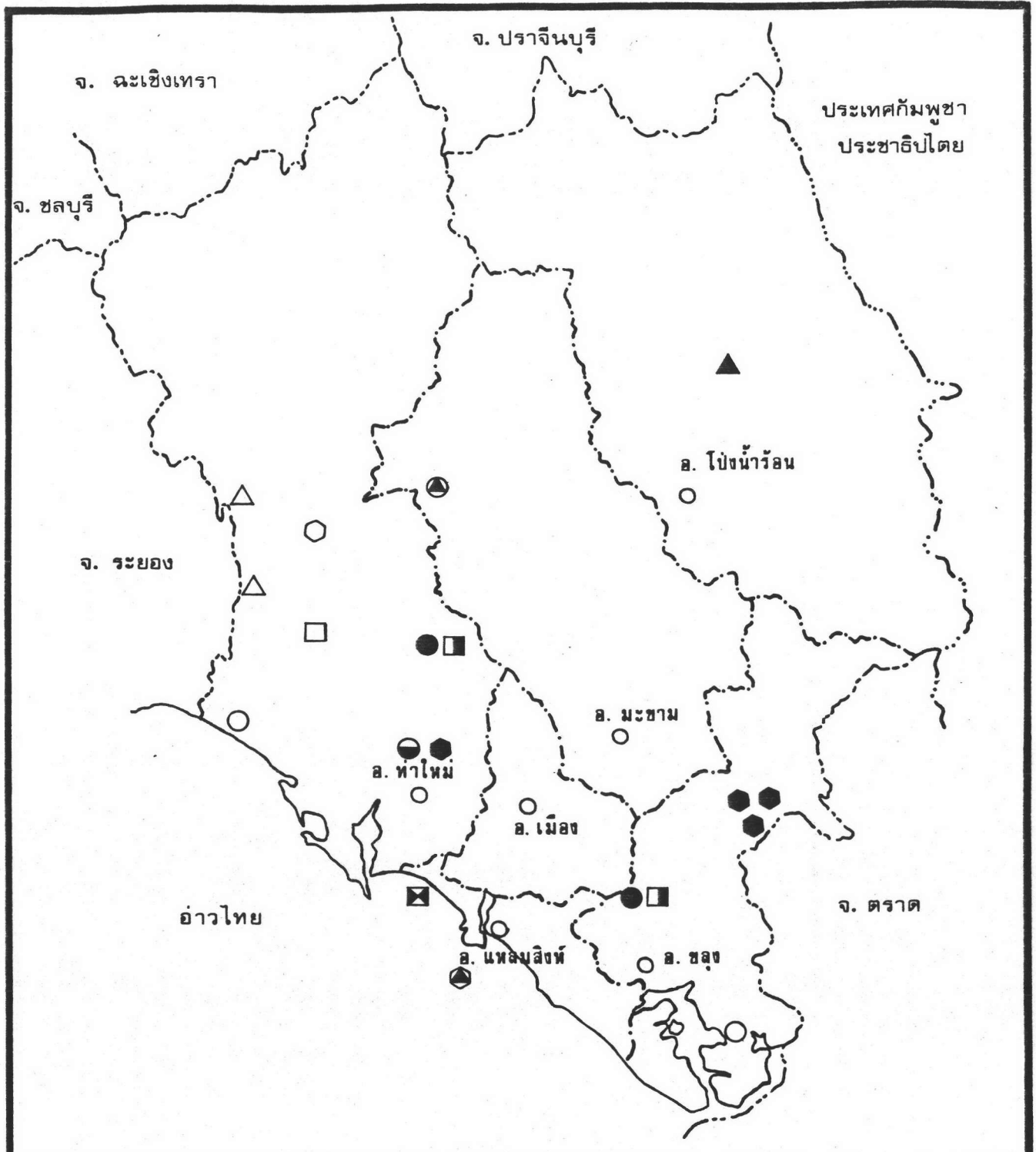
แผนที่ 4.9

แสดง ลักษณะโครงสร้างทางธรณีวิทยาของจังหวัด จันทบุรี

สัญลักษณ์	
ก้อนเปอร์เมียน	คาร์บอนนิเฟอร์รีด - ดีโวเนียน
ไทรแอสสิก	ซิลลูเรียน
ครีเตเชียส	คาร์บอนนิเฟอร์รีด - เปอร์เมียน
เทอร์เชียรี	ยูแรลลิก - ไทรแอสสิก
	ควอเตอร์นารี

-----	เขตประเทศ
-----	เขตจังหวัด
-----	เขตอำเภอ
.....	เขตตำบล
⊙	จังหวัด
○	อำเภอ
●	ตำบล

ที่มา กรมทรัพยากรธรณี

	การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี		แผนที่ 4.10											
	แสดง	ทรัพยากรแร่ธาตุของจังหวัด จันทบุรี	----- เขตประเทศ ----- เขตจังหวัด ----- เขตอำเภอ ..... เขตตำบล											
	สัญลักษณ์	<table border="0"> <tr> <td>□ แร่ดีบุก</td> <td>○ แร่เหล็ก</td> <td>▲ นิเกิล</td> </tr> <tr> <td>● แร่รัตนชาติ</td> <td>◐ แร่โมลิบดีนัม</td> <td>□ ดินขาว</td> </tr> <tr> <td>● แร่สังกะสี</td> <td>○ ทราบแก้ว</td> <td>◐ แมงกานีส</td> </tr> <tr> <td>⊠ แร่แกรไฟต์</td> <td>△ พลวง</td> <td>◐ ทองแดง</td> </tr> </table>	□ แร่ดีบุก	○ แร่เหล็ก	▲ นิเกิล	● แร่รัตนชาติ	◐ แร่โมลิบดีนัม	□ ดินขาว	● แร่สังกะสี	○ ทราบแก้ว	◐ แมงกานีส	⊠ แร่แกรไฟต์	△ พลวง	◐ ทองแดง
□ แร่ดีบุก	○ แร่เหล็ก	▲ นิเกิล												
● แร่รัตนชาติ	◐ แร่โมลิบดีนัม	□ ดินขาว												
● แร่สังกะสี	○ ทราบแก้ว	◐ แมงกานีส												
⊠ แร่แกรไฟต์	△ พลวง	◐ ทองแดง												
	ที่มา	กรมทรัพยากรธรณี												

ต่าง ๆ ในพื้นที่ดังกล่าวมีไม่มาก ยกเว้นรัตนชาติซึ่งกำลังจะหมดไปในไม่ช้า เนื่องจากมีการทำเหมืองแร่แข่งขันกันเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นแร่ธาตุที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้นั้น อยู่ในพื้นที่จำกัด เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดที่เป็นภูเขาและป่าไม่ได้รับการสงวนให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ และพื้นที่นอกเหนือจากนี้ก็เป็นที่เพาะปลูกที่ถาวร ดังนั้น แร่ธาตุต่าง ๆ จึงไม่มีบทบาทต่อชุมชนเมืองมากนัก ยกเว้นแร่อัญมณี

4.2.7 แหล่งท่องเที่ยว

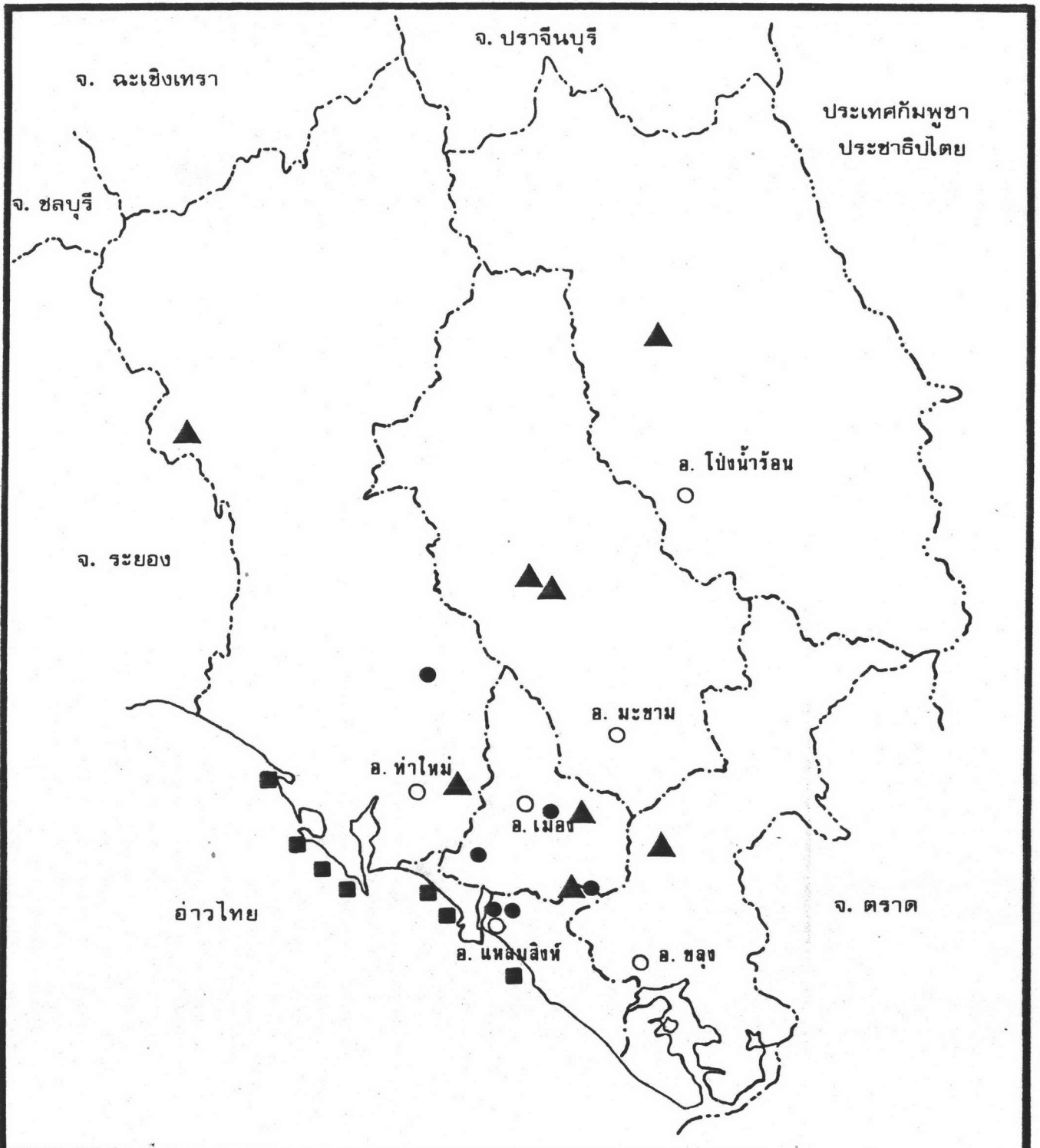
จังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายหลายแห่งหลายประเภท ทั้งทางด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม และศาสนสถานต่าง ๆ เนื่องจากจังหวัดจันทบุรี มีสภาพภูมิประเทศที่สวยงาม ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว อาทิเช่น ภูเขา น้ำตก ชายหาด อ่าว และเกาะแก่งต่าง ๆ นอกจากนั้นยังเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของไทยอีกด้วย สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวที่พบในจังหวัดจันทบุรี สามารถแบ่งตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยวได้ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.11 ประกอบ)

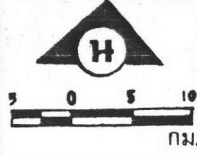
ก. สถานที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติที่สวยงาม

1. **คังวิมาน** อยู่ที่ตำบลสนามไชย อำเภอท่าใหม่ เป็นหาดทรายเล็ก ๆ ที่มีพื้นที่หาดไม่มาก มีความยาวของชายหาดประมาณ 1 กิโลเมตร เป็นหาดที่มีความสงบเงียบพอสมควร

2. **แหลมเสด็จ** อยู่ที่ตำบลคลองขุด อำเภอท่าใหม่ มีลักษณะเป็นหาดทรายที่ไม่ว้างนัก มีความยาวของหาดทรายประมาณ 4 กิโลเมตร มีความลาดชันของหาดสูง และเป็นหาดที่มีทะเลขนานทั้ง 2 ด้าน มีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม แต่การคมนาคมยังไม่สะดวก ทำให้ไม่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง

3. **คังกระเบน** อยู่ที่ตำบลคลองขุด อำเภอท่าใหม่ เป็นอ่าวลึกรูปไต ทำให้พื้นที่ทะเลภายในเกือบมีลักษณะเป็นทะเลปิด ซึ่งในปัจจุบันบริเวณขอบอ่าวได้จัดสรรให้ราษฎรใช้ทำนาเกลือและบ่อเลี้ยงปลา จึงทำให้พื้นที่ลดลง แต่ยังเป็นอ่าวที่สวยงามมากแห่งหนึ่ง

	การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี		แผนที่ 4.11
	แสดง แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด จันทบุรี		----- เขตประเทศ ----- เขตจังหวัด ----- เขตอำเภอ ..... เขตตำบล
สัญลักษณ์ <ul style="list-style-type: none"> ■ ประเภทชายทะเล - เกาะ ▲ ประเภทป่าเขา - น้ำตก ● ประเภทโบราณสถาน - โบราณวัตถุ 		● จังหวัด ○ อำเภอ ○ ตำบล	
	ที่มา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย		

4. หาดเจ้าหลาว อยู่ที่ตำบลคลองขุด อำเภอท่าใหม่ เป็นหาดทรายที่มีพื้นที่หาดกว้างมาก มีความยาวประมาณ 1 กิโลเมตร มีความลาดชันต่ำ ด้านหลังเป็นสวนมะพร้าว และบ้านเรือน
5. อ่าวกระทิง อยู่ที่ตำบลบางกะไชย อำเภอแหลมสิงห์ เป็นหาดทรายเล็ก ๆ มีความยาวเพียง 500 เมตร มีสภาพแวดล้อมที่สวยงามและเงียบสงบมาก
6. แหลมสิงห์ อยู่ที่ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ เป็นหาดปากแม่น้ำที่มีความลาดชันต่ำพื้นที่หาดไม่กว้างนัก มีความยาวประมาณ 4 กิโลเมตร พื้นที่หาดค่อนข้างสกปรก เนื่องจากตะกอนและขยะจากแม่น้ำไหลมาทับถม แต่มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปพอสมควร เพราะการคมนาคมสะดวก
7. อ่าวยาง อยู่ที่ตำบลบางกระไชย อำเภอแหลมสิงห์ เป็นหาดทรายแคบ ๆ ยาวประมาณ 1 กิโลเมตร ห่างจากฝั่งประมาณ 2 กิโลเมตร มีเกาะเล็ก ๆ ที่มีประภาคารสวยงามพอใช้
8. น้ำตกกระทิง อยู่ที่ตำบลพลวง อำเภอมะขาม เป็นน้ำตกที่มีสภาพแวดล้อม โดยทั่วไปเป็นป่าดงดิบชื้น ในช่วงฤดูฝนและฤดูหนาวมีน้ำมากพอสมควร นักท่องเที่ยวนิยมไปพอสมควร
9. น้ำตกพลั่ว อยู่ที่ตำบลพลั่ว อำเภอแหลมสิงห์ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลั่ว เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวมากที่สุด เพราะมีธรรมชาติที่สวยงามและการคมนาคมสะดวกสบาย
10. น้ำตกคลองนารายณ์ อยู่ที่ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง เป็นน้ำตกเล็ก ๆ ที่มีน้ำเฉพาะในฤดูฝน ส่วนในฤดูแล้ง ชาวบ้านจะต่อท่อนำน้ำไปใช้ตามสวนจนหมดสิ้น
11. น้ำตกตรอกนอง อยู่ที่ตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลั่ว เป็นน้ำตกที่ยังคงสภาพตามธรรมชาติที่ดีอยู่มาก

12. น้ำตกเขาสอยดาว อยู่ที่ตำบลทรายขาว อำเภอโป่งน้ำร้อน อยู่ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว มีความสวยงามมาก แต่การคมนาคมยังไม่สะดวก ทำให้มีนักท่องเที่ยวไปน้อย

13. เขาวงกต อยู่ที่ตำบลเขาวงกต อำเภอท่าใหม่ มีถ้ำที่สวยงามเป็นจำนวนมากประมาณ 84 ถ้ำ

14. เขาพลอยแหวน อยู่ที่ตำบลพลอยแหวน อำเภอท่าใหม่ เป็นภูเขาที่มีค่ามาก เพราะอุดมไปด้วยพลอยต่าง ๆ และบนยอดเขามีเจดีย์และมณฑปพระพุทธบาท

15. เขาศิขณ หรือ เขาพระบาท อยู่ที่ตำบลพลวง อำเภอมะขาม มีรอยพระบาทประทับกับแผ่นศิลา มีเจดีย์ ถ้ำฤาษี บ่อน้ำ และบ่อน้ำมนต์ อยู่บนเขาแห่งนี้

ข. สถานที่ท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศาสนสถาน

1. ค่ายเนินวง อยู่ที่ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 มีลักษณะเป็นกำแพงก่อด้วยศิลา มี ป้อม คู ประตู และทอรบปืนใหญ่ และเคยเป็นตัวเมืองเก่าของจันทบุรี ในครั้งที่เกิดสงครามกับญวน

2. ดิถีดง อยู่ที่ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ เคยเป็นที่ตั้งกองบัญชาการของฝรั่งเศส ในสมัยเข้ายึดครองจันทบุรี

3. คุกขี้ไก่ อยู่ที่ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ ฝรั่งเศสสร้างไว้เพื่อขังคนไทยที่ขัดขืนคำสั่ง ในสมัยเข้ายึดครองจันทบุรี

4. วัดทองทั่ว อยู่ที่ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง มีโบราณวัตถุสมัยขอมหลายชิ้น เช่น ทับหลัง ศิลาจารึก สิ่งศิลา และเพนียด

5. อลงกรณ์เจดีย์ และปรางมิต อยู่หน้าตึกพลี๊ว เป็นอนุสาวรีย์ที่รัชกาลที่ 5 สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่พระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์

6. วัดเขาสุกิม อยู่ที่ตำบลเขาบายศรี อำเภอบางใหม่ วัดแห่งนี้นอกจาก เป็นสถานที่สำคัญทางศาสนาแล้ว ยังมีความสวยงามเหมาะแก่การท่องเที่ยว ทำให้มีประชาชนทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด เดินทางเข้าไปเป็นจำนวนมาก

นอกจากนั้น ยังมีบ่อน้ำพุร้อนซึ่งสร้างในสมัยที่ไทยทำสงครามกับญวน และวัดที่สำคัญทางประวัติศาสตร์อีกหลายแห่ง สำหรับศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น เท่าที่ ยังปรากฏอยู่ได้แก่ มหรสพพื้นเมือง เช่น ละครเทิงกุก ซึ่งพบในเขตชนบทนอกเมือง เท่านั้น

แต่ทว่า กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี ค่อนข้าง ชบเซาไม่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางเหมือนเช่น จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง เนื่องจากทำเลที่ตั้งของจันทบุรีอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครมาก อีกทั้งสภาพการคมนาคมยังไม่สะดวกเท่าที่ควร ทำให้สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ไม่เป็นที่รู้จักของบรรดานักท่องเที่ยวจากต่างจังหวัด นอกจากนั้นสถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ที่พักอาศัย ร้านอาหาร ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางเข้ามาในจังหวัดจันทบุรี ช่วงฤดูผลไม้เพราะจังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดที่มีผลไม้มากมายหลายชนิดจนได้ชื่อว่าเป็น "เมืองผลไม้" และบรรดานักท่องเที่ยวได้เดินทางไปเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นผลพลอยได้ ซึ่งส่วนมากเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ไม่ไกลตัวเมือง และมีการคมนาคมสะดวก อาทิเช่น น้ำตกพลี๊ว น้ำตกกระตัง แหลมสิงห์ วัดเขาสุกิม เป็นต้น ส่วนในฤดูอื่น ๆ สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ค่อนข้างชบเซา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น ดังนั้น ประการสำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี เติบโตทัดเทียมจังหวัดอื่น ๆ คือ จะต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง โดยการร่วมมือกันของหน่วยงานของจังหวัดและภาคเอกชน นั้นเอง

4.3 ลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพิจารณาศักยภาพในการพัฒนาของจังหวัด เช่นเดียวกับด้านกายภาพ สังคม และประชากร แต่การมองภาพรวมทางเศรษฐกิจนั้น สามารถมองได้หลายระดับ ดังนั้นการศึกษาในส่วนนี้จะทำการศึกษาสภาพเศรษฐกิจ

ทั้งในระดับ มหภาคและระดับจุลภาค โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.3.1 เศรษฐกิจมหภาค

4.3.1.1 ลักษณะโครงสร้างการผลิต

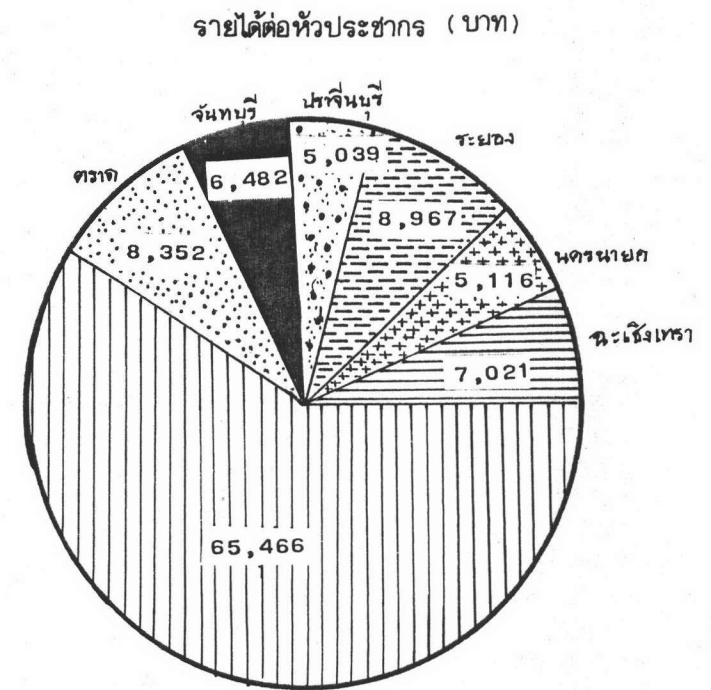
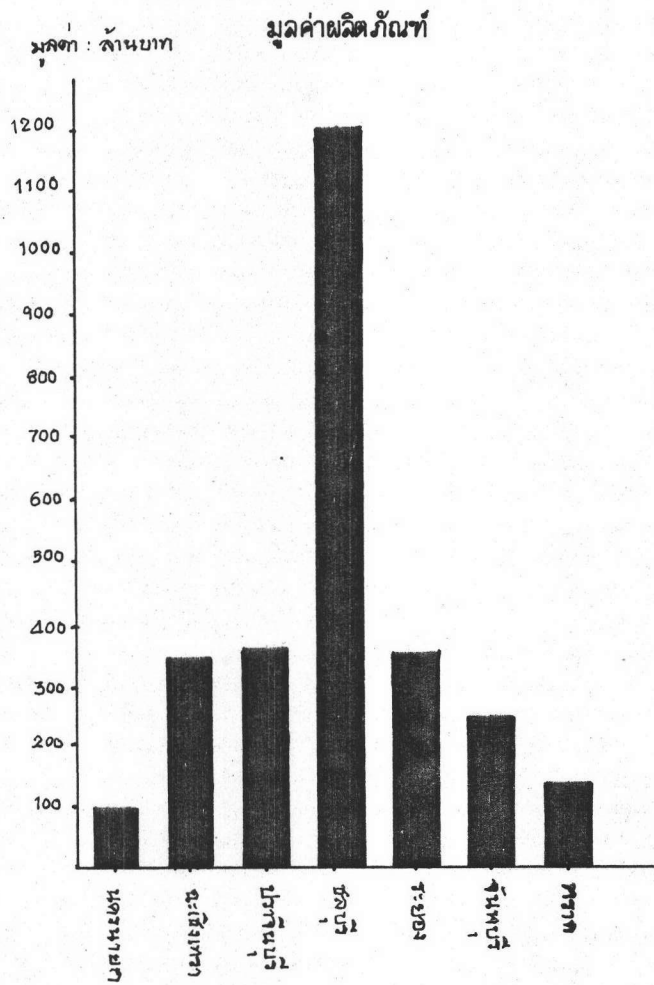
จากการศึกษาลักษณะโครงสร้างการผลิตหลักของจังหวัด จันทบุรีระดับภาคในบทที่แล้ว พบว่า การผลิตภาคเกษตรกรรมและภาคการค้าและบริการเป็น ฐานเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด กล่าวคือ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์เท่ากับร้อยละ 46.6 และร้อยละ 43.7 ตามลำดับ ส่วนภาคอุตสาหกรรมมีมูลค่าผลิตภัณฑ์เพียงร้อยละ 14.1 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ มวลรวมทั้งหมดเท่านั้น และจากการเปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์ และรายได้ต่อหัวประชากร ของจังหวัดจันทบุรีกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออก จะเห็นว่าจังหวัดจันทบุรีมีสภาพการผลิต ทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ เป็นอันดับที่ 5 ของภาค คือ 2,411.6 ล้านบาท โดยมีจังหวัด ชลบุรีมีมูลค่าการผลิตสูงสุด คือ 12,063.6 ล้านบาท รองลงมาได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี และระยองตามลำดับ ส่วนรายได้ต่อหัวประชากรของจังหวัดจันทบุรี ก็ยังคงอยู่ในอันดับที่ 5 ของภาค เช่นกัน กล่าวคือ ประมาณ 6,482 บาทต่อปี และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภาคคือ 8,765 บาทต่อปี (ดูแผนภูมิ 4.2 ประกอบ)

นอกจากนั้น จากการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง การผลิตหลักของจังหวัดจันทบุรี พบว่า มีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงที่สภาพโครงสร้างการผลิต หลักของจังหวัดจะ เปลี่ยนจากภาคเกษตรกรรมเป็นภาคการค้าและบริการ เนื่องจากการผลิตภาค การค้าและบริการมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นในขณะที่ภาคเกษตรกรรมมีอัตราการขยายตัวลดลง ดังนั้นในส่วนต่อไปนี้จะเป็นการศึกษารายละเอียดการผลิต รายสาขาของจังหวัดจันทบุรี โดยจะ พิจารณาถึงภาวะการผลิตของแต่ละสาขาในแต่ละปี เพื่อชี้ให้เห็นภาพรวมทาง เศรษฐกิจของ จังหวัดเด่นชัดยิ่งขึ้น

4.3.1.2 การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการผลิตรายสาขาของจังหวัด

จันทบุรี (ดูตาราง 4.4, 4.5 และแผนภูมิ 4.3 ประกอบ)

แผนภูมิ 4.2 มูลค่าผลิตภัณฑ์และรายได้ต่อหัวประชากรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2528

ที่มา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 4.4 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดจันทบุรีรายปี ตั้งแต่ปี 2523-2528

หน่วย: ล้านบาท (ราคาคงที่ปี 2515)

สาขาการผลิต	พ.ศ. 2523	พ.ศ. 2524	พ.ศ. 2525	พ.ศ. 2526	พ.ศ. 2527	พ.ศ. 2528
1. ภาคเกษตรกรรม	1,069.8	1,220.3	1,166.1	1,058.9	1,121.4	1,124.6
1.1 กสิกรรม	753.6	957.0	937.5	818.4	888.7	894.6
1.2 ปศุสัตว์	86.2	70.9	72.1	69.2	71.3	72.6
1.3 ประมง	156.2	153.9	109.6	133.7	141.3	150.6
1.4 ป่าไม้	73.8	38.5	46.9	37.6	20.1	6.9
2. ภาคอุตสาหกรรม	201.3	166.4	172.8	203.0	220.0	233.6
2.1 เหมืองแร่และขุดหิน	9.3	9.1	7.1	8.7	10.0	11.9
2.2 อุตสาหกรรม	62.4	60.3	65.5	69.4	73.1	75.4
2.3 การก่อสร้าง	95.7	57.2	57.5	78.4	86.5	90.2
2.4 ไฟฟ้า-ประปา	33.9	39.8	42.7	46.5	50.4	56.1

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

หน่วย: ล้านบาท (ราคาคงที่ปี 2515)						
สาขาการผลิต	พ.ศ. 2523	พ.ศ. 2524	พ.ศ. 2525	พ.ศ. 2526	พ.ศ. 2527	พ.ศ. 2528
3. ภาคการค้าและบริการ	840.5	913.5	999.8	994.1	995.2	1,053.4
3.1 การคมนาคมขนส่ง	138.6	135.9	160.8	72.5	78.0	82.5
3.2 การค้าปลีก-ส่ง	351.6	380.8	408.1	390.4	407.4	422.9
3.3 ธนาคาร-ประกันภัย	82.0	99.0	117.3	135.2	146.5	161.4
3.4 ที่อยู่อาศัย	32.9	34.8	36.6	40.4	41.5	42.9
3.5 การบริหาร, บ่อน้ำมัน	71.5	76.3	80.2	84.8	89.7	100.3
3.6 การบริการ	163.9	186.7	196.8	220.8	232.1	243.4
มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด	2,111.6	2,300.2	2,338.7	2,206.0	2,336.6	2,411.6
รายได้ต่อหัวประชากร	6,537	6,907	6,838	6,249	6,401	6,482

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 4.5 แสดงการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการผลิตรายสาขาของจังหวัดจันทบุรี ในช่วง 5 ปี

สาขาการผลิต	พ.ศ. 2523		พ.ศ. 2528		การเปลี่ยนแปลง		
	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	ทั้งหมด (ร้อยละ)	เฉลี่ยต่อปี (ร้อยละ)
		(100.00)		(100.00)			
1. ภาคเกษตรกรรม	1,069.8	50.66	1,124.6	46.63	54.8	5.12	1.02
		(70.44)		(79.55)			
1.1 อุตสาหกรรม	753.6	35.69	894.6	37.10	141.0	18.71	3.74
		(8.06)		(6.45)			
1.2 ปศุสัตว์	86.2	4.08	72.6	3.01	-13.6	-15.78	-3.16
		(14.60)		(13.39)			
1.3 ประมง	156.2	7.39	150.6	6.24	-5.6	-3.59	-0.72
		(6.70)		(0.61)			
1.4 ป่าไม้	73.8	3.49	6.9	0.28	-66.9	-90.65	-18.13

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

สาขาการผลิต	พ.ศ. 2523		พ.ศ. 2528		การเปลี่ยนแปลง		
	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	ทั้งหมด (ร้อยละ)	เฉลี่ยต่อปี (ร้อยละ)
		(100.00)		(100.00)			
2. ภาคอุตสาหกรรม	201.3	9.54	233.6	9.69	32.3	16.04	3.21
		(4.62)		(5.09)			
2.1 เหมืองแร่และย่อยหิน	9.3	0.44	11.9	0.49	2.6	27.96	5.59
		(31.0)		(32.28)			
2.2 อุตสาหกรรม	62.4	2.96	75.4	3.13	13.0	20.83	4.17
		(47.54)		(38.61)			
2.3 การก่อสร้าง	95.7	4.53	90.2	3.74	-5.5	-5.75	-1.15
		(16.84)		(24.02)			
2.4 ไฟฟ้า-ประปา	33.9	1.61	56.1	2.33	22.2	65.49	13.10

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

สาขาการผลิต	พ.ศ. 2523		พ.ศ. 2528		การเปลี่ยนแปลง		
	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	ทั้งหมด (ร้อยละ)	เฉลี่ยต่อปี (ร้อยละ)
		(100.00)		(100.00)			
3. ภาคการค้าและบริการ	840.5	39.80	1,053.4	43.68	212.9	25.33	5.07
		(16.49)		(7.83)			
	138.6	6.56	82.5	3.42	-56.1	-40.48	-8.10
		(41.83)		(40.15)			
3.2 การค้าปลีก-ส่ง	351.6	16.65	422.9	17.54	71.3	20.28	4.06
		(9.76)		(15.32)			
3.3 ธนาคาร, ประกันภัย	82.0	3.88	161.4	6.69	79.4	96.83	19.37
		(3.91)		(4.07)			
3.4 ที่อยู่อาศัย	32.9	1.56	42.9	1.78	10.0	30.40	6.08
		(8.51)		(9.52)			
3.5 การบริหาร, บ่อนัก	71.5	3.39	100.3	4.16	28.8	40.28	8.06

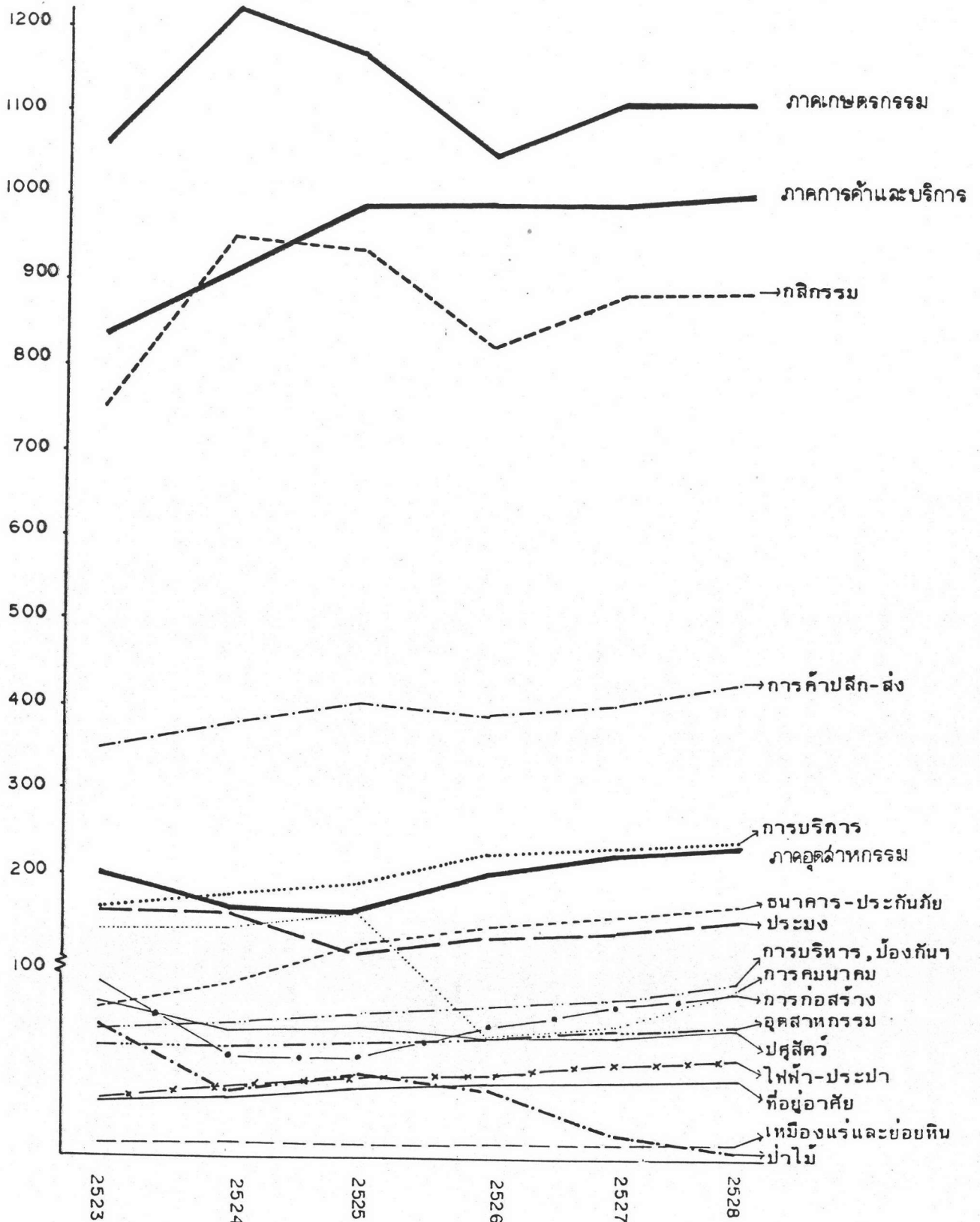
ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

สาขาการผลิต	พ.ศ. 2523		พ.ศ. 2528		การเปลี่ยนแปลง		
	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่า (ล้านบาท)	ทั้งหมด (ร้อยละ)	เฉลี่ยต่อปี (ร้อยละ)
		(19.50)		(23.11)			
3.6 การบริการ	163.9	7.76	243.4	10.09	79.5	48.51	9.70
มูลค่ารวมจังหวัด	2,111.6	100.00	2,411.6	100.00	300.00	14.21	2.84

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนภูมิ 4.3 การเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์รายสาขาของจังหวัดจันทบุรี

หน่วย : ล้านบาท

การเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์ในช่วงปี 2523-2528 ของแต่ละสาขามีทั้งมูลค่าลดและมูลค่าเพิ่ม ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดเพิ่มขึ้น 300 ล้านบาท โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย ร้อยละ 2.84 ต่อปี สาขาการผลิตที่มีมูลค่าเพิ่มสูงสุด คือ สาขาการบริการ เท่ากับ 141.0 ล้านบาท รองลงมาได้แก่ สาขาบริการ สาขาธนาคาร ประกันภัย และสาขาการค้าปลีก และค้าส่ง ตามลำดับ ส่วนสาขาที่มีมูลค่าเพิ่มลดลงได้แก่ สาขาป่าไม้ คือ 66.9 ล้านบาท สาขาการคมนาคมและปศุสัตว์ตามลำดับ เมื่อพิจารณาการผลิตสาขาหลักแล้ว พบว่า ภาคการค้าและบริการมีมูลค่าเพิ่มสูงกว่าภาคเกษตรกรรม และภาคอุตสาหกรรม คือ มีมูลค่าเพิ่มเท่ากับ 212.9 ล้านบาท และมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปี สูงกว่าทั้งสองสาขา คือ เฉลี่ยร้อยละ 5.07 ต่อปี ในขณะที่ภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ 1.02 และร้อยละ 3.21 ต่อปี เท่านั้น

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด จะเห็นได้ว่าในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา สาขาการธนาคารประกันภัย มีอัตราการขยายตัวสูงสูง คือ เฉลี่ยร้อยละ 19.37 ต่อปี ซึ่งสันนิษฐานว่า อาจเป็นผลมาจากธุรกิจการค้าอัญมณี ซึ่งเป็นธุรกิจการค้าที่มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจของจังหวัด ได้เติบโตเป็นอย่างมากในช่วง ปี 2522 - 2525 อันส่งผลให้ภาวะการเงินของจังหวัดมีความคล่องตัวสูง และก่อให้เกิดธุรกิจทางด้านการบริการเพิ่มขึ้นตามมา สำหรับมูลค่าการผลิตอัญมณี นั้น ไม่ได้รวมอยู่ในตารางบัญชีประชาชาติ เนื่องจากเป็นการผลิตที่ไม่เปิดเผยมูลค่าและเกิดเฉพาะในบางพื้นที่เท่านั้น จึงยังไม่มี การสำรวจข้อมูลอย่างเป็นทางการ ส่วนสาขาการผลิตที่มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น รองจากการธนาคารและประกันภัย ได้แก่ สาขาไฟฟ้า และประปา การบริการ การบริหารฯ และป้องกันประเทศ และที่อยู่อาศัย ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่สาขาการผลิตที่มีอัตราการขยายตัวเพิ่ม จะอยู่ในภาคการค้าและบริการ และภาคอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่ภาคเกษตรกรรมมีเพียงสาขาการบริการเพียงสาขาเดียว ที่มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น แม้ว่าจะมีอัตราการขยายตัวค่อนข้างต่ำก็ตาม ส่วนสาขาป่าไม้ ประมง และปศุสัตว์ มีมูลค่าลดลง แต่ทว่าสาขaprะมงและปศุสัตว์มีโอกาสที่จะขยายตัวได้ ถ้าหากมีการปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต เพราะมีความพร้อมทางด้านทรัพยากรธรรมชาติอยู่แล้ว สำหรับภาคอุตสาหกรรมในแต่ละสาขาก็มีแนวโน้มการขยายตัวเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยเฉพาะการเหมืองแร่และย่อยหิน กับสาขาไฟฟ้าและประปา เป็นสาขาที่มีมูลค่าเพิ่มตลอดในช่วง 5 ปี

ที่ผ่านมา ส่วนสาขาก่อสร้างนั้น เติบโตสูงมากในปี 2523 และตกต่ำมากในปี 2524 เนื่องจากในปีดังกล่าว ภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดตกต่ำมาก ซึ่งเป็นผลมาจากวิกฤตการณ์ฝนแล้งอย่างรุนแรงทำให้การลงทุนต่าง ๆ ชะงักลง ในปีต่อมาสภาพเศรษฐกิจกระเตื้องขึ้นทำให้การผลิตสาขาก่อสร้างเริ่มสูงขึ้นและมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคต

สำหรับการบ่งชี้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการผลิตในแต่ละสาขานั้น ไม่อาจจะบ่งชี้ให้เห็นชัดในระดับมหภาคได้ ดังนั้นรายละเอียดต่าง ๆ จะทำการศึกษาในส่วนของเศรษฐกิจจุลภาคต่อไป

4.3.1.3 สภาพการณ์แรงงานของจังหวัดจันทบุรี

ก. จำนวนประชากรแรงงาน

การศึกษาแรงงานระดับจังหวัด เพื่อพิจารณาแนวโน้มและโครงสร้างทางการทำงานของประชากรจังหวัดจันทบุรี นั้น สามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะการกระจายตัวของแรงงานตามสาขาการผลิตต่าง ๆ แต่ทว่ายังไม่มียุทธศาสตร์ใดทำการจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวในช่วงปัจจุบัน ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาข้อมูลจากการสำรวจสำมะโนประชากรและเคหะของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2513 และ ปี 2523 โดยทำการพิจารณาจำแนกประเภทการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ จากประชากรที่มีอายุ 11 ปี ขึ้นไป ซึ่งถือว่าเป็นวัยแรงงาน (ดูตารางที่ 4.6 ประกอบ)

ในปี 2523 จังหวัดจันทบุรีมีประชากรรวมทั้งสิ้น 297,631 คน ในจำนวนนี้เป็นประชากรวัยแรงงานร้อยละ 74.37 ซึ่งเพิ่มจากปี 2513 ที่มีจำนวนแรงงานร้อยละ 67.56 ของประชากรในปีดังกล่าว ประชากรในวัยแรงงานเหล่านี้ประกอบด้วยผู้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจร้อยละ 56.11 ผู้ที่ไม่ได้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจร้อยละ 16.88 และเป็นผู้ที่ไม่ทราบสถานภาพการทำงานร้อยละ 1.37 ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา คือปี 2513-2523 นั้น ประชากรในวัยแรงงานเพิ่มขึ้นจากเดิมประมาณร้อยละ 6.81 และจำนวนผู้ที่มีงานทำเพิ่มจากเดิมร้อยละ 8.24 ในขณะที่จำนวนแรงงานที่กำลังรอฤดูกาลเกษตรนั้น ลดลงจากเดิมร้อยละ 3.60 ซึ่งคาดว่าเป็นผลมาจากการประกอบอาชีพรองของประชากรที่อยู่ในภาคเกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้น สำหรับอาชีพรองที่ประชากรนิยมทำมากที่สุดได้แก่ การรับจ้าง

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนประชากรวัยแรงงานจำแนกตามประเภทของการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2513, 2523

จำนวนประชากรวัยแรงงาน	พ.ศ. 2513		พ.ศ. 2523	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไป	143,861	67.56	221,337	74.37
1.1 ผู้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	112,001	52.60	167,013	56.11
- มีงานทำ	95,344	44.78	157,816	53.02
-ว่างงาน	979	0.46	2,156	0.72
- กำลังรอฤดูกาลเกษตร	15,678	7.36	6,441	2.16
1.2 ผู้ที่ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	29,603	13.90	50,251	16.88
- ทำงานบ้าน	10,416	4.89	14,850	4.99
- นักเรียน	10,686	5.02	22,533	7.57
- ทำงานไม่ได้	987	0.46	9,388	3.15
- อื่น ๆ, พระภิกษุ, ไม่ทราบ	7,514	3.53	3,480	1.17
1.3 ไม่ทราบสถานภาพการทำงาน	2,257	1.06	4,073	1.37
2. ประชากรรวมทั้งจังหวัด	212,928	100.00	297,631	100.00

ที่มา : สำมะโนประชากรและภาวะเศรษ พ.ศ. 2513 และ พ.ศ. 2523

เจียรโนพลอย และรับจ้างชุดพลอย เพราะเป็นอาชีพที่ทำรายได้ดีมากอาชีพหนึ่งของจังหวัด จันทบุรี ส่วนประชากรที่ไม่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ มีประมาณร้อยละ 16.88 ซึ่งเพิ่มมากกว่า เมื่อ 10 ปีก่อนโดยจำนวนนี้เป็นนักเรียนมากที่สุด คือร้อยละ 7.57 รองลงมาได้แก่ พวกที่ทำงานบ้านและพวกที่ทำงานไม่ได้ จะเห็นได้ว่าประชากรวัยแรงงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นทั้งในด้านการทำงานและการศึกษา

ข. ประเภทแรงงานแยกตามสาขาการผลิต (ดูตารางที่ 4.7 และแผนภูมิที่ 4.4 ประกอบ)

จากการเปรียบเทียบจำนวนแรงงานในช่วงเวลา 10 ปี คือ พ.ศ. 2513-2523 พบว่า แรงงานส่วนใหญ่ของจังหวัดจันทบุรีอยู่ในภาคเกษตรกรรม โดยมีสัดส่วนของแรงงานในภาคปฐมภูมิ : ทุตติภูมิ : ตติภูมิ เท่ากับร้อยละ 77.23 : 8.90 : 13.30 ในปี 2513 และเท่ากับร้อยละ 71.11 : 10.56 : 28.89 ในปี 2523 ซึ่งจะเห็นว่าแรงงานในภาคเกษตรกรรมยังคงเป็นภาคเศรษฐกิจหลัก แต่มีสัดส่วนของจำนวนแรงงานลดลงจากร้อยละ 77.23 เหลือร้อยละ 71.11 ในปี 2523 ในขณะที่แรงงานภาคอุตสาหกรรม และภาคการค้าและบริการ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.90 เป็นร้อยละ 10.56 และร้อยละ 13.30 เป็นร้อยละ 28.89 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในรายสาขาย่อยไม่รวมภาคเกษตรกรรม พบว่า จำนวนแรงงานในสาขาอุตสาหกรรมมีมากที่สุด (ร้อยละ 8.68 ของแรงงานทั้งหมด) รองลงมาได้แก่พาณิชยกรรม (ร้อยละ 8.52) และการบริการ (ร้อยละ 6.41)

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงจำนวนแรงงานในแต่ละสาขาการผลิตในช่วง 10 ปี พบว่า แรงงานในภาคเกษตรกรรมยังคงมีสัดส่วนเพิ่มสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 59.79 ของจำนวนแรงงานที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด อันดับรองลงมาได้แก่ ภาคการค้าและบริการ (ร้อยละ 57.68) และภาคอุตสาหกรรม (ร้อยละ 13.67) ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าภาคการค้าและบริการมีแนวโน้มที่จะเติบโตเป็นอย่างมากในอนาคต โดยที่ในรายสาขาย่อยนั้น สาขาพาณิชยกรรม และสาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม มีจำนวนแรงงานเพิ่มมากใกล้เคียงกัน คือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.62 และร้อยละ 13.61 ตามลำดับ รองลงมาเป็นสาขาการบริการและสาขาการขนส่ง คลังสินค้าและคมนาคมตามลำดับ ส่วนสาขาการชุดแร่โลหะและแร่โลหะมีจำนวนแรงงานลดลงจากเดิมถึงร้อยละ 1.46 ซึ่งอาจเนื่องมาจากการประกอบอาชีพการทำเหมืองแร่

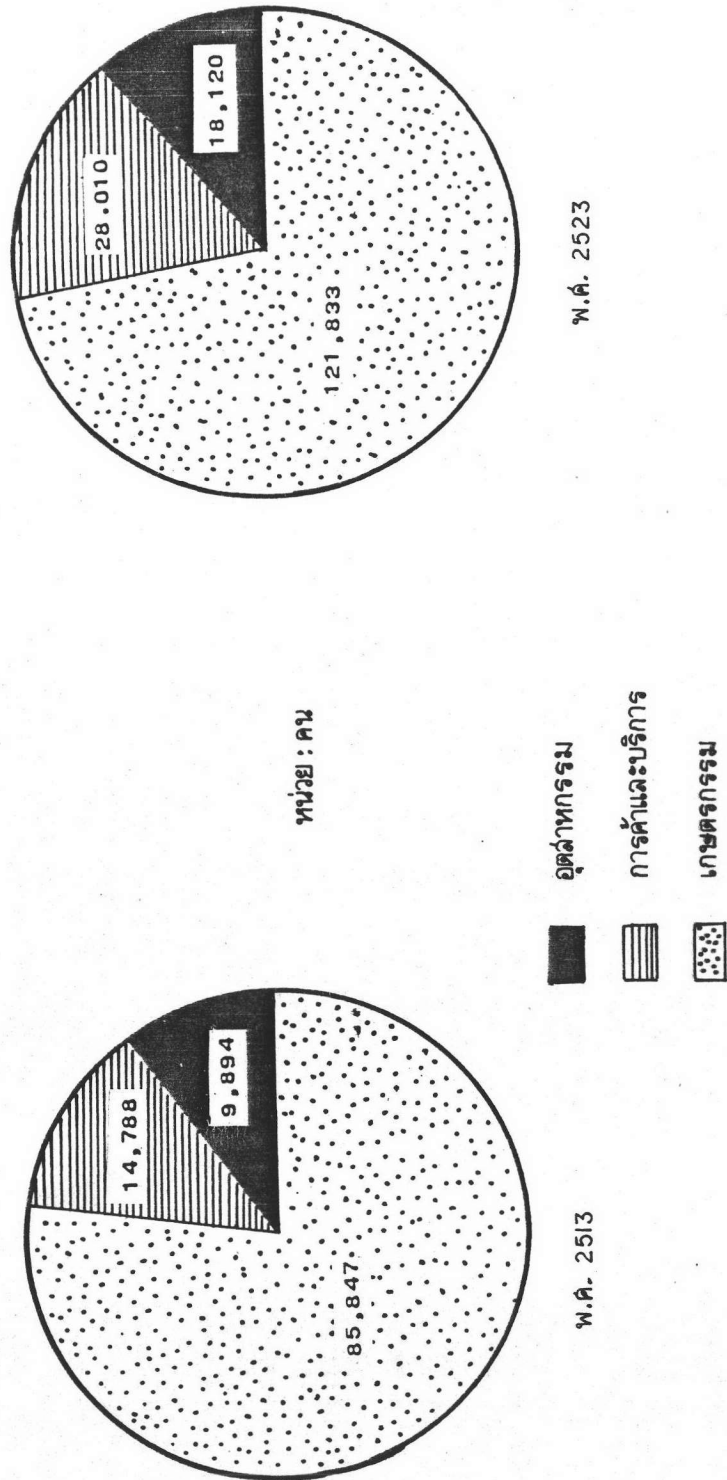
ตารางที่ 4.7 จำนวนการจ้างงาน จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ. 2513, 2523

สาขาการผลิต	พ.ศ. 2513		พ.ศ. 2523		การเปลี่ยนแปลง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ภาคเกษตรกรรม (ปฐมภูมิ)	85,847	77.23	121,833	71.11	35,986	59.79
2. ภาคอุตสาหกรรม (ทุติยภูมิ)	9,894	8.90	18,120	10.56	8,226	13.67
2.1 การขุดแร่โลหะและอโลหะ	1,969	1.77	1,093	0.64	-876	-1.46
2.2 อุตสาหกรรมและหัตถกรรม	6,691	6.02	14,880	8.68	8,189	13.61
2.3 การก่อสร้าง, ซ่อมและรีดถอน	1,135	1.02	1,907	1.11	772	1.28
2.4 ไฟฟ้า ก๊าซ ประปา และสุขาภิบาล	99	0.09	240	0.14	141	0.23
3. ภาคการค้าและบริการ (ตติยภูมิ)	14,788	13.30	28,010	16.34	34,716	57.68
3.1 พาณิชยกรรม	6,398	5.77	14,593	8.52	8,195	13.62
3.2 การขนส่ง คลังสินค้า และคมนาคม	1,226	1.10	2,021	1.18	795	1.32
3.3 การบริการ	7,081	6.37	10,977	6.41	3,896	6.47
3.4 ธนาคาร, ประกันภัย	83	0.07	419	0.24	336	0.56
4. อุตสาหกรรมไม่ระบุชัดเจน	623	0.56	3,374	1.97	2,751	4.57
รวม	111,152	100.00	171,337	100.00	60,185	100.00

ที่มา: สำนักประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513 และ พ.ศ. 2528

หมายเหตุ . ภาคเกษตรกรรมได้แก่ การเกษตร ป่าไม้ ล่าสัตว์ และประมง

แผนภูมิ 4.4 เปรียบเทียบจำนวนแรงงานในสาขาการผลิต

ที่มา สัมภาษณ์ประชากรและเคหะ

ยกเว้น แร่รัตนชาติ ไม่เป็นที่แพร่หลาย อีกทั้งยังขาดการสำรวจทรัพยากรแร่ธาตุอย่างจริงจัง จึงทำให้มีการโยกย้ายจำนวนแรงงานจาก สาขาการขุดแร่ฯ ไปอยู่ในสาขาอื่น

อย่างไรก็ตาม จำนวนแรงงานและการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนแรงงานดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นถึงความเจริญเติบโตของสาขาการผลิตของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งก็คือภาคเกษตรกรรมอันเป็นภาคการผลิตหลักของจังหวัด แต่มีการขยายตัว ไม่มากเท่าภาคการค้าและบริการ ดังนั้นจำนวนแรงงานอาจเป็นปัจจัยหนึ่งในการพิจารณาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรีจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคการค้าและบริการ แต่อย่างไรก็ตาม ต้องพิจารณาปัจจัย หรือการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย

4.3.1.4 สภาพการเงินและการคลัง

ก. การเงินและการธนาคาร

เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีเป็นแหล่งผลิตผลไม้และอัญมณีที่สำคัญของประเทศ ทำให้สภาพการหมุนเวียนทางการเงินของจังหวัดมีความคล่องตัวสูงมาก โดยเฉพาะปีหนึ่ง ๆ มีปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจมากกว่าหมื่นล้านบาท (ข้อมูลการตลาด 2528 : 59) สภาพเศรษฐกิจดังกล่าวนี้ทำให้มีสถาบันการเงินมากมายไว้บริการในจังหวัด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทั้งธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ตลอดจนธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต ในปี 2523 จังหวัดจันทบุรีมีธนาคารทั้งสิ้น 18 แห่ง และได้เพิ่มขึ้นเป็น 24 แห่งในปี 2528 โดยเป็นธนาคารพาณิชย์ 19 แห่ง ธนาคารออมสิน 4 แห่ง และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ 1 แห่ง นอกจากนั้น ประกอบด้วยสถาบันการเงินประเภทบริษัทประกันภัยและประกันชีวิตอีก 14 แห่ง จะเห็นได้ว่า จำนวนธนาคารที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นผลโดยตรงมาจากปริมาณเงินฝากและเงินกู้ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการสำรวจปริมาณเงินฝากและเงินกู้ของธนาคารพาณิชย์ในช่วงปี 2523-2528 มีดังนี้

	ปี 2523	ปี 2528	มูลค่าเพิ่ม-ลด
ปริมาณเงินฝาก (ล้านบาท)	4,773.2	6,095.4	+ 1,322.2
ปริมาณเงินกู้ (ล้านบาท)	4,748.9	6,096.8	+ 1,347.9

ทั้งปริมาณเงินฝากและเงินกู้ที่เพิ่มขึ้น เป็นจำนวนมากนี้
 ชี้ให้เห็นถึงระบบการเงินของจังหวัดมีการหมุนเวียนสูงขึ้นกว่าในอดีตมาก อย่างไรก็ตามจะพบว่า
 ในปัจจุบันปริมาณเงินกู้สูงกว่าปริมาณเงินฝาก แสดงว่าการออมทรัพย์ของประชาชนลดลงอาจเป็น
 ผลมาจากภาวะเศรษฐกิจโดยส่วนรวมซบเซา พืชผลราคาตกต่ำ และธุรกิจการค้าพลอยซึ่งมีอิทธิพล
 ต่อเศรษฐกิจของจังหวัดเป็นอย่างมาก กำลังประสบปัญหาอันเนื่องมาจากปริมาณพลอยลดลง
 จนกระทั่งต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ เป็นผลทำให้รายได้ของประชากรมีแนวโน้มลดลง
 ในขณะที่ค่าครองชีพสูงขึ้น ประชากรมีการระดมการใช้จ่ายมากขึ้น การออมทรัพย์จึงมีแนวโน้ม
 ต่ำลง ในขณะเดียวกัน ปริมาณเงินกู้เพิ่มมากขึ้น ก็เป็นผลกระทบมาจากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำ
 อย่างรุนแรงในปี 2526 และรัฐบาลได้กำหนดมาตรการจำกัดสินเชื่อร้อยละ 18 ซึ่งส่งผลให้
 สภาพการการลงทุนต่าง ๆ ซบเซายิ่งขึ้น จนต้องยกเลิกมาตรการดังกล่าวในปลายปี 2527
 ต่อมาได้มีการลดค่าเงินบาททำให้ราคาพืชผลทางการเกษตรสูงขึ้น ดังนั้น ภาวะการเงินจึงเริ่ม
 กลับคืนสู่สภาพปกติและส่งผลให้สภาพการลงทุนต่างกระเตื้องขึ้น ทำให้ในปัจจุบันปริมาณเงินกู้สูงกว่า
 ปริมาณเงินฝาก

ข. บัญชีรายรับและรายจ่ายของจังหวัด

ในปีงบประมาณ 2528 จังหวัดจันทบุรี มีรายได้จาก
 การจัดเก็บภาษีทั้งสิ้นประมาณ 5,330.6 ล้านบาท และมีรายจ่ายทั้งสิ้น 5,315.9 ล้านบาท
 โดยเพิ่มจากปี 2523 ซึ่งมีรายได้ทั้งสิ้น 4,588.5 ล้านบาท และรายจ่าย 4,553.9 ล้านบาท
 จะพบว่าปริมาณรายได้และรายจ่ายของจังหวัดมีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับ
 ปริมาณเงินหมุนเวียนในธนาคารพาณิชย์ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจที่ซบเซาของจังหวัด
 อันเป็นผลมาจากราคาผลไม่ตกต่ำ นอกจากนั้น พบว่ารายจ่ายของจังหวัดต่ำกว่ารายรับเล็กน้อย
 เพราะงาเกิดจากปัญหาการขาดดุลงบประมาณแผ่นดินทางจังหวัดจึงต้องระมัดระวังการใช้จ่ายมิให้
 ขาดดุลตามนโยบายของรัฐบาล ดังนั้น การกระทำการวางแผนพัฒนาจังหวัดจึงต้องกระทำอย่าง
 รัดกุมและคำนึงถึงงบประมาณของจังหวัดเป็นหลักด้วยเช่นกัน

หมายเหตุ: การทำธุรกิจค้าพลอยไม่ได้เข้ามาอยู่ใน
 ระบบภาษี ซึ่งเป็นผลทำให้รายได้ของจังหวัดต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดใน
 ส่วนของอุตสาหกรรมต่อไป

4.3.1.5 สินค้าเข้าและสินค้าออก

จังหวัดจันทบุรี มีการประกอบอาชีพ เกษตรกรรม เป็นอาชีพหลัก ดังนั้นสินค้าออกที่สำคัญของจังหวัดได้แก่ สินค้าเกษตร ส่วนสินค้าเข้าของจังหวัดได้แก่ สินค้าอุปโภค และบริโภค เนื่องจากมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมผลิตสินค้าที่จำเป็นแก่การอุปโภคบริโภคน้อย จากการสำรวจพบว่าในปี 2524 ปริมาณการขนส่งสินค้าทั้งสิ้น 213,212 ตัน และเพิ่มขึ้นเป็น 244,317 ตัน ในปี 2528 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.6 ของปริมาณการขนส่งสินค้าทั้งหมด และในจำนวนนี้เป็น การขนส่งสินค้าจากจันทบุรีไปกรุงเทพมหานคร 137,639 ตัน และเป็นการขนส่งสินค้าออกจากกรุงเทพมหานครไปจันทบุรี 106,678 ตัน โดยสามารถจัดลำดับประเภทของสินค้าได้ดังนี้ (ดูตารางที่ 4.8 ภาคผนวก)

1) สินค้าเกษตร มีปริมาณการขนส่งสินค้าประเภทนี้ 93,231 ตัน หรือร้อยละ 38.16 ของปริมาณสินค้าทั้งหมดในจังหวัด โดยคิดเป็นสินค้าจากจันทบุรีไปกรุงเทพมหานคร 88,239 ตัน สินค้าที่สำคัญได้แก่ พริกและผลไม้คิดเป็นร้อยละ 23.63 ของสินค้าเข้าสู่กรุงเทพมหานครทั้งหมด และไม้ร้อยละ 20.31 ของสินค้าเข้าทั้งหมด ส่วนการขนส่งสินค้าเกษตรจากกรุงเทพมหานครไปจันทบุรี มีเพียง 4,992 ตัน หรือร้อยละ 4.68 ของสินค้าออกทั้งหมด สินค้าที่สำคัญได้แก่ พริกและผลไม้ (ร้อยละ 1.87) และไม้ (ร้อยละ 1.19)

2) สินค้าอุปโภคและบริโภค มีปริมาณการขนส่ง 102,765 ตัน หรือร้อยละ 42.06 ของปริมาณการขนส่งสินค้าทั้งหมด เป็นการขนส่งสินค้าจากจันทบุรีไปกรุงเทพมหานคร 21,684 ตัน สินค้าที่สำคัญได้แก่ ภาชนะบรรจุสิ่งของ คิดเป็นร้อยละ 8.24 ของการขนส่งสินค้าจากจันทบุรีเข้าสู่กรุงเทพมหานครทั้งหมด นมและอาหารสัตว์ (ร้อยละ 3.94) และเครื่องใช้ครัวเรือน (ร้อยละ 2.01) ส่วนสินค้าจากกรุงเทพมหานครไปจันทบุรี 81,081 ตัน หรือร้อยละ 76 สินค้าที่สำคัญ คือ ภาชนะบรรจุสิ่งของคิดเป็นร้อยละ 47.53 ของปริมาณสินค้าจากกรุงเทพมหานครไปจันทบุรีทั้งหมด เครื่องดื่ม (ร้อยละ 15.36) และนมและอาหารสัตว์ (ร้อยละ 8.82)

3) สินค้าก่อสร้าง มีปริมาณการขนส่ง 11,817 ตัน หรือร้อยละ 4.83 ของปริมาณการขนส่งทั้งหมด สินค้าประเภทนี้ส่วนใหญ่ จะขนส่งสินค้าจาก กรุงเทพมหานครไปจันทบุรี สินค้าที่สำคัญได้แก่ โลหะก่อสร้าง ซีเมนต์และผลิตภัณฑ์ ส่วนสินค้าชนิดอื่น ๆ มีการขนส่งระหว่างกันเป็นปริมาณเล็กน้อย

4) แร่และเชื้อเพลิง มีปริมาณการขนส่ง 14,599 ตัน หรือร้อยละ 5.98 ของปริมาณการขนส่งสินค้าทั้งหมดของจังหวัด โดยเป็นการขนส่งสินค้าจาก จันทบุรีไปกรุงเทพมหานคร 7,774 ตัน หรือร้อยละ 5.65 สินค้าที่สำคัญได้แก่ เชื้อเพลิงไม้ ส่วนสินค้าที่ขนส่งจากกรุงเทพมหานครไปจันทบุรีมี 6,825 ตัน หรือร้อยละ 6.4 ซึ่งได้แก่น้ำมันเชื้อเพลิงเพียงอย่างเดียว

5) สินค้าอื่น ๆ มีปริมาณการขนส่ง 21,905 ตัน หรือร้อยละ 8.96 เป็นสินค้าจากจันทบุรีส่งไปยังกรุงเทพมหานคร มากกว่าสินค้าที่ขนส่งจาก กรุงเทพมหานครไปจันทบุรี คือ 15,301 ตัน หรือร้อยละ 11.12

ส่วนสินค้าเข้าและสินค้าออกที่ขนส่งระหว่างจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดอื่น ๆ นอกเหนือจากกรุงเทพมหานคร ยังไม่มีการสำรวจจัดเก็บข้อมูลทำให้ไม่สามารถคาดคะเนทิศทางการหมุนเวียนสินค้าในส่วนภูมิภาคได้

4.3.2 ลักษณะการผลิตของจังหวัดจันทบุรี (เศรษฐกิจจุลภาค)

จากการวิเคราะห์โครงสร้างเศรษฐกิจมหภาค สรุปได้ว่า จังหวัดจันทบุรีมีการผลิตด้านเกษตรกรรมเป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญ แต่ในขณะเดียวกันทางด้านการค้าและบริการก็มีแนวโน้มที่จะเป็นฐานเศรษฐกิจหลักของจังหวัดในอนาคตเช่นกัน ดังนั้น รายละเอียดของสภาพการณ์เกี่ยวกับการผลิตประเภทต่าง ๆ ที่จะกล่าวต่อไปนี้จะ เป็นเครื่องบ่งชี้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่กระจายลงบนพื้นที่ต่าง ๆ อันเป็นแนวทางสำคัญในการตัดสินใจกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่ต่อไป

4.3.2.1 การเกษตรกรรม เป็นการผลิตสาขาหลักของจังหวัด

จันทบุรี เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเอื้ออำนวยเป็นอย่างมาก แต่พื้นที่เกษตรกรรมของจังหวัดจันทบุรีมีจำนวนจำกัด เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มสูงมากขึ้นเรื่อย ทำให้ขนาดการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรของครัวเรือนเกษตรลดลงไปด้วย กล่าวคือ ในปี 2523 การถือครองที่ดินทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 30.9 ไร่ ได้ลดลงเหลือ 24.0 ไร่ ต่อครัวเรือนในปี 2528 เมื่อพิจารณาภาวะการถือครองที่ดินทางการเกษตรในรายอำเภอ พบว่า อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีขนาดพื้นที่ถือครองน้อยที่สุด คือ เฉลี่ย 12.4 ไร่ ต่อครัวเรือน รองลงมาได้แก่ อำเภอแหลมสิงห์ 14.3 ไร่ ต่อครัวเรือน อำเภอขลุง 27.1 ไร่ ต่อครัวเรือน ส่วนอำเภอโป่งน้ำร้อนเป็นอำเภอที่มีเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรมากที่สุด คือ 46.4 ไร่ ต่อครัวเรือน และจะพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีที่ทำการเกษตรเป็นของตนเองมีเพียง 2 เปอร์เซ็นต์ของเกษตรกรทั้งหมดที่เช่าที่ดินทำการเพาะปลูก โดยจะพบมากในเขตอำเภอแหลมสิงห์และอำเภอเมืองเพื่อใช้ทำนา เนื่องจาก อำเภอทั้งสองมีการถือครองเนื้อที่ทางการเกษตรหนาแน่นมาก ทำให้เกษตรกรบางรายที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองต้องเช่าที่ดินเพื่อการเพาะปลูก และนิยมเช่าที่ดินเพื่อทำนาเพราะว่าให้ผลตอบแทนรวดเร็วและค่าเช่าถูกกว่าพื้นที่สวนผลไม้ อีกทั้งเจ้าของสวนผลไม้ส่วนใหญ่ไม่นิยมให้เช่าเนื่องจากผลไม้เป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนสูง

นอกจากนั้น จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันได้มีการอพยพย้ายถิ่นเป็นจำนวนมากไปจับจองหาพื้นที่เพาะปลูกในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน และทางตอนเหนือของอำเภอท่าใหม่ และอำเภอมะขามมากขึ้น เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวยังมีผู้จับจองเป็นเจ้าของไม่มาก และส่งผลกระทบต่อพื้นที่ป่าไม้ลดลงตามไปด้วย เพราะมีการบุกรุกทำลายป่าเพื่อทำการเพาะปลูก อีกทั้งทำให้ประชากรในพื้นที่ดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

สำหรับการผลิตทางด้านเกษตรกรรมของจังหวัดจันทบุรี

ประกอบด้วย

ก. กลีกรวม นับว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความ

สำคัญมากที่สุดของจังหวัด เพราะเป็นการผลิตที่นำมูลค่าเข้าสู่จังหวัดสูงและเป็นอาชีพหลักของประชากร คือ ประมาณร้อยละ 76 ของประชากรจังหวัดเป็นเกษตรกร จากการศึกษาพบว่าพื้นที่เกษตรกรรมของจันทบุรี ได้ขยายจาก 1,175,381 ไร่ ในปี 2523 เป็น 1,287,349 ไร่

ในปี 2528 หรือคิดเป็นร้อยละ 34.03 ของพื้นที่รวมทั้งจังหวัด โดยพบว่าอำเภอที่มีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุดได้แก่ อำเภอน้ำหนาว หรือร้อยละ 33.49 ของพื้นที่ทั้งหมดรองลงมาได้แก่ อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอมะขาม และอำเภอขลุง ตามลำดับ แต่เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของพื้นที่เพาะปลูกกับพื้นที่อำเภอ พบว่า อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีการใช้พื้นที่ทำการเพาะปลูกมากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 76.10 ของพื้นที่อำเภอ รองลงมาได้แก่ อำเภอแหลมสิงห์ และอำเภอโป่งน้ำร้อน เพราะอำเภอดังกล่าวมีสภาพภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่ราบเป็นส่วนมาก ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูก ส่วนอำเภอมะขามและอำเภอน้ำหนาว พื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบด้วยที่สูงและภูเขาทำให้ไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้อย่างเต็มที่ นอกจากนั้นจะพบว่า การใช้ที่ดินส่วนใหญ่ได้แก่ พืชไร่และพืชยืนต้น อาทิเช่น ผลไม้ และยางพารา โดยพบเป็นบริเวณกว้างในเขตอำเภอน้ำหนาว รองลงมาได้แก่ อำเภอมะขาม อำเภอขลุง และอำเภอเมืองตามลำดับ ส่วนพืชไร่ มีพื้นที่เพาะปลูกเป็นอันดับสองรองจาก ไร่ผลไม้ อำเภอที่มีพื้นที่เพาะปลูกพืชไร่มากที่สุดได้แก่อำเภอโป่งน้ำร้อน และบริเวณทางเหนือของอำเภอน้ำหนาว เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีสภาพภูมิประเทศค่อนข้างสูงและมีอากาศค่อนข้างแห้งแล้ง สามารถปลูกพืชไร่จำพวกมันสำปะหลัง ข้าวโพด และฝ้ายได้เป็นอย่างดี ส่วนพื้นที่เพาะปลูกข้าวมีค่อนข้างน้อย พบมากบริเวณอำเภอแหลมสิงห์ และอำเภอน้ำหนาว บริเวณที่ราบลุ่มใกล้ชายทะเล ซึ่งเป็นบริเวณที่มีน้ำอุดมสมบูรณ์ แต่ให้ผลผลิตไม่มากเนื่องจากสภาพดินมีปัญหาเกี่ยวกับดินเค็มอยู่เสมอ อีกทั้งยังผลตอบแทนต่ำทำให้ไม่เป็นที่นิยม สำหรับพื้นที่เพาะปลูกพืชผัก ไม้ดอกและไม้ประดับมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ดูตารางที่ 4.9 ประกอบ)

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ (ดูตารางที่ 4.10 ประกอบ)

สภาพดินของจังหวัดจันทบุรีมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชทุกชนิด ทั้งพืชสวนและพืชไร่ พืชสวนประเภทผลไม้ ได้แก่ ทุเรียน เงาะ มังคุด กล้วยไม้ นับว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุด รองลงมาได้แก่ ยางพารา พริกไทย ข้าวโพด มันสำปะหลัง และฝ้ายตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 แสดงการใช้ที่ดินทางการเกษตรของจังหวัดจันทบุรี ปี 2528

หน่วย : ไร่

อำเภอ	พื้นที่	ประเภทการใช้ที่ดิน				รวมพื้นที่ เกษตรกรรม		สัดส่วนของพื้นที่เกษตรต่อพื้นที่ทั้งหมด (ร้อยละ)
		ข้าว	พืชไร่	ไม้ผล และไม้ยืนต้น	พืชผัก, ไม้ดอก และไม้ประดับ	จำนวน	ร้อยละ	
เมือง	163,840	25,754	702	97,567	658	124,681	9.69	76.10
แหลมสิงห์	123,523	48,952	945	10,024	636	60,557	4.70	49.02
มะขาม	848,241	28,805	14,814	180,440	832	224,891	17.47	26.51
โป่งน้ำร้อน	840,033	4,170	270,652	31,992	3,280	310,094	24.09	36.91
ขลุง	467,453	22,673	1,478	111,784	72	136,007	10.56	29.10
ท่าใหม่	1,339,515	39,820	115,409	274,592	1,298	431,159	33.49	32.19
รวม	3,782,605	170,174	404,000	706,399	6,776	1,287,349	100.00	34.03

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี

ตารางที่ 4.10 แสดงพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี ในช่วง พ.ศ. 2523-2528

ชนิดของพืช	2523	2524	2525	2526	2527	2528	การเปลี่ยนแปลง
ยางพารา	274,628	291,976	326,575	332,764	361,007	372,260	+97,632
ทุเรียน	110,976	110,997	114,498	114,632	115,057	133,112	+22,136
เงาะ	105,064	105,641	105,996	106,008	106,576	147,436	+42,372
มังคุด	14,970	14,990	15,246	15,302	15,402	13,312	-1,658
มะพร้าว	15,622	15,803	14,927	14,960	15,015	11,266	-4,356
ส้มเขียวหวาน	10,115	10,115	9,773	9,730	9,890	7,207	-2,908
พริกไทย	5,156	5,567	5,628	6,005	6,505	7,908	+2,752
ยางสด	4,848	4,848	4,933	5,430	6,489	8,378	+3,530
ข้าว	150,278	143,615	152,734	127,572	163,776	144,125	-6,150
ข้าวโพด	46,526	81,519	113,267	173,005	180,000	212,001	+165,475
ฝ้าย	33,000	33,010	32,640	36,240	33,550	29,380	-3,620
มันสำปะหลัง	356,267	371,387	362,432	383,400	122,347	120,826	-235,441
ถั่วลิสง	8,503	16,118	15,321	12,436	8,535	15,629	+7,126

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ชนิดของพืช	2523	2524	2525	2526	2527	2528	การเปลี่ยนแปลง
ถั่วเขียว	1,020	1,430	9,142	4,210	3,393	1,690	+670
ถั่วเหลือง	915	1,035	1,290	1,546	2,033	3,859	+2,944
สับปะรด	4,848	4,893	3,940	2,470	1,090	2,820	-2,028
อ้อย	3,047	3,814	5,376	4,430	4,121	4,724	+1,677

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี

1) ผลไม้มะม่วง เป็นพืชที่ได้รับความนิยมสูงสุด เนื่องจากให้ผลตอบแทนสูง โดยส่วนใหญ่เกษตรกรมักปลูกรวม ๆ กันในลักษณะสวนผสม ที่มีตั้งแต่ส่วนขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ ปริมาณการผลิตในแต่ละปีขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศซึ่ง เป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะควบคุมได้ เพราะชาวสวนผลไม้มะม่วงส่วนใหญ่ดำเนินการเพาะปลูกในลักษณะของการสืบทอดต่อจากบรรพบุรุษซึ่งยังคงใช้วิธีเพาะปลูกแบบเก่า ไม่มีการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในขบวนการผลิต ดังนั้นถ้าปีใดฝนแล้งก็จะส่งผลกระทบต่อปริมาณของผลผลิตต่ำลง อย่างไรก็ตาม ผลไม้มะม่วงนี้เป็นพืชที่มีความสำคัญต่อจังหวัดจันทบุรีมากและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในฤดูผลไม้มะม่วงในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ผลไม้ที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรีเหล่านี้ได้แก่ ทุเรียน เงาะ มังคุด และลำไย

จากการสำรวจพื้นที่เพาะปลูกผลไม้มะม่วงในปี 2528 พบว่าผลไม้มะม่วงที่ปลูกเป็นจำนวนมากที่สุดได้แก่ เงาะ คิดเป็นพื้นที่เพาะปลูกทั้งสิ้นประมาณ 147,436 ไร่ มีการปลูกมากที่สุดในอำเภอมะขามคิดเป็นร้อยละ 34.8 รองลงมาได้แก่ อำเภอท่าใหม่ (ร้อยละ 32.4) อำเภอขลุง (ร้อยละ 19.6) และอำเภอเมือง (ร้อยละ 11.1) ตามลำดับ ส่วนทุเรียนมีพื้นที่เพาะปลูกทั้งสิ้นประมาณ 133,112 ไร่ อำเภอที่ปลูกมากที่สุดได้แก่ อำเภอท่าใหม่ คือร้อยละ 44.4 รองลงมาได้แก่อำเภอมะขาม (ร้อยละ 21.5) อำเภอขลุง (ร้อยละ 16.2) และอำเภอเมือง (ร้อยละ 16.1) ตามลำดับ สำหรับมังคุดและลำไยมีการเพาะปลูกไม่มาก เพราะเนื่องจากเป็นพืชที่ให้ผลผลิตช้ากว่า เงาะ และทุเรียนมาก แต่ทว่าเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนสูง ส่วนใหญ่ปลูกมากในอำเภอท่าใหม่ และอำเภอเมือง อย่างไรก็ตามจากการสำรวจการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพาะปลูกในช่วงปี 2523-2528 พบว่าพื้นที่เพาะปลูกเงาะเพิ่มมากที่สุดถึง 42,372 ไร่ ในขณะที่พื้นที่เพาะปลูกทุเรียนเพิ่มขึ้นประมาณ 22,136 ไร่ ส่วนลำไยมีพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น 3,530 ไร่ สำหรับมังคุดมีพื้นที่เพาะปลูกลดลงจากเดิม 1,658 ไร่ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าเงาะเป็นพืชที่ปลูกง่ายให้ผลผลิตไว โดยเฉพาะเงาะโรงเรียนให้ผลตอบแทนค่อนข้างสูง ทำให้ชาวสวนเพิ่มปริมาณการผลิตโดยการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มมากขึ้น ส่วนทุเรียนเป็นพืชที่ดูแลรักษาค่อนข้างยากแต่เนื่องจากเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงมากถึงแม้จะให้ผลผลิตค่อนข้างช้า ก็ทำให้มีผู้นิยมปลูกรองจากเงาะ ส่วนมังคุดเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนสูง แต่ทว่าให้ผลตอบแทนช้ามาก อีกทั้งการจัดเก็บพืชผลค่อนข้างเสียเวลามากกว่าพืชชนิดอื่น ทำให้ความนิยมลดน้อยลง ในขณะที่เดียวกันเมื่อพิจารณาถึงมูลค่าในการผลิต พบว่าทุเรียนมีมูลค่าสูงสุด

คือ 1,756,359,000 ล้านบาท รองลงมาได้แก่ เงาะ ลางสาต และมังคุดตามลำดับ นอกจากผลไม้ดังกล่าวแล้ว ยังมีผลไม้จำพวก ส้มเขียวหวาน มะพร้าว กล้วย มะม่วง และอื่น ๆ ซึ่งชาวสวนจะปลูกปะปนกันไป แต่ไม่ได้รับความนิยมและสร้างชื่อเสียงให้แก่ จังหวัดมากเท่าทุเรียนและเงาะ

ภาวะตลาดและแหล่งรับซื้อ

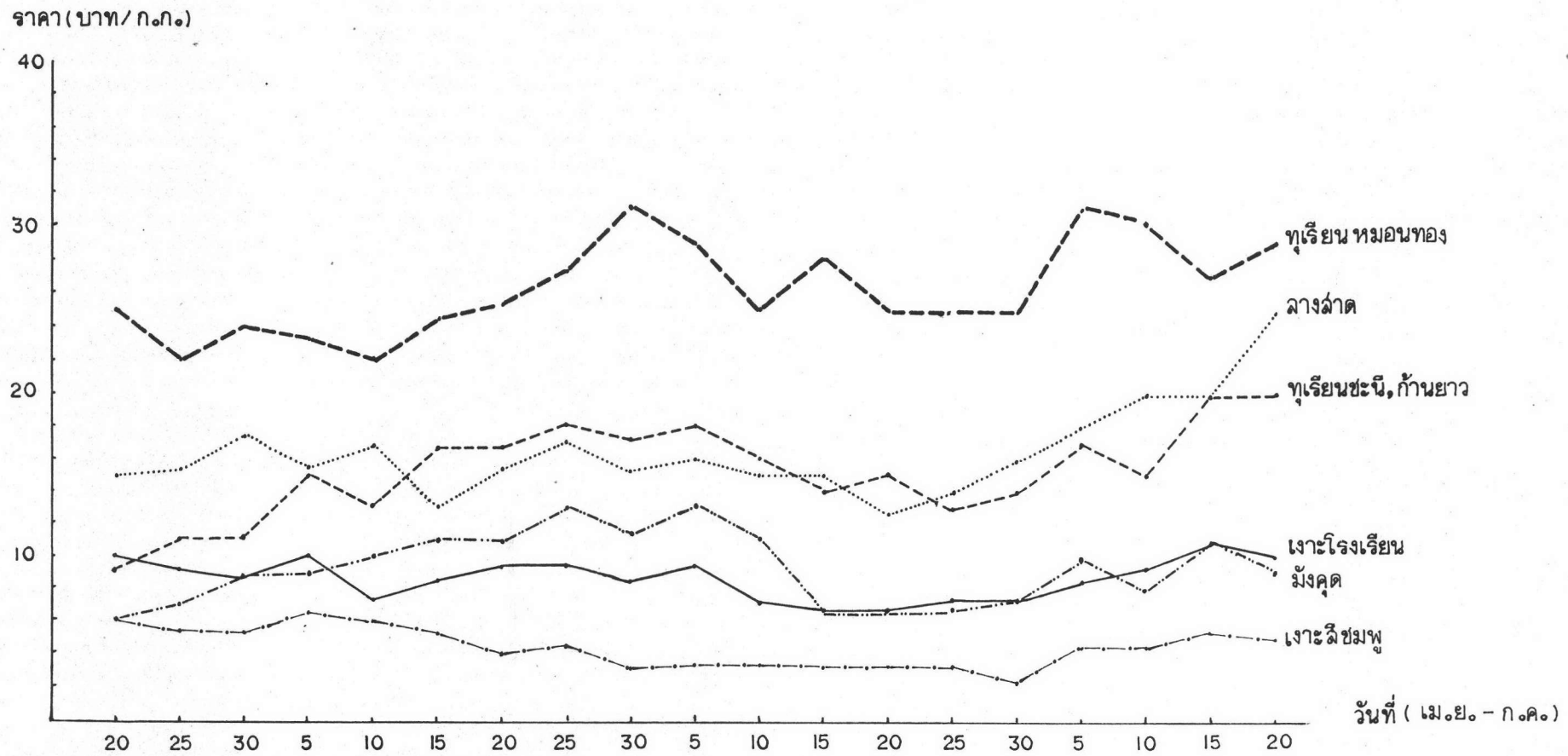
ผลไม้เป็นสินค้าบริโภคที่มีตลาดค่อนข้างจำกัด เพราะมีระยะเวลาในการขายจำกัด เนื่องจากไม่สามารถเก็บไว้เป็นเวลานานได้ นอกจากจะต้องทำการแปรรูปเป็นผลไม้กวนหรือผลไม้แห้งเสียก่อน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลต่อภาวะราคาเป็นอันมาก กล่าวคือในช่วงต้นฤดูผลไม้เริ่มออกผลผลิต (ในช่วงปลายเดือนเมษายน-ต้นเดือนพฤษภาคม) ราคาผลไม้จะสูง ในระยะต่อมา เมื่อปริมาณผลไม้มากขึ้น ราคาก็จะลดลงเรื่อย ๆ จนถึงช่วงที่ราคาผลไม้ต่ำที่สุด คือประมาณกลางเดือนมิถุนายน หลังจากนั้นราคาก็เริ่มสูงขึ้นเรื่อย ใกล้เคียงกับราคาในช่วงต้นฤดู เนื่องจากปริมาณผลไม้เหลือน้อยลง (ดูแผนภูมิที่ 4.5 ประกอบ) รวมระยะเวลาในฤดูผลไม้ประมาณ 3 เดือน สำหรับผลไม้ที่มีราคาสูงที่สุด คือ ทุเรียน รองลงมาได้แก่ ลางสาต มังคุด และเงาะ ตามลำดับ ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับพันธุ์ของผลไม้และคามนิยมของผู้บริโภคด้วย

ภาวะการตลาดและแหล่งรับซื้อ (ดูแผนภูมิ 4.6 ประกอบ)

ในปัจจุบันภาวะการตลาดผลไม้ของจังหวัดจันทบุรี มี 2 ประเภท คือ ตลาดเสรีกับตลาดข้อตกลง

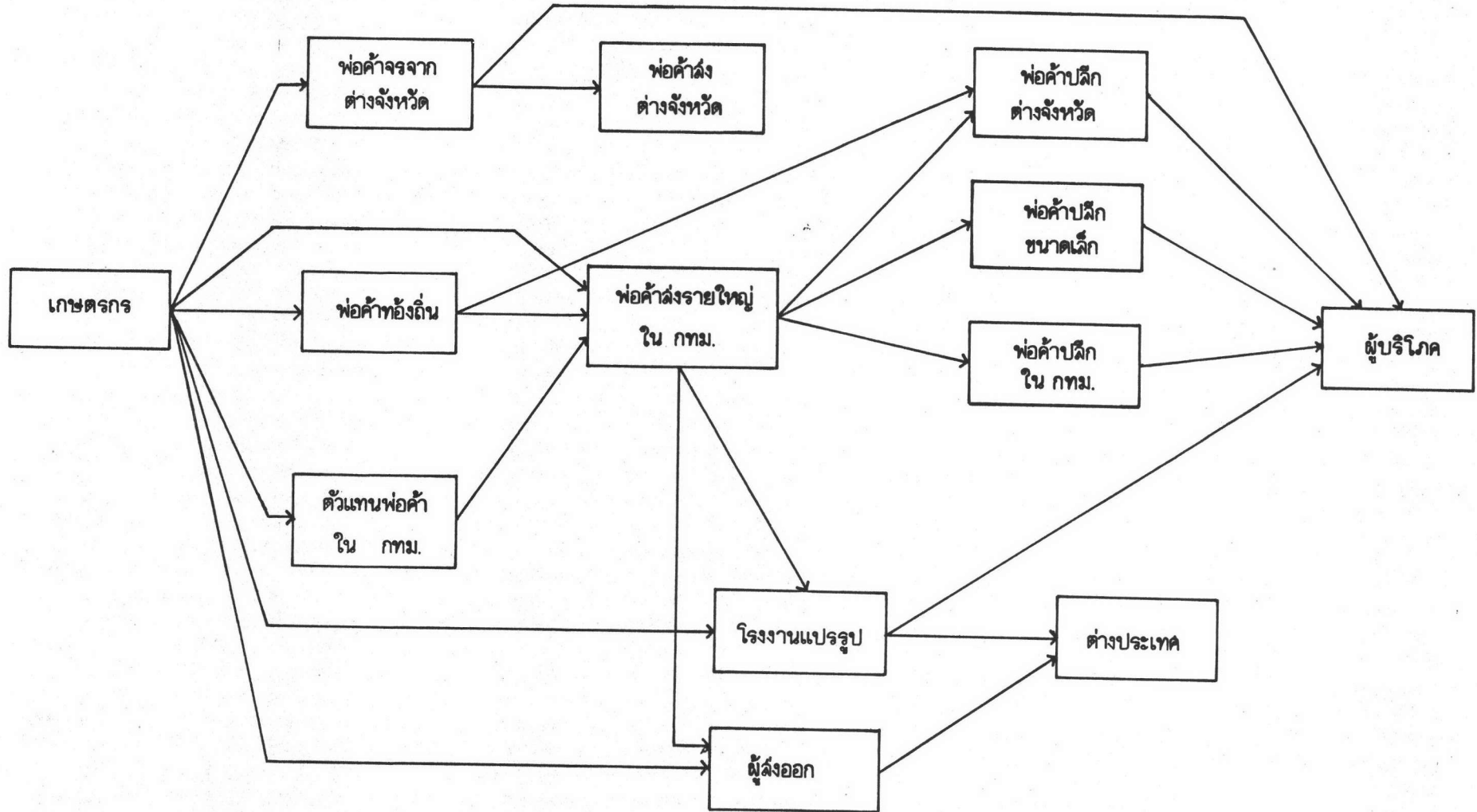
ตลาดเสรี เป็นวิธีการซื้อขายที่เกษตรกรจะเป็นผู้ทำการซื้อขายผลไม้ด้วยตนเอง โดยผ่านบุคลากรต่าง ๆ ตามความพอใจ วิธีแรกได้แก่ การขายเหมาทั้งสวน เป็นการตกลงซื้อขายผลไม้กันล่วงหน้าโดยการคาดคะเนราคา และเจ้าของสวนไม่ต้องมีส่วนเกี่ยวข้องอีกต่อไป ผู้รับเหมาจะเป็นผู้เก็บเกี่ยวผลไม้แล้วนำไปขายเอง แต่วิธีนี้มีปัญหา คือ สวนผลไม้มักจะได้รับ ความเสียหาย เนื่องจากผู้รับเหมาพยายามจะเก็บเกี่ยวผลกำไรให้มากที่สุด โดยไม่คำนึงถึงการถนอมต้นผลไม้ เพราะตนเองไม่ใช่เจ้าของ วิธีที่สอง

แผนภูมิ 4.5 ราคาผลไม้ของจังหวัดจันทบุรีในช่วงฤดูผลไม้ พ.ศ. 2528

ที่มา สำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี

แผนภูมิ 4.6 แสดงลักษณะโครงสร้างตลาดผลไม้จังหวัด จันทบุรี

การขายเหมาทั้งแข่งหรือคันรถ ชาวสวนจะนำผลไม้ของตนมาขายให้แก่พ่อค้า ณ บริเวณตลาดรับซื้อผลไม้ วิธีนี้เป็นวิธีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด เพราะเจ้าของสวนสามารถต่อรองราคาได้เต็มที่ วิธีที่สาม การขายฝาก เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ได้รับความนิยมมาก คือชาวสวน จะนำผลไม้ไปฝากขายในตลาดกรุงเทพฯ โดยมีคนกลางเป็นผู้จัดการแทน และคนกลางจะจ่ายค่านายหน้าและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แต่วิธีนี้ เจ้าของสวนไม่สามารถต่อรองราคาได้ และการรับเงินล่าช้ากว่าปกติเล็กน้อย นอกจากนี้ยังมีการซื้อขายตามรายเส้นทางหรือพ่อค้านำรถไปรับซื้อผลไม้ถึงต้นด้วยตนเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพอใจของทั้งสองฝ่ายนั่นเอง

ตลาดข้อตกลง เป็นตลาดซื้อขายผลไม้ระหว่างชาวสวนกับผู้ซื้อ ประเภทโรงงานแปรรูป หรือตัวแทนบริษัท นอกเหนือจากวิธีต่อรองราคาซึ่งกระทำโดย กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์จะเป็นผู้ดำเนินการประชุมตกลงซื้อขายกันระหว่างเกษตรกรและโรงงานต่าง ๆ ปัจจุบันผลไม้ที่ได้ดำเนินการซื้อขายโดยวิธีนี้มีเพียง เงาะเท่านั้น

ตลาดรับซื้อผลไม้ มีทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ แต่ตลาดภายในประเทศได้แก่ จังหวัดต่าง ๆ ทุกจังหวัด เป็นตลาดที่มีความสำคัญมากที่สุด กระทำโดยการอาศัยการคมนาคมทางรถยนต์เป็นหลัก ส่วนใหญ่เป็นรถบรรทุกประเภทรถ 10 ล้อ และ 4 ล้อ โดยจะมีรถบรรทุกจากจังหวัดต่าง ๆ มารับซื้อผลไม้จากจังหวัดจันทบุรีนำไปจำหน่ายยังจังหวัดของตน ส่วนใหญ่จะทำการซื้อขาย ณ บริเวณตลาดผลไม้ซึ่งตั้งขึ้นในช่วงฤดูผลไม้ กระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ ที่สะดวกต่อการคมนาคม ซึ่งมีจำนวน 13 แห่ง ตลาดผลไม้ที่สำคัญ ๆ และมีการจำหน่ายผลไม้มาก ได้แก่ ตลาดศาลาปากแซง ตลาดเนินสูง ตลาดห้วยสะทอน ตลาดกระทิง และตลาดสหกรณ์การเกษตรขลุง แต่ยังไม่มียตลาดแห่งใดสามารถจัดเข้าเป็นตลาดกลางผลผลิตที่สมบูรณ์แบบได้เลย ส่วนใหญ่เป็นตลาดที่ไม่ใหญ่โตมากนัก หรือบางครั้งจะมีการทำการซื้อขายตาม เส้นทางถนนกันเองตามความพอใจ

ตลาดต่างประเทศ ปริมาณการส่งออกผลไม้ไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ยังมีปริมาณน้อยมาก จากการสำรวจมูลค่าการส่งออกในปี 2528 พบว่าทุเรียน มีมูลค่า 1,750 ล้านบาท มังคุด 144 ล้านบาท ส่วนลำไยยังไม่ทราบตัวเลขที่แน่นอน หรือคิดเป็นมูลค่าการส่งออกทั้งสิ้นประมาณ ร้อยละ 1 ของมูลค่าการผลิตทั้งหมด

ซึ่งนับว่ายังมีน้อยมาก ประเทศที่เป็นแหล่งรับซื้อได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ ฮองกง เนเธอร์แลนด์ และฝรั่งเศส

ปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทำสวนผลไม้

1. ปัญหาด้านการผลิต

- การขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง (ธันวาคม-เมษายน) ซึ่งเป็นช่วงที่ผลไม้ออกและต้องการน้ำเป็นปริมาณมาก ทำให้เกิดความเสียหายต่อสวนผลไม้และผลผลิตในแต่ละปี เป็นมูลค่ามหาศาล
- ปัญหาโรคและแมลงระบาด ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อผลผลิตเป็นอย่างมาก
- ปัญหาเกษตรกรขาดความรู้ในการวินิจฉัยโรคแมลง และการใช้สารเคมี บางครั้งใช้ไม่ถูกต้องหรือ เกินความจำเป็นทำให้เป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิต

2. ปัญหาด้านการจำหน่าย

- ปัญหาผลผลิตราคาตกต่ำ เนื่องจากผลผลิตจะออกมากในช่วงเวลาเดียวกัน ทำให้สินค้าล้นตลาด ราคาจึงตกต่ำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
- ปัญหาเกี่ยวกับการตัดราคากันเองของชาวสวน เนื่องจากการขาดการรวมกลุ่มกันทำให้ราคาผลไม้ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น
- ปัญหาทางด้านคุณภาพของผลไม้โดยเฉพาะทุเรียน ในช่วงต้นฤดูผลไม้ เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวผลไม้มีราคาสูง พ่อค้าจะมาตัดผลไม้เองจากชาวสวน ในขณะที่ผลไม้ยังไม่แก่เท่าที่ควร ทำให้ผู้ซื้อขาดความเชื่อถือในเรื่องคุณภาพและส่งผลกระทบต่อราคาผลไม้ตกต่ำลง

2) ยางพารา เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญมากชนิดหนึ่งของจังหวัดจันทบุรี เช่นเดียวกับภาคใต้ เพราะจังหวัดจันทบุรีมีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมสำหรับปลูกยางพาราเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น พบว่ายางพาราเป็นพืชที่มีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุด และจำนวนพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นมากเรื่อย ๆ คือในปี 2523 มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 274,628 ไร่ เพิ่มขึ้น 372,260 ไร่ ในปี 2528 หรือคิดเป็นร้อยละ 29.9 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด โดยปลูกมากที่สุด ที่อำเภอท่าใหม่ 141,275 ไร่ หรือร้อยละ 38 ของพื้นที่เพาะปลูกยางพาราทั้งหมด รองลงมาได้แก่ อำเภอมะขาม (ร้อยละ 25) อำเภอขลุง (ร้อยละ 14.8) และอำเภอเมือง (ร้อยละ 14.6) ตามลำดับ ส่วนอำเภอแหลมสิงห์และอำเภอโป่งน้ำร้อนมีเพียงเล็กน้อย เพราะพื้นที่ไม่ค่อยเหมาะสมในการทำสวนยางพาราเท่าใดนัก

ผลผลิตส่วนใหญ่ของยางพาราอยู่ในเกณฑ์ดีพอสมควร เนื่องจากได้มีการขยายพื้นที่ในการเพาะปลูกยางพันธุ์ใหม่ทดแทนยางพันธุ์พื้นเมืองที่ให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ โดยได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง เพื่อให้มีการปรับปรุงคุณภาพยาง ให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของผู้ซื้อหรือตลาดโลก ผลผลิตส่วนใหญ่ออกมาในรูปของยางแผ่นดิบ ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการป้อนให้แก่โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปยางพารา ปริมาณผลผลิตยางพาราในปี 2528 มีมูลค่าทั้งสิ้นประมาณ 474.3 ล้านบาท รองจากทุเรียนและเงาะ แต่ทว่าภาวะการตลาดและราคาของยางพาราจะถูกกำหนดโดยภาวะตลาดโลก และผ่านขั้นตอนการกำหนดราคาของพ่อค้าคนกลางอีกหลายครั้ง ก่อนที่จะถึงมือผู้ผลิต ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นคือถ้าภาวะตลาดโลกต่ำราคายางก็จะต่ำด้วย ซึ่งการแก้ปัญหาในด้านราคาประการหนึ่งก็คือการลดจำนวนพ่อค้าคนกลางให้น้อยที่สุด และมีการรวมกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกยางพารากันมากขึ้นก็จะสามารถแก้ปัญหาได้พอสมควร

3) พริกไทย เป็นพืชเศรษฐกิจที่นับวันจะยิ่งมีความสำคัญต่อการผลิตทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นพืชที่ให้มูลค่าสูงมาก (ราคาต่อกิโลกรัม) จากการสำรวจพบว่า พื้นที่เพาะปลูกพริกไทยได้เพิ่มขึ้นจาก 5,156 ไร่ ในปี 2523 เป็น 7,908 ไร่ ในปี 2528 คิดเป็นมูลค่าเพิ่มจาก 108.6 ล้านบาท เป็น 289.3 ล้านบาท โดยปลูกมากที่สุดที่อำเภอท่าใหม่ คือ 7,840 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 99.1 ของพื้นที่เพาะปลูกพริกไทยทั้งหมด เพราะอำเภอท่าใหม่มีสภาพดินและอากาศเหมาะสมต่อการปลูกพริกไทยมาก

นอกจากนั้นยังพบที่ อำเภอเมืองและอำเภอโป่งน้ำร้อนเล็กน้อย แต่เนื่องจากต้นทุนในการเพาะปลูกพริกไทยค่อนข้างสูงและต้องมีการดูแลรักษาอยู่ตลอดเวลา ทำให้มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกไม่มากเท่ากับผลไม้ อีกทั้งราคาพริกไทยมีความแปรปรวนสูงมาก เพราะมีประเทศคู่แข่งที่สำคัญหลายประเทศ อาทิเช่น บราซิล อินโดนีเซีย อินเดีย และมาเลเซีย ประเทศเหล่านี้ปริมาณพริกไทยเป็นปริมาณสูงมาก ดังนั้นผลกระทบก็คือ ปริมาณการส่งออกของพริกไทยในประเทศลดลง ทำให้ราคาพริกไทยตกต่ำ ถ้าหากปีไหนที่ประเทศผู้ผลิตพริกไทยรายสำคัญประสบปัญหาในปีนั้น ราคาพริกไทยก็จะสูงขึ้นเป็นอันมาก ดังนั้น หากว่าได้มีการปรับปรุงคุณภาพของพริกไทยให้ได้มาตรฐานเท่าที่ประเทศผู้ซื้อต้องการ ก็จะสามารถส่งเป็นสินค้าออกที่สำคัญชนิดหนึ่งของจังหวัดได้ในอนาคต เพราะพริกไทยเป็นสินค้าที่สามารถเก็บรักษาได้นานและมีตลาดค่อนข้างกว้าง นั่นเอง

สำหรับปัญหาที่พบได้แก่ ปัญหาโรคโคนเน่า และปัญหาไส้เดือนฝอยระบาด ทำให้ปริมาณผลผลิตลดลงเป็นจำนวนมาก จำเป็นจะต้องทำการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดไป

4) ข้าว จังหวัดจันทบุรี มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวกระจายไปทั่วทุกอำเภอ แต่จะมีมากที่สุด ที่อำเภอแหลมสิงห์ คือประมาณ 48,952 ไร่ หรือร้อยละ 28.8 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวทั้งหมด รองลงมาได้แก่ อำเภอท่าใหม่ อำเภอมะขาม อำเภอเมืองและอำเภอขลุงตามลำดับ แต่เนื่องจากสภาพภูมิประเทศและลักษณะดินของจังหวัดไม่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกข้าว อีกทั้งข้าวเป็นพืชที่ให้มูลค่าทางเศรษฐกิจต่ำกว่าพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น ดังนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่นิยมปลูกข้าว ทำให้ผลผลิตของจังหวัดจันทบุรีในแต่ละปีไม่เพียงพอสำหรับบริโภคภายในจังหวัด ต้องมีการนำเข้าจากจังหวัดอื่นในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่เป็นประจำ ประกอบกับลักษณะการทำนาข้าวของจังหวัดจันทบุรีเป็นการพึ่งพาธรรมชาติหรือน้ำฝน เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นภาวะการผลิตข้าวจึงขึ้นอยู่กับธรรมชาติเป็นสำคัญ ทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงต่อการขาดทุนสูง ถ้าหากปีใดปริมาณฝนไม่เพียงพอเกษตรกรก็จะประสบปัญหาขาดทุนจึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่หันเหจากการเพาะปลูกข้าวไปปลูกพืชชนิดอื่นแทน ดังจะเห็นได้จาก ปริมาณพื้นที่เพาะปลูกข้าวได้ลดลงจาก 150,278 ไร่ ในปี 2523 เหลือเพียง 144,128 ไร่ ในปี 2528

อย่างไรก็ตาม พื้นที่เพาะปลูกข้าวที่สำคัญของจังหวัด บริเวณทางทิศใต้ของอำเภอท่าใหม่ อำเภอแหลมงสิงห์ทั้งอำเภอ และบางตำบลในอำเภอขลุง มีสภาพภูมิประเทศและดินเอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกข้าวมากกว่าพืชชนิดอื่น แต่ทว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นประจำได้แก่ โรคระบาดของศัตรูข้าว ซึ่งในปัจจุบันกรมส่งเสริมการเกษตรได้ให้ความช่วยเหลือ แต่ยังคงได้ผลไม่เต็มที่เท่าใดนัก

5) ข้าวโพด เป็นพืชไร่นิยมเพาะปลูกมากที่สุดใน จังหวัดจันทบุรี เป็นข้าวโพดที่ใช้เลี้ยงสัตว์ จากการสำรวจพบว่า ปริมาณพื้นที่เพาะปลูกได้ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 46,526 ไร่ ในปี 2523 เพิ่มขึ้นเป็น 212,001 ไร่ ในปี 2528 คิดเป็นมูลค่าการผลิตข้าวโพดทั้งสิ้นประมาณ 169.1 ล้านบาท เนื่องจากข้าวโพดเป็นพืชที่สามารถเพาะปลูกได้ในพื้นที่ค่อนข้างแห้งแล้งและสภาพดินมีปัญหา ดังนั้น พบว่าอำเภอที่มีการปลูกข้าวโพดมากที่สุดได้แก่ อำเภอโป่งน้ำร้อน คือ 200,163 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 94.4 และพบที่ บริเวณตอนเหนือของอำเภอท่าใหม่ มะขาม และขลุง อีกเล็กน้อยสำหรับภาวะการผลิตข้าวโพดของจังหวัดจันทบุรี นับว่ามีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากข้าวโพดเป็นพืชที่ปลูกรวดง่ายและไม่จำเป็นต้องดูแลรักษาอย่างเข้มงวด อีกทั้งยังเป็นสินค้าที่มีตลาดรับซื้อกว้างแต่มีราคาค่อนข้างต่ำ เนื่องจากคุณภาพข้าวโพดของประเทศยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ประเทศผู้ซื้อต้องการ

สำหรับปัญหาที่พบได้แก่ ปัญหาการระบาดของแมลง จำพวก ตี๊กแตนป่าทึงก้า เพราะพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่เกิดจากการบุกกรุก ทำลายป่า ซึ่งเป็นบริเวณที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของแมลงดังกล่าว อีกทั้งเกษตรกรผู้เพาะปลูกยังขาดความรู้ทางวิชาการ คุณภาพของข้าวโพดที่ผลิตได้ไม่ดีพอ ทำให้เกิดปัญหาราคาข้าวโพดตกต่ำซึ่งบางครั้งทำให้เกษตรกรประสบกับภาวะขาดทุนอยู่เสมอ

6) มันสำปะหลัง เป็นพืชที่ปลูกรวดง่ายไม่ต้องดูแลรักษามาก ต้องการน้ำน้อยและไม่ค่อยมีศัตรูรบกวน เกษตรกรนิยมเพาะปลูกกันมากจนกระทั่งผลผลิตเกินความต้องการของตลาด ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทำให้ราคาของมันสำปะหลังในปัจจุบันตกลงมาก เกษตรกรประสบภาวะขาดทุนเสมอ ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตรได้มีนโยบายลดพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง โดยทำการเพาะปลูกพืชชนิดอื่น เช่น ข้าวโพด ข้าวฟ่างแดง ข้าวไร่ และถั่วเขียวผิวมัน แทน ซึ่งจังหวัดจันทบุรีสามารถลดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังได้ตามเป้าหมาย

กล่าวคือในปี 2523 มีพื้นที่เพาะปลูก 356,267 ไร่ ลดลงเหลือ 120,826 ไร่ ในปี 2528 บริเวณที่ปลูกมันสำปะหลังมากที่สุด คือ บริเวณอำเภอท่าใหม่ คือ 91,777 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 75.9 ของพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังทั้งหมด รองลงมาคืออำเภอโป่งน้ำร้อน (ร้อยละ 14.8) และอำเภอขลุง (ร้อยละ 9.1) ดังนั้น แนวโน้มการเพาะปลูกมันสำปะหลังในอนาคตลดลงเรื่อย ๆ เพราะสามารถเพาะปลูกพืชไร่นชนิดอื่น ที่ได้ราคาดีกว่า และเป็นที่ต้องการของตลาด

สำหรับพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น ๆ เช่น ฝ้าย ถั่วลิสง ถั่วเหลือง กาแฟ ฯลฯ มีการเพาะปลูกไม่มาก พืชบางชนิดมีพื้นที่เพาะปลูกลดลง บางชนิดมีพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น แต่มีปริมาณไม่มากนัก ซึ่งส่วนใหญ่มักจะประสบปัญหาคล้าย ๆ กัน คือ ปัญหาด้านราคาต่ำ และคุณภาพยังไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งจำเป็นที่จะต้องทำการแก้ไขโดยอาศัยหลักทางวิชาการเข้ามาช่วย และส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยวผลผลิต และภาวะตลาด เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานการผลิตให้ดีขึ้น

อย่างไรก็ตาม การเพาะปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ของจังหวัดจันทบุรีขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ นั่นคือ ดินและภูมิอากาศเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากการศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นั่นคือบริเวณที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกผลไม้และไม้ยืนต้นได้แก่ บริเวณตอนกลางของจังหวัดลงมาทางทิศใต้ใกล้ชายฝั่งทะเล ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่ อำเภอเมือง อำเภอมะขามและอำเภอขลุง ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับเพาะปลูกพืชไร่ อยู่บริเวณถัดจากพื้นที่เพาะปลูกผลไม้และไม้ยืนต้นขึ้นไป จนสุดเขตจังหวัดได้แก่ อำเภอโป่งน้ำร้อนและบริเวณตอนเหนือของอำเภอท่าใหม่และอำเภอมะขาม ส่วนอำเภอแหลมสิงห์และบริเวณทางด้านใต้ติดชายทะเลของอำเภอท่าใหม่ มีสภาพกายภาพเอื้ออำนวยต่อการปลูกข้าวมาก ทำให้บริเวณดังกล่าวมีการเพาะปลูกข้าวมากกว่าบริเวณอื่น (ดูตาราง 4.11, 4.12 ภาคผนวก)

การเพาะปลูกเป็นอาชีพหลักของจังหวัด ถึงแม้ว่าบางครั้งเรือจะมีอาชีพอื่น ๆ เสริมก็ตาม แต่การเพาะปลูกโดยทั่วไปของจังหวัดยังอาศัยสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ไม่มีการพัฒนาคุณภาพในการผลิตมากเท่าที่ควร ทำให้การเพาะปลูกประสบปัญหาต่าง ๆ อยู่เสมอ จากการศึกษาพบว่าปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข ประกอบด้วย

- ปัญหาการขาดแคลนน้ำ แม้จะมีปริมาณน้ำฝนมากในแต่ละปี แต่เมื่อถึงในฤดูแล้ง เกษตรกรจะขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก ทั้งนี้เป็นเพราะยังขาดระบบชลประทานที่จะกักเก็บน้ำอย่างเพียงพอ บริเวณดังกล่าวได้แก่ บริเวณที่ถัดจากถนนสุขุมวิทขึ้นไปตอนเหนือจนถึงเขตแดนจังหวัด

- ปัญหาดิน ดินที่มีปัญหาทางการเกษตรของจังหวัดจันทบุรี ได้แก่ ดินเค็มและดินเป็นกรด ซึ่งพบมากบริเวณที่ใกล้ทะเลของอำเภอแหลมสิงห์ อำเภอท่าใหม่ และอำเภอขลุง พื้นที่ดินเหล่านี้จะต้องทำการปรับปรุงให้สมบูรณ์เสียก่อนที่จะใช้ประโยชน์

- ปัญหาเกี่ยวกับภาวะราคาและตลาดของพืชผลตกต่ำ ปัญหานี้เป็นปัญหาที่สำคัญมากของจังหวัด เพราะยังไม่สามารถควบคุมราคาของผลผลิตได้ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้ทั้งทางด้านการผลิตและการตลาด และขาดการรวมกลุ่มกันอย่างจริงจัง

ข. การปลูกลูกสัตว์ เป็นอาชีพที่ไม่ค่อยได้รับความนิยมเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากมูลค่าผลิตภัณฑ์ที่น้อยมาก เนื่องจากการปลูกลูกสัตว์ส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นการเลี้ยงในครัวเรือนหรือเลี้ยงแบบพื้นบ้าน กระจายกระจายไปทั่วทุกอำเภอและมีปริมาณน้อย ลักษณะการเลี้ยงแบบฟาร์มมีจำนวนไม่มาก เพราะในการเลี้ยงสัตว์ต้องใช้เงินทุนสูง ประกอบกับสภาพภูมิอากาศค่อนข้างชื้นและขาดพื้นที่ที่เหมาะสม ทำให้ไม่มีการเลี้ยงสัตว์แบบฟาร์มขนาดใหญ่ แต่ในปัจจุบันการเลี้ยงสัตว์มีแนวโน้มเติบโตเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากจำนวนสัตว์เลี้ยงที่เพิ่มขึ้นจาก 309,282 ตัว ในปี 2523 เป็น 712,410 ตัว ในปี 2528 สัตว์เลี้ยงที่นิยมเลี้ยงมากที่สุดได้แก่ ไก่ เป็ด สุกร กระบือ และ โค ตามลำดับ อำเภอมะขามเป็นอำเภอที่มีการเลี้ยงสัตว์มากที่สุด คือ 425,125 ตัว หรือร้อยละ 59.7 รองลงมาได้แก่ อำเภอท่าใหม่ (ร้อยละ 12.2) และอำเภอแหลมสิงห์ (ร้อยละ 11.2) ตามลำดับ แต่ปัญหาที่พบเป็นประจำเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ของจังหวัดจันทบุรี คือ โรคของสัตว์ ควรจะมีการแนะนำส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์และแนวทางการป้องกันกำจัดโรคระบาดที่ถูกต้องตามหลักวิชาการให้แก่เกษตรกร

ค. การประมง เป็นอาชีพเกษตรกรรมที่ทำรายได้เป็นอันดับสอง รองจากการกสิกรรม ทั้งนี้เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดจันทบุรี เอื้ออำนวยในด้านการประมงเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีพื้นที่ติดต่อกับชายฝั่งทะเลถึง 4 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ อำเภอขลุง และอำเภอแหลมสิงห์ ดังนั้น ประชากรที่ตั้งบ้านเรือนติดชายฝั่งทะเลส่วนใหญ่จะมีอาชีพทำการประมง แต่เป็นการประมงขนาดกลางและขนาดเล็ก เป็นส่วนมาก จำนวนชาวประมงของจังหวัดจันทบุรีมีทั้งสิ้นประมาณ 11,947 ครัวเรือน หรือประมาณ 35,841 คน คิดเป็นร้อยละ 9.54 ของประชากรทั้งหมด สำหรับเครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับการประมงมีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ซึ่งประกอบด้วย เรืออวนขนาดใหญ่ 346 ลำ หรืออวนดูล 74 ลำ และเรือลากคู่ 86 ลำ นอกจากนั้นยังมีอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น โป๊ะ โพงพาง รั้วโซمان และเครื่องมืออื่น ๆ ในปัจจุบันการประกอบอาชีพการประมงในจังหวัดจันทบุรีสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) การประมงน้ำเค็ม เป็นอาชีพที่ช่วยให้เกิดกิจกรรมและอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องกับการประมงหลายประเภท อาทิเช่น โรงน้ำแข็ง โรงงานอุตสาหกรรมปลาบ่น โรงงานอุตสาหกรรมผลิตน้ำปลา ตู้ต่อเรือ แต่จะพบว่าแนวโน้มของการจับสัตว์น้ำเค็มของจังหวัดลดลง กล่าวคือในปี 2523 ปริมาณสัตว์น้ำเค็มที่จับได้ 62,605 ตัน ได้ลดลงเหลือ 52,545.3 ตัน ในปี 2528 โดยจับได้มากที่สุดที่อำเภอแหลมสิงห์ คิดเป็นร้อยละ 69.4 ของปริมาณสัตว์น้ำเค็มทั้งหมด รองลงมาได้แก่ อำเภอท่าใหม่ อำเภอขลุง และอำเภอเมืองตามลำดับ สาเหตุสำคัญที่ทำให้ปริมาณสัตว์น้ำเค็มที่จับได้ลดลงเนื่องมาจากความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำเค็มในเขตประเทศไทยลดน้อยลง ประกอบกับประเทศไทยได้ประกาศขยายเขตน่านน้ำของตนออกไป 200 ไมล์ทะเล ทำให้ชาวประมงไม่สามารถออกไปจับปลาในระยะไกล ๆ ได้นั่นเอง

2) การประมงน้ำจืด การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดมีแนวโน้มลดลง เช่นเดียวกับการประมงน้ำเค็ม ในปี 2523 ปริมาณสัตว์น้ำจืดที่จับได้ประมาณ 3,830.4 ตัน และลดลงเหลือเพียง 1,400.4 ตัน ในปี 2528 บริเวณที่มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดมากที่สุดได้แก่ อำเภอเมือง คิดเป็นร้อยละ 88.9 ของปริมาณสัตว์น้ำจืดทั้งหมด รองลงมาได้แก่ อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอท่าใหม่ อำเภอขลุง ตามลำดับ สาเหตุที่ทำให้

ปริมาณการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดลดลง เนื่องจากได้เกิดปัญหาโรคระบาดของปลาทั่วประเทศ ทำให้เกษตรกรประสบกับการขาดทุนเป็นจำนวนมาก ทั้ง ๆ ที่รัฐบาลพยายามให้ความช่วยเหลือ แต่ก็ไม่สามารถควบคุมได้ทั้งหมด

นอกจากการทำประมงน้ำเค็ม และน้ำจืดแล้ว

ในปัจจุบันการทำประมงน้ำกร่อยหรือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เป็นกิจการที่ได้รับการพัฒนามากยิ่งขึ้น เพื่อทดแทนการประมงทะเลน้ำลึก ซึ่งประสบปัญหาต่าง ๆ สำหรับการประมงน้ำกร่อย ที่ได้รับความนิยมมากได้แก่ การทำนากุ้ง การเพาะเลี้ยงหอยนางรม โดยพบว่าในปัจจุบัน เอกชนได้เข้าไปประกอบกิจการทำนากุ้ง เป็นอันมาก และมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะบริเวณตำบลบ่อและตำบลบางชัน ในเขตอำเภอลำลูกเกด ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่ป่าชายเลน ดังนั้นการขยายพื้นที่ทำนากุ้งจึงเป็นผลทำให้พื้นที่ป่าชายเลนของจังหวัด จันทบุรีลดลงอย่างรวดเร็ว และคาดว่าถ้าหากไม่มีการควบคุมการบุกรุกพื้นที่ดังกล่าว ในอนาคต พื้นที่ป่าชายเลนอันอุดมสมบูรณ์ของจังหวัดอาจหมดไปในระยะเวลาอันใกล้

ง. การป่าไม้ เป็นสาขาที่ทำรายได้น้อยที่สุดของสาขา เกษตรกรรม และมีมูลค่าฯ ลดลงอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากในปี 2523 มีมูลค่าทั้งสิ้น 73.8 ล้านบาท ลดลงเหลือ 6.9 ล้านบาท ในปี 2528 เนื่องจากพื้นที่ป่าไม้ส่วนใหญ่ของ จังหวัดได้รับการสงวนให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติเพื่อป้องกันปัญหาการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ในปัจจุบันจังหวัดจันทบุรีมีเนื้อที่ป่าสงวนทั้งสิ้น 1,696,027 ไร่ หรือร้อยละ 45.1 ของพื้นที่ทั้งหมด ในขณะที่เนื้อที่ป่าไม้จริง ๆ ของจังหวัด เหลือเพียง 1,209,430 ไร่ หรือร้อยละ 30.5 เท่านั้น เพราะว่าได้มีราษฎรทำการบุกรุกเข้ายึดครองพื้นที่ป่าสงวนฯ ใช้พื้นที่ ทำกินนั่นเอง ดังนั้น การประกอบอาชีพทำป่าไม้ของจังหวัดจันทบุรี จึงไม่เป็นที่นิยมเนื่องจาก มีการควบคุมการทำป่าไม้อย่างเข้มงวด

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันทางจังหวัดยังคงอนุญาต ให้หน่วยงานเอกชนได้รับสัมปทานทำไม้ในเนื้อที่ป่าสงวนบางส่วน คิดเป็นพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 1,784,924.9 ไร่ โดยจัดสรรเป็นป่าโครงการ 2 ประเภท ได้แก่

1) โครงการป่าไม้กระยาเลย มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 170,931.25 ไร่ อำเภอท่าใหม่เป็นอำเภอที่มีเนื้อที่ป่าไม้กระยาเลยมากที่สุด คือ 770,256 ไร่ รองลงมาได้แก่ อำเภอโป่งน้ำร้อน 685,625 ไร่ ส่วนบริเวณเขตติดต่อระหว่างอำเภอมะขามและอำเภอขลุง ซึ่งมีเนื้อที่ 253,050 ไร่ ในปัจจุบันได้ปิดการทำป่าชั่วคราวตามมติของคณะรัฐมนตรี

2) โครงการป่าชายเลน มีเนื้อที่ประมาณ 75,993.75 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอขลุง ซึ่งในปัจจุบันเอกชนได้ขอแจ้งเลิกทำไม้ เนื่องจากพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกไม่มีป่าไม้ให้ทำ

นอกจากนั้น ทางจังหวัดได้อนุญาตให้เอกชน เข้ารับสัมปทานโครงการปลูกป่าทดแทน และป่าเสริมตามนโยบายของรัฐบาล โดยดำเนินการไปแล้วเป็นการปลูกป่าทดแทน 1,172.06 ไร่ และป่าปลูกเสริม 1,024.47 ไร่ เพื่อทดแทนพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกทำลาย

สำหรับการประกอบอุตสาหกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการทำป่าไม้ ซึ่งได้แก่อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ และผลิตภัณฑ์จากไม้ พบว่ามีจำนวนโรงงานที่ผลิตทั้งสิ้น 39 โรงงาน โรงงานส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่ รองลงมาได้แก่อำเภอมะขาม จะเห็นได้ว่ากิจการป่าไม้ของจังหวัดจันทบุรีลดบทบาทลงมาก อีกทั้งทางราชการมุ่งสนับสนุนการปลูกป่าทดแทนมากกว่าการทำลายป่า ดังนั้น แนวโน้มในอนาคตคาดว่า กิจการทำป่าไม้และมูลค่าจากการทำป่าไม้ของจังหวัดคงลดลงเหลือน้อยมาก หรืออาจหมดไปก็ได้

จ. องค์กรที่เกี่ยวข้องทางการเกษตร

1) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) เป็นสถาบันการเงินหนึ่งในระบบเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญในการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่เกษตรกร โดยเน้นด้านการขยายสินเชื่อด้านการลงทุน ทั้งในรูปของเงินทุน และวัสดุอุปกรณ์การเกษตร และเป็นองค์กรที่ให้การสนับสนุนองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร สำหรับการดำเนินงานของ ธกส. ในจังหวัดจันทบุรี ในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา คือ ปี 2523-2528 พบว่าปริมาณการจ่ายเงินกู้และการรับชำระหนี้เพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยปี 2523 มีปริมาณเงินกู้จริง

80.818 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 233.514 ล้านบาท และปริมาณเงินชำระหนี้จริง เพิ่มจาก 69.927 ล้านบาท เป็น 202.594 ล้านบาท (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 4.13 ภาคผนวก) จากการศึกษา พบว่าปริมาณเงินกู้จริงสูงกว่า งบประมาณเงินกู้ที่ทางธนาคารกำหนดไว้มาก และจะพบว่า ยอดเงินกู้สูงขึ้นอย่างรวดเร็วทุกปี แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรมีการกู้เงินไปลงทุนทางด้านเกษตรมากขึ้น แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียด จะพบว่า ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ปริมาณเงินค้างชำระหนี้ของธนาคาร เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี 2523-2524 เป็นปีที่เกษตรกรประสบปัญหา ฝนแล้งในฤดูร้อนอย่างรุนแรง ทำให้ผลผลิตในปีนั้นตกต่ำลงมาก และพื้นที่เพาะปลูก ได้รับความเสียหายมาก เกษตรกรจึงทำการกู้เงินจาก ธกส. เป็นจำนวนที่สูงกว่างบประมาณที่ ธกส. กำหนดไว้มากกว่าปกติ และเหตุการณ์ดังกล่าว ก็ได้เกิดต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้

ดังนั้น ในปัจจุบัน ธกส. ได้เพิ่มปริมาณเงินกู้ระยะยาวให้แก่เกษตรกรมากยิ่งขึ้น เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหาภัยธรรมชาติ รวมทั้งปัญหาภาวะราคาผลผลิตตกต่ำ อันเป็นผลทำให้เกษตรกรไม่สามารถชำระเงินได้ตรงตามกำหนด จึงนับได้ว่า ธกส. เป็นสถาบันการเงินที่มีความสำคัญและมีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือโดยตรงแก่เกษตรกร ทำให้เกษตรกรสามารถปรับปรุง และเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการผลิตได้มากยิ่งขึ้น

2) สหกรณ์การเกษตร เป็นองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการเกษตรองค์กรหนึ่งที่เกิดจากการรวมกลุ่มของ เกษตรกรจัดตั้งสถาบันทางการเกษตร ในรูปของสหกรณ์ ซึ่งประกอบด้วย สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์เลี้ยงสุกร และสหกรณ์ประมง โดยมีวัตถุประสงค์ในการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรซึ่งกันและกัน ในด้านการขอรับสินเชื่อจากสถาบันการเงิน ซึ่งได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และความร่วมมือกันทางด้านการผลิตและการตลาด รวมทั้งการส่งเสริมทางด้านความรู้ทางวิชาการแก่เกษตรกร จากข้อมูลปี 2528 พบว่า สหกรณ์การเกษตรของจังหวัดจันทบุรีมีทั้งสิ้น 8 สหกรณ์จำนวน 149 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 9,935 คน กระจายอยู่ทั่วไปทุกอำเภอ อำเภอที่มีการจัดตั้งสถาบันการเกษตรในรูปสหกรณ์มากที่สุด คือ อำเภอท่าใหม่ อำเภอขลุง และอำเภอแหลมงสิงห์ ตามลำดับ (ดูตารางที่ 4.14 ภาคผนวก)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในรูปแบบสหกรณ์ของจังหวัดจันทบุรี มักประสบปัญหาเป็นประจำ คือ ปัญหาการขาดความร่วมมือของบรรดาสมาชิก เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกรณ์ดีพอ และปัญหาเกี่ยวกับการขาดเงินทุนหมุนเวียน เนื่องจากมีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญเพียงแห่งเดียวเท่านั้น ดังนั้น หากได้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้สำเร็จ สหกรณ์การเกษตรจะเป็นองค์กรหนึ่งที่มีส่วนผลักดันให้การประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมของจังหวัดก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

3) กลุ่มเกษตรกร เป็นองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกษตรอีกองค์กรหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรและดำเนินการจัดตั้งโดยกรมส่งเสริมการเกษตร โดยมีสภาพเป็นนิติบุคคล การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรของจังหวัดจันทบุรีประกอบด้วย กลุ่มเกษตรกรทำสวน กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์น้ำ กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ และกลุ่มเกษตรกรทำประมง ซึ่งมีทั้งสิ้น 64 กลุ่ม มีสมาชิกทั้งสิ้น 5,333 คน โดยพบว่าเกษตรกรชาวสวนมีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรมากที่สุด คือ 29 กลุ่ม รองลงมาคือ กลุ่มชาวนา (ดูตารางที่ 4.15 ภาคผนวก) นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และกลุ่มยุวเกษตรกรขึ้น แต่ไม่ได้ทำการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เพื่อเป็นแรงสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอีกแนวทางหนึ่ง วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรรวมตัวช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางด้าน การขอรับสินเชื่อจากสถาบันการเงิน ซึ่งได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และความร่วมมือกันทางด้าน การผลิตและการตลาด รวมทั้งการสร้างอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง

อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งองค์กรในรูปของกลุ่มเกษตรกร นับว่ายังมีจำนวนน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเกษตรกรทั้งจังหวัด จึงควรที่จะมีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มมากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อให้เกษตรกรมีการรวมตัวกัน และสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ทั้งทางด้าน การผลิตและจัดจำหน่ายได้ดียิ่งขึ้น

4.3.2.2 อุตสาหกรรม การผลิตทางด้านอุตสาหกรรมโดยทั่วไป

มีบทบาทการสร้างงานและรายได้ให้แก่จังหวัดจันทบุรีน้อยมาก จากการศึกษาเศรษฐกิจในระดับมหภาค ซึ่งให้เห็นถึงสภาพการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดจันทบุรี ที่มีระดับการพัฒนาต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในระดับภาค กล่าวคือ ในปี 2528 การผลิตทางอุตสาหกรรมของจังหวัดมีมูลค่าประมาณ 233.6 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 9.7 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ทั้งหมดของจังหวัด โดยมีอัตราการเติบโตโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3.21 ต่อปี ในขณะที่อัตราการเติบโตเฉลี่ยของภาค เท่ากับร้อยละ 8.8 ต่อปี แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเกี่ยวกับการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมของจันทบุรี พบว่า มีการผลิตทางอุตสาหกรรมประเภทหนึ่ง ที่มีบทบาทสำคัญต่อการระบบเศรษฐกิจของจังหวัดมาก และเป็นอุตสาหกรรมที่มีส่วนสร้างรายได้เข้าสู่จังหวัดสูง เป็นอันดับหนึ่งของการผลิตทั้งหมด (บรรยายสรุปจังหวัดจันทบุรี, 2529: 5) อุตสาหกรรมประเภทนี้ได้แก่ อุตสาหกรรมอัญมณี ดังนั้น การศึกษาสภาพการผลิตทางอุตสาหกรรมของจังหวัดจันทบุรี ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ อุตสาหกรรมทั่วไป กับอุตสาหกรรมอัญมณี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. อุตสาหกรรมทั่วไป

ในปัจจุบัน การประกอบอุตสาหกรรมในจังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดเล็กที่ใช้แรงงานไม่มาก หรือใช้แรงงานเฉพาะภายในครอบครัว และผลผลิตของอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ผลิตเพื่อบริการประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ในลักษณะของ อุตสาหกรรมประเภทบริการ (Servicing) มากกว่าอุตสาหกรรมประเภทการผลิตขนาดใหญ่ (Manufacturing) ดังนั้นสินค้าอุตสาหกรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันซึ่งเกี่ยวข้องกับการผลิตขนาดใหญ่ ได้แก่ สินค้าอุปโภค บริโภค เครื่องจักรกล อุปกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ทางจังหวัดต้องสั่งซื้อจากกรุงเทพฯ จากการศึกษาพบว่าอุตสาหกรรมที่มีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจของจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางที่รองรับผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ โรงสีข้าว อุตสาหกรรมเกี่ยวกับมันสำปะหลัง อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางพารา อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการประมง และอุตสาหกรรมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากไม้ นอกจากนี้ ยังมีอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่มีความสำคัญและสร้างชื่อเสียงให้แก่จังหวัด คือ อุตสาหกรรมทอเสื่อ แต่ทว่าการผลิตในปัจจุบันลดลง เนื่องจากขาดแคลนวัตถุดิบ และการส่งเสริมให้มีการผลิตกันอย่างจริงจัง

1) จำนวนและประเภทของอุตสาหกรรม

จากการสำรวจข้อมูลโรงงานของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดจันทบุรี ในช่วงปี 2523-2528 พบว่า จำนวนโรงงานได้เพิ่มขึ้นจาก 405 โรง เป็น 513 โรง และส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการเกษตร ประมาณร้อยละ 55.4 ส่วนที่เหลือเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการแปรรูปวัสดุและบริการ (ดูตารางที่ 4.16 ประกอบ) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่มีจำนวนโรงงานเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ โรงสีข้าว และโรงงานผลิตอาหารและเครื่องดื่ม อาทิเช่น โรงงานผลิตเส้นก๋วยเตี๋ยว ส่วนอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการแปรรูปวัสดุและบริการ ที่มีจำนวนโรงงานเพิ่มมากที่สุด ได้แก่ โรงงานที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์โลหะ และอโลหะ เช่น การผลิตน็อต สกรู ท่อไอเสียรถยนต์ และอุตสาหกรรมบริการซ่อมเครื่องจักร เครื่องยนต์ ในขณะที่เดียวกันโรงงานอุตสาหกรรมที่มีจำนวนลดลง ได้แก่ อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตจากพืชไร่ เนื่องจากการประกอบอาชีพทำไร่ ประสบภาวะขาดทุนอยู่เสมอ โดยเฉพาะการทำไร่มันสำปะหลัง ทำให้เกษตรกรหันไปปลูกพืชชนิดอื่นแทน ดังนั้นจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตพืชไร่จึงลดลงด้วย นอกจากนี้ผลจากการควบคุมการตัดไม้ทำลายป่า และนโยบายลดการทำไม้ร้อยละ 50 ของรัฐบาล ทำให้จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์จากไม้ลดลงด้วย

2) ขนาดและการกระจายตัวของอุตสาหกรรม

การประกอบกิจการอุตสาหกรรมของจังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดเล็กที่ใช้เงินทุนจดทะเบียนต่ำกว่า 10 ล้านบาท เมื่อพิจารณาถึงเงินทุนจดทะเบียน อุตสาหกรรมจังหวัดจันทบุรี ในปี 2528 พบว่า มีทั้งสิ้น 283.35 ล้านบาท โดยอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการเกษตร เป็นอุตสาหกรรมที่มีจำนวนโรงงานมากที่สุดและใช้เงินทุนจดทะเบียนมากที่สุด คือ 77.89 ล้านบาท รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมอาหาร 64.03 ล้านบาท และอุตสาหกรรมบริการ 51.42 ล้านบาท ตามลำดับ (ดูตารางที่ 4.17 ภาคผนวก) แต่ที่ว่า จำนวนโรงงานของอุตสาหกรรมบริการ มีมากเป็นอันดับสองรองจากอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการเกษตร ทั้งนี้ เนื่องจากอุตสาหกรรมบริการส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ใช้เงินทุนจดทะเบียนน้อย มีโอกาสเปิดกิจการได้ไม่ยาก รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ และอุตสาหกรรมอาหาร ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมและคนงานจังหวัดจันทบุรี ปี 2523 และ ปี 2528

หมวดโรงงานอุตสาหกรรม	พ.ศ. 2523		พ.ศ. 2528		การเปลี่ยนแปลง	
	โรงงาน	คนงาน	โรงงาน	คนงาน	โรงงาน	คนงาน
<u>อุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการเกษตร</u>	210	1,478	284	1,445	74	-33
โรงสีข้าว	91	273	168	259	77	-14
แปรรูปพืชไร่	89	778	79	641	-10	-137
ผลิตภัณฑ์ยางพารา	6	250	6	309	0	59
ผลิตอาหารและเครื่องดื่ม	19	131	26	184	7	53
ผลิตปลาป่น	5	46	4	47	-1	1
ห้องเย็น	-	-	1	5	1	5
<u>อุตสาหกรรมแปรรูปวัสดุและบริการ</u>	195	1,510	229	2,290	34	780
โรงน้ำแข็ง	6	55	9	104	3	49
ผลิตภัณฑ์จากไม้	50	459	31	431	-19	-28
ผลิตภัณฑ์พลาสติก	3	13	3	60	0	47
ผลิตภัณฑ์โลหะ, อโลหะ	16	58	40	190	24	132
ผลิตวัสดุก่อสร้าง	22	265	21	249	-1	-16

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

หมวดโรงงานอุตสาหกรรม	พ.ศ. 2523		พ.ศ. 2528		การเปลี่ยนแปลง	
	โรงงาน	คนงาน	โรงงาน	คนงาน	โรงงาน	คนงาน
ผลิตภัณฑ์ปิ๋ย	2	4	2	10	0	6
ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา	6	119	8	145	2	26
ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์	5	227	7	396	2	169
ผลิตภัณฑ์กระดาษและสิ่งพิมพ์	4	9	5	61	1	52
บริการซ่อมเครื่องจักร เครื่องยนต์ ยานพาหนะ	79	344	92	435	13	91
เจียรไนพลอย	-	-	1	20	1	20
ทอเส้น	2	18	1	130	-1	112
อื่น ๆ	-	-	9	59	9	59
รวม	405	2,988	513	3,735	108	747

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรม จังหวัดจันทบุรี

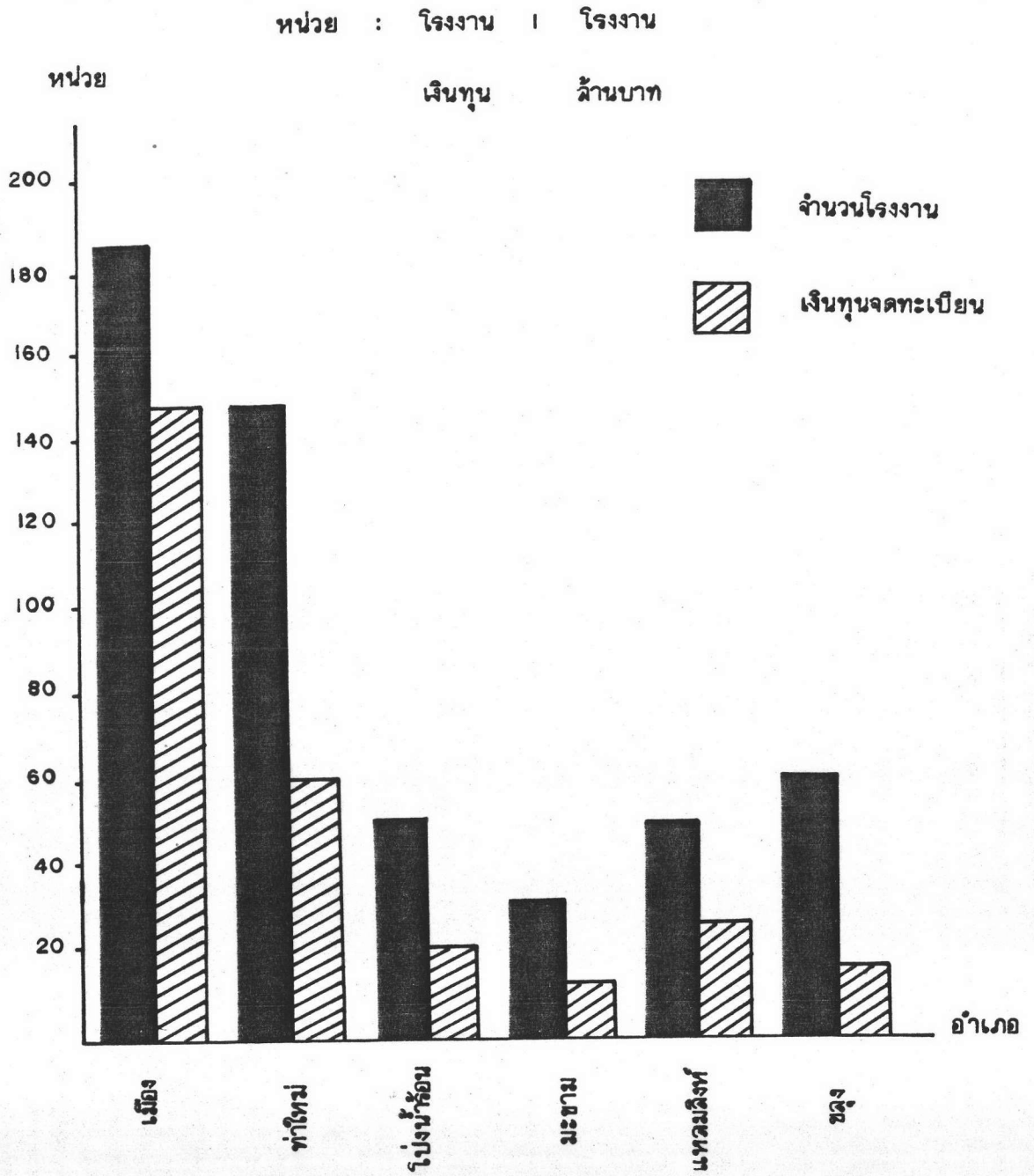
เมื่อพิจารณา การกระจายตัวของโรงงาน

อุตสาหกรรมในแต่ละอำเภอ พบว่า อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่มากที่สุด คือ 186 โรงงาน หรือประมาณร้อยละ 36.3 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด และมีเงินทุนจดทะเบียนอุตสาหกรรมมากที่สุด คือ 147.39 ล้านบาท ซึ่งส่วนใหญ่ ได้แก่ อุตสาหกรรมบริการประเภท เครื่องจักรกลและยานพาหนะ โดยจะพบหนาแน่น บริเวณตำบลท่าช้าง วัดใหม่ บางกะจะ และจันทนิมิต ซึ่งเป็นพื้นที่เขตชุมชนเมือง รองลงมาได้แก่ อำเภอท่าใหม่ มี 146 โรงงาน หรือประมาณร้อยละ 28.3 และมีเงินทุนจดทะเบียนมาก รองจากอำเภอเมือง โรงงานที่พบ ส่วนใหญ่ได้แก่ โรงสีข้าว และโรงงานทำมันเส้น โดยจะพบมากในเขต ตำบลนายายอาม วังโตนด และกระแจะ ซึ่งเป็นบริเวณที่มีถนนสายหลักของภาคตัดผ่าน (ถ.สุขุมวิท) ส่วนอำเภอที่มีจำนวนโรงงานตั้งอยู่อันดับรองลงไปได้แก่ อำเภอขลุง ไป่งน้ำร้อน แหยมสิงห์ และมะขาม ตามลำดับ ซึ่งส่วนมากได้แก่ โรงสีข้าว ยกเว้น อำเภอไป่งน้ำร้อน เป็นอำเภอที่มีโรงงานทำมันเส้นตั้งอยู่มาก รองจากอำเภอท่าใหม่ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มิอาชีพทำไร่เป็นอาชีพหลักนั่นเอง (ดูแผนภูมิ 4.7 และ แผนที่ 4.12 ประกอบ)

3) การกระจายตัวของจำนวนแรงงาน จำนวน

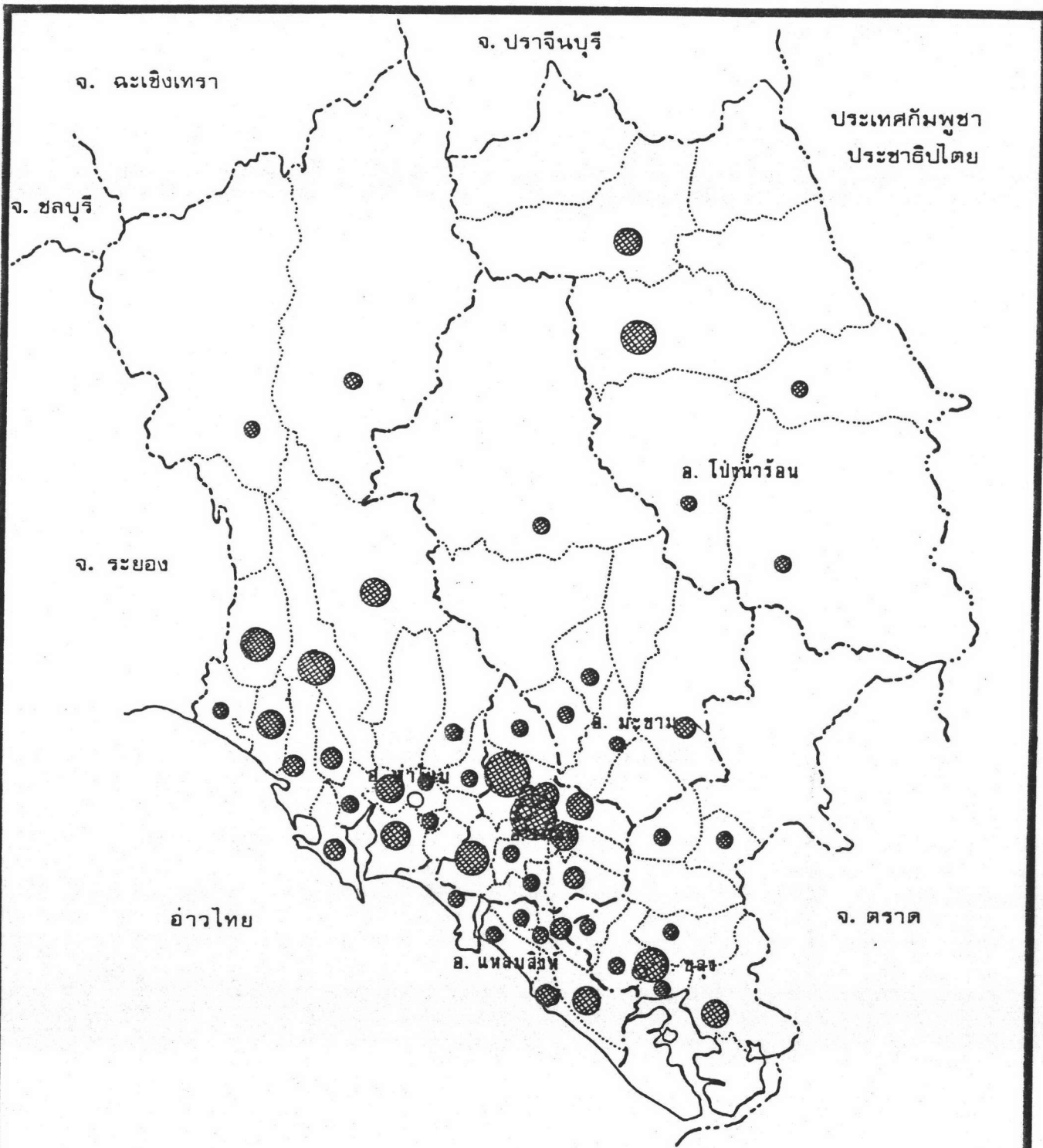
แรงงานส่วนใหญ่อยู่ในอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการเกษตร คือ ประมาณ 1,205 คน รองลงมา ได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ และอุตสาหกรรม บริการ ตามลำดับ ในขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงจำนวนแรงงานในช่วงปี 2523-2528 พบว่า จำนวนแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมลดลงในขณะที่จำนวนโรงงานเพิ่มมากขึ้น ส่วนแรงงานทางด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปวัสดุและบริการเพิ่มขึ้นทุกประเภท ยกเว้น อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากไม้ มีจำนวนแรงงานลดลง เนื่องจากการจำกัดการให้สัมปทานป่าไม้ทำให้ปริมาณไม้ลดลง และส่งผลกระทบต่อให้มีการปิดกิจการของโรงงานแปรรูปไม้บางโรงงาน นอกจากนี้ จะพบว่า ส่วนใหญ่จำนวนแรงงานที่กระจายอยู่ในแต่ละอำเภอสอดคล้องกับจำนวนโรงงานที่ตั้งอยู่ นั่นคือ อำเภอที่มีจำนวนแรงงานมากก็จะเป็นอำเภอที่มีจำนวนโรงงานตั้งอยู่มากด้วย (ดูตารางที่ 4.18 ภาคผนวก) และอำเภอเมือง ก็เป็นอำเภอที่มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ อำเภอท่าใหม่ อำเภอไป่งน้ำร้อน อำเภอขลุง และอำเภอแหยมสิงห์ ตามลำดับ ยกเว้น อำเภอไป่งน้ำร้อน ที่มีจำนวนโรงงานตั้งอยู่ไม่มากแต่มีจำนวนแรงงานมาก ทั้งนี้

แผนภูมิ 4.7 แสดงจำนวนโรงงานและเงินทุนจดทะเบียนรายอำเภอ พ.ศ. 2528

ที่มา สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด จันทบุรี

	การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี		แผนที่ 4.12
	แสดง จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม ปีพ.ศ. 2528		<ul style="list-style-type: none"> ----- เขตประเทศ ----- เขตจังหวัด ----- เขตอำเภอ ..... เขตตำบล ◎ จังหวัด ○ อำเภอ ◦ ตำบล
สัญลักษณ์		<ul style="list-style-type: none"> ● 1-5 แห่ง ● 6-10 แห่ง ● 11-20 แห่ง ● 21-30 แห่ง ● มากกว่า 30 แห่ง 	
ที่มา		สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด จันทบุรี	

เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในอำเภอโป่งน้ำร้อน ส่วนใหญ่เป็นโรงงานเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ที่ต้องอาศัยกำลังคนเข้าช่วยนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่า การผลิตทางด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดจันทบุรีไม่เติบโตเท่าที่ควร เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่นิยมประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากกว่าอุตสาหกรรม เพราะไม่ต้องลงทุนมาก และมีความเสี่ยงน้อยกว่า นอกจากนี้สภาพภูมิประเทศเอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกมากกว่า ซึ่งส่งผลให้อุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรแต่ยังมีการขยายตัวไม่มากเท่าที่ควร ดังนั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดให้เจริญเติบโตไปในทิศทางที่เหมาะสมก็คือ ควรส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรอย่างจริงจังควบคู่ไปกับการพัฒนาการผลิตทางด้านเกษตรกรรมด้วย

ข. อุตสาหกรรมอัญมณี

การประกอบอุตสาหกรรมการผลิต และเจียรระไนอัญมณีของจังหวัดจันทบุรี ได้กระทำมาเป็นเวลาช้านาน แต่เท่าที่เห็นมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมานี้เนื่องจากอัญมณีของไทยเริ่มเป็นที่รู้จัก และได้รับความนิยมแพร่หลายในตลาดต่างประเทศมากขึ้น (วารสารอัญมณี, 2531: 8) อัญมณีที่ผลิตออกสู่ตลาดโลกนั้น ผลิตจากจังหวัดจันทบุรีประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ และอัญมณีที่พบมากและมีชื่อเสียงมากที่สุดของจังหวัด ได้แก่ ทับทิม ซึ่งเป็นพลอยที่มีราคาแพงและได้รับความนิยมมากที่สุดจนได้รับฉายาว่า "ทับทิมสยาม" ในปัจจุบันประเทศไทยเป็นผู้ผลิตทับทิมรายใหญ่ที่สุดของโลก คือ สามารถผลิตได้ประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ ของผลผลิตรวมทั้งหมด ส่วนพลอยที่ผลิตได้ของจังหวัดที่มีความสำคัญรองลงมาได้แก่ ไพลิน และบุษราคัม นอกจากนี้จะเป็นแหล่งผลิตอัญมณีที่สำคัญของประเทศแล้ว จังหวัดจันทบุรียังเป็นศูนย์รวมช่างเจียรระไนพลอยที่มีฝีมือเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การประกอบอาชีพเกี่ยวกับอัญมณีของจันทบุรี ทางด้าน การขุดพลอย แต่งพลอย เจียรระไนพลอย ตลอดจนการรับซื้อขายพลอย จึงเป็นอาชีพที่มีประชากรเป็นจำนวนมากยึดเป็นอาชีพหลักและอาชีพรอง และเป็นอาชีพที่ทำรายได้เข้าจังหวัดเป็นอันดับหนึ่ง รวมทั้งเป็นอาชีพที่ดึงดูดแรงงานจากต่างจังหวัดเข้ามาในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก

หมายเหตุ : มูลค่าอัญมณีของจังหวัดจันทบุรีที่ผลิต

ได้ในแต่ละปีไม่ได้รวมไว้ในตารางผลิตภัณฑ์ประชาชาติ ทำให้มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด และ รายได้ต่อหัวประชากรในตารางผลิตภัณฑ์ประชาชาติต่ำกว่า ความเป็นจริงมาก สำหรับข้อมูลที่ ผู้ศึกษาใช้วิเคราะห์ในส่วนต่อไปนี้ ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยทั้งระดับสูงและระดับต่ำในองการอัญมณี รวมทั้ง เอกสารตีพิมพ์เฉพาะการณณ์ เนื่องจากไม่มี หน่วยงานได้จัดเก็บข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับอัญมณีมาก่อน

1) แหล่งที่พบ แหล่งอัญมณีที่สำคัญของภาคตะวันออก

พบในเขตจังหวัดจันทบุรี และตราดโดยจะพบในบริเวณที่มีหินโครงสร้างเป็นหินบะซอลท์ สำหรับ แหล่งที่ขุดและทำเหมืองพลอยของจังหวัดจันทบุรีที่สำคัญในอดีตอยู่ที่ตำบล พลอย แหวน และ บางกะจะ แต่ในปัจจุบันปริมาณพลอยในพื้นที่ดังกล่าว เหลือน้อยมาก จึงได้มีการเคลื่อนย้ายไปยัง ท้องที่ตำบลคกพรหม ในเขตอำเภอขลุง และมีการเปิดทำเหมืองพลอยทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ประมาณ 50 เหมือง ส่วนใหญ่เป็นเหมืองสูบน้ำที่อาศัยเครื่องจักรเข้ามาช่วย ซึ่งครอบคลุม พื้นที่ประมาณ 5,000 ไร่ โดยเป็นเหมืองที่มีการจดทะเบียนสัมปทานเหมืองแร่ เพียง 22 เหมือง เท่านั้น นอกจากนั้นยังมีการร้องเรียนที่จะขอเปิดทำเหมืองพลอยในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อนซึ่ง เป็น บริเวณที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตอัญมณี เนื่องจากปริมาณพลอยที่ขุดใน ปัจจุบัน เหลือน้อยลงทุกที แต่ทว่า ยังไม่ได้รับอนุมัติจากทางราชการเนื่องจากพื้นที่ดังกล่าว อยู่ติดชายแดน อาจเกิดผลกระทบในด้านลบตามมาได้

2) ภาวะการผลิต ในปัจจุบันปริมาณพลอยที่ขุดได้

ลดลงมาก และพลอยที่ขุดได้ส่วนใหญ่เป็นพลอยขนาดเล็กที่มีน้ำหนักน้อย ประกอบกับพื้นที่ที่ขุดพลอย บางแห่งอยู่ในเขตที่ไม่ปลอดภัย (อยู่ใกล้ชายแดนเขมร) ทำให้ปริมาณพลอยที่ขุดได้ไม่เพียงพอแก่ ความต้องการของตลาด ดังนั้น พบว่าในแต่ละปีได้มีการนำเข้าพลอยดิบที่ยังไม่ได้เจียรไนจาก ต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่นำเข้าจากประเทศศรีลังกา (ประมาณร้อยละ 80 ของพลอยที่นำเข้า ทั้งหมด) รองลงมาได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย และแคนาดาเนีย นำเข้ามาเจียรไนภายใน จังหวัด และส่งไปขายยังตลาดโลกต่อไป

3) ภาวะการส่งออกและตลาดที่สำคัญ สินค้า

อัญมณีที่ผลิตได้จะส่งออกสู่ตลาดโลกมากกว่าร้อยละ 80 ของสินค้าอัญมณีทั้งหมด และจันทบุรีเป็นแหล่งผลิตอัญมณีที่สำคัญของประเทศที่สามารถผลิตอัญมณีส่งออกมากกว่าร้อยละ 50 ของอัญมณีที่ผลิตได้ทั้งหมด จากการสำรวจมูลค่าการส่งออก จากข้อมูลการส่งออกของกรมศุลกากรในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา คือ 2520-2529 พบว่า มูลค่าการส่งออกอัญมณีเพิ่มขึ้นสูงมาก คือจาก 1,056 ล้านบาท ในปี 2520 เป็น 5,169.12 ล้านบาทในปี 2529 ซึ่งประกอบด้วย ทับทิม ร้อยละ 45 ไพลิน ร้อยละ 43 เพทาย ร้อยละ 1.3 และที่เหลือเป็นพลอยอื่น ๆ จำพวก โกเมน มุขราคัม มรกต และหยก นับว่าสินค้าอัญมณีเป็นสินค้าที่มีแนวโน้มการส่งออกแจ่มใสและคาดว่า จะเป็นสินค้าออกที่สำคัญของประเทศในอนาคตหากได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง

สำหรับตลาดส่งออกอัญมณีที่สำคัญของประเทศไทย

ได้แก่ สหรัฐอเมริกา โดยพบว่าในปี 2528 ประเทศไทยได้ส่งออกอัญมณีไปประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นมูลค่า 1,625.6 ล้านบาท รองลงมาได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น เป็นมูลค่า 1,165.01 ล้านบาท และอันดับสามได้แก่ ประเทศฮ่องกง มูลค่า 952.67 ล้านบาท นอกจากนั้นยังมีตลาดอื่น ๆ อีก อาทิเช่น ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน อิตาลี และสิงคโปร์ เป็นต้น แม้ว่ามูลค่าการส่งออกจะเป็นมูลค่าการผลิตอัญมณีรวมทั้งประเทศ แต่ก็สามารถคาดคะเนมูลค่าการส่งออกอัญมณีของจังหวัดจันทบุรีได้เช่นกัน ดังนั้นนับได้ว่าอุตสาหกรรมอัญมณีสามารถสร้างรายได้เข้าสู่จังหวัดในแต่ละปีเป็นมูลค่ามหาศาล และก่อให้เกิดการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจค่อนข้างสูง อันเป็นผลทำให้สภาพการครองชีพของประชากรสูงตามไปด้วยเช่นกัน

4) ภาวะแรงงาน แม้ว่าประชากรส่วนใหญ่ของ

จังหวัดประกอบอาชีพเพาะปลูก แต่จะพบว่ามีความแรงงานส่วนหนึ่งประกอบอาชีพเกี่ยวกับอุตสาหกรรมอัญมณี ทางด้านการเป็นเจ้าของกิจการเหมืองพลอย พ่อค้ารับซื้อขายพลอย ลูกจ้างขุดพลอย และช่างแต่งและเจียรระโนพลอย โดยแรงงานทางด้านการแต่งและเจียรระโนพลอยมีจำนวนมากที่สุด คือ ประมาณ 4 เท่าของแรงงานทางด้านการขุดพลอย (คาดว่ามีความหนาแน่นกว่าคน) ซึ่งกระจายอยู่ทั่วไปแทบทุกอำเภอ ยกเว้นอำเภอโป่งน้ำร้อน โดยพบในอำเภอเมืองมากที่สุด รองลงมาได้แก่ อำเภอแหลมสิงห์ และขลุง ตามลำดับ ส่วนในเขตอำเภอท่าใหม่และมะขาม

พบเพียงไม่กี่รายเท่านั้น ซึ่งบางรายยึดเป็นอาชีพหลักส่วนบางรายยึดเป็นอาชีพเสริมในยามว่าง จากฤดูเกษตร ส่วนแรงงานทางด้านการขุดพลอยนั้นส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่อพยพมาจากภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ เข้ามาทำงานทำในจังหวัดจันทบุรี

สำหรับผู้ที่ยึดอาชีพเกี่ยวกับอัญมณีเป็นอาชีพหลัก ได้แก่ พ่อค้ารับซื้อชายพลอย ซึ่งมีประมาณ 500 ราย แต่ทว่าจำนวนแรงงานมักจะมีการ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ขึ้นอยู่กับปริมาณพลอยและภาวะการค้าพลอย ถ้าหากเกิดภาวะการค้า พลอยตกต่ำก็มีผลทำให้จำนวนแรงงานที่เกี่ยวข้องลดน้อยลงตามไปด้วย

5) องค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สมาคมพ่อค้า อัญมณีแห่งประเทศไทย เป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นในระดับประเทศจากการรวมตัวกันของพ่อค้าอัญมณี เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งทางด้านการส่งออกและนำเข้าอัญมณี รวมทั้งการส่งเสริมสินค้า อัญมณีให้เป็นที่รู้จักของตลาดโลก สำหรับองค์กรที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด ได้แก่ หอการค้า จังหวัดจันทบุรี ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการธุรกิจซื้อขายอัญมณีที่ลงทะเบียน เป็นสมาชิก ของหอการค้า มากกว่าแรงงานทางด้านการขุดพลอยและเจียรไนพลอย

ปัญหาที่เกิดขึ้น

1. ปัญหาเกี่ยวกับปริมาณพลอยลดลงไม่เพียงพอ ในการผลิต ต้องสั่งซื้อพลอยดิบจากต่างประเทศทำให้ต้นทุนการประกอบธุรกิจอัญมณีสูงขึ้น ประกอบกับการสั่งซื้อพลอยดิบมีขั้นตอนต่าง ๆ มากมายก่อให้เกิดความยุ่งยากเป็นอันมาก

2. ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการจัดเก็บภาษีที่มีส่วน ทำให้ธุรกิจการค้าพลอยไม่สามารถกระทำอย่างเปิดเผยได้ รัฐบาลจำเป็นต้องทำการพิจารณา แก้ไขปรับปรุงระบบภาษีที่ก่อให้เกิดความยุติธรรมทั้งสองฝ่าย

แนวโน้มในอนาคต แร่อัญมณีเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีจำนวนจำกัด ดังนั้นการส่งเสริมการผลิตอัญมณีของจังหวัดไม่อาจจะ เป็นไปได้ ถ้าหากปริมาณ พลอยที่มีอยู่หมดไป แต่ทว่าหากมีการส่งเสริมทางด้านแรงงานที่มีฝีมือในการแต่งพลอยและ

เจียร์ระในพลอย ก็สามารทำได้เพราะจังหวัดจันทบุรีมีแรงงานทางด้านกาแต่งพลอยและเจียร์ระในพลอยที่มีฝีมือจนกระทั่งเป็นที่ยอมรับของต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ถ้าหากภาครัฐบาลและเอกชนส่งเสริมอย่างจริงจังสามารถทำให้จังหวัดจันทบุรีกลายเป็นศูนย์กลางการเจียร์ระในอัญมณีที่สำคัญของประเทศในอนาคตได้

สรุปสภาพการณ์อุตสาหกรรมของจังหวัดจันทบุรี

โดยทั่วไปกิจการอุตสาหกรรมของจังหวัด

จันทบุรีกระทำไปโดยปราศจากแรงกระตุ้นและความสนใจในการพัฒนาอย่างจริงจัง ทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชน เนื่องจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมให้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วเหมือนดังเช่น จังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา นอกจากนั้นอุตสาหกรรมอัญมณีซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่น่ารายได้ เข้าสู่จังหวัดสูงสุคนั้นกำลังประสบภาวะปริมาณแร่อัญมณีลดลงไม่เพียงพอแก่ความต้องการในการผลิต เว้นแต่จะมีการขยายพื้นที่ขุดพลอยเข้าไปในเขตพื้นที่ป่าสงวนฯ ประกอบกับไม่ได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่เป็นอุตสาหกรรมที่กระทำกันมาเป็นเวลานานแล้ว ดังนั้นโอกาสที่จะสามารถพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดให้ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วนั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และคาดว่าถ้าหากโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกประสบความสำเร็จ อาจก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องหรืออุตสาหกรรมที่ใช้ผลผลิตทางการเกษตร เป็นวัตถุดิบขึ้นภายในจังหวัด อาทิเช่น โรงงานผลิตผลไม้กระป๋อง โรงงานอบ เมล็ดพืช โรงงานผลิตพริกไทยป่น เป็นต้น อุตสาหกรรมเหล่านี้หากได้รับการส่งเสริมให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นจะมีผลต่อการพัฒนาจังหวัดเป็นอันมาก

4.3.2.3 การค้าและบริการ เป็นการผลิตที่มีความสำคัญเป็น

อันดับสองรองจากภาคเกษตรกรรม และนับวันจะยิ่งทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากมูลค่าการผลิตที่เพิ่มขึ้นจาก 840.5 ล้านบาทในปี 2523 เป็น 1,053.4 ล้านบาทในปี 2528 และมีมูลค่าใกล้เคียงกับมูลค่าการผลิตในภาคเกษตรกรรมมาก แม้ว่าเมื่อเปรียบเทียบในระดับภาค ปรากฏว่าอัตราการเติบโตเฉลี่ยในภาคการค้าและบริการของจังหวัดจันทบุรีจะยังคงต่ำกว่าอัตราการเติบโตเฉลี่ยของภาคก็ตาม แต่ก็จัดอยู่ในระดับค่อนข้างดี เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัด

อื่น ๆ ของภาค เมื่อพิจารณาในระดับจังหวัดพบว่าสภาพการค้าและบริการมีความคล่องตัวสูงมาก เนื่องจากสภาพภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติเอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพหลายประเภท อาทิเช่น การทำสวนผลไม้ สวนยางพารา สวนพริกไทย ไร่มันสำปะหลัง การประมง และอื่น ๆ โดยเฉพาะการขุดพลอย เจียรไนพลอย และค้าขายพลอย ซึ่งเป็นอาชีพที่มีบทบาทสำคัญต่อสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดมาก เพราะเป็นธุรกิจที่มีปริมาณเงินหมุนเวียนสูงมาก และส่งผลให้สภาพการค้าและบริการมีการหมุนเวียนคล่องตัวไปด้วย จนกระทั่งเกือบจะเท่าเทียมกับการผลิตในภาคเกษตรกรรม ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

1) ลักษณะของสภาพประกอบการค้าและบริการในจังหวัดจันทบุรีส่วนใหญ่เป็นร้านค้าขนาดเล็กเจ้าของคนเดียวซึ่งเป็นรูปแบบของร้านค้าที่พบเห็นโดยทั่วไปในส่วนภูมิภาค ซึ่งจะพบอยู่ทั่วไปทั่วทั้งจังหวัดแต่จะหนาแน่นในย่านชุมชนที่เป็นเขตเทศบาลและสุขาภิบาล สำหรับสถานประกอบการค้าที่เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่ประเภทบริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด และห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมืองเทศบาล และสุขาภิบาลยังไม่กระจายตัวไปในเขตชนบท

2) จำนวนสถานประกอบการค้าและบริการ จะพบว่าในปี 2528 จังหวัดจันทบุรีมีจำนวนสถานประกอบการค้าทั้งสิ้น 4,694 แห่ง เป็นร้านค้าจดทะเบียนพาณิชย์ 4,408 แห่ง บริษัทจำกัด 63 แห่ง ห้างหุ้นส่วนจำกัด 215 แห่ง และห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล 8 แห่ง เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงจำนวนสถานประกอบการค้าในช่วง 6 ปี ที่ผ่านมา (ปี 2523-2528) พบว่า จำนวนสถานประกอบการค้าเพิ่มจากปี 2523 จำนวน 587 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 14.29 (ดูตารางที่ 4.19 ภาคผนวก) โดยจำนวนร้านค้าจดทะเบียนพาณิชย์เพิ่มขึ้น 506 แห่ง หรือประมาณร้อยละ 12.96 บริษัทจำกัดและห้างหุ้นส่วนจำกัด เพิ่มขึ้น 30 แห่ง และ 52 แห่ง (ร้อยละ 90.9 และร้อยละ 31.9) ตามลำดับ ส่วนห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล มีจำนวนลดลงจากปี 2523 1 แห่ง

3) การกระจายตัวของสถานประกอบการค้าและบริการอำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีจำนวนสถานประกอบการค้าตั้งอยู่มากที่สุด คือ 2,785 แห่ง หรือ

คิดเป็นร้อยละ 59.33 ของจำนวนสถานประกอบการค้าทั้งหมด รองลงมาได้แก่ อำเภอท่าใหม่ 1,055 แห่ง (ร้อยละ 12.48) อำเภอขลุง 329 แห่ง (ร้อยละ 7.01) ตามลำดับ ส่วนอำเภอที่มีจำนวนประกอบการค้าน้อยที่สุด ได้แก่ อำเภอมะขาม คือ 138 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 2.94 (ดูตารางที่ 4.20 ภาคผนวก) และจำนวนสถานประกอบการค้าเพิ่มขึ้นทุกอำเภอ โดยอำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีจำนวนสถานประกอบการค้าเพิ่มขึ้นมากที่สุด รองลงมาได้แก่ อำเภอขลุง และอำเภอท่าใหม่ ส่วนอำเภอแหลมสิงห์เป็นอำเภอเดียวที่มีจำนวนสถานประกอบการค้าลดลง

เมื่อพิจารณาถึงการเติบโตของสภาพการค้าและบริการ พบว่า อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีสภาพการค้าและบริการเติบโตมากที่สุด ร้านค้าที่มีมากที่สุด ได้แก่ ร้านจำหน่ายเพชรพลอย และรับจ้างเจียรระโนพลอย เนื่องจากธุรกิจการค้าพลอยเป็นอาชีพที่ทำรายได้สูง และจังหวัดจันทบุรีเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ ทำให้มีร้านจำหน่ายเพชรพลอย และรับจ้างเจียรระโนพลอยมาก รองลงมาได้แก่ ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของชำ และร้านขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป และตัดเย็บเสื้อผ้าตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า จำนวนสถานประกอบการค้าส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้าอัญมณี ซึ่งเป็นอาชีพที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบ เศรษฐกิจของจังหวัดมากที่สุด

จากการศึกษาสภาพโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรี ทั้งทางด้านโครงสร้างการผลิตในระดับมหภาคและระดับจุลภาค สามารถสรุปภาพรวมทางเศรษฐกิจของจังหวัดได้ดังนี้

ระดับมหภาค การผลิตทางด้านเกษตรกรรม เป็นฐานเศรษฐกิจหลักที่ทำรายได้เข้าสู่จังหวัดสูงสุด โดยเฉพาะสาขาการเพาะปลูก แต่อัตราการเติบโตค่อนข้างต่ำทั้งนี้ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ที่ไม่สามารถขยายได้เต็มที่ และปัญหาเกี่ยวกับภัยธรรมชาติที่ทำให้ผลผลิตได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก ส่วนการผลิตในภาคการค้าและบริการมีส่วนใกล้เคียงกับภาคเกษตรกรรมมาก มูลค่าการผลิตส่วนใหญ่

มาจากสาขาการค้าปลีกและค้าส่ง และการบริการ แต่ที่ว่าสาขาการธนาคารและประกันภัย เป็นสาขาที่มีอัตราการเติบโตสูงสุด เป็นเพราะว่าสภาพการหมุนเวียนของระบบการเงินมีความคล่องตัวสูง ซึ่งเป็นผลมาจากการประกอบธุรกิจการค้าอัญมณี ส่วนการผลิตในภาคอุตสาหกรรมยังคงมีส่วนความสำคัญอยู่ในระดับต่ำมาตลอด เนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดมีอุปสรรคหลายอย่างที่ไม่สามารถแก้ไขในระดับภาคได้

ระดับจุลภาค การผลิตทางเศรษฐกิจที่เป็นการผลิตหลักของจังหวัด ได้แก่ การเพาะปลูก เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดยึดอาชีพนี้เป็นอาชีพหลัก แต่ที่ว่าอาชีพที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัดมากที่สุด ได้แก่ อุตสาหกรรมอัญมณี เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีเป็นแหล่งผลิตอัญมณีที่สำคัญของประเทศ และเป็นอาชีพที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของจังหวัดมาก เพราะถ้าปีใดธุรกิจการค้าพลอย ชบเซา ก็จะส่งผลให้ธุรกิจทางด้านอื่นชบเซาไปด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงมูลค่าการผลิตทางเศรษฐกิจหลักของจังหวัดจันทบุรีในอนาคต พบว่ามีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงจากธุรกิจการค้าอัญมณี มาเป็นภาคเกษตรกรรมมากขึ้น เนื่องปัญหาการขาดแคลนพลอยดิบภายในจังหวัด และต้นทุนในการนำเข้าพลอยดิบจากประเทศศรีลังกาสูง เป็นผลทำให้ภาวะการค้าพลอยชบเซาลง ดังนั้นการทำสวนผลไม้จะเป็นการผลิตที่ได้รับความนิยมมากที่สุด และนำรายได้เข้าสู่จังหวัดสูงสุด รองลงมาได้แก่ ยางพารา พริกไทย กาแฟ มะพร้าว และพืชไร่ที่สำคัญได้แก่ ข้าวโพด มันสำปะหลัง และฝ้าย เนื่องจากจันทบุรีมีพื้นที่เหมาะสมสำหรับปลูกพืชได้ทุกชนิด ดังจะเห็นได้ว่าจันทบุรีสามารถเพาะปลูกได้ทั้งพืชสวนและพืชไร่ ดังนั้นจะพบว่าปริมาณผลผลิตของพืชแต่ละชนิดไม่สูงพอที่จะทำเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ได้ เพราะเป็นการเพาะปลูกพืชหลายชนิดไม่เฉพาะเจาะจงเพียงชนิดใดชนิดหนึ่ง แต่ที่ว่าอุตสาหกรรมที่น่าจะเกิดขึ้นได้ก็คือ อุตสาหกรรมผลไม้กระป๋องขนาดย่อม โดยมีการส่งเสริมให้มีปริมาณวัตถุดิบที่พอเพียงป้อนเข้าสู่โรงงาน รวมทั้งทางด้านเงินทุน เพื่อจะได้นำผลผลิตด้านเกษตรกรรมมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมส่งออกขายต่างประเทศได้

4.4 ลักษณะโครงสร้างทางประชากร

การศึกษาลักษณะโครงสร้างประชากรในส่วนนี้ จะพิจารณาในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างประชากรที่มีต่อพื้นที่นั้น ๆ โดยจะเน้นศึกษาในเรื่อง จำนวนและการกระจายตัวประชากร ความหนาแน่น การเปลี่ยนแปลงประชากร การย้ายถิ่น ลักษณะโครงสร้างทางอายุและเพศ ตลอดจนการคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคต ซึ่งผลจากการศึกษาจะเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญในการกำหนดแผนโครงสร้างจังหวัดในบทต่อไป

สำหรับข้อมูลประชากรที่ใช้ในการศึกษาจะยึดข้อมูลจากสำนักงานกลางทะเบียนราษฎรเป็นหลัก และมีบางส่วนที่ต้องใช้ข้อมูลจากสำมะโนประชากรและเคหะ ทำให้จำนวนข้อมูลอาจแตกต่างกันไปบ้าง นอกจากนั้นอาณาเขตการปกครองในระดับตำบลของจังหวัดจันทบุรีมีการเปลี่ยนแปลงตลอดมาบางครั้งจำเป็นต้องปรับจำนวนประชากรตามความเหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด และเพื่อให้เห็นสภาพการณ์ทางประชากรเด่นชัดยิ่งขึ้น

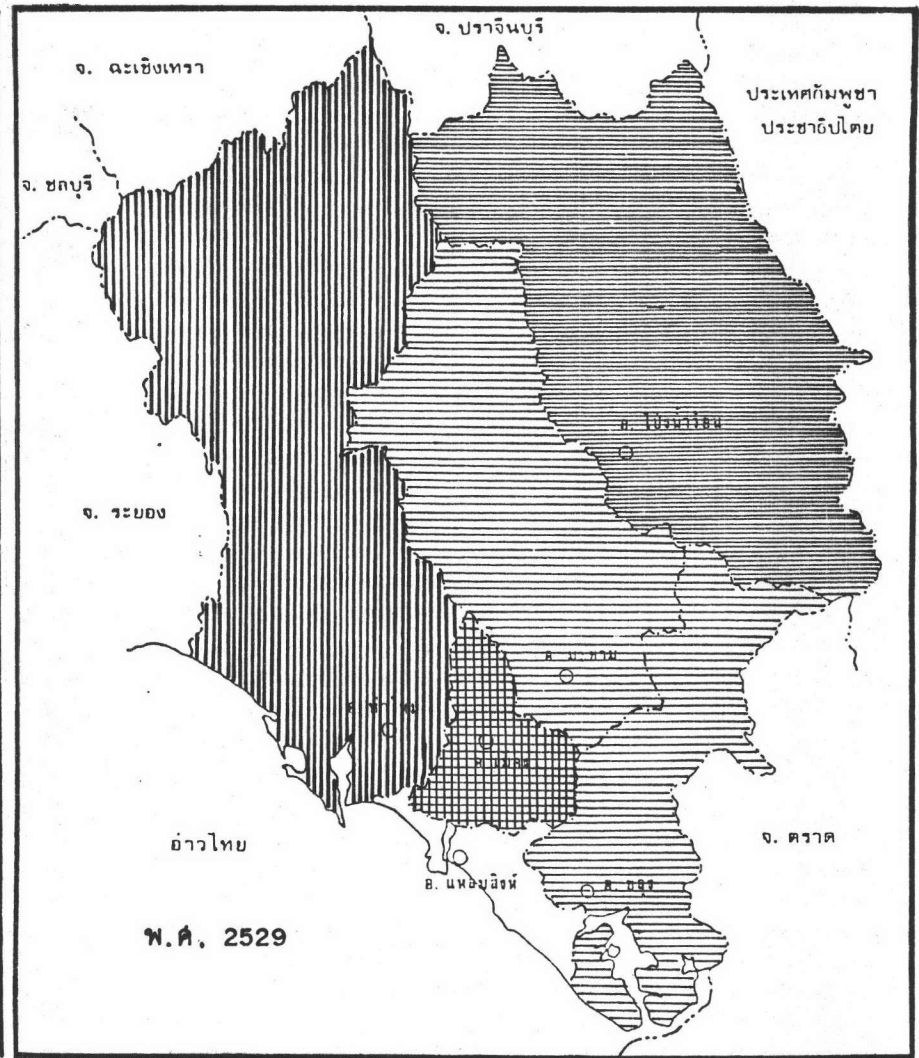
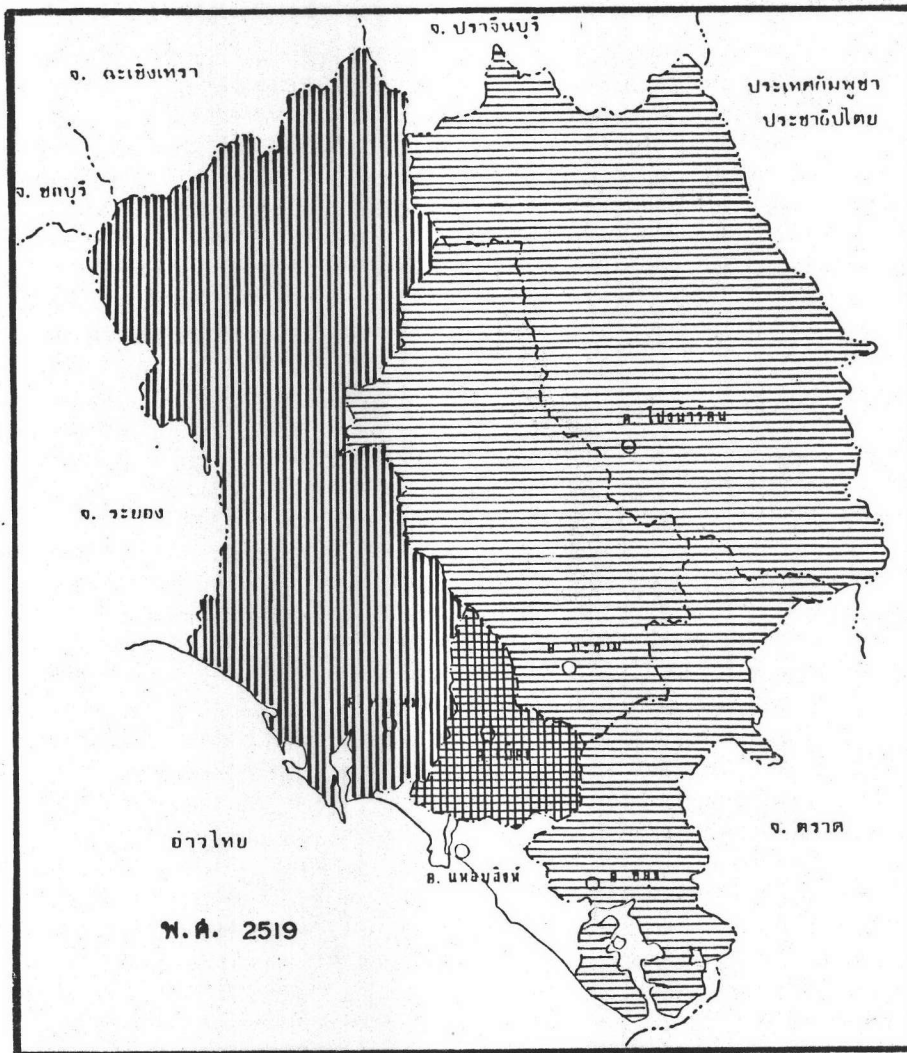
4.4.1 จำนวนและการกระจายตัวประชากร (ดูตารางที่ 4.21 และแผนที่ 4.13 ประกอบ)

เมื่อพิจารณาถึงจำนวนและการกระจายตัวประชากรของจังหวัดจันทบุรี โดยจากการเปรียบเทียบในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา คือ ปี 2519-2529 พบว่า ในปี 2519 จังหวัดจันทบุรีมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 288,423 คน อำเภอที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอท่าใหม่ คือ 83,552 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 29.0 เนื่องจากอำเภอท่าใหม่เป็นอำเภอที่มีขนาดพื้นที่มากที่สุด และมีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่อุดมสมบูรณ์ อันดับรองลงมาได้แก่ อำเภอเมือง (ร้อยละ 24.9) อำเภอขลุง (ร้อยละ 14.0) และอำเภอโป่งน้ำร้อน (ร้อยละ 11.5) ตามลำดับ ต่อมาในปี 2529 จำนวนประชากรของจังหวัดได้เพิ่มขึ้น เป็น 403,545 คน โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี เท่ากับร้อยละ 4.0 และอำเภอท่าใหม่ยังคงเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด คือ 113,397 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 28.1 อันดับรองลงมาได้แก่ อำเภอเมือง (ร้อยละ 23.7) อำเภอโป่งน้ำร้อน (ร้อยละ 17.6) และอำเภอขลุง (ร้อยละ 12.3)

ตารางที่ 4.21 แสดงจำนวนและการกระจายตัวประชากรของจังหวัดจันทบุรี ปี 2519-2529

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	2519		2529		การเปลี่ยนแปลง จำนวนประชากร	อัตราการเติบโต เฉลี่ยต่อปี
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
เมือง	262.24	71,832	24.9	95,700	23.7	23,868	3.3
ท่าใหม่	2,143.22	83,552	29.0	113,397	28.1	29,845	3.6
ขลุง	747.93	40,241	14.0	49,846	12.3	9,605	2.4
มะขาม	1,357.19	32,688	11.3	43,391	10.8	10,703	3.3
แหลมสิงห์	197.64	26,754	9.3	30,189	7.5	3,435	1.3
โป่งน้ำร้อน	1,344.05	33,356	11.5	71,022	17.6	37,666	11.3
รวม	6,052.27	288,423	100.0	403,545	100.0	115,122	4.0

ที่มา : สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

แผนที่ 4.13 การกระจายตัวของประชากรรายอำเภอ ปี 2519 และปี 2529

ที่มา สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร

มากกว่าร้อยละ 25

ร้อยละ 21 - 25

ร้อยละ 16 - 20

ร้อยละ 10 - 15

ต่ำกว่าร้อยละ 10

(ร้อยละของประชากรทั้งจังหวัด)

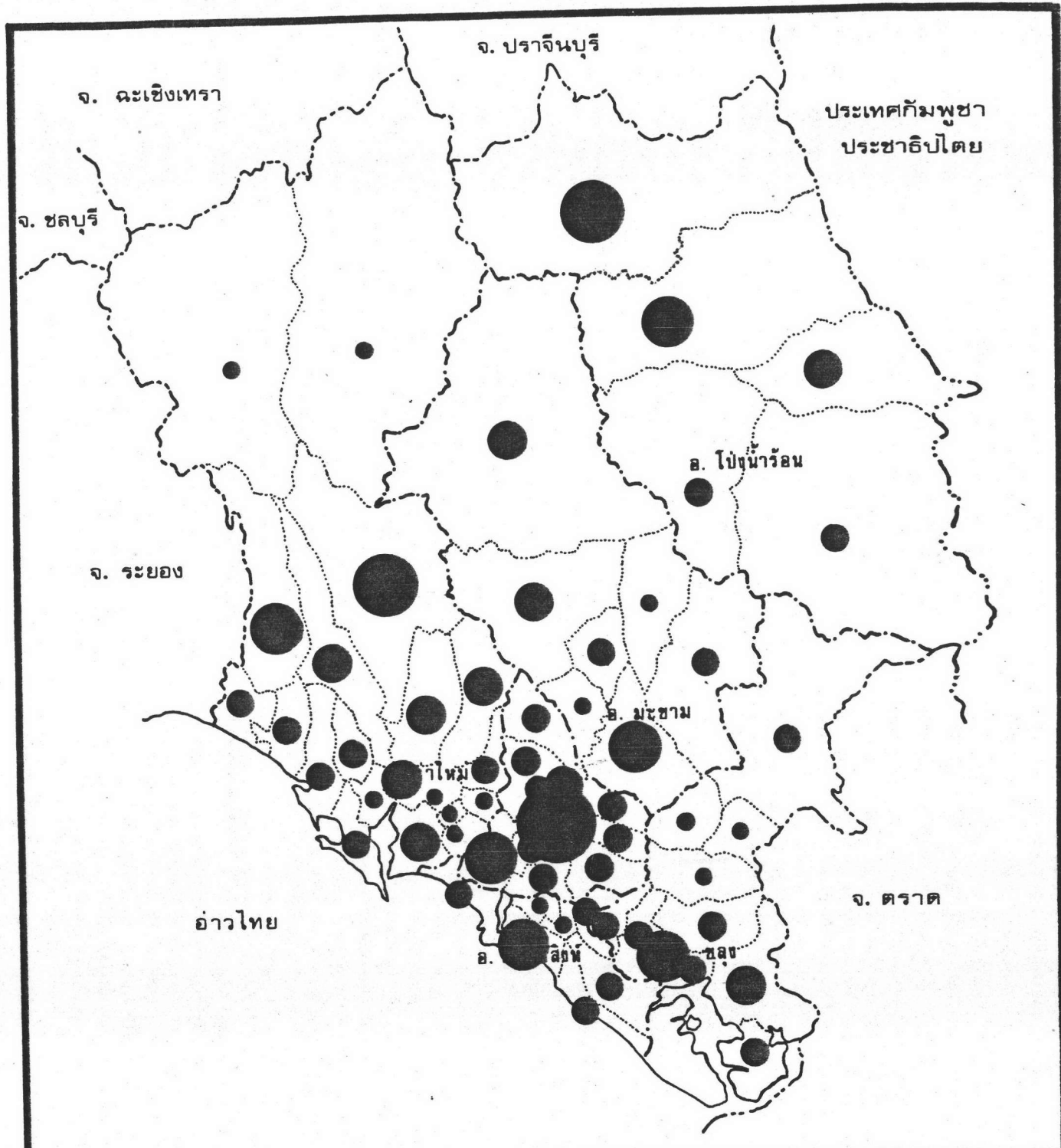

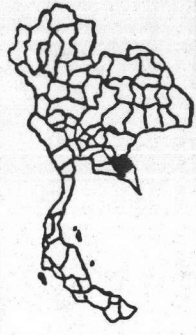

ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา นั้น อำเภอโป่งน้ำร้อน เป็นอำเภอที่มีการกระจายตัวของประชากรเพิ่มขึ้นมากที่สุด ในอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี ร้อยละ 11.3 เนื่องจาก อำเภอโป่งน้ำร้อน เป็นอำเภอที่มีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง และเป็นอำเภอที่มีป่าไม้ที่ยังคงสภาพความอุดมสมบูรณ์ ประกอบกับ เป็นอำเภอที่มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเป็นทางผ่านในการติดต่อกับภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ทำให้มีจำนวนประชากรจากภาคตะวันออก เฉียงเหนืออพยพย้ายถิ่น เข้ามาทำงานทำ และตั้งถิ่นฐานในอำเภอโป่งน้ำร้อนมาก โดยเดินทางเข้ามาตาม เส้นทางถนนสายจันทบุรี-สระแก้ว และมีการบุกเบิกพื้นที่ป่าไม้ เพื่อหาที่ทำการเพาะปลูก ทำให้พื้นที่ป่าไม้ในอำเภอโป่งน้ำร้อนลดลง เป็นจำนวนมากถึงแม้ว่าอำเภอโป่งน้ำร้อนจะเป็นอำเภอที่มีสภาพภูมิประเทศอุดมสมบูรณ์น้อยกว่าอำเภออื่น ๆ ของจังหวัด ส่วนอำเภอที่มีจำนวนประชากรกระจายเพิ่มขึ้น รองลงมาได้แก่ อำเภอท่าใหม่ มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 3.6 ซึ่งการกระจายตัวของประชากรส่วนใหญ่จะเพิ่มมากขึ้นในอำเภอที่มีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง ยกเว้นอำเภอเมืองซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญของจังหวัด และเป็นอำเภอที่มีสภาพภูมิประเทศและทรัพยากรอุดมสมบูรณ์มาก และจะพบว่าอำเภอแหลมสิงห์เป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุด เพราะเป็นอำเภอที่มีขนาดพื้นที่เล็กที่สุด นอกจากนั้นยังเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นน้อยที่สุด คือ มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีเพียงร้อยละ 1.3 เท่านั้น เพราะว่าอำเภอแหลมสิงห์เป็นอำเภอที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการประมงและทำนา ซึ่งเป็นอาชีพที่มีปริมาณผลผลิตลดลงและผลตอบแทนไม่สูงมากเท่ากับอาชีพทำพลอย หรือการทำสวนผลไม้ ทำให้จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นน้อย

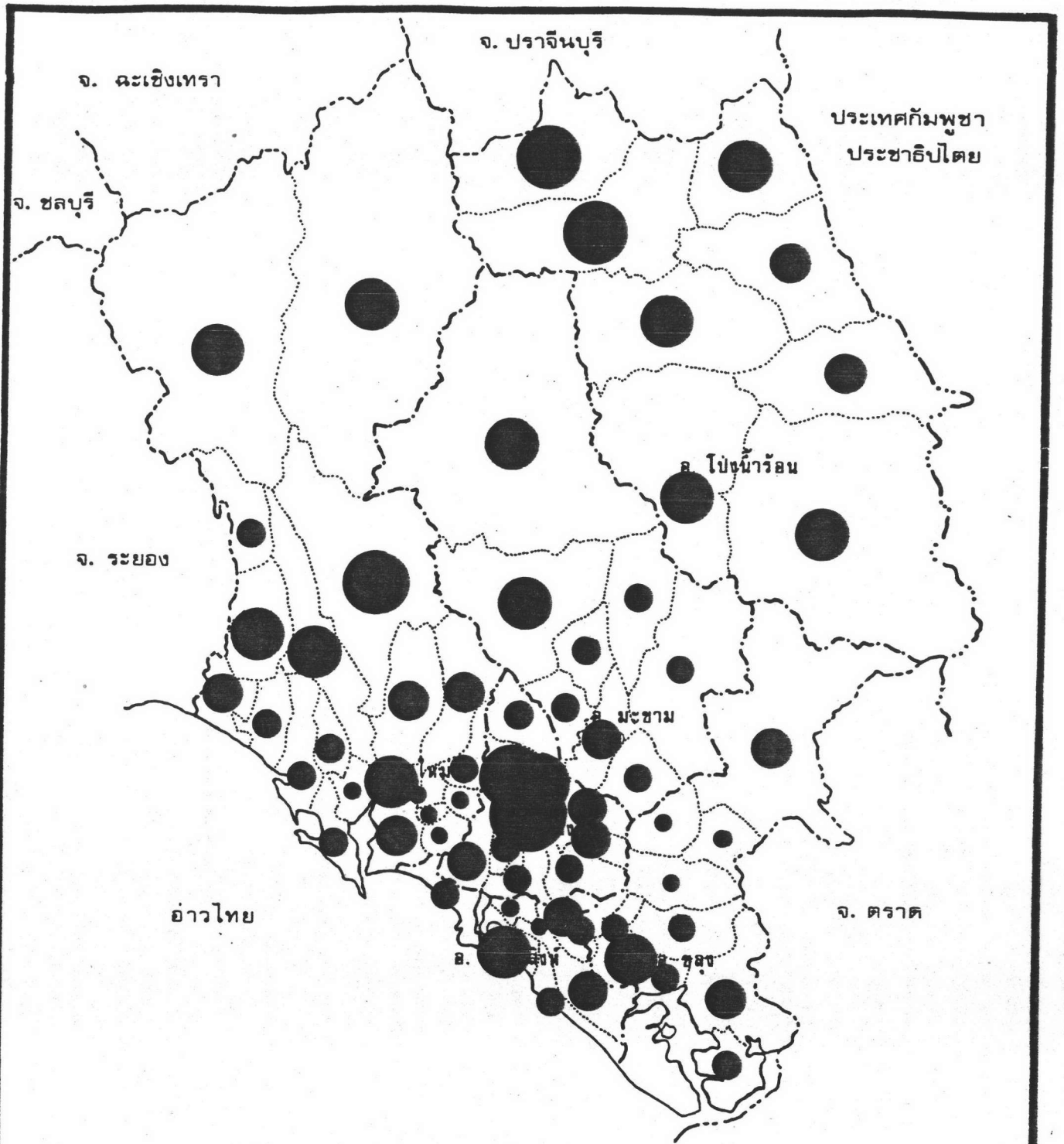
และเมื่อพิจารณาจำนวนและการกระจายตัวประชากรในระดับตำบล พบว่า ตำบลที่อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่ อำเภอมะขามและอำเภอโป่งน้ำร้อน มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมาก ดังจะเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนตำบลในท้องที่ดังกล่าว และพบว่าจำนวนประชากรในตำบลที่มากที่สุดจะแตกต่างจากจำนวนประชากรในตำบลที่น้อยที่สุดมาก จากการพิจารณาการกระจายตัวของจำนวนประชากรในระดับตำบลนั้น สามารถแบ่งกลุ่มตำบลออกเป็น 6 กลุ่ม ได้ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.14, 4.15 และตารางที่ 4.22 ประกอบ)

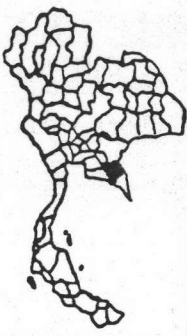

	การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัดจันทบุรี		แผนที่ 4.14
	แสดง	การกระจายตัวของประชากร ปีพ.ศ. 2519	----- เขตประเทศ - - - - - เขตจังหวัด - · - · - เขตอำเภอ · · · · · เขตตำบล
	สัญลักษณ์	● น้อยกว่า 2500 คน ● 2500 - 5000 ● 5001 - 7500 ● 7501 - 10000 ● 10001 - 20000 ● มากกว่า 20000 คน	⊙ จังหวัด ○ อำเภอ ◦ ตำบล
ที่มา	สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร		

	การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี		แผนที่ 4.15
	แสดง การกระจายตัวประชากร ปี พ.ศ. 2529		..... เขตประเทศ ----- เขตจังหวัด - - - - - เขตอำเภอ ..... เขตตำบล
	สัญลักษณ์ ● น้อยกว่า 2500 คน ● 2500 - 5000 คน ● 5001 - 7500 คน ● 7501 - 10000 คน ● 10001 - 20000 คน ● มากกว่า 20000 คน		⊙ จังหวัด ○ อำเภอ ◦ ตำบล
ที่มา สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร			

ตารางที่ 4.22 แสดงการกระจายตัวประชากรระดับตำบลของจังหวัดจันทบุรี

จำนวนประชากร	กลุ่มตำบลปี 2519	กลุ่มตำบลปี 2529
ต่ำกว่า 2,500	ยายร้า สีพญา พลอยแหวน บ่อพุ ไชมิง มาบไพ วังสรรพรส ตรอกนอง คลองน้ำเค็ม บางสระแก้ว ท่าหลวง ฉมัน	ยายร้า สีพญา พลอยแหวน บ่อพุ ไชมิง มาบไพ วังสรรพรส ตรอกนอง คลองน้ำเค็ม บางสระแก้ว
2,500-5,000	ตลาด แสลง คลองนารายณ์ คมบาง หนองบัว กล้วยปลา เกาะขวาง เขาหัว ไร่พัน คลองขุด แก่งทางแมว ตะปอน บางชัน วันยาว ชิ่ง ตกพรหม พลั่ว หนองซิม เกาะเปรี๊ด บางกะไชย บัลวี วังเข้มน โป่งน้ำร้อน ทับไทร	แสลง คมบาง หนองบัว เกาะขวาง สนามไชย กระแจะ เขาหัว ไร่พัน คลองขุด เขาวงกต เกวียนหัก ตะปอน บางชัน วันยาว ชิ่ง บางกะไชย ท่าหลวง บัลวี ฉมัน วังเข้มน
5,001-7,500	ท่าช้าง จันทนิมิต ท่าใหม่ เขาบายศรี สองพี่น้อง ตะกาดเจ้า วังโตนด บ่อ- หลวง ตะเคียนทอง หนองตากง	คลองนารายณ์ กล้วยปลา บางกะจะ เขาบายศรี ช้างข้าม ตะกาดเจ้า บ่อ สองพี่น้อง ตกพรหม พลั่ว หนองซิม มะขาม สะดอน
7,501-10,000	บางกะจะ นายายอาม ชลุง ปากน้ำ มะขาม ทรายขาว	ท่าช้าง ท่าใหม่ นายายอาม วังโตนด แก่งทางแมว สามพี่น้อง ชลุง ปากน้ำ

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

จำนวนประชากร	กลุ่มตำบล ปี 2519	กลุ่มตำบลปี 2529
		พลวง ตะเคียนทอง ไป่งน้ำร้อน ทับไทร หนองตากง ทรายขาว ทุ่งขนาน
10,001-20,000	ทุ่งเบญจา ปะตง	ตลาด ทุ่งเบญจา ปะตง ทับช้าง จันทนิมิต
มากกว่า 20,000	วัดใหม่	วัดใหม่

ที่มา: สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร์ กรมการปกครอง

กลุ่มที่ 1 จำนวนประชากรมากกว่า 20,000 คน มีเพียงตำบลเดียว คือ ตำบลวัดใหม่ เพราะเป็นตำบลที่เป็นที่ตั้งของเทศบาลเมือง ซึ่งเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมหลักแทบทุกประเภทของจังหวัด

กลุ่มที่ 2 จำนวนประชากรระหว่าง 10,001-20,000 คน ได้แก่ ตำบลตลาด หุ่งเบญจา ประตง ทับช้าง และจันทนิมิต ตำบลเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมือง หรือมีเส้นทางคมนาคมหลักตัดผ่าน

กลุ่มที่ 3 จำนวนประชากรระหว่าง 7,501-10,000 คน มีทั้งสิ้น 15 ตำบล ได้แก่ ตำบลท่าช้าง ท่าใหม่ นายายอาม ชลุง ปากน้ำแหลมสิงห์ ฯลฯ ส่วนใหญ่เป็นตำบลที่เป็นที่ตั้งของศูนย์กลางระดับอำเภอ หรือเป็นตำบลที่มีขนาดพื้นที่กว้างแต่มีเส้นทางคมนาคมกระจายเข้าไปค่อนข้างทั่วถึง

กลุ่มที่ 4 จำนวนประชากรระหว่าง 5,001-7,500 คน มีทั้งสิ้น 13 ตำบล ได้แก่ ตำบลคลองนารายณ์ พลับพลา บางกะจะ เขายายศรี ช้างข้าม ตะกาดเจ้า ฯลฯ ส่วนใหญ่เป็นตำบลที่มีขนาดพื้นที่ปานกลางและตั้งอยู่บริเวณรอบ ๆ เขตชุมชนเมือง

กลุ่มที่ 5 จำนวนประชากรระหว่าง 2,500-5,000 คน มีทั้งสิ้น 20 ตำบล ได้แก่ ตำบลแสงทอง คมบาง หนองบัว เกาะขวาง สนามไชย กระจ่าง ฯลฯ ส่วนใหญ่เป็นที่มีขนาดเล็กมาก ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่เกษตรกรรมหลักของจังหวัด ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากชุมชนเมืองมากนัก

กลุ่มที่ 6 จำนวนประชากรน้อยกว่า 2,500 คน มีทั้งสิ้น 10 ตำบล ได้แก่ ตำบลยายร้า สีพยา พลอยแหวน บ่อพุ โขมิง ฯลฯ ส่วนใหญ่เป็นตำบลที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก ตั้งอยู่รอบ ๆ ชุมชนระดับอำเภอ หรือบางตำบลตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการคมนาคมไม่สะดวก

จะเห็นได้ว่า กลุ่มประชากรระดับตำบลที่พบในจังหวัดจันทบุรีส่วนใหญ่มีจำนวนระหว่าง 2,500-7,500 คน นอกจากนั้นตำบลที่ตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งทะเล เข้าไปจนถึงพื้นที่ตอนกลางของจังหวัด ได้แก่ บริเวณอำเภอเมือง แหลมสิงห์ ชลุง และพื้นที่ตอนล่าง

ของอำเภอท่าใหม่ และอำเภอมะขาม เป็นตำบลที่มีขนาดพื้นที่เล็ก และส่วนมากมีจำนวนประชากรไม่สูงมากนัก ยกเว้นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลและสุขาภิบาล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมหลายประการ และมีแรงดึงดูดประชากรสูง ส่วนตำบลที่ตั้งอยู่บริเวณตอนเหนือของจังหวัดส่วนใหญ่เป็นตำบลที่มีขนาดพื้นที่กว้าง และมีจำนวนประชากรค่อนข้างมากตามขนาดของพื้นที่ อย่างไรก็ตาม พบว่า การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในระดับตำบลในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในพื้นที่ 2 บริเวณ คือ ตำบลวัดใหม่ ตลาดและจันทนิมิตซึ่งเป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี กับตำบลสองพี่น้อง และแก่งทางแมวในเขตอำเภอท่าใหม่ และตำบลปะตง ทัพช้าง สะตอง ทุ่งขนาน ทราขขาว และตำบลโป่งน้ำร้อนในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน เนื่องจากพื้นที่บริเวณแรกเป็นบริเวณที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลักที่สำคัญ ๆ ตั้งอยู่มาก ส่วนบริเวณที่สอง เป็นบริเวณที่มีประชากรเบาบางและยังมีพื้นที่ว่างสำหรับรองรับประชากร แต่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในบริเวณนี้ส่วนมากจะทำการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อหาที่ทำกินแทบทั้งสิ้น

4.4.2 ความหนาแน่นประชากร

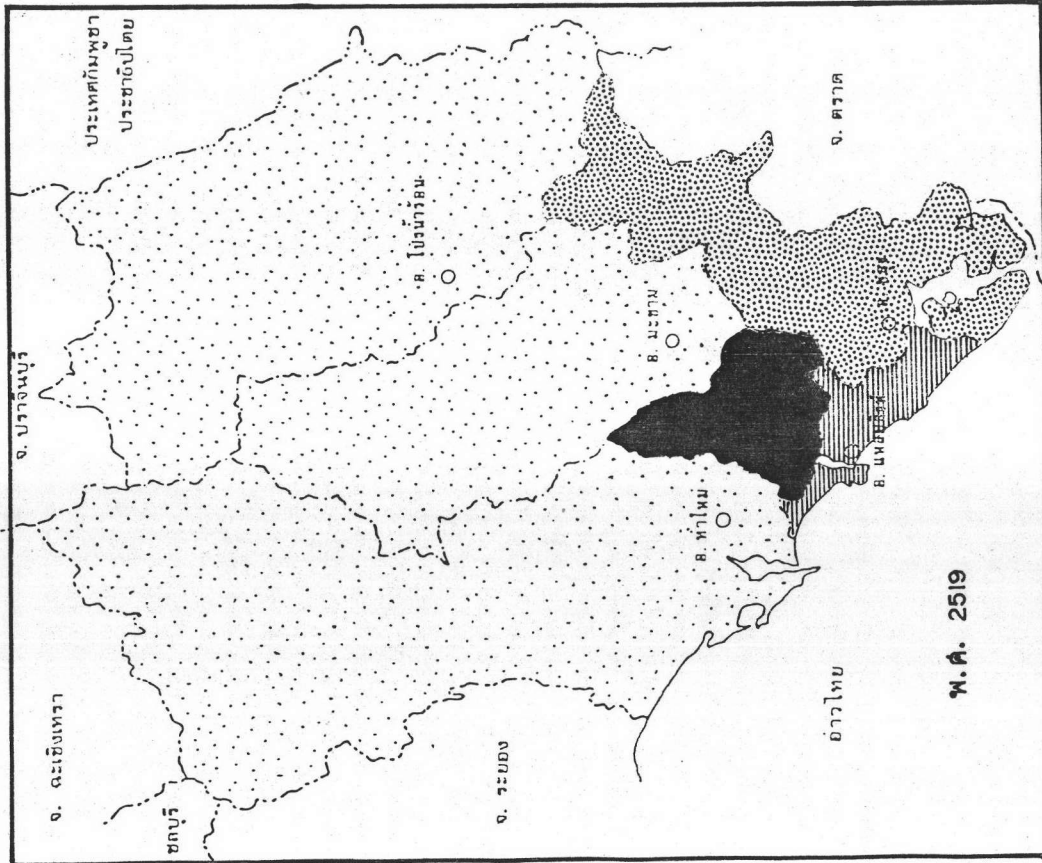
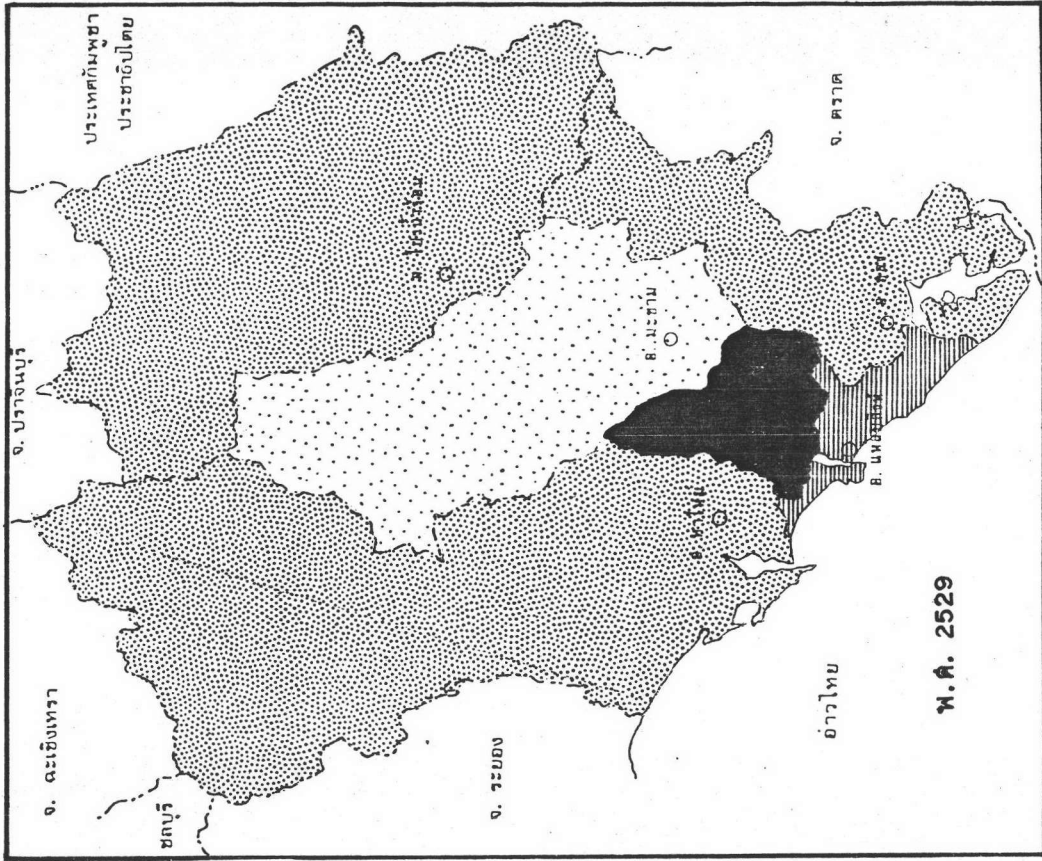
จากการพิจารณาความหนาแน่นประชากรในช่วงปี 2519-2529 พบว่า ในปี 2519 จังหวัดจันทบุรีมีความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 48 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรสูงสุด ได้แก่ อำเภอเมือง คือ 274 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่ อำเภอแหลมสิงห์ 135 คนต่อตารางกิโลเมตร และอำเภอขลุง 54 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ ต่อมาในปี 2529 ความหนาแน่นประชากรจังหวัดได้เพิ่มขึ้นเป็น 67 คนต่อตารางกิโลเมตร และอำเภอเมืองยังคงเป็นอำเภอที่มีความหนาแน่นมากที่สุด โดยเพิ่มเป็น 365 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนอันดับรองลงมายังคงได้แก่ อำเภอแหลมสิงห์ 153 คนต่อตารางกิโลเมตร และอำเภอขลุง 67 คนต่อตารางกิโลเมตรเช่นกัน แต่จะพบว่าอำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้แก่ อำเภอโป่งน้ำร้อน ซึ่งเป็นผลทำให้มีความหนาแน่นประชากรเท่ากับอำเภอท่าใหม่ คือ 53 คนต่อตารางกิโลเมตรในปัจจุบัน (ดูตารางที่ 4.23 และแผนที่ 4.16 ประกอบ)

ตารางที่ 4.23 แสดงขนาดและความหนาแน่นประชากรจังหวัดจันทบุรี ปี 2519-2529

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ปี 2519		ปี 2529		การเปลี่ยนแปลง ความหนาแน่น	เฉลี่ยต่อปี (ร้อยละ)
		จำนวน	ความหนาแน่น	จำนวน	ความหนาแน่น		
เมือง	262.24	71,832	273.9	95,700	364.9	91.0	3.3
ท่าใหม่	2,143.22	83,552	39.0	113,397	52.9	13.9	3.6
ขลุง	747.93	40,241	53.8	49,846	66.6	12.8	2.4
มะขาม	1,357.19	32,688	24.1	43,391	32.0	7.9	3.3
แหลมสิงห์	197.64	26,754	135.4	30,189	152.7	17.3	1.3
โป่งน้ำร้อน	1,344.05	33,356	24.8	71,022	52.8	28.0	11.3
รวม	6,052.27	288,423	47.7	403,545	66.7	19.0	4.0

ที่มา: สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

แผนที่ 4.16 ความหนาแน่นประชากรรายอำเภอ ปี 2519 และ ปี 2529

ที่มา จากตารางที่ 4.23

- มากกว่า 200 คน / กม².
- ▨ 101 - 200 คน / กม².
- 50-100 คน / กม².
- ต่ำกว่า 50 คน / กม².

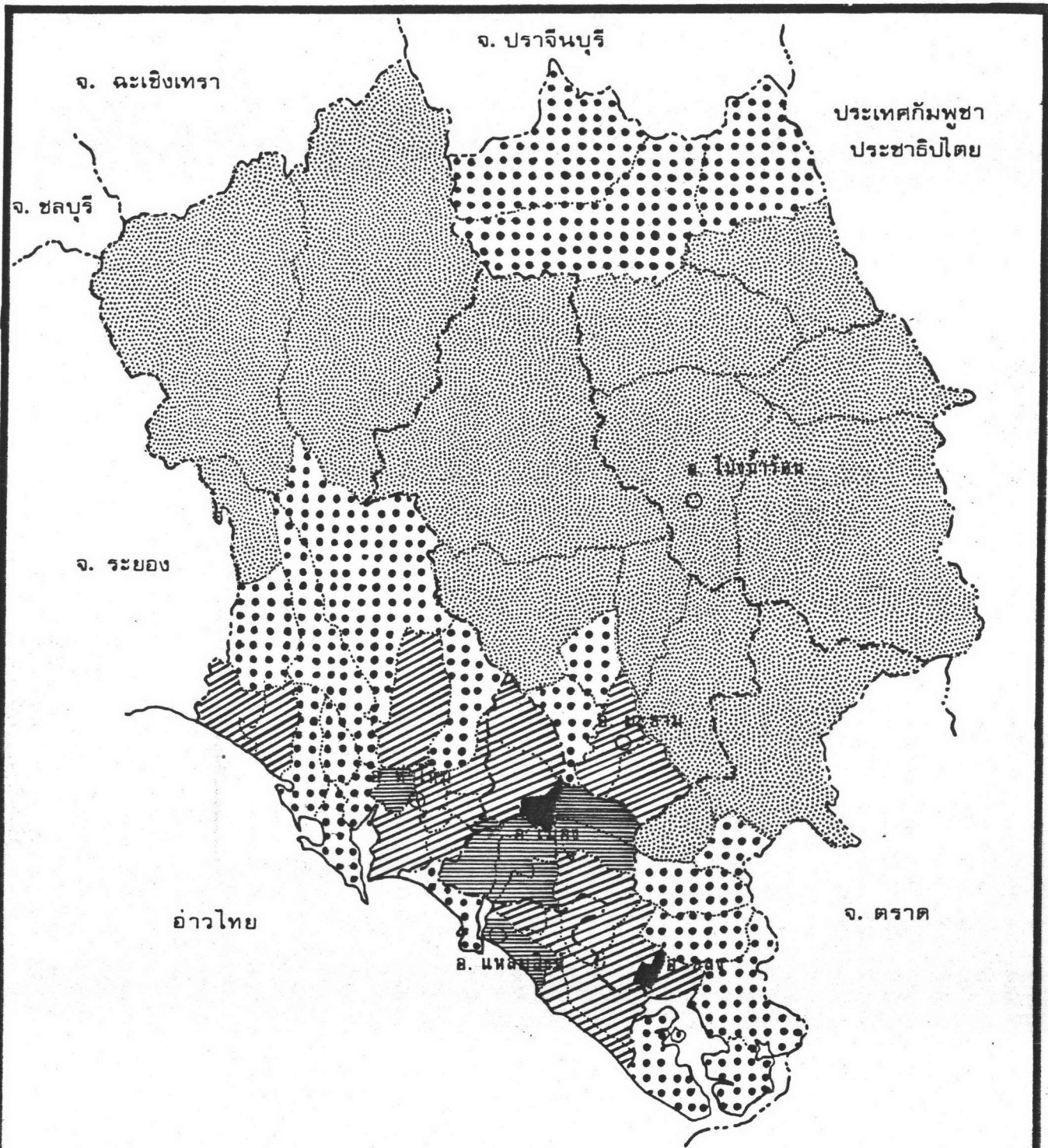
เมื่อพิจารณาความหนาแน่นประชากรในระดับตำบล พบว่า ตำบลที่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบชายฝั่งทะเล ในเขตอำเภอเมือง ชลบุรี และแหลมสิงห์ มีความหนาแน่นของประชากรสูงกว่าตำบลที่ตั้งอยู่ในบริเวณตอนเหนือของจังหวัด เนื่องจากปัจจัยเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั่นเองที่เป็นผลทำให้ความหนาแน่นประชากรของพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดมีความแตกต่างกันสูงมาก จากการแบ่งกลุ่มประชากรระดับตำบลตามความหนาแน่นประชากร สามารถแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.17 ประกอบ และตาราง 4.24 ภาคผนวก)

กลุ่มที่ 1 มีความหนาแน่นมากกว่า 500 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ ตำบลตลาด วัดใหม่ จันทนิมิต และชลบุรี ซึ่งเป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนั่นเอง

กลุ่มที่ 2 มีความหนาแน่น 251-500 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ ตำบลพลับพลา คลองนารายณ์ เกาะขวาง บางกะจะ หนองบัว ท่าใหม่ และปากน้ำ-แหลมสิงห์ ส่วนใหญ่เป็นตำบลที่เป็นศูนย์กลางระดับอำเภอ หรือเป็นตำบลที่ตั้งอยู่รอบ ๆ บริเวณที่เป็นศูนย์กลางระดับจังหวัด ซึ่งมีการบริการทางด้านสาธารณสุขโรค สาธารณูปการค่อนข้างดี และสามารถติดต่อกับชุมชนเมืองได้สะดวก

กลุ่มที่ 3 มีความหนาแน่น 101-250 คนต่อตารางกิโลเมตร เป็นกลุ่มตำบลที่มีจำนวนมากที่สุด ได้แก่ ตำบลแสงทอง ท่าช้าง คมบาง บ่อพุ พลายแหวน เขาวิ้วยายร้า ช้างขำม ตะกาดเจ้า สีพญา สองพี่น้อง กระแจะ พลับว มะขาม อ่างศิรี วันยาว ตะปอน คลองน้ำเค็ม เกาะเปร็ด หนองขี้ม บางสระแก้ว และเกรียนหัก ส่วนใหญ่เป็นตำบลที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก แต่สามารถติดต่อกับชุมชนที่เป็นศูนย์กลาง เมืองได้สะดวก มีการบริการสาธารณสุขโรค และสาธารณูปการในบางพื้นที่เท่านั้น ประชากรในตำบลเหล่านี้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเพาะปลูก เป็นอาชีพหลัก อาทิเช่น การทำสวนผลไม้ และทำนา เป็นต้น

กลุ่มที่ 4 มีความหนาแน่น 50-100 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ ตำบลทุ่งเบญจา เขายายศรี นายายอาม วังโตนด รำพัน สนามไชย คลองขุด บางกะไชย ท่าหลวง วังแฉิม ซึ่ง ครอบกนอง วังสรรพรส บ่อ บางชัน ทับช้าง ปะตง และทุ่งขนาน ส่วนใหญ่

	การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี		แผนที่ 4.17
	แสดง ความหนาแน่นประชากรจังหวัด จันทบุรี ปี พ.ศ. 2529		..... เขตประเทศ
สัญลักษณ์ 	มากกว่า 500 คน/กม ²	----- เขตจังหวัด	⊙ จังหวัด
	251 - 500	- - - - - เขตอำเภอ	○ อำเภอ
	101 - 250	..... เขตตำบล	◦ ตำบล
	50 - 100		
	น้อยกว่า 50 คน		
ที่มา สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร			

เป็นตำบลที่มีพื้นที่ขนาดปานกลางถึงค่อนข้างกว้างและตั้งอยู่ติด เขตชายแดนของจังหวัดพื้นที่บางแห่ง เป็นภูเขาและป่าไม้แต่มีเส้นทางคมนาคมกระจายเข้าไปค่อนข้างทั่วถึง ประชากรที่อาศัยอยู่ในกลุ่มตำบลเหล่านี้ส่วนใหญ่จะติดต่อกับศูนย์กลางชุมชนระดับอำเภอมากกว่าศูนย์กลางระดับจังหวัด และมีบางพื้นที่ประสบปัญหาเฉพาะ อาทิเช่น ปัญหาเกี่ยวกับดิน จะพบบริเวณตำบลบางกระไชย บางชัน คลองขุด และสนามไชย ส่วนปัญหาเกี่ยวกับน้ำ จะพบมากบริเวณตำบลนายายอาม หุ่นเบญจา วังโดนค เขายายศรี ท่าหลวง ซึ่ง วังเข้มน้ำ และตรอกนอง

กลุ่มที่ 5 มีความหนาแน่นน้อยกว่า 50 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ ตำบลสามพี่น้อง เขาวงกต แก่งทางแมว ตะเคียนทอง พลวง หนองตาคง ทรายขาว ทับไทร ฉมัน บัถวี ตกพรหม มาบไฟ โป่งน้ำร้อน และสะตอน ส่วนใหญ่เป็นตำบลที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ และเป็นกลุ่มตำบลที่ครอบคลุมพื้นที่ครึ่งหนึ่งของพื้นที่จังหวัด เนื่องจากสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงและที่เนิน และมีสภาพแวดล้อมค่อนข้างเสียเปรียบกว่ากลุ่มตำบลอื่น ๆ ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในการประกอบอาชีพได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะทางด้านการเพาะปลูก ซึ่งเป็นอาชีพหลักของจังหวัด นอกจากนั้นยังเป็นพื้นที่ที่มีสภาพการคมนาคมไม่สะดวกและกระจายไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร ซึ่งส่งผลให้การกระจายบริการทางด้านสาธารณสุขโภชนาการและการศึกษา ยังไม่ทั่วถึงเช่นกัน อีกทั้งพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงสภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ไว้ ทำให้กลุ่มตำบลเหล่านี้มีประชากรอาศัยอยู่เบาบางกว่ากลุ่มตำบลอื่น

จะเห็นได้ว่า บริเวณที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นมากได้แก่ บริเวณที่ราบชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นบริเวณที่มีสภาพภูมิประเทศประกอบด้วยที่ราบลุ่ม และทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และเป็นบริเวณที่มีเส้นทางคมนาคมสายหลักของภาคตัดผ่าน (ถนนสุขุมวิท) บริเวณนี้ส่วนใหญ่จะเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางระดับจังหวัดและอำเภอ ประชากรสามารถประกอบอาชีพได้หลากหลาย ทั้งทางด้าน การประมง เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการค้าและบริการ และอุตสาหกรรม สำหรับบริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่เบาบางได้แก่ บริเวณพื้นที่ตอนเหนือของจังหวัด ซึ่งสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่สูงและภูเขา มีสภาพการคมนาคมและการบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ กระจายยังไม่ทั่วถึง สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ค่อนข้างแห้งแล้ง และมีความอุดมสมบูรณ์น้อยไม่เอื้ออำนวยต่อการตั้งถิ่นฐานของประชากร ยกเว้นตำบลปะดงและทุ่งขนาน ซึ่งเป็นตำบล

ที่มีความหนาแน่นประชากรค่อนข้างหนาแน่นพอสมควร เพราะเป็นตำบลที่มีอาณาเขตติดชายแดน กัมพูชา และเป็นเขตที่ตั้งของทหาร ซึ่งประชากรส่วนหนึ่ง ได้แก่ ประชากรทหาร และ ประกอบกับพื้นที่ดังกล่าว เป็น เขตติดต่อกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นจาก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเดินทางเข้ามาทำงานทำโดยการรับจ้างทำไร่ และตั้งถิ่นฐาน เป็น จำนวนมาก รวมทั้งประชากรชาวกัมพูชาที่มีการหลบหนีออกจากประเทศกัมพูชาเข้ามาในบริเวณ ดังกล่าว เช่นกัน

4.4.3 การเปลี่ยนแปลงประชากร

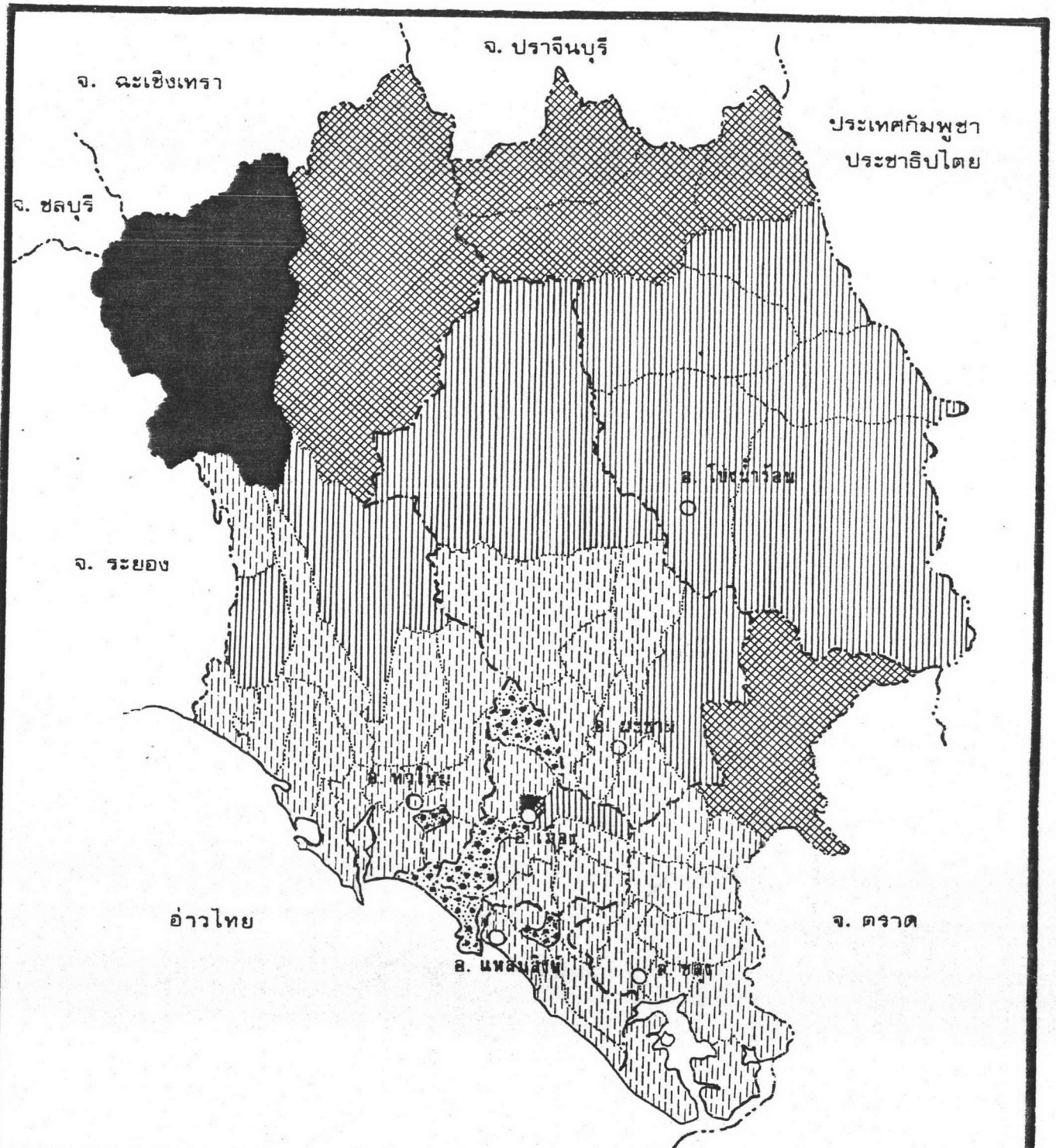
สำหรับการเปลี่ยนแปลงประชากรของจังหวัดจันทบุรี ดังที่ได้กล่าว มาแล้วว่ามี การเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นทุกอำเภอ และอำเภอที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ค่อนข้างสูง ได้แก่ อำเภอโป่งน้ำร้อน นั้น เพื่อเน้นให้เห็นลักษณะการเปลี่ยนแปลงของประชากร เด่นชัดยิ่งขึ้น จะทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงประชากรในระดับตำบล เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่การปกครองระดับตำบลของจังหวัดจันทบุรีตลอดมา ทำให้การวิเคราะห์การ เปลี่ยนแปลงประชากรในช่วงระยะเวลาหนึ่งนั้น เกิดปัญหาจำนวนตำบลในช่วงเวลาที่นำมา ทำการวิเคราะห์ไม่เท่ากัน ดังนั้นผู้ศึกษาได้พิจารณาเลือกใช้ข้อมูล ในช่วงปี 2523-2529 แทน ข้อมูลในช่วงปี 2519-2529 เพราะจะสะท้อนให้เห็นสภาพการเปลี่ยนแปลงทางประชากรได้ ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากกว่า โดยจะทำการศึกษาในแง่ของการเปลี่ยนแปลงประชากร จากเดิม (Relative Change) และการเปลี่ยนแปลงประชากรโดยส่วนรวม (Absolute Change) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ดูจากตาราง 4.25 ภาคผนวก)

ก. การเปลี่ยนแปลงประชากรจากเดิม (Relative Change)

เป็นการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรภายในแต่ละตำบลเอง จากการพิจารณาการเปลี่ยนแปลง ประชากรจากเดิม ในช่วงปี 2523-2529 สามารถแบ่งกลุ่มตำบลตามอัตราการเปลี่ยนแปลง ประชากรจากเดิมออกเป็น 5 กลุ่มได้ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.18 ประกอบ)

1. กลุ่มที่มีอัตราการเพิ่มมากกว่า ร้อยละ 100.0 มี 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลตลาด (ร้อยละ 156.2) และตำบลสามพี่น้อง (ร้อยละ 122.7)

	การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัดจันทบุรี		แผนที่ 4.18
	แสดง	การเปลี่ยนแปลงประชากรจากเดิม	
	สัญลักษณ์	ประชากรเพิ่ม	
		ประชากรลด	
	<ul style="list-style-type: none"> มากกว่าร้อยละ 100.0 ร้อยละ 50.1-100.0 ร้อยละ 25.1-50.0 ร้อยละ 0.0 - 25.0 มากกว่าร้อยละ 0.0 ขึ้นไป 		<ul style="list-style-type: none"> ..... เขตประเทศ ----- เขตจังหวัด ----- เขตอำเภอ ..... เขตตำบล ⊙ จังหวัด ○ อำเภอ ◦ ตำบล
	ที่มา	จากตารางที่ 4.25	

2. กลุ่มที่มีอัตราการเพิ่มร้อยละ 50.1-100.0 มี 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลแก่งทางแมว (ร้อยละ 65.5) ปะตง (ร้อยละ 60.3) ตกพรหม (ร้อยละ 53.8) และวัดใหม่ (ร้อยละ 52.2)

3. กลุ่มที่มีอัตราการเพิ่มร้อยละ 25.1-50.0 มี 10 ตำบล ได้แก่ ตำบลทรายขาว (ร้อยละ 47.3) ตะเคียนทอง (ร้อยละ 42.0) หนองตากง (ร้อยละ 42.0) ทับไทร (ร้อยละ 35.8) โป่งน้ำร้อน (ร้อยละ 33.2) หุ่นเบญจา (ร้อยละ 32.6) จันทนิมิต (ร้อยละ 27.2) นายายอาม (ร้อยละ 27.2) พลับพลา (ร้อยละ 26.8) และบึงรี (ร้อยละ 26.4) ตามลำดับ

4. กลุ่มที่มีอัตราการเพิ่มร้อยละ 0.0-25.0 มี 41 ตำบล ได้แก่ ตำบลเขาวงกต (ร้อยละ 23.7) ฉมัน (ร้อยละ 22.7) คลองนารายณ์ (ร้อยละ 22.3) เขาวิ้ว (ร้อยละ 21.6) วังสรรพรส ท่าช้าง เขายายศรี พลวง ชลุง ตะกาดงิ้ว เกาะขวาง วังโตนด ท่าใหม่ ท่าหลวง ยายร้า เกาะเปริด ปากน้ำแหลมสิงห์ คลองขุด วันยาว กระจะจะ มายไฟ ราพัน ตรอกนอง พลั่ว มะขาม หนองขี้มู วังเข้มน บ่อ พลอยแหวน ช้าง สนามไชย บางสระแก้ว สองพี่น้อง ช้างขี้มู เกวียนหัก บางชัน โขมิง ตะปอน หนองบัว คมบาง และ สีพญา ตามลำดับ

5. กลุ่มที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง มี 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลบางกะจะ (ร้อยละ -32.5) บางกะไชย (ร้อยละ -19.4) แสลง (ร้อยละ -8.5) บ่อพุ (ร้อยละ 2.1) และคลองน้ำเค็ม (ร้อยละ -1.4) ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรไปจากเดิม จะปรากฏเด่นชัดบริเวณพื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัด ได้แก่ ตำบล สามพี่น้อง แก่งทางแมว และปะตง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง และยังคงสภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้มีการอพยพย้ายถิ่นของประชากร เข้าไปหาพื้นที่ทำกินใหม่เพิ่มมากขึ้น และพบว่าบริเวณตำบล ตกพรหม มีจำนวนประชากรเพิ่มอย่างรวดเร็ว เพราะ เป็นตำบลที่เป็นแหล่งขุดพลอยที่สำคัญของจังหวัด แทนที่บริเวณตำบลพลอยแหวน และบางกะจะ ในปัจจุบัน ทำให้มีประชากรหลั่งไหล เข้าไปขุดพลอย โดยการรับจ้าง เป็นลูกจ้างตามเหมืองพลอยเป็นจำนวนมาก ส่วนตำบลที่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบชายฝั่งทะเล

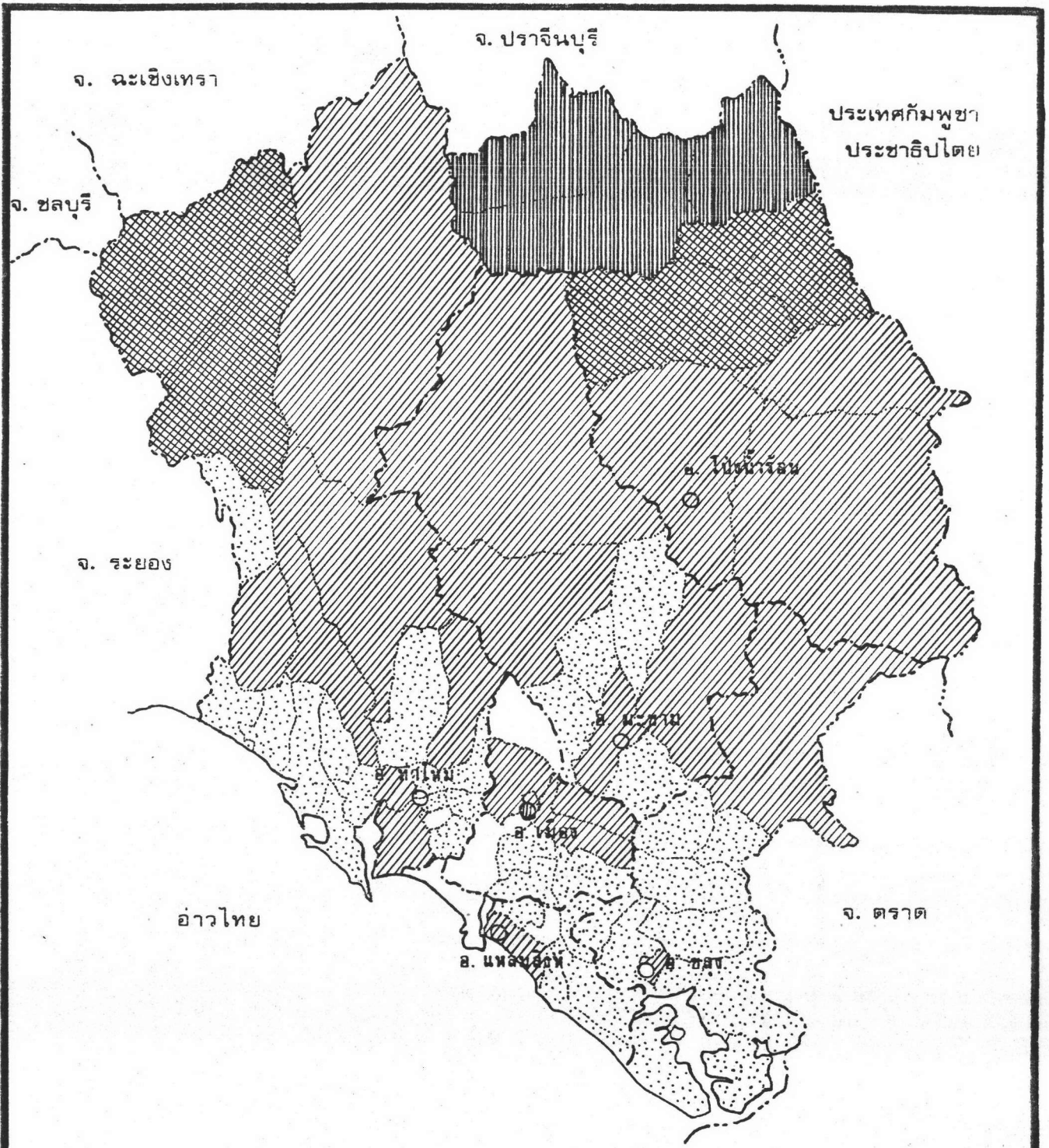
ซึ่งได้แก่ อำเภอเมือง แหลมสิงห์ บางส่วนของอำเภอลอง มะขาม และท่าใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย เนื่องจากบริเวณดังกล่าวถูกจัดจงบเป็นเจ้าของจนทมหคสึน และเป็นบริเวณที่มีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นมาก่อนแล้ว ยกเว้นตำบลใน เขตเทศบาล เมือง แต่พบว่ามึบางตำบลที่จำนวนประชากรลดลง โดยมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่การปกครอง ดังเช่น ตำบลบางกะจะ ซึ่งได้มีการแยกจำนวนหมู่บ้านไปรวมอยู่ใน เขตตำบลตลาด เป็นต้น หรือ เป็นเพราะเกิดปัญหาบางประการ อาทิเช่น บริเวณตำบลแสลงที่ประสบภาวะการขาดแคลนน้ำใน ฤดูแล้งรุนแรงอยู่เป็นประจำทำให้มีการย้ายถิ่นออกไปทำงานทำของประชากรในท้องที่อื่น

ข. การเปลี่ยนแปลงประชากรโดยส่วนรวม (Absolute Change)

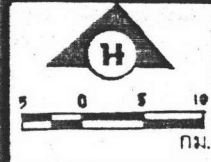
การเปลี่ยนแปลงประชากรของแต่ละตำบล โดยเปรียบเทียบจากการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งจังหวัด จากการ ศึกษาสามารถจัดกลุ่มตำบลตามอัตราการเปลี่ยนแปลงโดยส่วนรวมได้ 5 กลุ่ม ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.19 ประกอบ)

1. กลุ่มที่มีจำนวนประชากรเพิ่มมากกว่า ร้อยละ 10.0 มี 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลวัดใหม่ (ร้อยละ 15.6) และตำบลปะตง (ร้อยละ 13.5)
2. กลุ่มที่มีจำนวนประชากรเพิ่มร้อยละ 5.1-10.0 มี 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลตลาด (ร้อยละ 7.2) ทราขชาว (ร้อยละ 5.5) และสามพี่น้อง (ร้อยละ 5.1) ตามลำดับ
3. กลุ่มที่มีจำนวนประชากรเพิ่มร้อยละ 1.0-5.0 มี 21 ตำบล ได้แก่ ตำบลทุ่งเบญจา (ร้อยละ 4.2) หนองตาคง (ร้อยละ 3.2) ตะเคียนทอง (ร้อยละ 5.2) แก่งทางแวง (ร้อยละ 2.8) จันทนิมิต ทับไทร โป่งน้ำร้อน ตกพรหม ท่าช้าง พลวง นายายอาม ขลุง ท่าใหม่ พลับพลา รั้งโตนค พลวง บัถวี คลองนารายณ์ ปากน้ำ ตะกาดเจ้า เขายายศรี และทุ่งเบญจา ตามลำดับ
4. กลุ่มที่มีจำนวนประชากรเพิ่มน้อยกว่า ร้อยละ 1.0 มี 32 ตำบล ได้แก่ ตำบลเกาะขาง (ร้อยละ 0.8) บ่อ (ร้อยละ 0.8) กระแจะ (ร้อยละ 0.7)

	การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี		แผนที่ 4.19
	แสดง การเปลี่ยนแปลงประชากรโดยส่วนรวม		----- เขตประเทศ
สัญลักษณ์ ประชากรเพิ่ม		มากกว่าร้อยละ 10.0	----- เขตจังหวัด
		ร้อยละ 5.1 - 10.0	----- เขตอำเภอ
		ร้อยละ 1.0 - 5.0	..... เขตตำบล
		ต่ำกว่าร้อยละ 1.0	◎ จังหวัด
		มากกว่าร้อยละ 0.0	○ อำเภอ
		● ตำบล	
ประชากรลด ที่มา จากตารางที่ 4.25			

เขาวัว สองพี่น้อง คลองขุด รำพัน เขาวงกต หลอยแหวน ช้างขำ สนามไชย ไชยง สีพยา
ย้ายรำ คมบาง หนองบัว หลัว บางสระแก้ว เกาะเปรี๊ต ตะปอน เกวียนหัก หนองซืม วันยาว
บางชัน มายไพ วังสรรพรส อ่างคีรี ท่าหลวง วังขำม ครอบนอง ซึ่ง และฉมัน ตามลำดับ

5. กลุ่มที่มีจำนวนประชากรลด มี 5 ตำบล ได้แก่ ตำบล
บางกะจะ บางกะไชย แสลง บ่อพูน และคลองน้ำเค็ม

สรุปได้ว่า บริเวณที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ได้แก่ บริเวณ
ที่มีกิจกรรมเด่นเป็นพิเศษ เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ อาทิเช่น ตำบลวัดใหม่ ซึ่งเป็นที่ตั้งของ
เทศบาลเมือง และเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ของจังหวัด ตำบลปะดงซึ่งเป็น
ตำบลที่เปรียบเสมือน ประตูทางผ่านของจังหวัดจันทบุรีกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเป็นเขต
ทหารที่สำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ ส่วนบริเวณที่มีจำนวนประชากรเพิ่มสูงแต่มีความสำคัญต่อ
จังหวัดไม่มาก ได้แก่ ตำบลสามพี่น้องและทรายขาว เนื่องจากเป็นตำบลที่มีขนาดพื้นที่กว้าง แต่
สภาพทางกายภาพเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพเพาะปลูก ทำให้ได้ผลผลิตไม่เต็มที่ สำหรับ
ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรน้อยนั้น ส่วนใหญ่เป็นบริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นแล้ว
ทำให้สามารถรองรับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นได้น้อยมาก ส่วนตำบลที่มีจำนวนประชากรลด เนื่องจาก
เป็นพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานมานานแล้ว พื้นที่เกษตรกรรมขยายตัวไม่ออก และไม่สามารถแบ่งพื้นที่ทำกินได้
เล็กลงกว่าที่เป็นอยู่หรือ เป็นพื้นที่ที่มีปัญหาเกี่ยวกับดิน ทำให้ไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ ต้องอพยพ
ออกไปทำมาหากินในพื้นที่อื่น

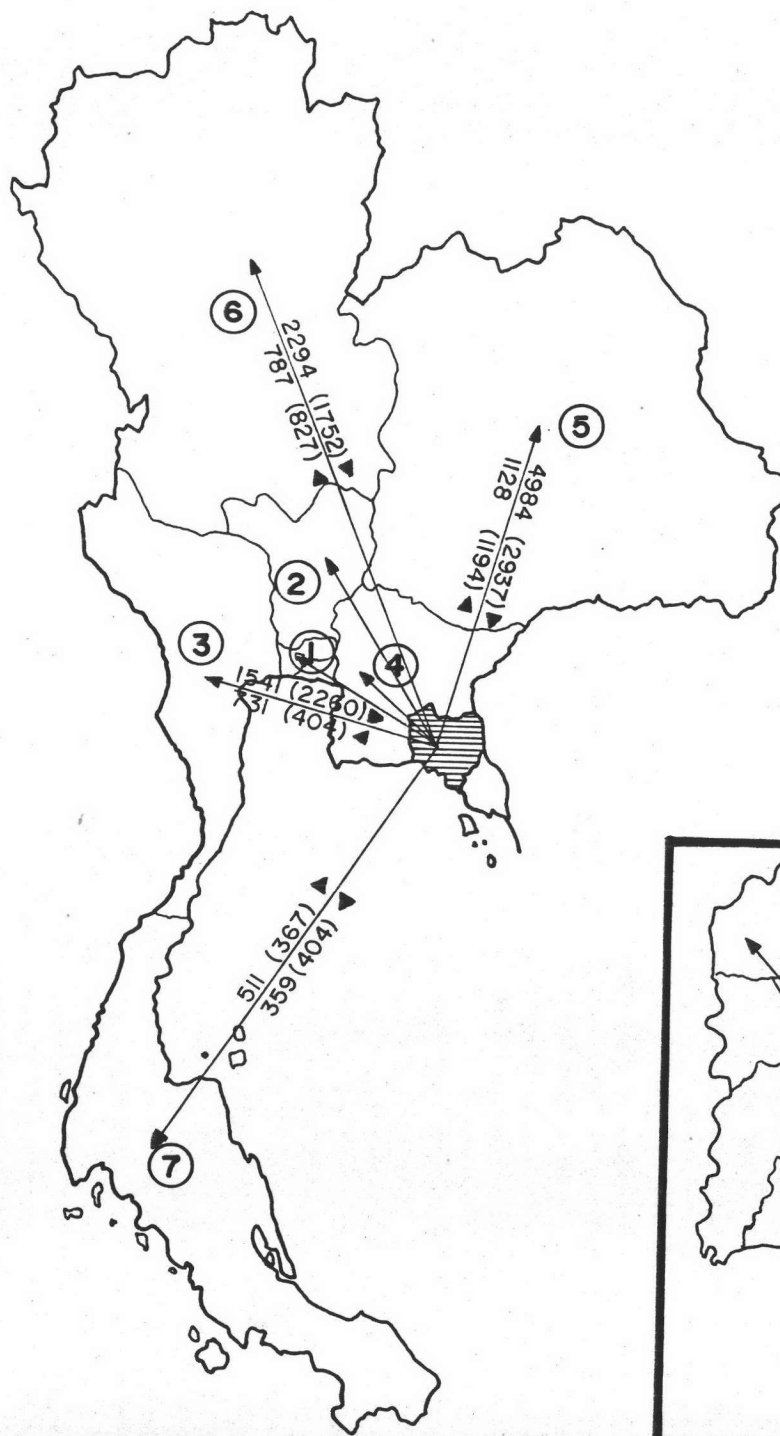
4.4.4 การอพยพย้ายถิ่น

จากการพิจารณาอัตราการเพิ่มประชากรของจังหวัดจันทบุรี พบว่า
ยังคงมีอัตราการเพิ่มที่ค่อนข้างสูง คือ เฉลี่ยร้อยละ 2.26 ต่อปีในขณะที่อัตราการเพิ่มประชากร
ของประเทศเพียงร้อยละ 1.39 (ข้อมูลปี 2530) เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลง
ประชากรของจังหวัดจันทบุรีในช่วง 2518-2529 พบว่า อัตราการเพิ่มโดยการเกิดและการตาย
ของจังหวัดจันทบุรีมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่การเพิ่มประชากรโดยการอพยพย้ายถิ่น โดยพิจารณา
ใน 2 ลักษณะ คือ การย้ายถิ่นระหว่างจังหวัด กับการย้ายถิ่นภายในจังหวัด ซึ่งมีรายละเอียด
ดังนี้

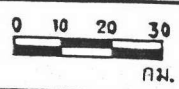
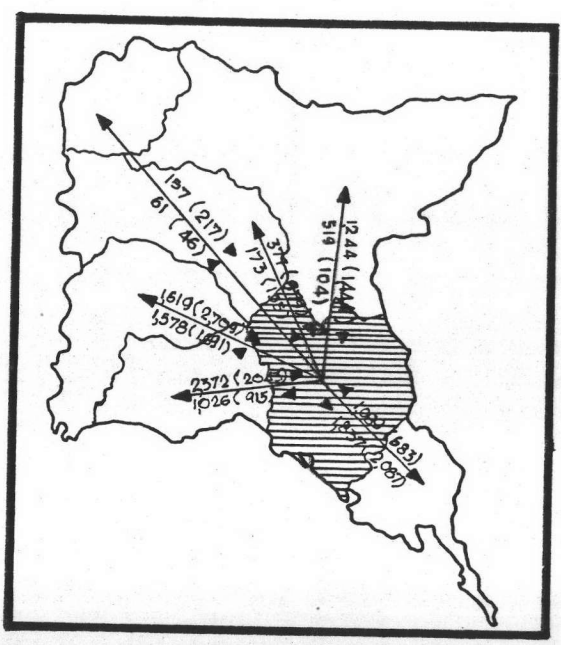
4.4.4.1 การย้ายถิ่นระหว่างจังหวัด เป็นการพิจารณาลักษณะการย้ายถิ่นโดยส่วนรวมของจังหวัดจันทบุรีที่มีต่อจังหวัดอื่นในระดับภาค สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลจากสำมะโนประชากรและเคหะ โดยเปรียบเทียบใน 2 ช่วงปี คือ ปี 2513 และปี 2523 ในปี 2513 จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกและเข้าของจังหวัดมีทั้งสิ้น 31,280 คน เป็นจำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้า 20,594 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 65.8 และผู้ย้ายถิ่นออก 10,689 หรือคิดเป็นร้อยละ 34.2 ต่อมาในปี 2523 จำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้าและออกมีจำนวนเพิ่มขึ้น คือ มีประมาณ 34,059 คน เป็นจำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้าประมาณ 21,506 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 63.2 และผู้ย้ายถิ่นออก 165.49 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 36.8 จะเห็นว่าจำนวนผู้ย้ายถิ่นในช่วง 10 ปีนั้นเพิ่มขึ้นเล็กน้อย และเมื่อพิจารณาถึงจำนวนการย้ายถิ่นเข้าและออกเพิ่มมากขึ้น ซึ่งแสดงว่ามีการเคลื่อนไหวของประชากร เข้าและออกภายในจังหวัดจันทบุรีมากขึ้น (ดูแผนที่ 4.20 ประกอบ)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ในปี 2513 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้ามาในจังหวัดจันทบุรีมากที่สุด คือ 7,973 คน หรือประมาณร้อยละ 38.7 ของจำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้าทั้งหมด โดยมาจากจังหวัดชลบุรีมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ระยอง ปราจีนบุรี และฉะเชิงเทรา ตามลำดับ ภาคที่มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้าเป็นอันดับรองลงมาได้แก่ ภาคกลาง ประมาณร้อยละ 14.8 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณร้อยละ 14.3 ตามลำดับ ส่วนการย้ายถิ่นออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็เป็นภาคที่มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นออกมากที่สุด คือ 5,008 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 46.9 ของจำนวนผู้ย้ายถิ่นออกทั้งหมด โดยจังหวัดที่มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นออกมากที่สุด คือ จังหวัดตราด ระยอง และชลบุรี ตามลำดับ ส่วนอันดับรองลงมาได้แก่ กรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 20.9 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณร้อยละ 11.2 ตามลำดับ และในปี 2523 ภาคกลางยังคงเป็นภาคที่มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้ามากที่สุด คือ 6,858 คน หรือประมาณร้อยละ 31.9 จังหวัดที่มีผู้ย้ายถิ่นมากที่สุด คือ จังหวัดระยอง ชลบุรี ปราจีนบุรี และตราด ตามลำดับ อันดับรองลงมาได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 23.2 และภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 17.0 ตามลำดับ สำหรับการย้ายถิ่นออก ภาคกลางยังคงเป็นภาคที่มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นออกมากที่สุดคือ 5,199 คน คิดเป็นร้อยละ 41.4 จังหวัดชลบุรีมีจำนวนผู้ย้ายถิ่นออกมากที่สุด รองลงมาได้แก่ จังหวัดตราด ระยอง และปราจีนบุรี อันดับรองลงมาได้แก่ กรุงเทพมหานคร และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ

①	1,658	(2,239)	▶
	3,318	(2,234)	◀
②	3,662	(3,046)	▶
	1,032	(538)	◀
④	6,858	(7,973)	▶
	5,194	(5,008)	◀

การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี

แผนที่ 4.20

แสดง จำนวนผู้ย้ายถิ่น ปี พ.ศ. 2513 และ พ.ศ. 2523

สัญลักษณ์

- จังหวัดที่ศึกษา
- ย้ายเข้า 2523 (2513) ▶ คน
- ย้ายออก 2523 (2513) ◀ คน

- ..... เขตประเทศ
- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- จังหวัด
- อำเภอ

ที่มา สำนักทะเบียนประชากรและเคหะ

ส่วนการย้ายถิ่นสุทธิ ในปี 2513 ภาคตะวันออกเป็นภาคที่มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นสุทธิเข้ามากที่สุด รองลงมาได้แก่ ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ทว่าในปี 2523 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นสุทธิเข้ามากที่สุด เนื่องจากความสะดวกทางด้านการคมนาคม และจังหวัดจันทบุรี เป็นแหล่งรองรับจำนวนแรงงานที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาทิเช่น การรับจ้างชุดพลอย หรือรับจ้างทำสวน แต่จะพบว่า กรุงเทพมหานคร เป็นจังหวัดเดียวที่มีการย้ายถิ่นสุทธิเป็นลบ เพราะ เป็นจังหวัดเดียวที่มีแรงดึงดูดประชากรสูงสุด (ดูตารางที่ 4.26 ภาคผนวก)

สำหรับสาเหตุของการย้ายถิ่น ส่วนใหญ่เป็นการย้ายถิ่นเพื่อติดตามบุคคลภายในครอบครัว และการย้ายถิ่นเพื่อหางานทำ และพบว่าจำนวนผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย โดยเป็นการย้ายถิ่นเพื่อหางานทำและย้ายตามงาน ส่วนผู้หญิงเป็นการย้ายถิ่นเพื่อติดตามครอบครัวและการสมรสเป็นส่วนมาก จำนวนผู้ย้ายถิ่นของจังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-29 ปี ซึ่งเป็นวัยแรงงานนั่นเอง (ดูตารางที่ 4.27, 4.28 ภาคผนวก)

4.4.4.2 การย้ายถิ่นภายในจังหวัด สามารถชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของแรงดึงดูดในแต่ละพื้นที่ซึ่งมีผลต่อการย้ายถิ่นของประชากร เนื่องมาจากการมีปัจจัยดึงดูดเฉพาะหรือสภาพความอุดมสมบูรณ์ทางด้านต่าง ๆ ของพื้นที่นั้น ๆ ที่ทำให้มีการเคลื่อนย้ายถิ่นของประชากร เพื่อหางานทำเป็นประการสำคัญ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลระดับตำบลในปี 2527 ซึ่งจัดเก็บเกี่ยวกับจำนวนผู้ย้ายถิ่นระดับตำบล เป็นครั้งสุดท้ายของสำนักงานกลางทะเบียนราษฎร โดยจะทำการศึกษาลักษณะการย้ายถิ่นในแง่ของการย้ายถิ่นรวม และการย้ายถิ่นสุทธิ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ดูจากตารางที่ 4.29, 4.30 ภาคผนวก)

ก. การย้ายถิ่นรวม (Gross Migration) เป็นจำนวนผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด ทั้งการย้ายถิ่นเข้าและการย้ายถิ่นออกในพื้นที่หนึ่ง ๆ การศึกษาสภาพการย้ายถิ่นรวมจะชี้ให้เห็นถึงลักษณะการเคลื่อนย้ายประชากรในแต่ละพื้นที่ว่ามีปริมาณเท่าใด ในปี 2527 จังหวัดจันทบุรีมีผู้ย้ายถิ่นเป็นจำนวนทั้งสิ้น 64,554 คน หรือคิดเป็นอัตราการย้ายถิ่นรวมร้อยละ 17.2 อำเภอที่มีอัตราการย้ายถิ่นรวมมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมือง คิดเป็นร้อยละ 39.1

รองลงมาได้แก่ อำเภอน้ำใหม่ อำเภอมะขาม และอำเภอโป่งน้ำร้อน ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาอัตราการย้ายถิ่นรวมในแต่ละตำบลสามารถแบ่งกลุ่มตำบลต่าง ๆ ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ (ดูแผนที่ 4.21 ประกอบ)

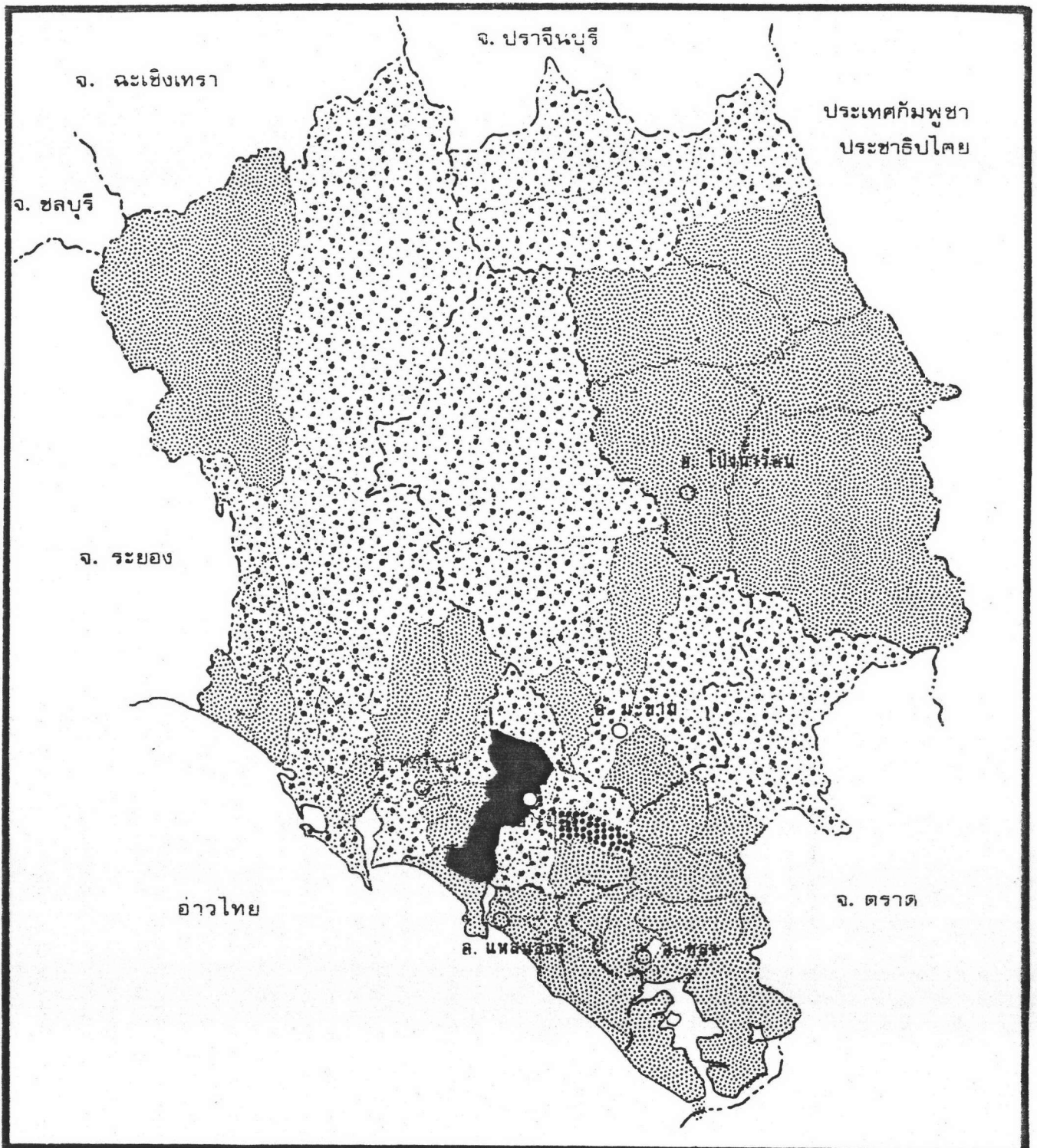
1. กลุ่มที่มีอัตราการย้ายถิ่นรวมมากกว่าร้อยละ 50 เป็นกลุ่มที่มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นสูงมาก เนื่องมาจากเป็นการเคลื่อนย้ายประชากรในกรณีพิเศษ ดังเช่นการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตการปกครอง ดังนั้นการย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นการโอนรายชื่อของประชากรจากตำบลหนึ่งในอีกตำบลหนึ่งมากกว่าการเคลื่อนย้ายถิ่นจริง ๆ ของประชากร ตำบลเหล่านี้ ได้แก่ ตำบลตลาด บางกะจะ และท่าช้าง

2. กลุ่มที่มีอัตราการย้ายถิ่นรวมระหว่างร้อยละ 26-50 เป็นกลุ่มตำบลที่มีการเคลื่อนย้ายประชากรสูง เนื่องจากตำบลดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นตำบลที่เป็นศูนย์กลางชุมชนเมืองหลักของจังหวัด อาทิเช่น ตำบลวัดใหม่ หรือเป็นตำบลที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจรวดเร็วกว่าตำบลอื่นเป็นผลจากการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม อาทิเช่น ตำบลคลองนารายณ์ เป็นต้น

3. กลุ่มที่มีอัตราการย้ายถิ่นรวมระหว่างร้อยละ 11-25 เป็นกลุ่มที่มีการเคลื่อนย้ายประชากรปานกลาง ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตำบลที่มีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง และเป็นตำบลที่เป็นพื้นที่บุกเบิกใหม่ เพื่อหาพื้นที่เพาะปลูก และตั้งถิ่นฐาน ตำบลเหล่านี้ได้แก่ ตำบลบัววิ แสง ตะเคียนทอง ทุ่งเบญจา ปะตง และสะตอน นอกจากนั้นจะพบว่าตำบลคกพรหม เป็นตำบลที่มีจำนวนประชากรย้ายถิ่นเข้าและออกมาก เนื่องจากเป็นตำบลที่เป็นแหล่งเหมืองพลอยนั่นเอง

4. กลุ่มที่มีอัตราการย้ายถิ่นรวมระหว่างร้อยละ 0.01 - 1.0 เป็นกลุ่มตำบลที่มีการเคลื่อนย้ายประชากรน้อย เนื่องจากไม่มีปัจจัยดึงดูดหรือผลักดันเด่นชัดเป็นพิเศษ ได้แก่ ตำบล สองพี่น้อง ช้างข้าม คมบาง ทับไทร บ่อ เกรียนหัก บางสระแก้ว ฯลฯ

ข. การย้ายถิ่นสุทธิ (Net-Migration) เป็นผลสุทธิของการย้ายถิ่นซึ่งชี้ให้เห็นถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงประชากรอันเนื่องมาจากการย้ายถิ่น

	<h3>การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี</h3>	แผนที่ 4.21																						
	<p>แสดง อัตราการย้ายถิ่นรวม</p> <p>สัญลักษณ์</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 30%;"></td> <td>ร้อยละ 0 - 10</td> </tr> <tr> <td></td> <td>ร้อยละ 11 - 25</td> </tr> <tr> <td></td> <td>ร้อยละ 26 - 50</td> </tr> <tr> <td></td> <td>มากกว่าร้อยละ 50</td> </tr> </table> <p>ที่มา จากตารางที่ 4.30</p>		ร้อยละ 0 - 10		ร้อยละ 11 - 25		ร้อยละ 26 - 50		มากกว่าร้อยละ 50	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td>.....</td> <td>เขตประเทศ</td> </tr> <tr> <td>-----</td> <td>เขตจังหวัด</td> </tr> <tr> <td>-.-.-.-</td> <td>เขตอำเภอ</td> </tr> <tr> <td>.....</td> <td>เขตตำบล</td> </tr> <tr> <td>⊙</td> <td>จังหวัด</td> </tr> <tr> <td>○</td> <td>อำเภอ</td> </tr> <tr> <td>◦</td> <td>ตำบล</td> </tr> </table>	.....	เขตประเทศ	-----	เขตจังหวัด	-.-.-.-	เขตอำเภอ	.....	เขตตำบล	⊙	จังหวัด	○	อำเภอ	◦	ตำบล
	ร้อยละ 0 - 10																							
	ร้อยละ 11 - 25																							
	ร้อยละ 26 - 50																							
	มากกว่าร้อยละ 50																							
.....	เขตประเทศ																							
-----	เขตจังหวัด																							
-.-.-.-	เขตอำเภอ																							
.....	เขตตำบล																							
⊙	จังหวัด																							
○	อำเภอ																							
◦	ตำบล																							

ในพื้นที่นั้น ๆ ว่า เพิ่มขึ้นหรือลดลงเป็นปริมาณเท่าใด จากการศึกษาพบว่า จังหวัดจันทบุรีมีจำนวนผู้ย้ายถิ่นสุทธิทั้งสิ้น 3,682 คน คิดเป็นอัตราการย้ายถิ่นสุทธิร้อยละ 1.0 และอำเภอโป่งน้ำร้อนเป็นอำเภอที่มีอัตราการย้ายถิ่นสุทธิสูงสุด คือ ร้อยละ 4.0 ซึ่งเป็นผลทำให้จำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากรของอำเภอโป่งน้ำร้อนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกเหนือจากการเพิ่มโดยธรรมชาติ รองลงมาได้แก่ อำเภอมะขาม และอำเภอท่าใหม่ ตามลำดับ ส่วนอำเภอที่มีอัตราการย้ายถิ่นสุทธิเป็นการย้ายถิ่นออกมีเพียงอำเภอเดียว คือ อำเภอเมือง เมื่อพิจารณาอัตราการย้ายถิ่นสุทธิในระดับตำบล สามารถจัดกลุ่มตำบลต่าง ๆ ได้ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.22 ประกอบ)

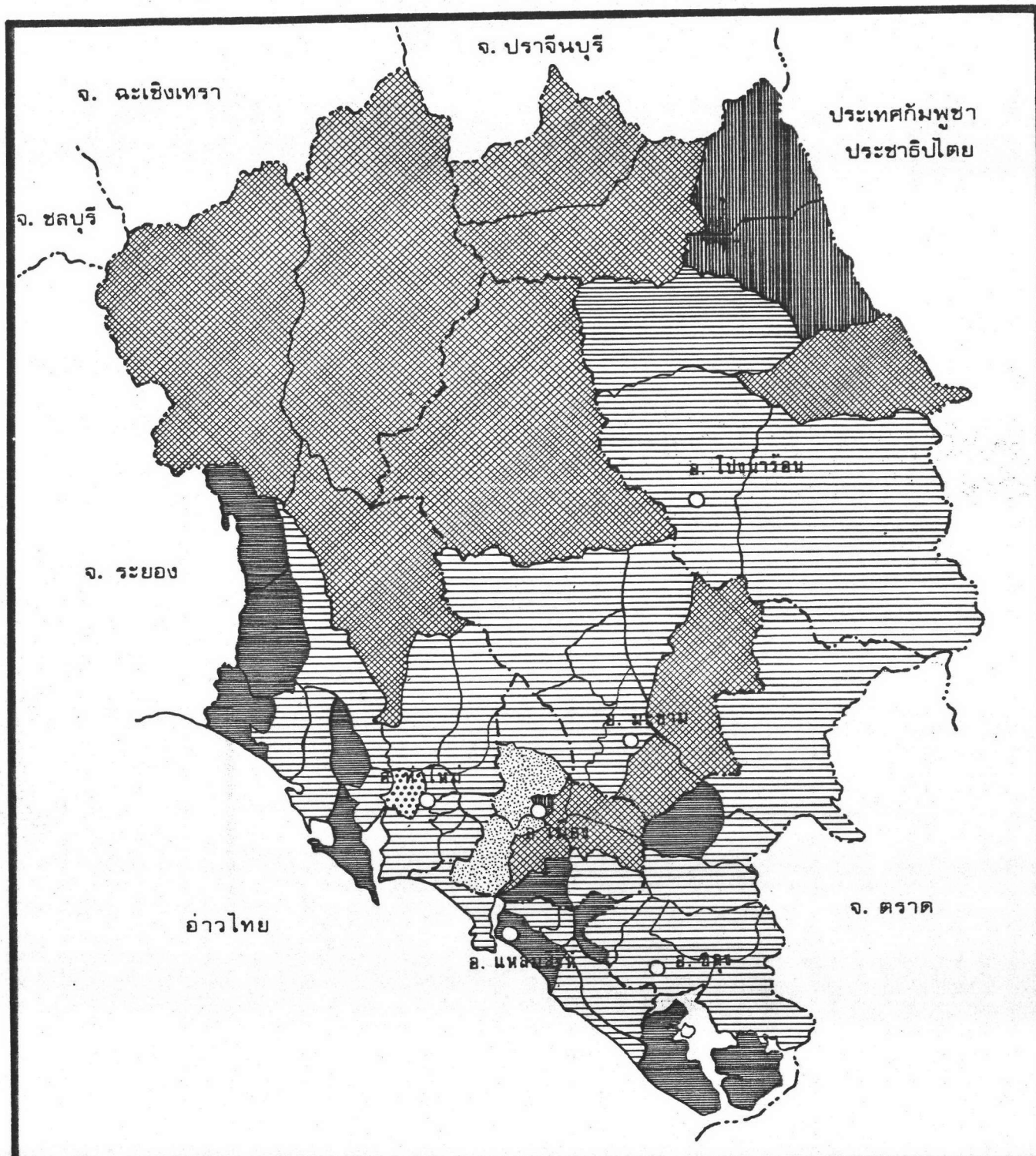
กลุ่มที่มีอัตราการย้ายถิ่นสุทธิเข้า และทำให้ตำบลเหล่านี้มีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น มี 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 อัตราการย้ายถิ่นสุทธิมากกว่าร้อยละ 5.0 ได้แก่ ตำบลตลาด ตำบลทุ่งขนาน และสะตอน

กลุ่มที่ 2 อัตราการย้ายถิ่นสุทธิระหว่างร้อยละ 2.6-5.0 ได้แก่ ตำบลที่ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ตอนเหนือของจังหวัด ซึ่งมีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง คือ ตำบลสองพี่น้อง แก่งหางแมว ตะเคียนทอง ปะตอง ฯลฯ และตำบลที่ตั้งอยู่รอบ ๆ ตำบลที่เป็นศูนย์กลางเมือง ซึ่งมีการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจสูง ได้แก่ ตำบลจันทนิมิต เกาะขวาง คลองนารายณ์ และพลับพลา

กลุ่มที่ 3 อัตราการย้ายถิ่นสุทธิระหว่าง 0.0-2.5 เป็นตำบลที่มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้าและออกใกล้เคียงกัน คาดว่าสาเหตุของการย้ายถิ่นส่วนใหญ่มาจากปัจจัยทั่ว ๆ ไป มากกว่าปัจจัยดึงดูดโดยเฉพาะ ได้แก่ ตำบลคมบาง แสงตรอกนอง พลวง มั่น ทับไทร โป่งน้ำร้อน วังโดนด สองพี่น้อง ฯลฯ

กลุ่มที่มีอัตราการย้ายถิ่นสุทธิออก เป็นกลุ่มตำบลที่มีจำนวนประชากรลดลง มี 3 กลุ่ม คือ

	การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัดจันทบุรี		แผนที่ 4.22
	แสดง อัตราการย้ายถิ่นสุทธิ		..... เขตประเทศ - - - - - เขตจังหวัด - - - - - เขตอำเภอ ..... เขตตำบล
	ศึกษาลักษณะ การย้ายถิ่นสุทธิเข้า การย้ายถิ่นสุทธิออก ■ มากกว่าร้อยละ 5.0 □ มากกว่าร้อยละ 5.0 ▨ ร้อยละ 2.6-5.0 ▩ ร้อยละ 2.6-5.0 ▩ ร้อยละ 0.0-2.5 ▨ ร้อยละ 0.0-2.5		● จังหวัด ○ อำเภอ ◦ ตำบล
ที่มา สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร			

กลุ่มที่ 1 อัตราการย้ายถิ่นสุทธิมากกว่า ร้อยละ 5.0 ได้แก่ ตำบลท่าช้าง บางกะจะ และวัดใหม่ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตพื้นที่ตำบลนั่นเอง

กลุ่มที่ 2 อัตราการย้ายถิ่นสุทธิระหว่าง ร้อยละ 2.6-5.0 ได้แก่ ตำบลท่าใหม่ เพียงตำบลเดียว

กลุ่มที่ 3 อัตราการย้ายถิ่นสุทธิระหว่าง ร้อยละ 0.0-2.5 ส่วนใหญ่เป็นตำบลที่มีสภาพภูมิประเทศมีปัญหา อาทิเช่น ตำบลบางชัน ปากน้ำฯ หนองบัว คลองขุด และช้างข้าม ซึ่งเป็นตำบลที่ตั้งอยู่ติดชายฝั่งทะเลและมักจะประสบปัญหาน้ำทะเลท่วมถึง ทำให้การเพาะปลูกได้รับความเสียหายอยู่เสมอ

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการย้ายถิ่นของจังหวัด มีลักษณะได้คูลย์ คือ มีการย้ายถิ่นเข้ามากกว่าย้ายออก และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น บริเวณที่มีจำนวนผู้ย้ายถิ่น เข้าไปตั้งถิ่นฐานสูงมาก ได้แก่บริเวณตอนเหนือของอำเภอท่าใหม่ มะขาม และอำเภอโป่งน้ำร้อน โดยเฉพาะในเขตตำบลสามพี่น้อง แก่งทางแมว ตะเคียนทอง ปะตง ทับช้าง ทุ่งขนาน และสะตอน เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีประชากรอาศัยเบาบาง ทำให้มีโอกาสดำเนินการทำการเพาะปลูกและตั้งถิ่นฐานสะดวกกว่าบริเวณพื้นที่ตอนล่างของจังหวัด ซึ่งเป็นบริเวณที่มีการจับจอง เป็นเจ้าของเรียบร้อยแล้ว นอกจากนั้นจะพบว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มาจากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาทิเช่น จังหวัดนครราชสีมา ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และมหาสารคาม ตามเส้นทางสายจันทบุรี-สระแก้ว สำหรับการย้ายถิ่นบริเวณพื้นที่ตอนล่างของจังหวัด ซึ่งได้แก่ บริเวณอำเภอเมือง ชลุม แหลมสิงห์ และพื้นที่ตอนล่างของอำเภอท่าใหม่ และชลุม ส่วนใหญ่เป็นผู้ย้ายถิ่นมาจากจังหวัดใกล้เคียง อาทิเช่น จังหวัดระยอง ชลบุรี และตราด เพื่อเข้ามาหางานทำชั่วคราว ทำให้มีปริมาณการย้ายถิ่นออกในพื้นที่บริเวณนี้สูงด้วยเช่นกัน

4.4.5 โครงสร้างทางอายุและเพศ

การศึกษาลักษณะโครงสร้างทางอายุและเพศของประชากร อาศัย

ข้อมูลจากสำมะโนประชากรและเคหะ ปี 2513 และ 2523 ซึ่งจะมีความแตกต่างจากข้อมูลสำนักงานกลางทะเบียนราษฎร แต่เนื่องจากรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลสามารถสะท้อนให้เห็นลักษณะโครงสร้างของประชากรได้เป็นอย่างดี แม้ว่าการจัดเก็บข้อมูลอาจล่าช้าไปบ้าง ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ใช้ข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการศึกษา และได้ทำการคาดประมาณลักษณะโครงสร้างทางอายุและเพศของประชากรในปี 2528 อย่างคร่าว ๆ เพื่อเป็นการมองภาพโครงสร้างของประชากรของจังหวัดจันทบุรีในสภาพปัจจุบันได้เด่นชัดยิ่งขึ้น

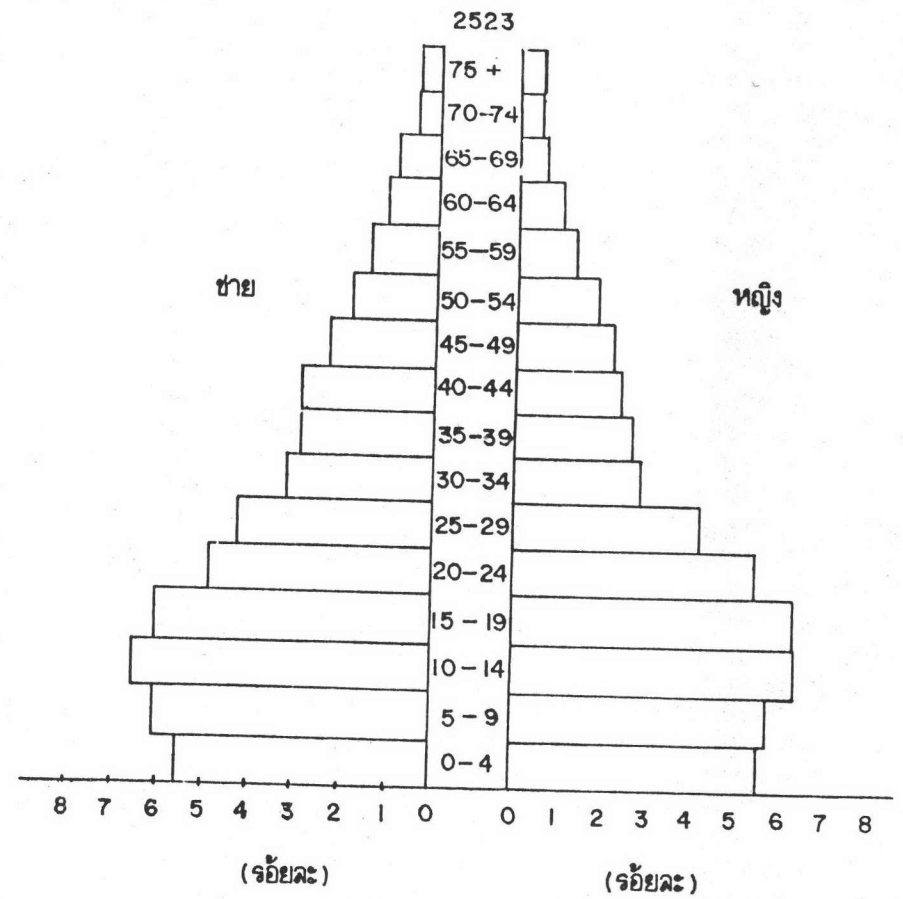
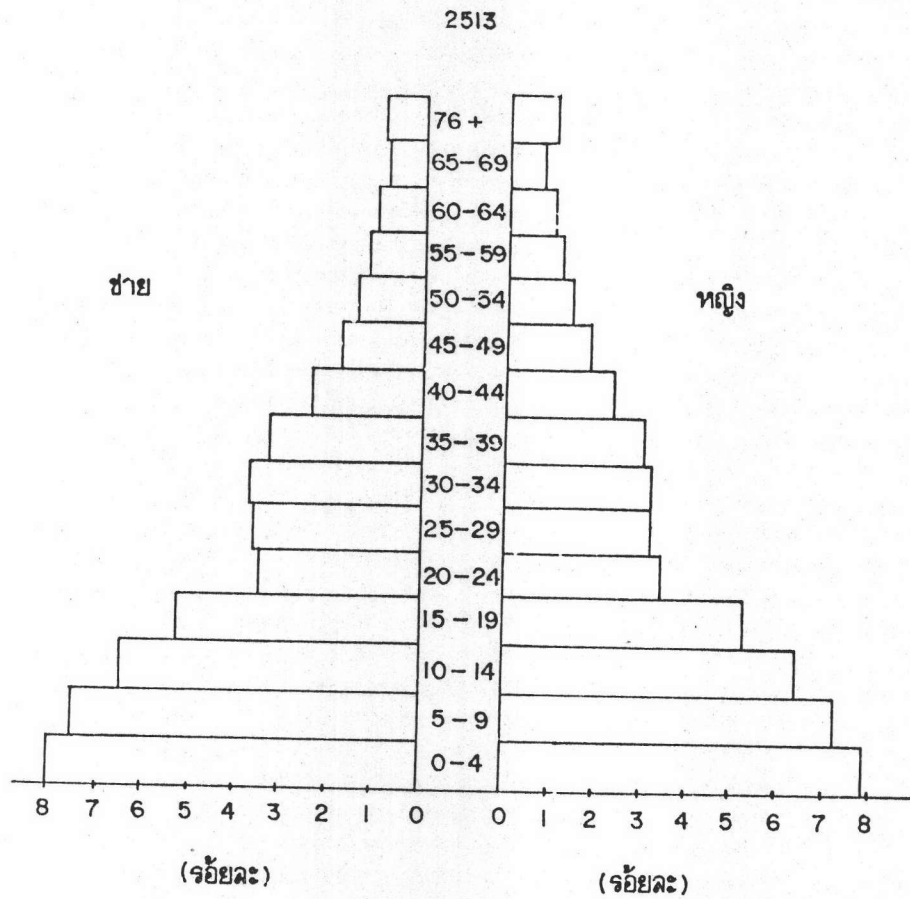
จากการศึกษาพบว่า ในปี 2513 จังหวัดจันทบุรีมีจำนวนประชากรชายมากกว่าประชากรหญิง คิดเป็นสัดส่วน 50.4 : 49.6 ประชากรในหมวดอายุ 0-4 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 15.9 ของจำนวนประชากรทั้งหมด รองลงมาได้แก่ หมวดอายุ 5-9 ปี และหมวดอายุ 10-14 ปี ตามลำดับ และพบว่าจำนวนประชากรผู้เป็นภรรยา¹⁾ นั้นมีประมาณร้อยละ 47.1 ในขณะที่ประชากรวัยแรงงานมีเพียงร้อยละ 52.9 เท่านั้น ทำให้ประชากรในวัยแรงงานของจังหวัดจันทบุรีต้องรับภาระเลี้ยงดูจำนวนผู้เป็นภรรยาสูงมาก ซึ่งคิดเป็นอัตราส่วนผู้เป็นภรรยา²⁾ เท่ากับร้อยละ 89.0 ส่วนในปี 2523 พบว่า จำนวนประชากรชายยังคงมากกว่าจำนวนประชากรหญิง แต่มีสัดส่วนลดลงเล็กน้อย คือ เท่ากับ 50.1 : 49.9 และจำนวนประชากรหมวดอายุ 10-14 ปี มีมากที่สุด คือ ร้อยละ 12.8 รองลงมาได้แก่ หมวดอายุ 15-19 ปี และหมวดอายุ 5-9 ปี ตามลำดับ ส่วนประชากรผู้เป็นภรรยาลดลงเหลือเพียงร้อยละ 39.4 ในขณะที่ประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 60.6 คิดเป็นอัตราส่วนผู้เป็นภรรยา เท่ากับร้อยละ 65.2 (ดูจากตาราง 4.31, 4.32 ภาคผนวก และแผนภูมิที่ 4.8 ประกอบ)

สำหรับการคาดประมาณลักษณะโครงสร้างทางอายุและเพศของประชากรในปี 2528 พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงบ้างเล็กน้อย คือ จำนวนประชากรชายน้อยกว่า

1) ประชากรผู้เป็นภรรยา ได้แก่ ประชากรหมวดอายุ 0-14 ปี และ 65 ปีขึ้นไป

2) อัตราส่วนผู้เป็นภรรยา เท่ากับ $\frac{\text{จำนวนประชากรผู้เป็นภรรยา} \times 100}{\text{จำนวนประชากรวัยแรงงาน}}$

แผนภูมิ แสดงโครงสร้างประชากรจังหวัด จันทบุรี ปี พ.ศ. 2513 และ พ.ศ. 2523

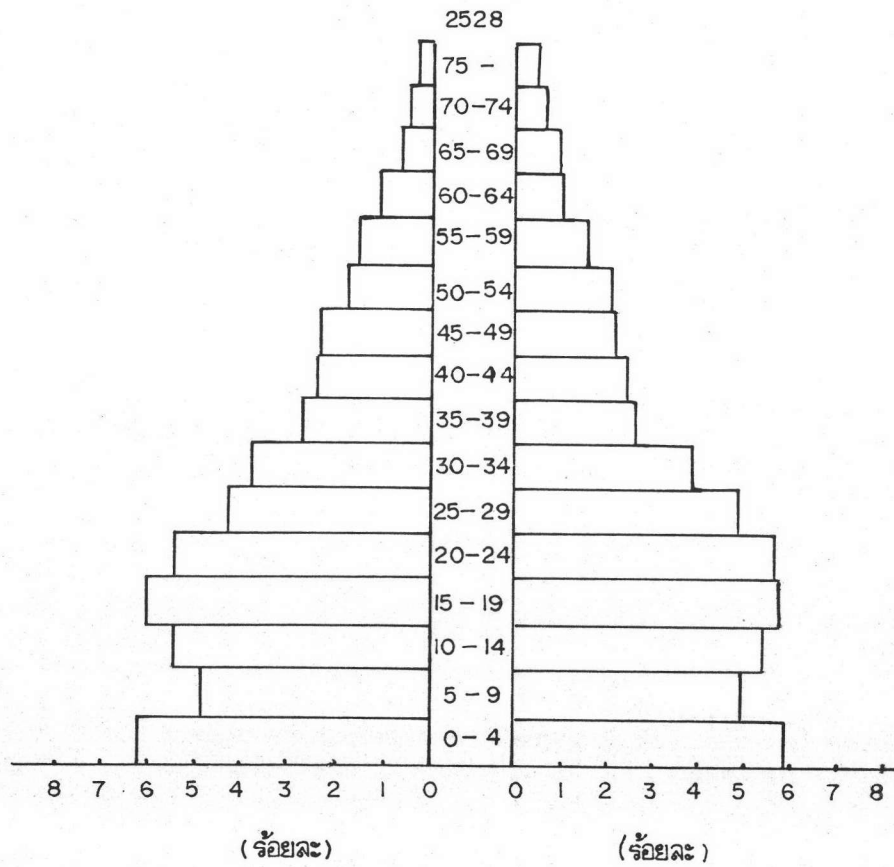
จำนวนประชากรหญิง คิดเป็นสัดส่วน 49.7 : 50.3 และพบว่าประชากรในหมวดอายุ 0-4 ปี มีมากที่สุด คือ ร้อยละ 12.1 ของจำนวนประชากรทั้งหมด รองลงมาได้แก่ หมวดอายุ 15-19 ปี และหมวดอายุ 20-24 ปี ตามลำดับ (ดูแผนภูมิ 4.9 ประกอบ) และจะพบว่าประชากรผู้เป็นภาระได้ลดลงอีกเล็กน้อย คือ ร้อยละ 36.2 ในขณะที่ประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้น ร้อยละ 63.8 คิดเป็นอัตราส่วนผู้เป็นภาระเท่ากับร้อยละ 56.7 (ดูตารางที่ 4.33, 4.34 ภาคผนวก) จะเห็นได้ว่าได้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุและเพศของจังหวัดจันทบุรีตลอดเวลา กล่าวคือ ในช่วงปี 2513 ประชากรวัยทารกมีจำนวนสูงมาก เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว การวางแผนครอบครัวยังไม่เป็นที่รู้จักกันอย่างทั่วถึง ต่อมาในปี 2523 จำนวนประชากรในวัยเด็กได้ลดลงเป็นอันมาก เนื่องจากการวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิด เริ่มแพร่หลายและมีบทบาทต่อครอบครัวมากยิ่งขึ้น และในปี 2528 จำนวนประชากรวัยแรงงานเพศหญิงมีมากกว่าเพศชาย เป็นผลมาจากการอพยพย้ายถิ่นออกไปทำงานทำในต่างจังหวัดของจำนวนประชากรชายมากยิ่งขึ้น และส่งผลทำให้ประชากรในวัยแรงงานของจังหวัดจันทบุรีในปัจจุบัน เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

นอกจากนั้น จากการสำรวจจำนวนแรงงานของสำนักงานแรงงานจังหวัดจันทบุรี ในปี 2528 พบว่า มีจำนวนประชากรอยู่ในวัยแรงงานทั้งสิ้น 280,000 คน หรือประมาณร้อยละ 74.6 แต่เป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานเพียงร้อยละ 44.6 ส่วนที่เหลือเป็นประชากรที่ไม่ได้ทำงาน อาทิ เช่น นักเรียน นักศึกษา แม่บ้าน นักบวช และคนพิการ สำหรับจำนวนประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานนั้นส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ทำงานในภาคเกษตรกรรม ประมาณร้อยละ 78.3 ของจำนวนที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานทั้งหมด ส่วนที่เหลือเป็นจำนวนแรงงานในนอกภาคเกษตรกรรม ซึ่งส่วนมากจะทำงานในภาคเอกชนมากกว่าหน่วยงานของรัฐบาล

4.4.6 การคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคต

การคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคตมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ ว่าในช่วงระยะเวลา 10-20 ปีข้างหน้า จำนวนประชากรของจังหวัดจันทบุรีในแต่ละพื้นที่จะมีจำนวนเท่าใด เพื่อจะได้นำไปใช้ในการกำหนดแนวทางในการวางแผนโครงสร้างจังหวัดต่อไป สำหรับการคาดประมาณจำนวนประชากรจะเป็นการคาดประมาณในระยะเวลาดำเนินและสิ้นสุด

แผนภูมิ 4.9 การคาดประมาณโครงสร้างประชากร จังหวัดจันทบุรี ปี พ.ศ. 2528

ที่มา จากตารางที่ 4.34

แผนพัฒนาที่ 6-9 สำหรับวิธีการคำนวณใช้วิธีทางสถิติ คือ การวิเคราะห์การถดถอย (Linear Regression)¹⁾ โดยการ Least Square Estimate โดยใช้ข้อมูลประชากรในช่วงเวลาที่ผ่านมา ทำการคำนวณ คือ ช่วงปี 2514-2529 เนื่องจากการเพิ่มจำนวนประชากรของจังหวัดจันทบุรีในช่วงดังกล่าวค่อนข้างสม่ำเสมอ และมีแนวโน้มจะดำเนินเช่นนี้ต่อไปในอนาคต สำหรับการสมการของการวิเคราะห์ถดถอย ได้แก่

$$Y = a + bx$$

ในที่นี้ $Y =$ จำนวนประชากร

$x =$ เวลา (ปี)

$a =$ ค่าคงที่

$b =$ ค่าสัมประสิทธิ์

ซึ่งค่าของ a และ b จะหาได้จากสูตร

$$b = \frac{\sum x_i y_i - \frac{\sum x_i \sum y_i}{N}}{\sum x_i^2 - \frac{(\sum x_i)^2}{N}}$$

เมื่อ $N =$ จำนวนปีที่ใช้ในการคำนวณ

$$a = \frac{\sum y_i}{N} - b \frac{\sum x_i}{N}$$

(ดูตารางที่ 4.35 และ 4.36 ประกอบ)

---

¹⁾ สุทธิชัย ไ้วศิริ, สถิติธุรกิจ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522, หน้า 140)

ตารางที่ 4.35 จำนวนประชากรรายอำเภอของจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2514-2529

หน่วย : คน

พ.ศ.	อ.เมือง	อ.ขลุง	อ.ท่าใหม่	อ.มะขาม	แหลม อ.สิงห์	โป่งน้ำ อ.ร้อน	รวมทั้ง จังหวัด
2514	62,193	34,275	68,993	27,536	24,161	15,322	232,480
2515	63,944	34,965	73,862	28,509	25,047	22,163	248,490
2516	68,562	35,613	75,708	29,111	25,146	23,505	257,645
2517	73,203	36,281	77,423	29,691	25,339	28,284	270,221
2518	68,199	37,622	78,537	30,037	26,275	32,172	272,842
2519	71,832	40,241	83,552	32,688	26,754	33,356	288,423
2520	74,599	41,164	85,244	33,320	26,984	38,040	299,351
2521	77,707	42,201	87,165	34,064	27,443	42,228	310,808
2522	80,383	42,935	89,417	35,177	27,783	45,895	321,590
2523	83,457	44,452	91,024	35,156	27,968	48,553	330,610
2524	86,641	45,161	93,533	35,590	28,061	51,855	340,341
2525	89,434	46,028	95,254	36,217	28,252	55,093	350,283
2526	89,269	47,048	102,832	36,739	28,469	60,083	364,440
2527	91,466	46,310	104,968	39,417	28,582	63,817	374,560
2528	94,327	48,289	109,019	41,292	29,474	67,956	390,348
2529	95,700	49,846	113,397	43,391	30,189	71,022	403,545

ที่มา : สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

ตารางที่ 4.36 จำนวนประชากรที่คาดประมาณในอนาคตของจังหวัดจันทบุรี

พ.ศ.	อ.เมือง	อ.ขลุง	อ.ท่าใหม่	อ.มะขาม	แหลม อ. สิงห์	โป่งน้ำ อ. ร้อน	รวมทั้ง จังหวัด
2534	107,854	55,177	123,565	46,106	31,613	87,801	464,572
2539	119,222	60,438	137,242	50,850	33,360	105,437	524,001
2544	130,590	65,698	150,920	55,594	35,107	123,074	583,431
2549	141,959	70,958	164,598	60,338	36,854	140,710	642,860

ผลจากการคาดประมาณจำนวนประชากรของจังหวัดจันทบุรี สามารถ
ทราบจำนวนประชากรในอนาคตตามช่วงเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

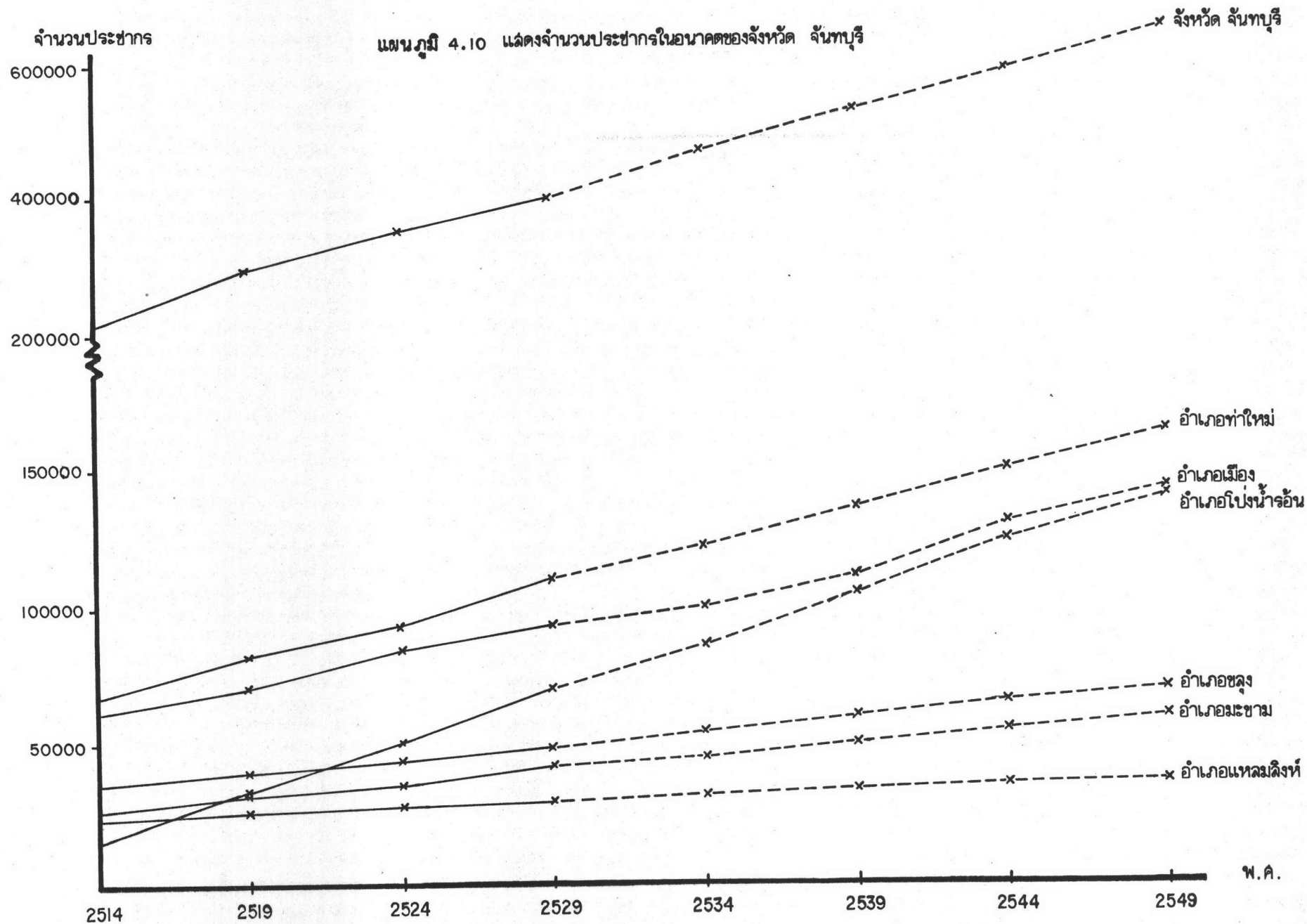
พ.ศ. 2534	เท่ากับ	464,572 คน	เพิ่มขึ้นจากปี 2529	เท่ากับ	61,027 คน
พ.ศ. 2539	เท่ากับ	524,001 คน	เพิ่มขึ้นจากปี 2529	เท่ากับ	120,456 คน
พ.ศ. 2544	เท่ากับ	583,431 คน	เพิ่มขึ้นจากปี 2529	เท่ากับ	179,886 คน
พ.ศ. 2549	เท่ากับ	642,860 คน	เพิ่มขึ้นจากปี 2529	เท่ากับ	239,315 คน

จากผลการคาดประมาณจำนวนประชากรของจังหวัดจันทบุรี จะเห็นว่า
จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นตามช่วงเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ประมาณช่วงละ 60,000
คน หรือประมาณปีละ 10,000 กว่าคน กล่าวคือ อีก 20 ปีข้างหน้า จังหวัดจันทบุรีจะมีจำนวน
ประชากรประมาณ 642,860 คน และจากการคาดประมาณจำนวนประชากรในแต่ละอำเภอพบว่า
จำนวนประชากรแต่ละอำเภอในอนาคตมีดังนี้ (ดูแผนภูมิ 4.10 ประกอบ)

ปี	อำเภอ	อำเภอ	อำเภอ	อำเภอ	อำเภอ	อำเภอ
	เมือง	ท่าใหม่	มะขาม	ขลุง	แหลมสิงห์	น้ำร้อน
2534	107,854	123,565	46,106	55,177	31,613	87,801
2539	119,222	137,242	50,850	60,438	33,360	105,437
2544	130,590	150,920	55,594	65,698	35,107	123,074
2549	141,959	164,598	60,338	70,958	36,854	140,710

จะเห็นได้ว่า จำนวนประชากรในอนาคตของแต่ละอำเภอ มีจำนวนประชากรแตกต่างกันสูงมาก โดยเฉพาะอำเภอโป่งน้ำร้อน ซึ่งเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นั้น คาดว่าในอนาคตจำนวนประชากรของอำเภอโป่งน้ำร้อนอาจจะมากกว่าอำเภอเมือง ซึ่งเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับสองของจังหวัด เนื่องจากอำเภอโป่งน้ำร้อนเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นในแต่ละปีมากที่สุด คือ ประมาณปีละ 3,500 คน รองลงมาได้แก่ อำเภอท่าใหม่ ประมาณปีละ 2,700 คน และอำเภอเมือง ประมาณปีละ 2,200 คน ส่วนอำเภอขลุง อำเภอมะขาม และอำเภอแหลมสิงห์ เป็นกลุ่มอำเภอที่มีจำนวนประชากรในอนาคตน้อยกว่า 3 อำเภอแรกมาก และอำเภอแหลมสิงห์เป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรในอนาคตน้อยที่สุด เพราะเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีน้อยที่สุด คือ ประมาณปีละ 350 คนเท่านั้น ดังนั้นผลจากการคาดประมาณจำนวนประชากรในอนาคต เป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงในการวางแผนพัฒนาพื้นที่เป็นอย่างมาก เพื่อให้การกำหนดรูปแบบการวางแผนพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่นั้น ๆ เป็นไปอย่างเหมาะสม

หมายเหตุ : ผู้ศึกษาได้ทดลองทำการคาดประมาณจำนวนประชากรแบบจำแนกตามกลุ่มอายุแล้วแต่ปรากฏว่าผลที่ได้คาดเคลื่อนจากความเป็นจริงมาก ทั้งนี้เนื่องจากการเพิ่มของประชากรจังหวัดจันทบุรี ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการย้ายถิ่น แต่ทว่าไม่มีการจัดเก็บข้อมูลที่แน่นอน ทำให้ไม่มีข้อมูลใช้ในการคำนวณ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงไม่

นำเอาผลการคาดประมาณแบบจำแนกตามกลุ่มอายุ
มาใช้ในการศึกษานี้

4.5 ลักษณะโครงสร้างทางสังคม

สภาพโครงสร้างทางสังคม เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถชี้ให้เห็นถึงสภาพและความ
เป็นอยู่ของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ดังนั้นการศึกษาในส่วนนี้จะ เน้นถึงสภาพทางสังคมทั่วไป การ
บริการทางด้านการศึกษา สาธารณสุข ตลอดจนการรักษาความมั่นคงและความปลอดภัยของ
ประชากร เพราะการวางแผนโครงสร้างจังหวัดจำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพทางสังคมด้วย จึงจะ
ทำให้การวางแผนบรรลุผล เช่นเดียวกับองค์ประกอบด้านอื่น

4.5.1 สภาพทางสังคมทั่วไป จากประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานการดำเนิน
ชีวิตของประชาชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทำให้ทราบถึงสภาพทางสังคมของจังหวัดจันทบุรี กล่าวคือ
ประชาชนส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทย และสัญชาติไทย กระจายอยู่ตามแหล่งเพาะปลูกที่อุดมสมบูรณ์
ในแต่ละอำเภอ โดยส่วนมากยึดอาชีพทำสวนผลไม้ เป็นอาชีพหลัก และมีบางท้องที่ที่ยึดอาชีพทำไร
ทำนา และประมง เป็นอาชีพหลัก นอกจากนั้นยังมีเชื้อชาติอื่นปะปนอยู่บ้าง อาทิเช่น
เชื้อชาติจีน ญวน (เก๋) แขก เขมร และชอง ซึ่งพวกชาวจีน ญวน และแขก พบมาในเขต
ชุมชนเมือง โดยเฉพาะอำเภอเมือง ชลบุรี ท่าใหม่ และมะขาม และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย
เป็นอาชีพหลัก ส่วนพวกชอง เป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมของจังหวัดจันทบุรีพบเพียงเล็กน้อย บริเวณตอน
เหนือของอำเภอมะขาม และยังคงใช้ภาษาของสื่อสารระหว่างพวกเดียวกัน สำหรับพวกเขมร
จะพบบริเวณที่ติดต่อกับชายแดนกัมพูชาในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน และยังคงใช้ภาษาเขมรในการ
ติดต่อระหว่างพวกเดียวกัน แต่ชนกลุ่มนี้มีจำนวนน้อยมาก จึงไม่ก่อให้เกิดปัญหาแต่อย่างใด สำหรับ
การนับถือศาสนาประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คือ ประมาณร้อยละ 98.52 นอกนั้นนับถือ
ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม ประมาณร้อยละ 1.42 และ 0.06 ตามลำดับ โดยพบว่า
ประชากรที่นับถือศาสนาคริสต์และอิสลาม ส่วนมากอาศัยอยู่ในเขตชุมชนเมือง ของอำเภอเมือง
ท่าใหม่ ชลบุรี และมะขาม เท่านั้น

4.5.2 การศึกษา

จังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดที่มีบทบาททางด้านการศึกษาค่อนข้างสูง

จังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออก โดยมีการบริการทางการศึกษาแก่ประชาชนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชน และการบริการทางการศึกษาของจังหวัดได้มีการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายพัฒนาทางการศึกษาของชาติ ดังจะเห็นได้จากการขยายระดับการศึกษาเพิ่มขึ้น เป็นการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (ปริญญาตรี) 2 แห่ง คือ วิทยาลัยครุรำไพพรรณี และวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี ทำให้นักเรียนมีโอกาสที่จะศึกษาต่อเพิ่มขึ้นในสายอาชีพ สำหรับการศึกษารัฐบาลของจังหวัดจันทบุรี แบ่งออกเป็น 2 ระบบใหญ่ ๆ คือ การศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1) การศึกษาในระบบโรงเรียน ประกอบด้วย การศึกษาระดับ

ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา จังหวัดจันทบุรีมีจำนวนสถานศึกษาทั้งสิ้น 285 แห่ง โดยเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษามากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 91.5 ของจำนวนสถานศึกษาทั้งหมด และกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ นอกจากนี้จะพบว่าอำเภอทุกอำเภอจะมีสถานศึกษาในระดับมัธยมตั้งอยู่ และอำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีจำนวนสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษามากที่สุด รองลงมาได้แก่ อำเภอท่าใหม่ และอำเภอมะขาม ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจำนวนนักเรียนของจังหวัดจันทบุรี พบว่า จำนวนนักเรียนทั้งจังหวัดมีประมาณ 64,514 คน เป็นนักเรียนประถมศึกษา 50,797 คน หรือประมาณร้อยละ 78.7 รองลงมาได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 7.6) และนักเรียนอาชีวศึกษา (ร้อยละ 3.6) ตามลำดับ และพบว่า อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีจำนวนนักเรียนมากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 32.2 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด รองลงมาได้แก่ อำเภอท่าใหม่ ประมาณร้อยละ 23.5 และอำเภอโป่งน้ำร้อน ร้อยละ 17.0 ตามลำดับ ส่วนอำเภอแหลมสิงห์เป็นอำเภอที่มีจำนวนสถานศึกษาและจำนวนนักเรียนน้อยที่สุด เนื่องจากเป็นอำเภอที่มีขนาดพื้นที่และประชากรน้อยที่สุด (ดูตารางที่ 4.37 ภาคผนวก)

จะเห็นได้ว่า การกระจายตัวของสถานศึกษาที่ศึกษานั้นขึ้นอยู่กับขนาดของประชากรของแต่ละอำเภอ แต่ทว่าเมื่อพิจารณาถึงจำนวนนักเรียน พบว่า อำเภอเมืองมีจำนวนนักเรียน นักศึกษามากที่สุด เพราะว่าอำเภอเมืองเป็นศูนย์กลางระดับจังหวัดที่มีสถานศึกษาทุกระดับและมีความพร้อมทางด้านอุปกรณ์ทางการเรียนการสอนมากกว่าอำเภออื่น ทำให้นักเรียนจากอำเภอใกล้เคียง อาทิเช่น อำเภอขลุง มะขาม ท่าใหม่ และแหลมสิงห์ เดินทาง

เข้ามารับการศึกษานในอำเภอเมืองเป็นจำนวนมาก ทำให้สัดส่วนของจำนวนนักเรียนต่อสถานศึกษาสูงกว่าอำเภออื่น

เมื่อพิจารณาถึงคุณภาพการให้การศึกษาแก่ประชาชนของแต่ละอำเภอ โดยดูจากสัดส่วนของนักเรียนต่อครูและห้องเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐานการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มีดังนี้ (ดูจากตาราง 4.38 ภาคผนวก)

ระดับประถมศึกษา พบว่า สัดส่วนของครูต่อนักเรียนและห้องเรียนต่อนักเรียนทุกอำเภอสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน โดยอำเภอแหลมสิงห์เป็นอำเภอที่มีสัดส่วนของครูต่อนักเรียนสูงสุด คือ 1 : 13.8 รองลงมาได้แก่ อำเภอขลุง และอำเภอท่าใหม่ ตามลำดับ ส่วนสัดส่วนของห้องเรียนต่อนักเรียนนั้น อำเภอมะขามเป็นอำเภอที่มีสัดส่วนของห้องเรียนต่อนักเรียนสูงสุด คือ 1 : 20.8 รองลงมาได้แก่ อำเภอแหลมสิงห์ และอำเภอท่าใหม่ ตามลำดับ ส่วนอำเภอที่มีสัดส่วนของครูต่อนักเรียนและห้องเรียนต่อนักเรียนต่ำสุดได้แก่ อำเภอโป่งน้ำร้อน เนื่องจากอำเภอโป่งน้ำร้อนเป็นอำเภอที่มีพื้นที่กว้าง สภาพภูมิประเทศและการคมนาคม ตลอดจนการบริการทางด้านสาธารณสุข สาธารณูปการยังด้อยกว่าอำเภออื่น ๆ ประกอบกับเป็นอำเภอที่อยู่ติดกับชายแดน ทำให้การกระจายบริการทางการศึกษาเข้าไปยังไม่ทั่วถึง ส่วนอำเภอเมือง เป็นอำเภอที่มีสัดส่วนของครูต่อนักเรียน และห้องเรียนต่อนักเรียนค่อนข้างต่ำ เนื่องจากมีนักเรียนจากอำเภอใกล้เคียง เดินทาง เข้ามาเรียนในอำเภอเมืองเป็นจำนวนมากนอกเหนือจากนักเรียนที่อาศัยอยู่ภายในอำเภอด้วยนั่นเอง

ระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา พบว่า สัดส่วนของครูต่อนักเรียนทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และอาชีวศึกษาของทุกอำเภอสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอมะขามเป็นอำเภอที่มีสัดส่วนของครูต่อนักเรียนสูงสุด รองลงมาได้แก่อำเภอท่าใหม่ และอำเภอขลุง ตามลำดับ ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีเพียง 4 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ อำเภอขลุง และอำเภอแหลมสิงห์ นั้น อำเภอท่าใหม่เป็นอำเภอที่มีสัดส่วนของครูต่อนักเรียนสูงสุด รองลงมาได้แก่ อำเภอแหลมสิงห์ และอำเภอขลุง ตามลำดับ สำหรับในระดับอาชีวศึกษามีเฉพาะในเขตอำเภอเมืองและอำเภอมะขาม

2) การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการบริการการศึกษาแก่ผู้ไม่รู้หนังสือ หรือมีความรู้น้อย โดยการกระจายการศึกษาออกไปสู่ชนบทในรูปแบบต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ การศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ และการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ (ดูจากตารางที่ 4.39 ภาคผนวก) พบว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นกระจายอยู่ในเขตอำเภอเมืองมากที่สุด รองลงมาได้แก่ อำเภอท่าใหม่ และอำเภอโป่งน้ำร้อน ส่วนอำเภอแหลมสิงห์เป็นอำเภอเดียวที่ไม่มีการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การบริการทางการศึกษาของจังหวัดจันทบุรีนั้น มีทั้งของส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น และเอกชน จากการเปรียบเทียบสัดส่วนการให้บริการการศึกษาภาคีรัฐบาลกับภาคเอกชน พบว่า ภาคเอกชนได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการบริการการศึกษาโดยเฉพาะในเขตชุมชนเมืองหลักของจังหวัด ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ และอำเภอขลุง มาก ดังจะเห็นได้จากจำนวนนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในภาคเอกชน มีประมาณร้อยละ 11.5 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด และพบมากที่สุดในเขตอำเภอเมือง เนื่องจากอำเภอดังกล่าวมีสภาพเศรษฐกิจดีกว่าอำเภออื่น ทำให้ประชาชนสามารถส่งเสียลูกหลานให้เล่าเรียนในภาคเอกชนได้ (ดูแผนภูมิที่ 4.11, 4.12 ประกอบ)

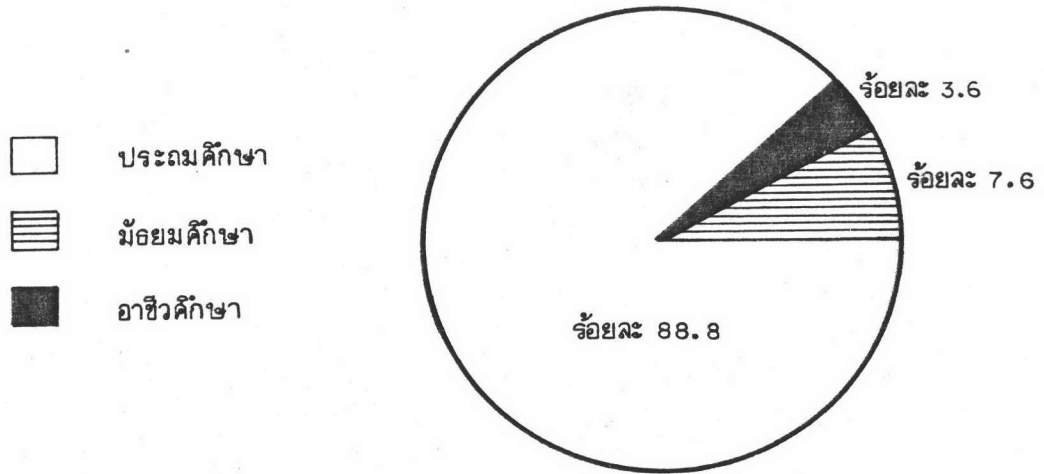
4.5.3 สาธารณสุข

จากการศึกษาในระดับภาค พบว่า จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีบทบาททางด้านการบริการทางสาธารณสุขค่อนข้างสูง เพราะเป็นจังหวัดที่มีโรงพยาบาลศูนย์ตั้งอยู่และมีวิทยาลัยพยาบาลที่เปิดสอนถึงระดับปริญญาตรีไว้บริการแก่ประชาชนภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนั้นพบว่า ความสามารถในการให้บริการทางสาธารณสุข โดยส่วนรวมสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานสาธารณสุขมาก แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในระดับจังหวัด พบว่า การให้บริการทางสาธารณสุขในแต่ละพื้นที่นั้นมีความแตกต่างกัน ซึ่งจะเห็นได้ดังนี้

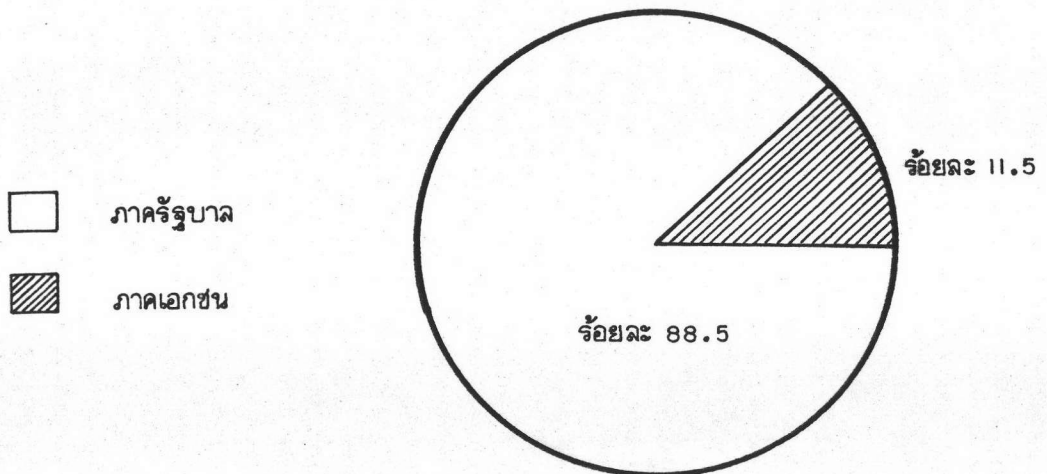
4.5.3.1 การกระจายตัวของสถานบริการสาธารณสุข ในปี 2528

จังหวัดจันทบุรี มีจำนวนสถานพยาบาลกระจายทั่วทุกอำเภอ แสดงว่ามีการบริการทางสาธารณสุขอย่างทั่วถึง กล่าวคือ มีโรงพยาบาลศูนย์ และโรงพยาบาลชุมชนตั้งอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยพบว่า

แผนภูมิ 4.11 แสดงสัดส่วนของนักเรียนแยกตามระดับการศึกษาจังหวัดจันทบุรี

แผนภูมิ 4.12 แสดงสัดส่วนของการศึกษาในภาครัฐบาลและเอกชน จังหวัดจันทบุรี

ที่มา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจันทบุรี

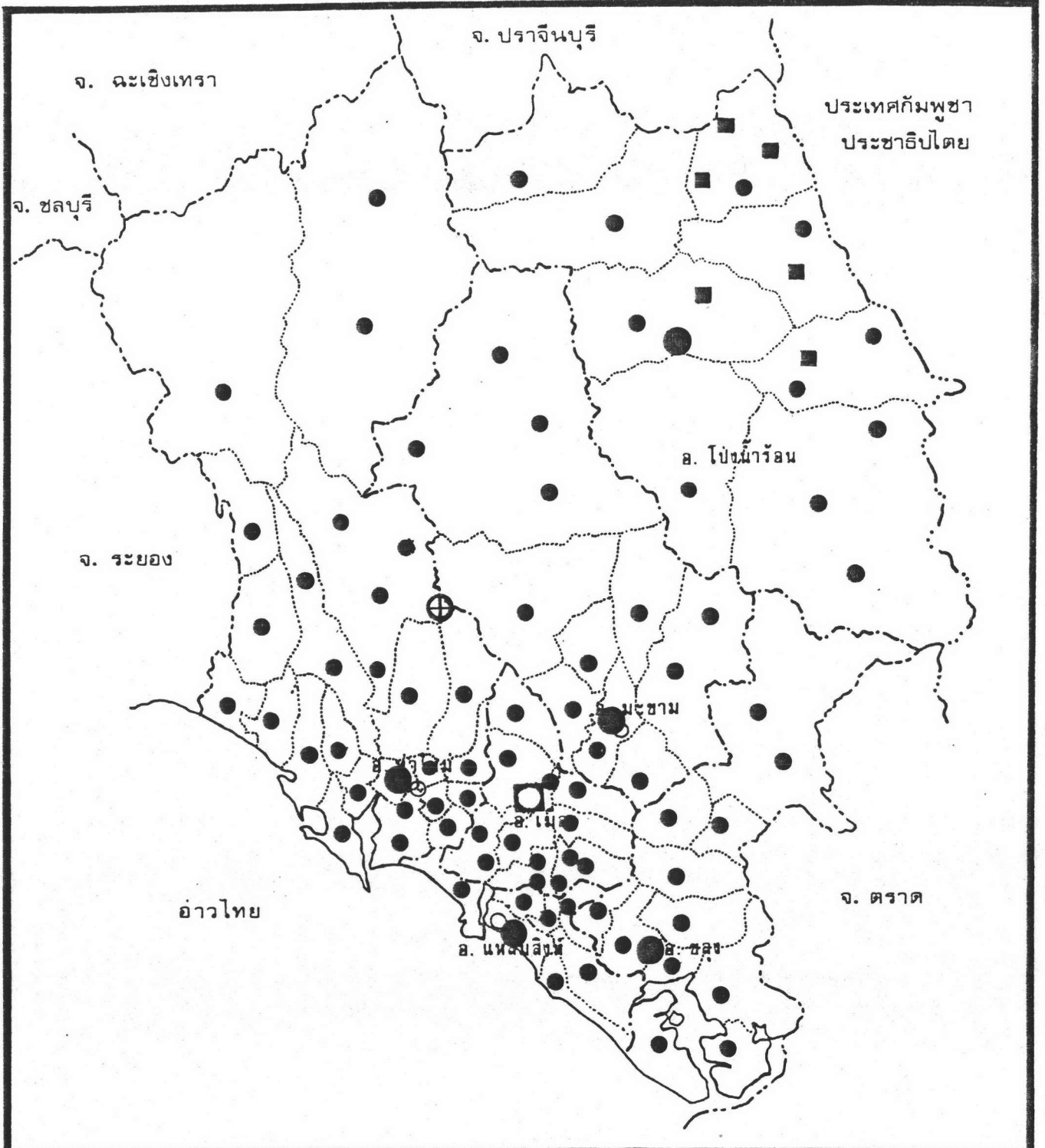

ทุกตำบลมีสถานเอนามัยตั้งอยู่ ซึ่งมีบางตำบลมีจำนวนสถานเอนามัยตั้งอยู่มากกว่า 1 แห่ง โดยเฉพาะตำบลที่มีขนาดพื้นที่กว้างหรือมีจำนวนประชากรค่อนข้างสูง นอกจากนั้นจะพบว่า มีสถานพยาบาลประเภทศูนย์การแพทย์และเอนามัย สาธารณสุขชุมชน ตลอดจนหน่วยควบคุมโรคต่าง ๆ ตั้งอยู่ แต่ส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในเขตอำเภอเมืองมากกว่าอำเภออื่น ๆ เนื่องจากอำเภอเมืองเป็นจุดศูนย์กลางของจังหวัดที่สามารถคมนาคมติดต่อกับอำเภออื่น ๆ ได้สะดวก (ดูแผนที่ 4.23 ประกอบ และตารางที่ 4.40 ภาคผนวก)

4.5.3.2 ความสามารถในการให้บริการสาธารณสุข เมื่อพิจารณา สัดส่วนประชากรกับบุคลากรทางสาธารณสุข พบว่า โดยเฉลี่ยทั้งจังหวัด สัดส่วนประชากรกับบุคลากรของจังหวัดจันทบุรีสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีความสามารถในการให้บริการสาธารณสุขสูงสุด เพราะเป็นอำเภอที่มีโรงพยาบาลศูนย์ตั้งอยู่นั้นเอง ส่วนอำเภออื่น ๆ นั้นยังคงมีความสามารถในการให้บริการไม่เพียงพอแก่ความต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำเภอที่อยู่ใกล้กับอำเภอเมืองและสามารถเดินทางติดต่อถึงกันได้สะดวกนั้น จะมีสัดส่วนของประชากรกับบุคลากรทางสาธารณสุขต่ำมาก เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่จะ เดินทาง เข้ามารับการรักษายาบาลในโรงพยาบาลศูนย์แทนโรงพยาบาลในระดับอำเภอ อาทิเช่น อำเภอท่าใหม่ มะขาม และขลุง ส่วนอำเภอแหลมสิงห์ และอำเภอโป่งน้ำร้อนนั้น มีสัดส่วนของประชากรกับบุคลากรทางสาธารณสุขสูงกว่าอำเภออื่นเล็กน้อย ยกเว้นอำเภอเมือง โดยเฉพาะอำเภอโป่งน้ำร้อนเป็นอำเภอที่อยู่ห่างจากอำเภอเมืองมากที่สุด ประกอบกับประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ดังนั้นจำนวนบุคลากรในโรงพยาบาลของอำเภอโป่งน้ำร้อนค่อนข้างสูงกว่าอำเภออื่น ยกเว้นอำเภอเมือง เพราะประชาชนส่วนใหญ่จำเป็นต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลชุมชน จึงต้องเพิ่มจำนวนบุคลากรทางสาธารณสุข แต่ทว่ายังไม่เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชนอยู่นั้นเอง (ดูตารางที่ 4.41 ประกอบ)

สำหรับการบริการสาธารณสุขในระดับตำบลและหมู่บ้าน ซึ่งมีสถานบริการทางสาธารณสุขประเภท สถานีอนามัย สาธารณสุขชุมชน และศูนย์การแพทย์ และเอนามัยตั้งอยู่นั้นมีเจ้าหน้าที่ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผดุงครรภ์ เจ้าหน้าที่สุขาภิบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข รวมทั้งสิ้น 196 คน เมื่อคิดเป็นสัดส่วน เจ้าหน้าที่ต่อประชากรราย

	<h3>การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี</h3>	แผนที่ 4.23
	<p>แสดง สถานบริการอาหารนุชในจังหวัด จันทบุรี</p> <p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ⊕ ศูนย์การแพทย์และอนามัย ◻ โรงพยาบาลศูนย์ ● โรงพยาบาลชุมชน ● สถานีอนามัย ■ อาหารนุชชุมชน <p>ที่มา อาหารนุชจังหวัด จันทบุรี</p>	<ul style="list-style-type: none"> ----- เขตประเทศ ----- เขตจังหวัด ----- เขตอำเภอ ..... เขตตำบล ⊙ จังหวัด ○ อำเภอ ● ตำบล

ตารางที่ 4.41 แสดงสัดส่วนทางสาธารณสุขต่อประชากรของจังหวัดจันทบุรี ปี 2528

อำเภอ	จำนวน			สัดส่วน		
	แพทย์ แพทย	พยาบาล	เตียง	แพทย์ : ประชากร	พยาบาล : ประชากร	เตียง : ประชากร
เมือง	72	207	636	1 : 1,310	1 : 456	1 : 148
ท่าใหม่	3	8	10	1 : 36,339	1 : 13,627	1 : 10,920
ขลุง	2	8	10	1 : 24,145	1 : 6,036	1 : 4,829
มะขาม	1	7	10	1 : 41,292	1 : 5,899	1 : 4,129
แหลมสิงห์	2	8	10	1 : 14,737	1 : 3,684	1 : 2,947
โป่งน้ำร้อน	3	19	30	1 : 22,652	1 : 3,575	1 : 2,265
รวม	83	257	706	1 : 4,702	1 : 1,518	1 : 552
มาตรฐานสาธารณสุข				1 : 5,000	1 : 3,000	1 : 617

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี

อำเภอ พบว่า สัดส่วนบุคลากรสาธารณสุขในระดับตำบล หมู่บ้านต่อประชากรของจังหวัดจันทบุรี เฉลี่ยเท่ากับ 1 : 1,991 คน อำเภอที่มีความสามารถในการให้บริการสูงกว่าค่าเฉลี่ยของ จังหวัด มีเพียง 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง และอำเภอแหลมสิงห์ นั้นแสดงว่าการให้บริการ สาธารณสุขในระดับตำบลและหมู่บ้านของทั้งสองอำเภอกระจายอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะใน เขต อำเภอเมือง ส่วนอำเภอที่มีความสามารถในการให้บริการสาธารณสุขต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัด มากที่สุด ได้แก่ อำเภอมะขาม อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอขลุง และอำเภอท่าใหม่ ตามลำดับ แสดงว่ามีการให้บริการสาธารณสุขในระดับตำบลยังไม่ทั่วถึง เนื่องจากพื้นที่ของอำเภอดังกล่าว ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ ประชากรอาศัยอยู่กระจัดกระจาย ทำให้การกระจายสถานีนามัย ให้ทั่วถึงเป็นไปได้ลำบาก (ดูตารางที่ 4.42 ประกอบ)

4.5.3.3 การบริการสาธารณสุขในภาคเอกชน เนื่องจากจังหวัด จันทบุรีตั้งอยู่ในเขตที่มีลมมรสุมพัดผ่านทำให้มีฝนตกชุก ประกอบกับสภาพภูมิประเทศ เป็นป่าดงดิบ มาก ทำให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์โรคร้ายแรง อาทิเช่น ไข้มาเลเรีย ซึ่งจะพบผู้ป่วยเป็นจำนวน มาก โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณอำเภอโป่งน้ำร้อน บริเวณตอนเหนือของอำเภอท่าใหม่ อำเภอมะขาม และอำเภอขลุง ทำให้ผู้ป่วยเหล่านี้เดินทางเข้ามารักษาในโรงพยาบาลประจำ จังหวัดเป็นจำนวนมาก เนื่องจากสถานรักษาพยาบาลในอำเภอไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นผลทำให้ ความสามารถในการรับการรักษาพยาบาลของโรงพยาบาลระดับจังหวัดไม่เพียงพอ ทำให้มีการ เปิดบริการรักษาพยาบาลในภาคเอกชนมากยิ่งขึ้น และส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในเขตอำเภอ เมือง มีทั้งโรงพยาบาลชุมชนเอกชน คลินิกเวชกรรม คลินิกทันตกรรม และคลินิกสาขาผดุงครรภ์ เพราะว่าประชากรในเขตอำเภอเมืองส่วนใหญ่มีรายได้ค่อนข้างสูง สามารถเข้ารับการรักษา ในภาคเอกชนได้

จะเห็นได้ว่า เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้วการบริการ ด้านสาธารณสุขของจังหวัดจันทบุรี เป็นไปตาม เป้าหมายการพัฒนาทางด้านสาธารณสุขตามแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 คือ มีโรงพยาบาลชุมชนทุกอำเภอ (ยกเว้นอำเภอเมือง ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลจังหวัด) และมีสถานีนามัยครบทุกตำบล แต่เมื่อพิจารณาถึงความ สามารถในการให้บริการในแต่ละพื้นที่ พบว่า ยังมีความแตกต่างกันมาก ดังนั้นในการกำหนด

ตารางที่ 4.42 แสดงสัดส่วนบุคลากรสาธารณสุขระดับตำบลต่อประชากร ปี 2528

อำเภอ	จำนวนประชากร	จำนวน เจ้าหน้าที่	สัดส่วน เจ้าหน้าที่ : ประชากร
เมือง	94,327	31	1 : 304
ท่าใหม่	109,019	64	1 : 1,703
ขลุง	48,289	26	1 : 1,857
มะขาม	41,292	14	1 : 2,949
แหลมสิงห์	29,474	30	1 : 982
โป่งน้ำร้อน	67,956	31	1 : 2,192
รวม	390,348	196	1 : 1,991

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี

แผนโครงสร้างจำเป็นต้องคำนึงถึงปัญหาดังกล่าวด้วยเช่นกัน

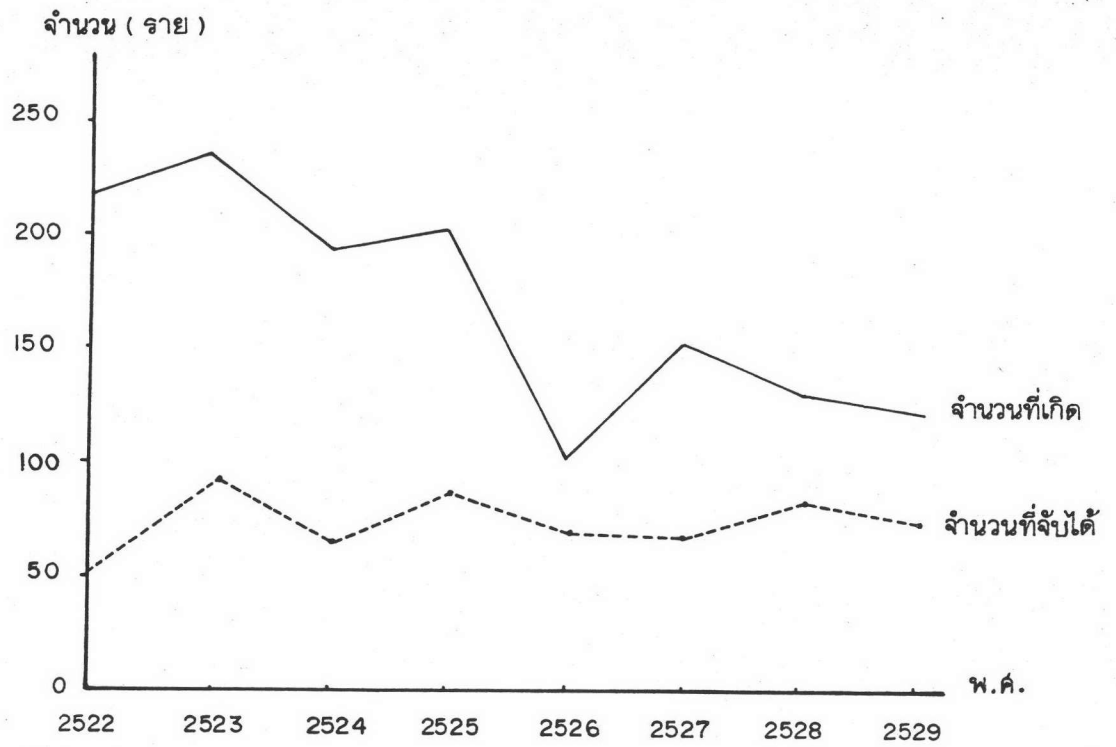
4.5.4 สภาพความมั่นคงและความปลอดภัย

สภาพความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง เป็นอันมาก เพราะถ้าหากประชาชนภายในจังหวัดดำเนินชีวิตท่ามกลาง ความไม่มั่นคงและปลอดภัยก็จะส่งผลกระทบต่อจังหวัดด้านอื่น ๆ ด้วย สำหรับการศึกษาสภาพ ความมั่นคงและความปลอดภัยของจังหวัดจันทบุรี พิจารณา 2 ระดับ คือ การรักษาความปลอดภัยภายในจังหวัด และความมั่นคง ปลอดภัยทางการเมือง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

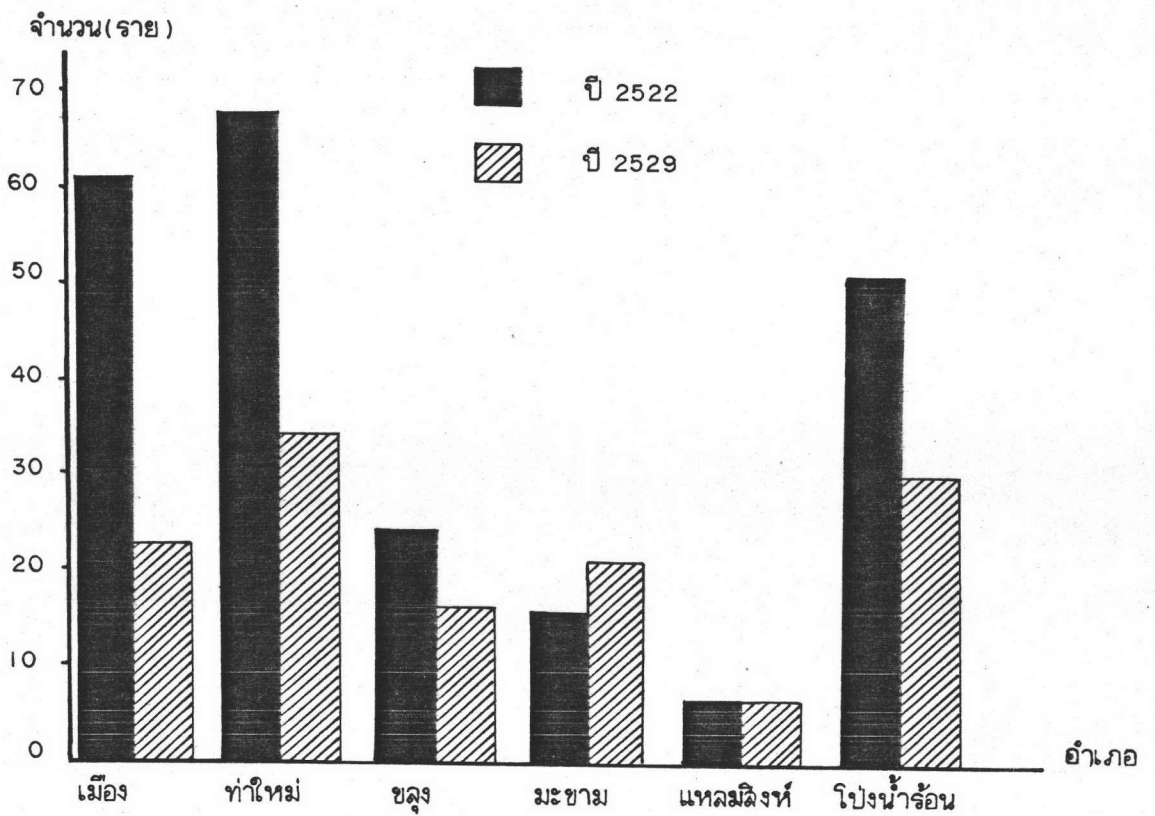
4.5.4.1 การรักษาความปลอดภัยภายในจังหวัด ผู้ที่มีหน้าที่

รับผิดชอบในการรักษาความปลอดภัยของประชากรภายในจังหวัด ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดย จะพบว่าในทุกอำเภอจะมีสถานีตำรวจตั้งอยู่เพื่อบริการแก่ประชาชน เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับจำนวน อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในจังหวัดจันทบุรีในช่วงปี 2522-2529 จากการสำรวจสถิติคดีอุกฉกรรจ์ ซึ่งได้แก่ การปล้น ชั่ว ชิงทรัพย์ และวางเพลิง จะพบว่าจำนวนอาชญากรรมมีแนวโน้มลดลง (ดูแผนภูมิที่ 4.13 ประกอบ) และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่าในปี 2522 อำเภอท่าใหม่ เป็นอำเภอที่มีจำนวนคดีอุกฉกรรจ์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอโป่งน้ำร้อนและ อำเภอขลุง ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาทางด้านความสามารถในการปราบปรามอาชญากรรม จากสัดส่วนของการจับกุม ได้กับจำนวนคดีที่เกิดของเจ้าหน้าที่ตำรวจ พบว่าอำเภอมะขาม เป็นอำเภอที่สามารถปราบปรามอาชญากรรมได้มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ขลุง และอำเภอ แทลมสิงห์ ส่วนในปี 2529 พบว่า อำเภอท่าใหม่ยังคงเป็นอำเภอที่มีจำนวนคดีอุกฉกรรจ์มากที่สุด แต่มีจำนวนลดลงจากเดิมมาก รองลงมาได้แก่ อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอเมือง และ อำเภอมะขาม ตามลำดับ สำหรับความสามารถในการปราบปรามอาชญากรรมนั้น ปรากฏว่า อำเภอท่าใหม่เป็นอำเภอที่มีความสามารถในการปราบปรามอาชญากรรมสูงสุด รองลงมาได้แก่ อำเภอมะขาม และอำเภอโป่งน้ำร้อน ตามลำดับ (ดูแผนภูมิที่ 4.14 ประกอบ) ซึ่งจะเห็นได้ว่า เกือบทุกอำเภอจะมีจำนวนอาชญากรรมลดลง ยกเว้นอำเภอมะขามซึ่งคาดว่าเนื่องมาจากการ แย่งพื้นที่ทำกินกันนั่นเอง และความสามารถในการปราบปรามอาชญากรรมของ เจ้าหน้าที่ตำรวจ

แผนภูมิ 4.14 แสดงจำนวนคดีอุกฉกรรจ์รายอำเภอของจังหวัด จันทบุรี ปี 2522 และปี 2529

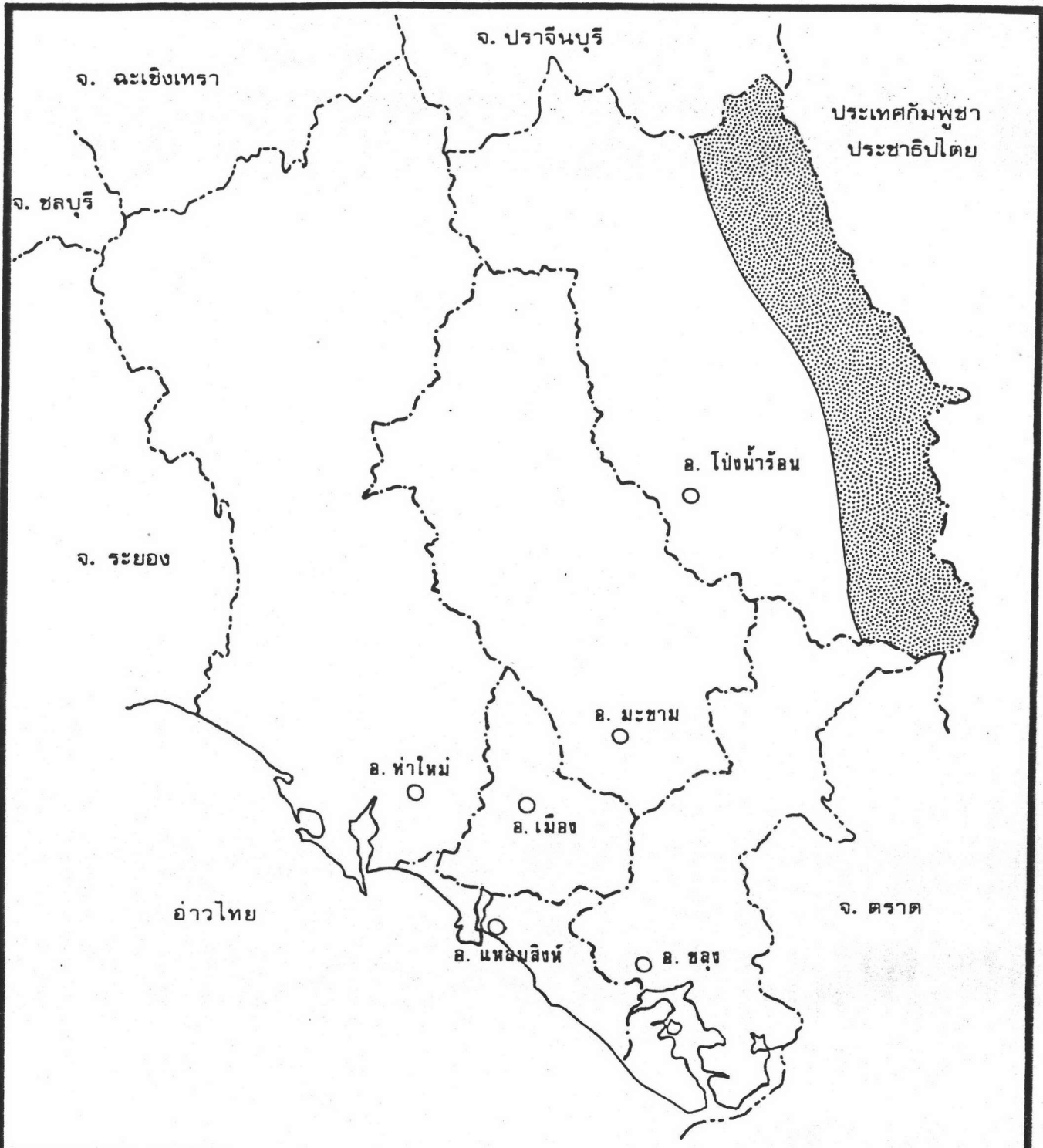
ที่มา กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัด จันทบุรี

เพิ่มมากขึ้น แต่ก็ยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการป้องกันและปราบปรามของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่

4.5.4.2 ความมั่นคงปลอดภัยทางการเมือง

เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ในบริเวณอำเภอโป่งน้ำร้อน กับจังหวัดโพลิน ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย เป็นระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตร คือ จากหลักเขตที่ 52-67 ปรากฏว่าในปัจจุบันหลักเขตส่วนใหญ่ได้ชำรุดเสียหาย ประกอบกับไม่มีแนวเส้นเขตแดนธรรมชาติที่แน่นอน ทำให้เกิดข้อพิพาทบริเวณชายแดนอยู่เสมอ ในบางครั้งเกิดการปะทะกันของเขมร 3 ฝ่าย กับพวกเวียดนาม มีการรุกล้ำเข้ามาในเขตแดนไทยและได้เกิดการสู้รบระหว่างเวียดนามกับไทย ทำให้ราษฎรที่อาศัยอยู่บริเวณ หมู่บ้าน คลองไหล่ง โอลำเจียก ผักกาด มะรุม ในเขตตำบลโป่งน้ำร้อน ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตโดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง มักจะเกิดปะทะกันอย่างรุนแรง ทำให้ชาวบ้านต้องอพยพออกจากพื้นที่ดังกล่าว เป็นการชั่วคราวอยู่เสมอ นอกจากนี้พบว่า ชาวกัมพูชาที่ได้รับความเดือดร้อนจากสงครามมักจะอพยพหลบหนีภัยสงครามเข้ามาในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อนเป็นประจำ ดังนั้นทางจังหวัดกับฝ่ายทหารจึงได้ดำเนินการจัดตั้งหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย-กัมพูชา (อพย.) ขึ้นที่อำเภอโป่งน้ำร้อน จำนวน 12 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านซันดาเมา บึงขิงกลาง สะตอน ดินแดง ทุ่งขนาน ซันตารี คลองแจง คลองบอน บ้านสวนส้ม คลองใหญ่ โอลำเจียก และบ้านผักกาด เพื่อเป็นการสกัดกั้นการรุกล้ำชายแดน (ดูแผนที่ 4.24 ประกอบ) และมีโครงการขยายหมู่บ้าน อพย. เพิ่มขึ้นอีกประมาณ 145 หมู่บ้าน ในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอท่าใหม่ ชลุม และมะขาม

นอกจากนั้น บริเวณพื้นที่ตอนเหนือของจังหวัดจันทบุรี ในเขตอำเภอท่าใหม่ อำเภอมะขาม และอำเภอโป่งน้ำร้อน ซึ่งเป็นเขตรอยต่อของพื้นที่ 5 จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง ปราจีนบุรี และจันทบุรี เคยมีการเคลื่อนไหวของพวกผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) ในลักษณะการหาข่าว หาเสบียง และปลุกระดมมวลชน แต่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมให้รู้ถึงกลอุบายของพวกผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์แล้ว และมีพวกผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์จำนวนหนึ่งได้เข้ามามอบตัว

	การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี		แผนที่ 4.24
	แสดง	พื้นที่เตรียมพร้อมบริเวณชายแดน	<ul style="list-style-type: none"> ..... เขตประเทศ ----- เขตจังหวัด ----- เขตอำเภอ ..... เขตตำบล ◎ จังหวัด ○ อำเภอ ◦ ตำบล
	สัญลักษณ์	 พื้นที่เตรียมพร้อมบริเวณชายแดน	
	ที่มา ที่ทำการปกครอง จังหวัดจันทบุรี		

ต่อทางการ ส่วนที่เหลือจะ เคลื่อนไหวในรูปของคนคุ้มกันผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นหรือรับจ้าง เพาะปลูก เก็บเกี่ยวพืชไร่และผลไม้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในปัจจุบันจะยังไม่ปรากฏการเคลื่อนไหวตัวของ พวกผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์แต่ทางจังหวัดก็ไม่ควรเพิกเฉยไม่เอาใจใส่ ควรเอาใจใส่ตรวจตรา คอยคุ้มกันภัยทั้งจากสงครามและจากพวกผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ให้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน พื้นที่ดังกล่าวอยู่เสมอ เพราะว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น เกี่ยวข้องกับนโยบายทางการเมืองระหว่าง ประเทศที่ยังไม่อาจหาข้อยุติได้ ทำให้ราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ ไม่อาจดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความสงบสุข เพราะอาจจะเกิดการปะทะต่อสู้กันได้ตลอดเวลา

4.6 ลักษณะโครงสร้างการบริการขั้นพื้นฐาน

การบริการขั้นพื้นฐาน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการวางแผนพัฒนาจังหวัดมาก เพราะการบริการขั้นพื้นฐาน เป็นการเตรียมพร้อมปัจจัยในการลงทุน เบื้องต้น ถ้าพื้นที่ใดมีการบริการขั้นพื้นฐานสมบูรณ์พื้นที่นั้นก็จะเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการลงทุนสูง ในทางตรงกันข้ามถ้าพื้นที่ใดปราศจากการบริการขั้นพื้นฐานก็จะส่งผลให้พื้นที่นั้นมีโอกาสในการพัฒนาต่ำ ดังนั้นในส่วนนี้ จะเป็นการศึกษาสภาพการบริการขั้นพื้นฐานของจังหวัดจันทบุรี เพื่อมุ่งชี้ถึงสภาพความพร้อมในการพัฒนาของแต่ละพื้นที่ว่าแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด อันจะนำไปสู่ขบวนการวางแผนในบทต่อไป

4.6.1 การคมนาคมขนส่ง

การคมนาคมขนส่ง นับเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สามารถชี้ให้เห็นความเจริญของจังหวัดจันทบุรีได้เช่นกัน สำหรับการคมนาคมขนส่งที่พบในจังหวัดจันทบุรี มีทั้งสิ้น 3 เส้นทางคือ ทางบก (เส้นทางถนน) ทางน้ำ และทางอากาศ เส้นทางคมนาคมที่เป็นที่นิยมมากที่สุดได้แก่ เส้นทางถนน สำหรับการคมนาคมทางน้ำเคยเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าระหว่างจังหวัดใกล้เคียง และกรุงเทพมหานครในอดีต แต่ทว่าในปัจจุบันการคมนาคมขนส่งทางบกมีความสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ทำให้การคมนาคมขนส่งทางน้ำไม่มีความสำคัญเหมือนเช่นก่อน แต่ยังคงมีการใช้เฉพาะการขนส่งบริเวณชายฝั่งในกิจการประมงเท่านั้น ส่วนการคมนาคมขนส่งทางอากาศของจังหวัดจันทบุรีมีสภาพคล้ายการคมนาคมขนส่งทางน้ำ กล่าวคือ ในอดีตจังหวัดจันทบุรี

เคยมีเครื่องบินโดยสารระหว่างจันทบุรีกับกรุงเทพมหานคร โดยมีสนามบินอยู่ที่ตำบล เขาหัว
อำเภอกำแพงแสน แต่ในปัจจุบันได้ยกเลิกแล้วเพราะค่าใช้จ่ายสูงมาก ส่วนสนามบินยังคงใช้เป็น
สนามบินพาณิชย์แบบให้เช่าเหมาลำและใช้ในราชการทหาร ซึ่งในบางครั้งใช้ในการบริการ
ทำฝนเทียมด้วยเช่นกัน ดังนั้นการศึกษาสภาพการคมนาคมขนส่งของจังหวัดจันทบุรีจะ เน้นถึง
เส้นทางการคมนาคมขนส่งทางบกเท่านั้น

การคมนาคมขนส่งทางบกของจังหวัดจันทบุรี มีเฉพาะเส้นทางถนน
ยังไม่มีเส้นทางขนส่งโดยสารรถไฟ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดจันทบุรีส่วนใหญ่ประกอบด้วย
ด้วยที่สูงและภูเขา ซึ่งเป็นอุปสรรคในการกระจายเส้นทางคมนาคมให้ทั่วถึงทั้งจังหวัด ดังนั้น
จะเห็นได้ว่าเส้นทางคมนาคมภายในจังหวัดจันทบุรีส่วนใหญ่จะกระจายอยู่บริเวณพื้นที่ราบตอน
ล่าง ซึ่งเป็นบริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นที่สุด ส่วนบริเวณตอนเหนือมีเส้นทางคมนาคม
ปรากฏน้อยมาก เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ เมื่อพิจารณาถึงเส้นทางคมนาคม
ที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรีภายใต้การควบคุมของแขวงการทางจันทบุรี และปริมาณการจราจรของ
แต่ละเส้นทาง พอจะสรุปได้ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.25, 4.26 ประกอบ)

ก. เส้นทางหลวงแผ่นดินสายประธาน ได้แก่ เส้นทางหลวง
หมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท) เป็นเส้นทางที่มีความสำคัญต่อสภาพเศรษฐกิจการค้าของจังหวัด
จันทบุรีมากที่สุด เนื่องจากเป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักของภาคตะวันออก ซึ่งมีจุดเริ่มต้นที่
กรุงเทพมหานครและสิ้นสุดที่จังหวัดตราด โดยตัดผ่านจังหวัดจันทบุรีในแนวตะวันออก-ตะวันตก
ซึ่งระยะทางประมาณ 87 กิโลเมตร และมีปริมาณการจราจรเฉลี่ย 4,500 คันต่อวัน

ข. เส้นทางหลวงแผ่นดินสายรอง มี 2 สาย ได้แก่ เส้นทาง
หลวงหมายเลข 316 และเส้นทางหลวงหมายเลข 317

- เส้นทางหลวงหมายเลข 316 เป็นเส้นทางที่แยกจาก
เส้นทางหลวงหมายเลข 3 (บริเวณสามแยกบ้านแก้ว) ไปยังตัวเมืองจันทบุรีมีระยะทางประมาณ
5.8 กิโลเมตร เป็นเส้นทางที่มีปริมาณการจราจรเฉลี่ย 4,600 คันต่อวัน

- เส้นทางหลวงหมายเลข 317 เป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อระหว่าง

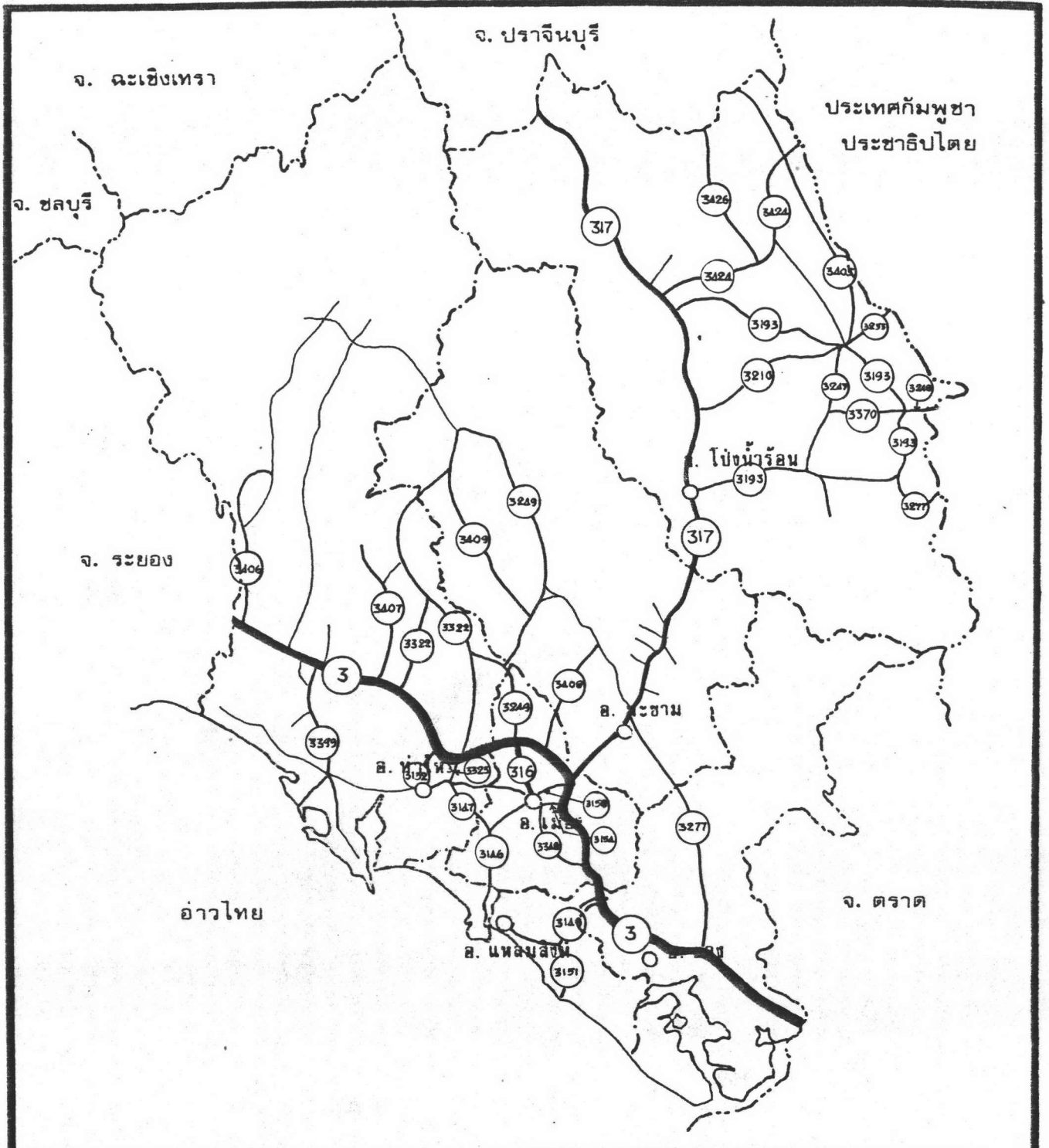

เส้นทางหลวง หมายเลข 3 กับเส้นทางหลวงหมายเลข 33 (บริเวณจังหวัดปราจีนบุรี) เป็นเส้นทางที่มีความสำคัญรองจากเส้นทางหลวงหมายเลข 3 เพราะเป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นเส้นทางเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมายังภาคตะวันออกเฉียงใต้ มีระยะทางประมาณ 58.2 กิโลเมตร สำหรับปริมาณการจราจรในช่วงแรก คือ แยกจากทางหลวงหมายเลข 3 - ทางแยกเข้าอำเภอมะขาม เฉลี่ย 4,500 คันต่อวัน ช่วงที่สอง จากทางแยกเข้าอำเภอมะขาม-บ้านใหม่ ตำบลสะตอน เฉลี่ย 1,200 คันต่อวัน

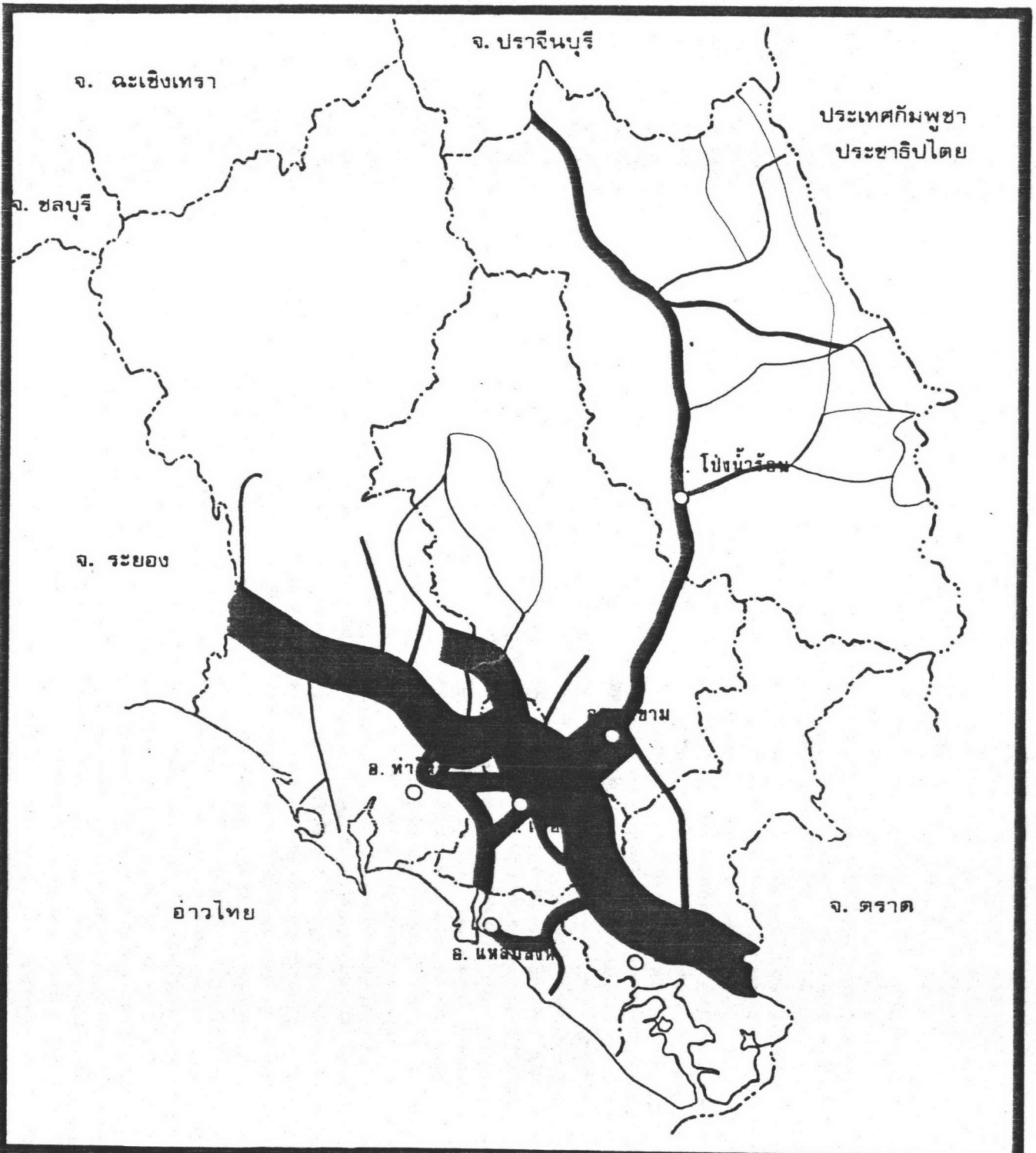
ค. เส้นทางหลวงจังหวัด มีทั้งสิ้น 26 สาย เส้นทางที่สำคัญ ๆ

ได้แก่

- เส้นทางหมายเลข 3146 เป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อระหว่างตัวเมืองจันทบุรีกับบ้านท่าแฉลบ ตำบลบางกะจะ ระยะทางประมาณ 10.2 กิโลเมตร มีปริมาณการจราจร เฉลี่ย 1,500 คันต่อวัน
- เส้นทางหมายเลข 3147 เป็นเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างบ้านหัวหิน ตำบลบางกะจะ กับอำเภอน้ำใหม่ บริเวณตำบลบ่อพุ ระยะทางประมาณ 9.7 กิโลเมตร มีปริมาณการจราจร เฉลี่ย 1,100 คันต่อวัน
- เส้นทางหมายเลข 3149 เป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อระหว่างเส้นทางหลวงหมายเลข 3 บริเวณตำบลพลั่วกับอำเภอสลัมสังข์ ระยะทางประมาณ 15.8 กิโลเมตร มีปริมาณการจราจรเฉลี่ย 1,200 คันต่อวัน
- เส้นทางหมายเลข 3150 เป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อระหว่างเส้นทางหลวงหมายเลข 3 กับริมแม่น้ำจันทบุรี บริเวณตำบลจันทนิมิต ระยะทางประมาณ 3.4 กิโลเมตร มีปริมาณการจราจรหนาแน่นที่สุด เฉลี่ย 8,000 คันต่อวัน
- เส้นทางหลวงหมายเลข 3151 เป็นเส้นทางที่แยกจากเส้นทางหลวงหมายเลข 3149 บริเวณตำบลหนองขี้มโป่งไปยังตำบลเกาะเปริด ระยะทางประมาณ 4.7 กิโลเมตร มีปริมาณการจราจร เฉลี่ย 700 คันต่อวัน

	การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัดจันทบุรี		แผนที่ 4.25
	แสดง เส้นทางคมนาคมของจังหวัดจันทบุรี		..... เขตประเทศ - - - - - เขตจังหวัด - . - . - เขตอำเภอ ..... เขตตำบล
	สัญลักษณ์ ————— ทางหลวงแผ่นดิน สายหลัก ————— ทางหลวงแผ่นดิน สายรอง ————— ทางหลวง จังหวัด ————— ทางหลวง ชนบท (N) หมายถึงเลขทางหลวง	● จังหวัด ○ อำเภอ • ตำบล	
	ที่มา แขวงราชการจังหวัดจันทบุรี		

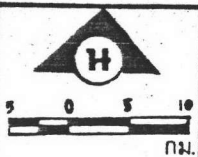
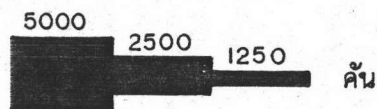

การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี

แผนที่ 4.26

แสดง ปริมาณการจราจรในจังหวัด จันทบุรี ปีพ.ศ. 2528

สัญลักษณ์

ที่มา แขวงทางจังหวัด จันทบุรี

- ..... เขตประเทศ
- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- ..... เขตตำบล
- ◎ จังหวัด
- อำเภอ
- ตำบล

- เส้นทางหลวงหมายเลข 3152 เป็นเส้นทางที่แยกจากเส้นทางหลวงหมายเลข 3 บริเวณตำบลยายไร่ไปยังเขตตัวเมืองอำเภอท่าใหม่ ระยะทางประมาณ 3.4 กิโลเมตร มีปริมาณการจราจรเฉลี่ย 1,300 คันต่อวัน
- เส้นทางหลวงหมายเลข 3153 (สายพระยาตริง) เป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อระหว่างชุมชนเมืองท่าใหม่กับชุมชนเมืองจันทบุรี ระยะทางประมาณ 7.5 กิโลเมตร มีปริมาณการจราจรเฉลี่ย 1,900 คันต่อวัน
- เส้นทางหลวงหมายเลข 3154 เป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อชุมชนเมืองบริเวณสะพานตริรัตน์กับเส้นทางหลวงหมายเลข 3 บริเวณเขตติดต่อระหว่างตำบลจันทนิมิตกับตำบลคลองนารายณ์ ระยะทางประมาณ 2.6 กิโลเมตร มีปริมาณการจราจรหนาแน่นรองจากเส้นทางหลวงหมายเลข 3150 คือ เฉลี่ย 6,000 คันต่อวัน
- เส้นทางหลวงหมายเลข 3193 เป็นเส้นทางที่แยกจากเส้นทางหลวงหมายเลข 317 บริเวณตำบลทับไทร ไปยังบริเวณชายแดนผ่านบ้านหนองกกบ้านแสมค แล้ววกกลับมาบรรจบเส้นทางหลวงหมายเลข 317 ที่บริเวณบ้านตามูน ตำบลทรายขาว ระยะประมาณ 61 กิโลเมตร มีปริมาณการจราจรเฉลี่ย 300 คันต่อวัน
- เส้นทางหลวงหมายเลข 3405 เป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อเส้นทางหลวงหมายเลข 3193 บริเวณบ้านแหลมกับบ้านทุ่งขนาน ระยะทางประมาณ 27.7 กิโลเมตร ปริมาณการจราจรเฉลี่ย 50 คันต่อวัน
- เส้นทางหลวงหมายเลข 3249 เป็นเส้นทางที่แยกจากเส้นทางหลวงหมายเลข 3 บริเวณบ้านแสลงไปยังวิทยาลัยเกษตรจันทบุรี ระยะทางประมาณ 23.9 กิโลเมตร มีปริมาณการจราจรเฉลี่ย 2,900 คันต่อวัน
- เส้นทางหลวงหมายเลข 3323 เป็นเส้นทางที่แยกจากเส้นทางหลวงหมายเลข 3 บริเวณบ้านเนินสูง ตำบลเขาหัวไปบรรจบเส้นทางหลวงหมายเลข 3147 ระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร มีปริมาณการจราจรเฉลี่ย 1,000 คันต่อวัน
- เส้นทางหลวงหมายเลข 3277 เป็นเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างอำเภอมะขามกับอำเภอลอง ระยะทางประมาณ 26.9 กิโลเมตร มีปริมาณการจราจรเฉลี่ย 1,000 คันต่อวัน

- เส้นทางหลวงหมายเลข 3348 เป็นเส้นทางที่แยกจากเส้นทางหลวงหมายเลข 3154 ผ่านตำบลเกาะขวาง, หนองบัว แล้วมาบรรจบกับเส้นทางหลวงหมายเลข 3 บริเวณบ้านหนองซอน ตำบลคมบาง ระยะทางประมาณ 12.3 กิโลเมตร มีปริมาณการจราจรเฉลี่ย 900 คันต่อวัน

ส่วนเส้นทางหลวงที่นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้ว เป็นเส้นทางที่มีปริมาณการจราจรน้อย และบางเส้นทางยังคงสภาพเป็นถนนลูกรังอยู่ นอกจากนี้ยังมีเส้นทางหลวงชนบทตัดผ่านไปในเขตพื้นที่ป่าไม้เป็นส่วนใหญ่ จะเห็นได้ว่า เส้นทางคมนาคมที่มีความสำคัญต่อจังหวัดจันทบุรีมาก ได้แก่ เส้นทางคมนาคมในแถบพื้นที่ตอนล่าง ซึ่งจะเห็นได้จากปริมาณการจราจรที่หนาแน่นกว่าเส้นทางคมนาคมในพื้นที่อื่น โดยเฉพาะอำเภอเมือง ซึ่งเป็นบริเวณที่มีประชากรอาศัยหนาแน่นที่สุด นอกจากนี้พบว่า มีเส้นทางคมนาคมทั้งของภาคเอกชนและรัฐบาลอีกมากมาย โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นสวนผลไม้จะมีเส้นทางคมนาคมกระจายอย่างทั่วถึงเพื่อใช้เป็นเส้นทางลำเลียงผลผลิตออกสู่ตลาดได้สะดวก เส้นทางคมนาคมทางบกภายในจังหวัดจันทบุรี นอกจากจะเป็นเส้นทางที่ใช้ในการคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอกับอำเภอ และระหว่างตำบลต่าง ๆ แล้ว ยังมีเส้นทางขนส่งที่ใช้ติดต่อระหว่างจังหวัดโดยตรง อาทิเช่น เส้นทางระหว่างกรุงเทพมหานคร-จันทบุรี มี 3 เส้นทาง คือ สาย 34, 42 และ 914 เส้นทางระหว่างจันทบุรีกับชลบุรี ระยอง ตราด สระบุรี ปราจีนบุรี บุรีรัมย์ และนครราชสีมา ทำให้การเดินทางติดต่อระหว่างจังหวัดจันทบุรีกับจังหวัดต่าง ๆ มีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อสภาพ เศรษฐกิจของจังหวัด เป็นอันมาก

ปัญหาที่เกิดขึ้น การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้าน ตำบล ส่วนใหญ่ยังไม่สะดวก เนื่องจากเส้นทางคมนาคมในชนบทส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง ประกอบกับจังหวัดจันทบุรีมีปริมาณฝนตกชุกทำให้ถนน เกิดชำรุด เสียหายใช้การไม่ได้ในฤดูฝน ซึ่งส่งผลให้ชาวสวนประสบปัญหาในการลำเลียงผลผลิตออกสู่ตลาด จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมให้ดีขึ้น เพราะเส้นทางเหล่านี้มีความสำคัญต่อการลำเลียงผลผลิตทางการเกษตรเป็นอย่างมาก

4.6.2 ไฟฟ้า

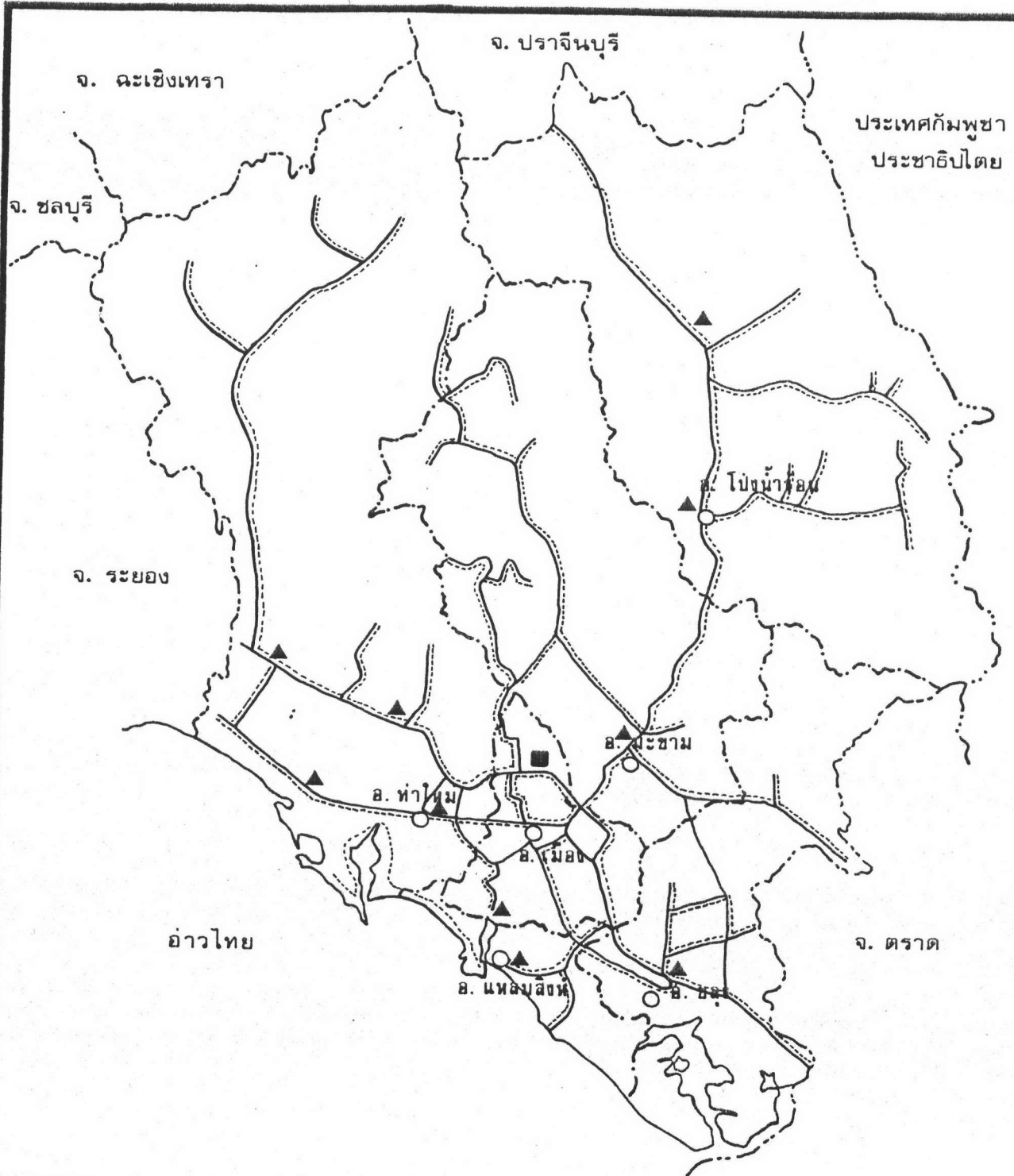
การบริการไฟฟ้าภายในจังหวัดจันทบุรีรับผิดชอบโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในปัจจุบันโครงข่ายการบริการไฟฟ้ากระจายไปทั่วทุกอำเภอ มีหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้แล้วทั้งสิ้น 496 หมู่บ้าน จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งสิ้น 4,594 ครัวเรือน หรือประมาณร้อยละ 88.3 ของหมู่บ้านทั้งหมด และร้อยละ 70.7 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด คิดเป็นปริมาณไฟฟ้าที่ใช้ทั้งหมด 10,037 ล้านกิโลวัตต์ต่อชั่วโมง เมื่อพิจารณาประเภทของผู้ใช้ไฟฟ้าของจังหวัดจันทบุรีในปี 2529 พบว่า ผู้ที่ใช้ไฟฟ้ามากที่สุดได้แก่ ประเภทที่อยู่อาศัย คือ มีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งสิ้น 44,684 ราย คิดเป็นปริมาณไฟฟ้า 5,222,575 กิโลวัตต์ต่อชั่วโมง รองลงมาได้แก่ ประเภทธุรกิจขนาดเล็กประมาณ 3,070 ราย ปริมาณไฟฟ้าที่ใช้ 1,729,641.9 กิโลวัตต์ต่อชั่วโมง และประเภทอุตสาหกรรมขนาดเล็กประมาณ 22 ราย ปริมาณไฟฟ้าที่ใช้ 1,631,676.14 กิโลวัตต์ต่อชั่วโมงตามลำดับ (ดูตารางที่ 4.43 ประกอบ)

เมื่อพิจารณาโครงข่ายการจ่ายกระแสไฟฟ้าภายในจังหวัดจันทบุรีพบว่า การกระจายโครงข่ายกระแสไฟฟ้าจะยึดเส้นทางคมนาคมเป็นหลัก ดังจะเห็นได้ว่าบริเวณพื้นที่ตอนล่างซึ่งมีเส้นทางคมนาคมกระจายอย่างทั่วถึงนั้น เป็นบริเวณที่มีโครงข่ายกระแสไฟฟ้าหนาแน่นกว่าในบริเวณพื้นที่ตอนบนของจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่มีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาและป่าไม้ และสภาพการคมนาคมยังไม่สะดวก สำหรับการจ่ายกระแสไฟฟ้าในแต่ละอำเภอนั้นประกอบด้วยหน่วยบริการผู้ใช้ไฟฟ้าหลัก 1 แห่ง และหน่วยบริการผู้ใช้ไฟฟ้าย่อย 8 แห่ง (ดูแผนที่ 4.27 ประกอบ) โดยจะพบว่า อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้ามากที่สุดคือ 17,481 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 93.89 ของจำนวนครัวเรือนทั้งอำเภอ รองลงมาได้แก่อำเภอท่าใหม่ 11,453 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.66 และอำเภอขลุง 5,943 ราย คิดเป็นร้อยละ 75.51 ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาถึงความสามารถในการให้บริการ อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่ได้รับบริการไฟฟ้าทั่วถึงมากที่สุด รองลงมาได้แก่ อำเภอแหลมสิงห์ และอำเภอขลุงตามลำดับ เนื่องจากอำเภอดังกล่าวมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบ และมีเส้นทางคมนาคมกระจายทั่วถึง ทำให้สามารถกระจายโครงข่ายกระแสไฟฟ้าให้แก่ประชาชนได้สะดวก ส่วนอำเภอที่ได้รับบริการไฟฟ้าน้อยที่สุด ได้แก่ อำเภอโป่งน้ำร้อน (ดูตารางที่ 4.44 ประกอบ)

ตารางที่ 4.43 แสดงจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าแยกตามประเภทการใช้ ปี 2529

ประเภทการใช้	จำนวนผู้ใช้ (ราย)	ปริมาณไฟฟ้า (กิโลวัตต์/ชั่วโมง)	จำนวนเงิน (บาท)
ไฟสาธารณะ	63	50,361.0	58,418.8
ที่อยู่อาศัย	44,684	522,575.0	8,637,140.9
ธุรกิจขนาดเล็ก	3,070	5,729,641.9	2,849,743.0
ธุรกิจขนาดใหญ่	23	680,730.1	1,263,998.0
อุตสาหกรรมขนาด เล็ก	22	1,631,676.1	2,670,556.7
อุตสาหกรรมขนาด ใหญ่	2	369,714.4	631,268.3
อัตราพิเศษ	26	241,179.3	438,938.9
สูบน้ำเพื่อการเกษตร	6	100,695.4	117,813.6
ไฟชั่วคราว	47	10,220.0	35,772.3
รวม	45,943	10,036,793.2	16,703,750.5

ที่มา : สำนักงานการไฟฟ้าจังหวัดจันทบุรี

การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด เชียงใหม่		แผนที่ 4.27	
แสดง	โครงข่ายไฟฟ้าของจังหวัด เชียงใหม่		
สัญลักษณ์			
■	สถานีเปลี่ยนแปลงความดัน	-----	เขตประเทศ
▲	หน่วยบริการไฟฟ้าย่อย	-----	เขตจังหวัด
———	โครงข่ายไฟฟ้า	-----	เขตอำเภอ
.....		.....	เขตตำบล
●		◎	จังหวัด
○		○	อำเภอ
◦		◦	ตำบล
ที่มา	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค		

ตารางที่ 4.44 แสดงจำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้แล้วของจังหวัดจันทบุรี

อำเภอ	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนหมู่บ้าน ที่ใช้ไฟฟ้าแล้ว	จำนวนหลัง- คาเรือน ทั้งหมด	จำนวนหลัง- คาเรือนที่ ใช้ไฟฟ้า	ร้อยละของ จำนวนหลังคา เรือนที่ใช้ไฟฟ้า
เมือง	94	94	18,617	17,481	93.9
ท่าใหม่	187	170	15,762	11,453	72.7
ขลุง	82	65	7,870	5,943	75.5
มะขาม	81	65	6,535	3,509	53.69
แหลมสิงห์	64	61	5,148	4,118	80.0
โป่งน้ำร้อน	54	41	10,850	3,439	31.7
รวม	562	496	64,732	45,943	88.3

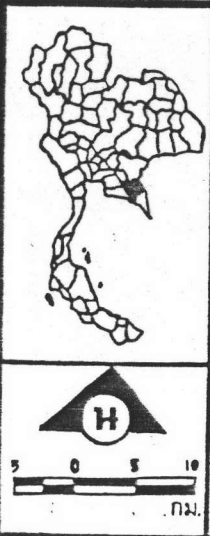
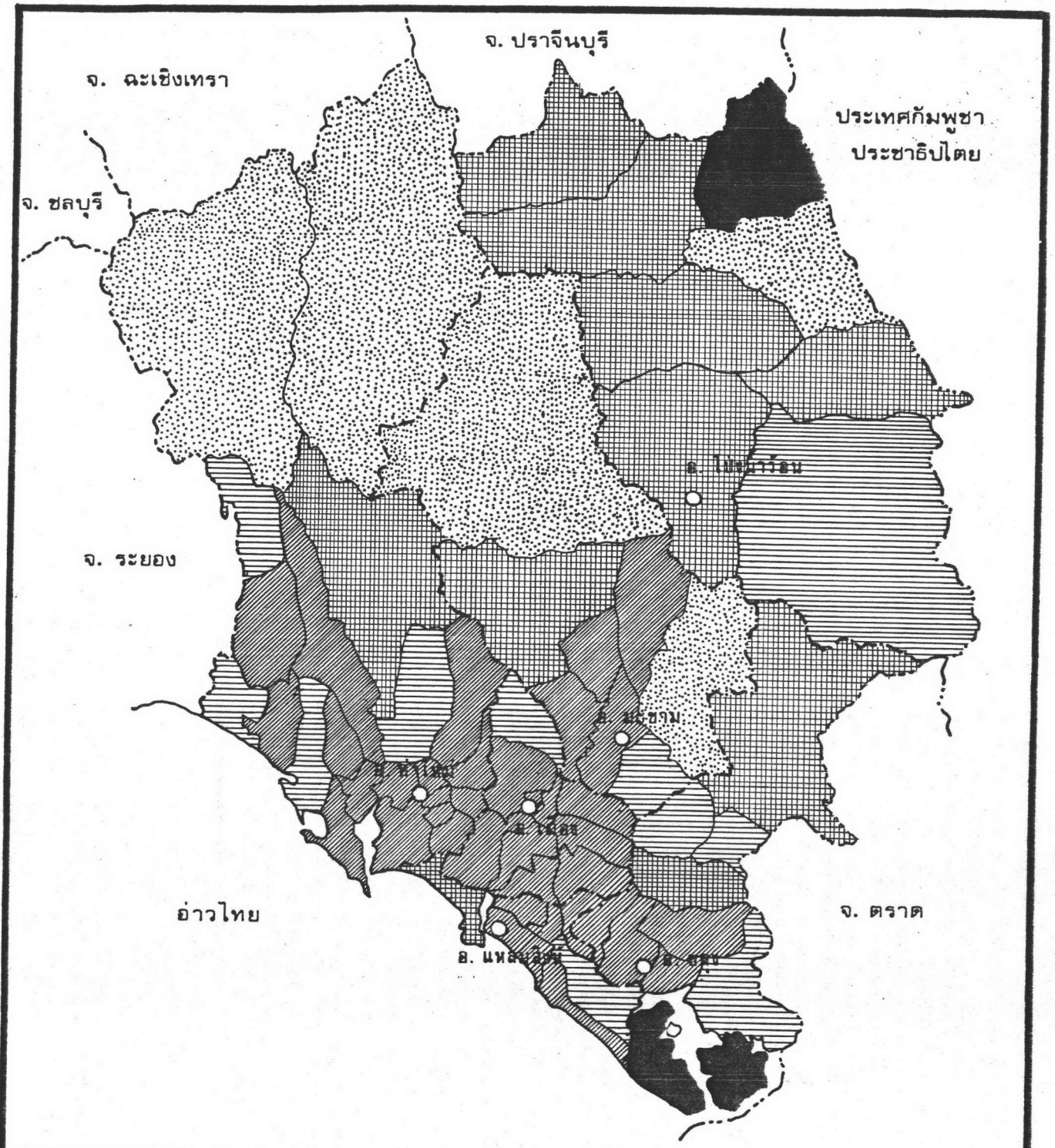
ที่มา : สำนักงานการไฟฟ้าจังหวัดจันทบุรี

จากการพิจารณาการให้บริการไฟฟ้าในระดับตำบล สามารถแบ่งกลุ่ม ตำบลที่ได้รับบริการไฟฟ้า ออกเป็น 5 กลุ่มได้ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.28 ประกอบ)

1. กลุ่มที่มีผู้ใช้ไฟฟ้ามากกว่าร้อยละ 75 ได้แก่ ตำบลเกือบทุกตำบลในอำเภอเมือง ยกเว้นตำบลแสงเพียงตำบลเดียว และบางตำบลของอำเภอท่าใหม่ อำเภอขลุง อำเภอมะขาม และอำเภอแหลมสิงห์ ตำบลเหล่านี้ตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบ มีเส้นทางคมนาคมระดับจังหวัดและเส้นทางคมนาคมระดับอำเภอตัดผ่าน อาทิเช่น ตำบลจันทนิมิต คลองนารายณ์ ท่าช้าง นายายอาม ท่าใหม่ มะขาม ปากน้ำแหลมสิงห์ ขลุง ฯลฯ
2. กลุ่มที่มีผู้ใช้ไฟฟ้าประมาณร้อยละ 51-75 ส่วนใหญ่เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ถัดจากตำบลในกลุ่มแรกออกมา ซึ่งมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับเป็นเขา และมีเส้นทางคมนาคมระดับอำเภอตัดผ่าน ได้แก่ ตำบลแสง สองพี่น้อง สนามไชย ช้างข้าม เขาวงกต มายไฟ อ่างคีรี วังสรรพรส หนองขี้ม บ่อ และโป่งน้ำร้อน
3. กลุ่มที่มีผู้ใช้ไฟฟ้าประมาณร้อยละ 25-50 ส่วนใหญ่เป็นตำบลที่มีขนาดพื้นที่ค่อนข้างกว้าง สภาพภูมิประเทศเป็นที่เนินและภูเขา มีเส้นทางคมนาคมกระจายยังไม่ทั่วถึงทั้งตำบล ได้แก่ ตำบลทุ่งเบญจา หลวง บางกะไชย ตรอกนอง ตกพรหม ทับไทร หนองตากง ทรายขาว ปะตง และทับช้าง
4. กลุ่มที่มีผู้ใช้ไฟฟ้าต่ำกว่าร้อยละ 25 เป็นตำบลที่มีขนาดกว้าง สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ การคมนาคมไม่สะดวก และมีประชากรอาศัยอยู่เบาบางที่สุด ได้แก่ ตำบลสามพี่น้อง แก่งหางแมว ตะเคียนทอง บัถวี และสะตอน
5. กลุ่มที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ มี 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลทุ่งขนาน และตำบลบางชัน เป็นตำบลที่ยังไม่มีเส้นทางคมนาคมตัดผ่านการเดินทางติดต่อยังอาศัยถนนลูกรัง ทำให้การกระจายโครงข่ายกระแสไฟฟ้าเข้าไปไม่ถึง

จะเห็นได้ว่า บริเวณที่มีโครงข่ายการบริการไฟฟ้าค่อนข้างทั่วถึง ได้แก่ บริเวณพื้นที่ราบตั้งแต่ริมฝั่งทะเล เข้าไปจนถึงพื้นที่ตอนกลางของจังหวัด ส่วนบริเวณตอนเหนือของจังหวัดประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ เนื่องมาจากอุปสรรคทางด้านสภาพ

การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี

แสดง การบริการไฟฟ้าในระดับตำบลของจังหวัด จันทบุรี ปี 2528

สัญลักษณ์

- มากกว่าร้อยละ 75
- ▨ ร้อยละ 51 - 75
- ▧ ร้อยละ 25-50
- ▩ น้อยกว่าร้อยละ 25
- ยังไม่ได้รับการบริการ

ที่มา สำนักงานการไฟฟ้าจังหวัด จันทบุรี

แผนที่ 4.28

- ..... เขตประเทศ
- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- ..... เขตตำบล
- ◎ จังหวัด
- อำเภอ
- ตำบล

ภูมิประเทศ ประกอบกับมีประชากรอาศัยอยู่เบาบางและกระจัดกระจายนั้นเอง ทำให้การกระจายโครงข่ายกระแสไฟฟ้าไม่ทั่วถึง เพราะต้องใช้เงินลงทุนสูง ซึ่งไม่คุ้มกับการลงทุน เนื่องจากประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและไม่มีความสามารถในการรับบริการไฟฟ้า

4.6.3 ประปา

การให้บริการประปาของจังหวัดจันทบุรีหรืออยู่ในความรับผิดชอบของการประปาส่วนภูมิภาคโดยมีโครงข่ายการบริการเฉพาะในเขตเทศบาลและสุขาภิบาลเท่านั้น สำหรับการบริการประปาภายในจังหวัดจันทบุรี ได้แบ่งพื้นที่รับผิดชอบออกเป็น 2 พื้นที่ คือ การประปาจันทบุรี ซึ่งรับผิดชอบการบริการในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี เทศบาลตำบลท่าใหม่ สุขาภิบาลจันทนิมิต และสุขาภิบาลหนองบัว กับการประปาขลุง ซึ่งรับผิดชอบการบริการในเขตเทศบาลตำบลขลุง นับว่าการบริการประปาของจังหวัดจันทบุรียังกระจายไม่ทั่วถึงในทุก ๆ ชุมชน กล่าวคือโครงข่ายการให้บริการยังคงกระจายอยู่เฉพาะในเขตชุมชนขนาดใหญ่และกลางเท่านั้น

สำหรับแหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิตนั้น การประปาจันทบุรีอาศัยแหล่งน้ำดิบจากแม่น้ำจันทบุรี แต่ทว่าจะมีการเคลื่อนย้ายตำแหน่งที่ผลิตน้ำตลอดมา เนื่องจากในช่วงฤดูแล้งมักจะเกิดน้ำทะเลหนุนขึ้นมา ทำให้ต้องมีการเคลื่อนย้ายตำแหน่งที่ผลิตขึ้นไปตอนเหนือของแม่น้ำ โดยมีกำลังการผลิตน้ำประมาณวันละ 410 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ส่วนการประปาขลุงมีพื้นที่โครงข่ายการให้บริการเล็กกว่าการประปาจันทบุรี บริเวณแหล่งน้ำดิบที่ใช้ในการผลิต ได้แก่ คลองซึ้งและคลองตรอกนอง โดยมีกำลังผลิตประมาณวันละ 40 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง

เมื่อพิจารณาถึงปริมาณผู้ใช้น้ำและปริมาณน้ำจำหน่าย ในช่วงปี 2523-2528 พบว่า จำนวนผู้ใช้น้ำประปาได้เพิ่มขึ้นจาก 5,346 ราย ในปี 2523 เป็น 6,236 ราย ในปี 2528 และปริมาณน้ำจำหน่ายเพิ่มขึ้นจาก 1,864,718 ลูกบาศก์เมตรต่อปี เป็น 2,964,440 ลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยจะพบว่า เทศบาลเมืองและสุขาภิบาลจันทนิมิตมีผู้ใช้บริการประปามากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 75 ของประชากรทั้งหมด รองลงมาได้แก่ เทศบาลตำบลขลุง ประมาณร้อยละ 68.4 และสุขาภิบาลหนองบัว ประมาณร้อยละ 34.1 ตามลำดับ

ส่วนเทศบาลตำบลท่าใหม่มีผู้ใช้บริการเพียงร้อยละ 17.4 เท่านั้น อย่างไรก็ตาม การประปาส่วนภูมิภาคได้มีโครงการที่จะขยายกำลังการผลิตน้ำประปาเพิ่มมากขึ้น แต่ทว่าปัญหาที่มักจะเป็นประจำได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำในการผลิตในช่วงฤดูแล้ง เพราะว่ามีน้ำล้นคลอง ในจังหวัดจันทบุรีส่วนใหญ่ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ตลอดปี ทำให้การบริการประปาของจังหวัดจันทบุรียังไม่ขยายตัวเท่าที่ควรและกระจายไม่ทั่วถึงทุกชุมชน

4.6.4 โทรศัพท์

จังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการบริการทางโทรศัพท์ค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับในระดับภาค เนื่องจากจังหวัดจันทบุรี เป็นแหล่งผลิตอัญมณีที่สำคัญของประเทศ ทำให้มีความต้องการใช้บริการทางโทรศัพท์ในการติดต่อธุรกิจการค้าสูงมาก ดังจะเห็นได้จากจำนวน เลขหมายโทรศัพท์ที่เปิดบริการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ การบริการทางโทรศัพท์ของจังหวัดจันทบุรีในช่วงปี 2522-2528 พบว่า ในปี 2522 เปิดบริการเฉพาะในเขตอำเภอเมือง 1 ชุมสาย มีเลขหมายที่เปิดบริการทั้งสิ้น 1,600 เลขหมาย ต่อมาในปี 2528 ได้ขยายพื้นที่บริการเพิ่มขึ้นในเขตอำเภอขลุง และอำเภอท่าใหม่อีก 2 ชุมสาย มีเลขหมายบริการทั้งสิ้น 5,600 เลขหมาย คือ อำเภอเมือง 3,600 เลขหมาย อำเภอขลุง และอำเภอท่าใหม่ อำเภอละ 1,000 เลขหมาย โดยเป็นการใช้โทรศัพท์ประเภทที่อยู่อาศัยมากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 51.0 รองลงมาได้แก่ ร้านค้า ประมาณร้อยละ 39.3 หน่วยงานราชการ ร้อยละ 4.9 โทรศัพท์สาธารณะประมาณร้อยละ 4.8 ตามลำดับ นอกจากนั้นชุมสายโทรศัพท์จันทบุรี ได้เปิดโทรศัพท์สาธารณะทางไกลแบบหยอดเหรียญไว้บริการในอำเภอที่ยังไม่มีชุมสายโทรศัพท์ ตั้งอยู่อย่างทั่วถึงทั้ง 3 อำเภอ เพื่อให้ประชาชนได้สามารถใช้บริการโทรศัพท์ในการติดต่อรวดเร็วยิ่งขึ้น

จากความต้องการใช้บริการโทรศัพท์ของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ตลอดเวลา ดังนั้นชุมสายโทรศัพท์จันทบุรีได้มีโครงการขยายการให้บริการโทรศัพท์ ในปี 2532 ในอำเภอเกือบทุกอำเภอ เพื่อให้เพียงพอแก่ความต้องการของประชากร โดยจะเปิดบริการในเขตอำเภอเมือง เพิ่มขึ้นเป็น 4,376 เลขหมาย อำเภอแหลมสิงห์ 512 เลขหมาย อำเภอมะขาม 256 เลขหมาย อำเภอท่าใหม่ 1,280 เลขหมาย อำเภอโป่งน้ำร้อน 768 เลขหมาย

รวมทั้งสิ้น 7,192 เลขหมาย นับได้ว่าการบริการทางโทรศัพท์ของจังหวัดจันทบุรีมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีมีสภาพเศรษฐกิจการเงินหมุนเวียนสูง ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ค่อนข้างสูง ทำให้มีกำลังทรัพย์ที่จะใช้บริการทางโทรศัพท์ในการติดต่อสื่อสารได้

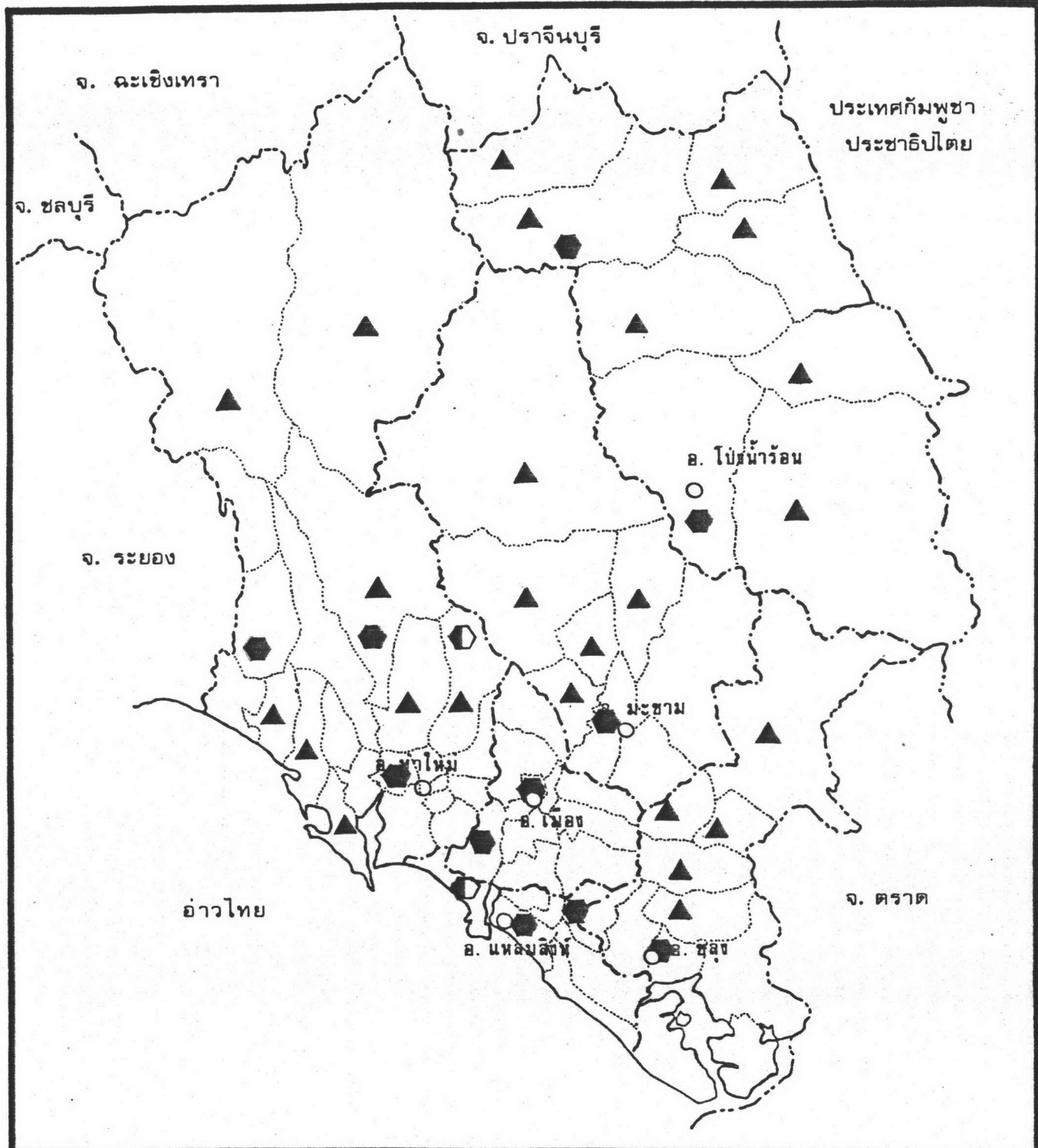
4.6.5 การสื่อสาร

การสื่อสารเป็นการบริการขั้นพื้นฐานประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาจังหวัด โดยเป็นสื่อในการติดต่อสื่อสาร เผยแพร่ และกระจายข่าวสารทางด้านต่างๆ ให้แก่ประชาชน ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

4.6.5.1 ไปรษณีย์-โทรเลข มีการบริการค่อนข้างทั่วถึง โดยจะพบว่าได้มีการกระจายที่ทำการไปรษณีย์-โทรเลขไปทั่วทุกอำเภอ และในบางตำบล ทั้งที่ดำเนินการโดยการสื่อสารเอง และให้เอกชนดำเนินการ ซึ่งแยกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.29 ประกอบ)

- 1) ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขประเภทรับฝาก จำนวน 1 แห่ง คือ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
- 2) ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขประเภทรับจ่าย มี 10 แห่ง โดยตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง มี 1 แห่ง อำเภอท่าใหม่ 3 แห่ง อำเภอแหลมสิงห์ 2 แห่ง อำเภอมะขาม 1 แห่ง และที่อำเภอขลุง 1 แห่ง
- 3) ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขรถยนต์เคลื่อนที่ 1 แห่ง เปิดบริการเฉพาะในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี
- 4) ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขเอกชนมี 2 แห่ง คือ ที่ตำบลบางกะไชย อำเภอแหลมสิงห์ กับที่ตำบลเขายายศรี อำเภอท่าใหม่
- 5) ที่รับส่งไปรษณีย์ตำบล มี 25 แห่ง โดยกระจายอยู่ในอำเภอมะขาม 5 แห่ง อำเภอโป่งน้ำร้อน 7 แห่ง อำเภอขลุง 5 แห่ง อำเภอท่าใหม่ 8 แห่ง จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่กระจายอยู่ในอำเภอที่มีขนาดกว้างเพื่อบริการให้แก่ประชาชนใน

	การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี		แผนที่ 4.29
	แสดง	การให้บริการไปรษณีย์-โทรเลข จังหวัดจันทบุรี	..... เขตประเทศ
	สัญลักษณ์	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> ที่ทำการไปรษณีย์-โทรเลข</div> <div style="text-align: center;"> รัฐบาล</div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> ที่รับส่งไปรษณีย์-โทรเลข</div> <div style="text-align: center;"> เอกชน</div> </div>	----- เขตจังหวัด - - - - - เขตอำเภอ ..... เขตตำบล จังหวัด อำเภอ ตำบล
		ที่มา ที่ว่าการไปรษณีย์โทรเลข จังหวัดจันทบุรี	

พื้นที่ชนบทอย่างทั่วถึง

4.6.5.2 วิทยุ จังหวัดจันทบุรีมีสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ส่งกระจายเสียงออกอากาศให้บริการแก่ประชาชนทั้งในระบบ A.M. และระบบ F.M. ทั้งสิ้น 6 สถานี คือ

1. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรีมีทั้งระบบ A.M. และ F.M.
2. สถานีวิทยุกระจายเสียง ส.ทร. 4 ค่ายตากสิน จังหวัดจันทบุรีมีทั้งระบบ A.M. และ F.M.
3. สถานีวิทยุกระจายเสียง 07 จันทบุรี มีทั้งระบบ A.M. และ F.M.
4. สถานีวิทยุกระจายเสียงกองทัพภาคที่ 1 ส่วนหน้า จังหวัดจันทบุรี มีเฉพาะระบบ A.M.
5. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เพื่อการศึกษา จังหวัดจันทบุรี มีเฉพาะระบบ A.M.
6. สถานีวิทยุกระจายเสียงตามสายเทศบาลเมืองจันทบุรี มีเฉพาะระบบ A.M.

นอกจากนั้นยังมีเครื่องรับส่งวิทยุ 2 แห่ง คือ ที่ศาลากลางจังหวัดจันทบุรีกับที่กองกำกับการตำรวจภูธร จังหวัดจันทบุรี

4.6.5.3 หนังสือพิมพ์ การบริการข่าวสารทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ที่มีจำหน่ายในจังหวัดจันทบุรี มีทั้งสิ้น 5 ฉบับ เป็นหนังสือรายฉบับกับราย 10 วัน ได้แก่ หนังสือพิมพ์เสียงสวรรค์ หนังสือพิมพ์เอกราฐ หนังสือพิมพ์สยามนิวส์ หนังสือพิมพ์เสียงเสรี และหนังสือพิมพ์ข่าวภาพ เพื่อบริการข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในจังหวัดให้ประชาชนได้ทราบอยู่เสมอ

จะเห็นได้ว่า การบริการสื่อสารทางด้านต่าง ๆ ของ จังหวัดจันทบุรีอยู่ในเกณฑ์ดี เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกถึงแม้ว่าจะมี อุปสรรคทางด้านภูมิประเทศก็ตาม แสดงว่าประชาชนในจังหวัดจันทบุรีสามารถรับรู้ข่าวสารและ ติดต่อสื่อสารได้โดยสะดวก

4.8 ระบบชุมชน

การศึกษาระบบชุมชน เมือง เพื่อชี้ให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่าง ชุมชน เมืองกับพื้นที่ชนบทรอบนอกในฐานะของการ เป็นศูนย์กลางการให้บริการและการกระจาย ความเจริญไปสู่พื้นที่ชนบท รวมทั้งเพื่อทราบถึงศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชน เมือง ซึ่งมีผลต่อ การพัฒนาจังหวัด ดังนั้นในการศึกษาจะทำการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชน เมืองแต่ละชุมชน และ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน เมืองกับพื้นที่ชนบทโดยรอบ ผลจากการศึกษาจะทำให้สามารถกำหนด แนวทางการพัฒนาระบบชุมชน ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ชนบทรอบนอก อันเป็นส่วน หนึ่งของการกำหนดแผน โครงสร้างจังหวัดในบทต่อไป

4.8.1 สภาพทั่วไปของระบบชุมชน ในจังหวัดจันทบุรี

ระบบชุมชนของจังหวัดจันทบุรีที่จะกล่าวถึงในที่นี้ หมายถึง ชุมชนที่ ได้รับการกำหนดให้เป็นเทศบาลและสุขาภิบาล ซึ่งมีทั้งสิ้น 13 แห่ง ประกอบด้วย เทศบาล 3 แห่ง และสุขาภิบาล 10 แห่ง โดยกระจายอยู่ในอำเภอเมืองมากที่สุด คือ 4 ชุมชน รองลงมา ได้แก่ อำเภอท่าใหม่ 3 ชุมชน อำเภอแหลมสิงห์ 2 ชุมชน อำเภอโป่งน้ำร้อน 2 ชุมชน และ อำเภอมะขามกับอำเภอขลุง อำเภอละ 1 ชุมชน ตามลำดับ จากการศึกษาสภาพทั่วไปของแต่ละ ชุมชน พบว่า มีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้ (ดูแผนที่ 4.30 ประกอบ)

1) เทศบาลเมืองจันทบุรี ตั้งอยู่บริเวณตำบลตลาดและตำบลวัดใหม่ ในเขตอำเภอเมือง ครอบคลุมพื้นที่ทั้งสิ้น 10.25 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 7,525 คน ในปี 2528 เป็นชุมชนที่มีประชากรอาศัยหนาแน่นมากที่สุด คือ เฉลี่ย 3,720

คนต่อตารางกิโลเมตร และเป็นชุมชนที่มีการอพยพย้ายถิ่นของประชากรทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัดเพื่อเข้ามาทำงานทำเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลให้จำนวนประชากรในเขตเทศบาลเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2523-2528) เฉลี่ยประมาณร้อยละ 5.3 ต่อปี ทำให้เทศบาลเมืองมีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และได้แผ่ขยายออกไปในบริเวณพื้นที่โดยรอบ โดยเฉพาะตามแนวเส้นทางการคมนาคม ในปัจจุบัน เทศบาลเมืองจันทบุรีมีได้มีบทบาทสำคัญต่อจังหวัดจันทบุรีเพียงแห่งเดียว แต่ยังมีบทบาทสำคัญต่อภาคตะวันออกในฐานะของ เมืองที่เป็นศูนย์กลางของภาคตะวันออกตอนล่าง ซึ่งมีฐานะเทียบเท่าเมืองรองของภาคเมืองหนึ่ง (สำนักผังเมือง, 2526 : 120) ทั้งนี้เนื่องจากเทศบาลเมืองจันทบุรีเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมที่สำคัญ ๆ ของจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง นอกเหนือจากการเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด อาทิเช่น ศูนย์กลางอัญมณี โดยเป็นแหล่งผลิตและซื้อขายอัญมณีที่สำคัญของภาคตะวันออก ทำให้มีแรงงาน นักลงทุนและนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ทำให้เทศบาลเมืองจันทบุรีกลายเป็นศูนย์กลางทางการเงินและธนาคาร การค้าบริการ ตลอดจนอุตสาหกรรมบริการของจังหวัด ซึ่งเป็นผลมาจากสภาพเศรษฐกิจที่มีความคล่องตัวสูง รวมทั้งเทศบาลเมืองยังเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและสาธารณสุข คือ มีสถานศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงวิทยาลัย และมีโรงพยาบาลขนาดใหญ่และโรงพยาบาลเอกชนรวมทั้งคลินิกต่าง ๆ มากมาย นอกจากนั้นยังเป็นศูนย์กลางทางการคมนาคมขนส่งในระดับจังหวัด ศูนย์กลางทางการสื่อสาร รวมทั้งเคยเป็นตลาดซื้อขายผลไม้ที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัด แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ต้องยกเลิกไปในที่สุด

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเทศบาลเมืองจันทบุรีจะเป็นชุมชนที่มีความพร้อมทางด้านต่าง ๆ และมีความเจริญเติบโตสูงกว่าชุมชนอื่น ๆ มาก แต่จะพบว่าในช่วงฤดูแล้งมักจะประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำประปาอยู่เสมอ ประกอบกับประชากรเพิ่มขึ้นตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเร่งด่วน

2) เทศบาลตำบลขลุ่ย ตั้งอยู่บริเวณตำบลขลุ่ย ในเขตอำเภอขลุ่ย มีพื้นที่ประมาณ 3.18 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 1,866 คนหรือคิดเป็นความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย 2,880 คนต่อตารางกิโลเมตร นับว่าเป็นชุมชนที่มีความ

หนาแน่นประชากรสูง เป็นอันดับสองรองจากเทศบาลเมืองจันทบุรี เทศบาลตำบลขลุง เป็นชุมชนที่มีความได้เปรียบทางทำเลที่ตั้ง คือ มีถนนสายหลักของภาคตะวันออก (ถนนสุขุมวิท) ตัดผ่าน ทำให้มีความสะดวกในการเข้าถึงและจัดว่าเป็นชุมชนที่มีความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภค ค่อนข้างสูง อีกทั้ง เป็นชุมชนที่มีความสำคัญต่อประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบนอกเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ เนื่องจาก เป็นชุมชน เมือง เพียงชุมชนเดียวที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอขลุง ประกอบด้วยมีระยะทางค่อนข้างห่างจากเทศบาลเมือง ทำให้ประชาชนบริเวณชนบทรอบนอกส่วนใหญ่เดินทางเข้ามาใช้บริการภายในชุมชน สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ได้แก่ ด้านการค้าและบริการ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นร้านขายสินค้าเบ็ดเตล็ด อาหารและของชำ ด้านการศึกษามีสถานศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา ด้านสาธารณสุขมีทั้งโรงพยาบาลอำเภอและสถานีอนามัยไว้บริการแก่ประชาชน นอกจากนั้นพบว่ามีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่บ้างแต่ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก จำพวกซ่อม เครื่องจักรกลต่าง ๆ และในช่วงฤดูผลไม้ เทศบาลตำบลขลุงยังเป็นตลาดซื้อขายผลไม้ที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัด แต่ทว่าการเติบโตของชุมชนไม่รวดเร็ว เท่ากับ เทศบาลเมืองดังจะเห็นได้จากอัตราการเติบโตของประชากรที่ค่อนข้างต่ำ และปริมาณรายรับรายจ่ายที่ไม่สูงมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะมีพื้นที่รับผิดชอบเล็ก อย่างไรก็ตาม นับได้ว่าเทศบาลตำบลขลุง เป็นชุมชนที่มีบทบาทสำคัญต่อประชาชนชนบทในเขตอำเภอขลุงมากชุมชนหนึ่ง

3) เทศบาลตำบลท่าใหม่ ตั้งอยู่บริเวณตำบลท่าใหม่ และตำบลยายร้าในเขตอำเภอท่าใหม่ มีพื้นที่ประมาณ 30.4 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ค่อนข้างเบาบาง คือ ประมาณ 1,995 คนหรือคิดเป็นความหนาแน่นประชากรประมาณ 200 คนต่อตารางกิโลเมตร จัดว่าเป็นชุมชนระดับเทศบาลที่มีความหนาแน่นประชากรต่ำที่สุด และมีอัตราการเติบโตของประชากรต่ำมากเช่นกัน คือ เฉลี่ยประมาณร้อยละ 1.3 ต่อปี ซึ่งชี้ให้เห็นถึงสภาพความเติบโตของชุมชนที่ยังไม่เติบโตเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่เป็นชุมชนที่ได้รับการบริการทางด้านสาธารณูปโภคและสังคมค่อนข้างสูงชุมชนหนึ่ง ทั้งนี้ เนื่องจากทำเลที่ตั้งของชุมชนอยู่ในบริเวณที่ไม่มีถนนสายหลักตัดผ่าน ประกอบด้วยมีระยะทางห่างจากเทศบาลเมืองจันทบุรีไม่มาก ทำให้ความเจริญส่วนใหญ่ถูกดึงดูดไปยังเทศบาลเมืองจันทบุรี แม้ว่าในอดีตได้เคยเป็นชุมชนที่มีบทบาททางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นแหล่งผลิตอัญมณีที่สำคัญ ต่อมาเมื่อแร่อัญมณีหมดไปทำให้กิจกรรมด้านนี้ลดลง และส่งผลให้สภาพเศรษฐกิจของชุมชนหยุดชะงัก ดังจะ

เห็นได้จากปริมาณรายรับรายจ่ายที่ค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ในความรับผิดชอบ ส่วนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏในชุมชน ประกอบด้วย ร้านค้า ได้แก่ ร้านขายสินค้าเบ็ดเตล็ดของชำ และร้านอาหาร อุตสาหกรรมบริการขนาดเล็ก ธนาคาร ตลอดจนสถานศึกษาระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา และโรงพยาบาลระดับอำเภอ ซึ่งส่วนใหญ่เพื่อให้บริการแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชน และพื้นที่ใกล้เคียง ส่วนบทบาทความสำคัญของเทศบาลตำบลท่าใหม่มีต่อพื้นที่ชนบทในเขตอำเภอท่าใหม่ค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้เป็นเพราะอุปสรรคทางด้านทำเลที่ตั้งและสภาพภูมิประเทศประกอบกับมีชุมชนระดับสุขาภิบาลกระจายอยู่ในพื้นที่อีก 2 ชุมชน ทำให้บทบาทของเทศบาลตำบลท่าใหม่มีฐานะเทียบเท่ากับสุขาภิบาลเท่านั้น (สำนักผังเมือง, 2526 : 67)

4) สุขาภิบาลจันทนิมิต ตั้งอยู่บริเวณตำบลจันทนิมิต ในเขตอำเภอเมือง มีพื้นที่ประมาณ 7.1 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 2,013 ครัวเรือน หรือคิดเป็นความหนาแน่นประชากร เฉลี่ย 1,490 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งจัดได้ว่าเป็นชุมชนที่มีความหนาแน่น ประชากรค่อนข้างสูงชุมชนหนึ่ง และเป็นชุมชนที่มีเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร เฉลี่ยร้อยละ 7.5 ต่อปี ทั้งนี้เนื่องจากทำเลที่ตั้งของสุขาภิบาลจันทนิมิตอยู่ติดกับ เทศบาลเมืองจันทบุรีมีเพียงแม่น้ำจันทบุรีขวางกั้น เท่านั้น ทำให้ความเจริญจาก เทศบาลเมืองจันทบุรีแผ่ขยายครอบคลุมมาถึง สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนมีลักษณะคล้ายกับกิจกรรมในเขตเทศบาล เพียงแต่มีปริมาณและการให้บริการต่ำกว่าเท่านั้น นอกจากนี้สุขาภิบาลจันทนิมิตยังได้รับการกำหนดให้อยู่ในเขตผังเมืองรวมของจังหวัด ดังนั้นแนวโน้มในอนาคตนับว่าสุขาภิบาลจันทนิมิตเป็นชุมชนที่มีโอกาสเจริญเติบโตสูง และมีบทบาทสำคัญต่อจังหวัดมากยิ่งขึ้น

5) สุขาภิบาลบางกะจะ ตั้งอยู่ที่ตำบลบางกะจะในเขตอำเภอเมือง มีพื้นที่ประมาณ 9 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 714 ครัวเรือน คิดเป็นความหนาแน่น ประชากรประมาณ 460 คนต่อตารางกิโลเมตร ในอดีตสุขาภิบาลบางกะจะเคยเป็นชุมชนที่มีความสำคัญต่อจังหวัดในฐานะ เป็นท่าเรือในการคมนาคมขนส่งทางน้ำที่สำคัญของจังหวัด ต่อมาการคมนาคมทางน้ำลดบทบาทลงทำให้ความสำคัญของท่าเรือลดลงตามไปด้วย อย่างไรก็ตามสุขาภิบาลบางกะจะ เป็นชุมชนที่มีหน่วยงานราชการที่สำคัญ ๆ ตั้งอยู่หลายหน่วยงาน เนื่องจากมีพื้นที่

เชื่อมต่อกับเทศบาล เมือง สำหรับกิจกรรมที่ปรากฏอยู่ในชุมชน ทางด้านการค้า ประกอบด้วย ร้านขายสินค้าเบ็ดเตล็ด ร้านขายอาหารและของชำ มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางประเภท อุตสาหกรรมทั่วไป ส่วนทางด้านการศึกษาและสาธารณสุขมีโรงเรียนระดับประถมศึกษาและ สถานีนอนามัยไว้บริการแก่ประชาชนในเขตชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง ส่วนการให้บริการสาธารณสุขโรค ค่อนข้างครบถ้วน ในเขตศูนย์กลางชุมชนแต่บริเวณรอบนอกยังได้รับไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม นับว่าสุขภาพเป็นชุมชนที่กำลังขยายตัวสูง ดังจะเห็นได้จากอัตราการเพิ่มของประชากร เฉลี่ยร้อยละ 5.9 ต่อปี เนื่องจากมีทำเลที่ตั้งใกล้กับเทศบาล เมือง จึงมีโอกาสรับความ เจริญเติบโตได้รวดเร็วขึ้นเอง

6) สุขภาพีบาลหนองบัว ตั้งอยู่ที่ตำบลหนองบัว ในเขตอำเภอเมือง มีพื้นที่ประมาณ 2.4 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 530 ครัวเรือน เป็นชุมชน ที่มีความหนาแน่นประชากรค่อนข้างสูง คือ 1,330 คนต่อตารางกิโลเมตร ในขณะที่เดียวกันก็เป็น ชุมชนที่มีอัตราการขยายตัวของประชากรสูง เฉลี่ยร้อยละ 9.4 ต่อปี ทั้งนี้เป็นผลมาจากการ ปรับปรุง เส้นทางคมนาคมที่เชื่อมต่อกับเทศบาล เมืองกับสุขภาพีบาลหนองบัว ประกอบกับ เป็น ชุมชนที่มีขนาดเล็กและได้รับการบริการด้านสาธารณสุขโรคต่าง ๆ ค่อนข้างทั่วถึง ทำให้ชุมชน เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว สำหรับกิจกรรมที่ปรากฏในชุมชนส่วนใหญ่เป็นร้านขายของชำ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา และสถานีนอนามัยไว้บริการประชาชนในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง ดังนั้นแนวโน้มในอนาคตนับได้ว่าสุขภาพีบาลหนองบัว เป็นชุมชนหนึ่งที่จะเติบโตมากยิ่งขึ้น เนื่องจาก เป็นชุมชนที่อยู่ใกล้กับเทศบาล เมือง ทำให้สามารถรับความ เจริญจากเทศบาล เมืองได้อย่าง รวดเร็ว

7) สุขภาพีบาลมะขาม ตั้งอยู่บริเวณตำบลมะขามในเขตอำเภอ มะขาม มีพื้นที่ประมาณ 0.75 ตารางกิโลเมตร เป็นชุมชนที่มีพื้นที่เล็กที่สุด มีประชากรอาศัย อยู่ประมาณ 378 ครัวเรือน และมีความหนาแน่นประชากรเป็นอันดับสามรองจากเทศบาลตำบล ขลุง คือ 2,818 คนต่อตารางกิโลเมตร ทั้งนี้เนื่องจากเป็นชุมชนเมืองที่มีเส้นทางคมนาคม สายรองของภาคตัดผ่าน ทำให้มีการกระจุกตัวของกิจกรรมโดยเฉพาะทางด้านค้าขายหนาแน่น ในชุมชน ซึ่งร้านค้าส่วนใหญ่เป็นร้านค้าจำพวกร้านขายของชำและสินค้า เบ็ดเตล็ด นอกจากนั้น

ยังมีสถานีอนามัย และโรงเรียนระดับประถมศึกษาตั้งอยู่เพื่อบริการแก่ประชาชนภายในชุมชน และบริเวณชนบทรอบนอก สุขาภิบาลมะขาม เป็นชุมชนที่มีความสำคัญต่อประชาชนชนบทรอบนอก ชุมชนค่อนข้างสูง ทั้งนี้เนื่องจากเป็นชุมชนเมืองเพียงชุมชนเดียวของพื้นที่อำเภอมะขาม แม้ว่าเมื่อพิจารณาระยะทางระหว่างสุขาภิบาลมะขามกับเทศบาลเมืองจะอยู่ห่างกันไม่มากเท่าใดก็ตาม แต่ทว่าอาณาเขตของพื้นที่ชนบทรอบนอกกว้างมากและประชาชนชนบทในเขตอำเภอมะขามก็อยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัดมาก จึงมีความสะดวกในการรับบริการจากสุขาภิบาลมะขามมากกว่า สำหรับการบริการทางด้านสาธารณสุขโรคต่าง ๆ ค่อนข้างครบถ้วน และเพียงพอต่อความต้องการของชุมชน เนื่องจากพื้นที่ของชุมชนมีขนาดเล็กมาก ทำให้การขยายตัวของประชากรภายในชุมชนต่ำ เพราะมีความหนาแน่นประชากรสูงอยู่แล้ว ซึ่งส่งผลให้การขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่ำกว่าเท่าที่ควร

8) สุขาภิบาลพลั่ว ตั้งอยู่บริเวณตำบลพลั่ว ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ มีพื้นที่ประมาณ 32.27 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 932 คน หรือคิดเป็นความหนาแน่นประชากรประมาณ 147 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีความเจริญมานานแล้ว ทำให้การขยายตัวของชุมชนในปัจจุบันค่อนข้างช้า ดังจะเห็นได้จากการเติบโตของประชากร คิดเป็นอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 0.5 ต่อปีเท่านั้น สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏภายในเขตชุมชน ในจุดศูนย์กลางของชุมชน กิจกรรมส่วนใหญ่ ได้แก่ ร้านค้าจำพวก ร้านขายของชำเล็ก ๆ มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา และสถานีอนามัยไว้บริการแก่ประชาชนภายในชุมชน และบริเวณใกล้เคียง ส่วนบริเวณรอบนอกของชุมชนส่วนใหญ่เป็นสวนผลไม้และมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางตั้งอยู่ อาทิเช่น โรงงานทำอิฐ โรงงานทำน้ำแข็ง นอกจากนั้นยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ น้ำตกพลั่ว ตั้งอยู่ภายในเขตสุขาภิบาล ทำให้รายรับของชุมชนสูงกว่ารายจ่ายของชุมชนมาก ซึ่งเป็นผลมาจากรายได้จากการท่องเที่ยว สำหรับการให้บริการด้านสาธารณสุขโรคภายในชุมชนเกือบครบถ้วน ยกเว้นการบริการด้านประปา โดยเฉพาะในเขตศูนย์กลางชุมชน สำหรับบทบาทของสุขาภิบาลพลั่วส่วนใหญ่มีความสำคัญต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนมากกว่าพื้นที่ชนบทรอบนอก ทั้งนี้เนื่องจากระยะทางระหว่างสุขาภิบาลพลั่วอยู่ไม่ห่างจากเทศบาลเมืองจันทบุรี ประกอบกับการคมนาคมติดต่อกับตัวเมืองสะดวก จึงเป็นผลทำให้การ

เติบโตของสุขภาพพลแล้วไม่เด่นชัดเพราะความเจริญส่วนใหญ่ไปอยู่ที่ตัวเทศบาล เมืองจันทบุรี

9) สุขภาพปากน้ำแหลมสิงห์ ตั้งอยู่ที่ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ มีพื้นที่ประมาณ 31.93 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 1,601 ครัวเรือน หรือคิดเป็นความหนาแน่นประชากร เฉลี่ย 227 คนต่อตารางกิโลเมตร ในอดีตสุขภาพปากน้ำแหลมสิงห์เคยเป็นชุมชนที่มีความสำคัญต่อจังหวัดมาก และเป็นชุมชนที่มีความเจริญมาช้านานแล้ว ซึ่งในปัจจุบันก็ยังคงความสำคัญนั้นไว้แต่ที่ว่าแนวโน้มของการขยายตัวของชุมชนลดลง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าสภาพเศรษฐกิจของประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ การประกอบอาชีพประมง เมื่อปริมาณสัตว์น้ำเค็มลดลง ทำให้ความสำคัญของชุมชนลดตามไปด้วย ประกอบกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่รอบนอกมีอาชีพทำนา และมักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับ ดินเค็มอยู่เสมอ ทำให้อัตราการเพิ่มของประชากรต่ำ เพราะมีการอพยพออกไปหางานทำที่อื่น อย่างไรก็ตามจากสภาพทำเลที่ตั้งของชุมชนซึ่งอยู่ห่างจากชุมชนอื่น และมีเส้นทางคมนาคม เพียงเส้นเดียว จึงทำให้สุขภาพปากน้ำ มีบทบาทสำคัญต่อประชาชนที่อาศัยภายในเขตชุมชน และพื้นที่รอบ ๆ ชุมชนมาก สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ได้แก่ การค้าและบริการ มีร้านขายของชำ ขายอาหารทะเล เพื่อบริการคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว มีโรงงานอุตสาหกรรม เกี่ยวกับประมง นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนระดับประถมศึกษา และโรงพยาบาลระดับอำเภอตั้ง อยู่เพื่อบริการแก่ประชาชน ส่วนการบริการทางด้านสาธารณสุขภายในชุมชนยังไม่ครบถ้วน อาทิเช่น ยังขาดการบริการด้านประปา ตลาดสด และอื่น ๆ แม้ว่าจะจะเป็นชุมชนที่มีสถานที่ท่องเที่ยวตั้งอยู่ก็ตาม แต่ทว่ายังเป็นชุมชนที่มีแนวโน้มเจริญเติบโตน้อยชุมชนหนึ่ง

10) สุขภาพหนองคล้า ตั้งอยู่บริเวณตำบลทุ่งเบญจา ในเขต อำเภอท่าใหม่ มีพื้นที่ประมาณ 17.25 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 646 ครัวเรือน คิดเป็นความหนาแน่นประชากรประมาณ 226 คนต่อตารางกิโลเมตร สุขภาพ หนองคล้าเป็นชุมชนที่มีความได้เปรียบทางด้านทำเลที่ตั้ง คือ มีถนนสายหลักของภาคตัดผ่าน ทำให้มีการคมนาคมสะดวก และสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะทางการค้า และบริการ โดยเป็นชุมชนระดับสุขภาพที่มีจำนวนร้านค้าปรากฏมากที่สุด และในช่วงฤดูผลไม้ จะเป็นตลาดซื้อขายผลไม้ที่สำคัญของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่ สำหรับกิจกรรม ที่ปรากฏภายในชุมชนนอกจากร้านค้าซึ่งส่วนใหญ่ ได้แก่ ร้านขายของชำ และร้านอาหารแล้ว

ยังมีโรงงานอุตสาหกรรมจำพวก โรงงานทำมันเส้นตั้งอยู่ มีสถานีอนามัย และโรงเรียนระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาไว้บริการแก่ประชาชนในเขตชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง นับได้ว่า สุขาภิบาลหนองคล้าเป็นชุมชนที่มีบทบาทสำคัญต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอท่าใหม่มาชุมชนหนึ่ง เพราะเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในทำเลที่มีการคมนาคมสะดวก แต่เนื่องจากสภาพการให้บริการสาธารณสุขโรคยังไม่ทั่วถึง ทำให้การขยายตัวของชุมชนล่าช้า ดังจะเห็นได้จากอัตราการเพิ่มของประชากรเฉลี่ยเพียงร้อยละ 1.1 ต่อปีเท่านั้น

11) สุขาภิบาลทับไทร ตั้งอยู่ที่ตำบลทับไทร ในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน มีพื้นที่ทั้งสิ้น 42 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 1,268 คนหรือคิดเป็นความหนาแน่นประชากรประมาณ 172 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งนับได้ว่าเป็นชุมชนที่มีพื้นที่กว้างที่สุด และมีประชาชนอาศัยค่อนข้างเบาบาง โดยจะปรากฏความหนาแน่นเฉพาะบริเวณที่เป็นศูนย์กลางชุมชน ซึ่งมีเส้นทางคมนาคมสายรองของภาคตัดผ่าน สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏภายในชุมชน ได้แก่ ร้านค้าประเภทร้านขายของชำ มีโรงงานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับแปรรูป พืชไร่ นอกจากนี้ยังมีโรงพยาบาลระดับอำเภอ และโรงเรียนระดับประถมศึกษาไว้บริการแก่ประชาชนในเขตชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง ส่วนการให้บริการทางด้านสาธารณสุขโรคภายในชุมชนยังกระจายไม่ทั่วถึง อย่างไรก็ตามสุขาภิบาลทับไทรเป็นชุมชนที่มีบทบาทสำคัญต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอโป่งน้ำร้อนมาก เนื่องจากอำเภอโป่งน้ำร้อนมีระยะทางห่างจากอำเภอเมืองมาก ประกอบกับประชากรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ดังนั้นสุขาภิบาลทับไทรจึงมีหน้าที่ให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนในพื้นที่ แต่ทว่าการขยายตัวของชุมชนยังไม่เด่นชัดเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากอัตราการเพิ่มของประชากรโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3.7 ต่อปีเท่านั้น

12) สุขาภิบาลทรายขาว ตั้งอยู่ที่ตำบลทรายขาว ในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน มีพื้นที่ทั้งสิ้น 8.5 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 1,720 คนหรือคิดเป็นความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย 1,500 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งนับได้ว่าเป็นชุมชนที่มีความหนาแน่นประชากรสูงชุมชนหนึ่ง และเป็นชุมชนที่อยู่ห่างจากเทศบาลเมืองจันทบุรีมากที่สุดคือ ประมาณ 70 กิโลเมตร ประกอบกับทำเลที่ตั้งของชุมชนอยู่กึ่งกลางของอำเภอโป่งน้ำร้อนและมีเส้นทางคมนาคมสายรองของภาคตัดผ่าน ทำให้สุขาภิบาลทรายขาวเป็นชุมชนที่มีบทบาท

สำคัญต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อนมากที่สุด และเป็นชุมชนที่มีการขยายตัวค่อนข้างสูง ดังจะเห็นได้จากอัตราการเพิ่มของประชากรเฉลี่ยร้อยละ 5.2 ต่อปี นอกจากนั้นจะพบว่าภายในชุมชนมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญมากมาย อาทิ เช่น ด้านการค้าและบริการ มีร้านขายสินค้าจำพวกเสื้อผ้า สินค้าเบ็ดเตล็ด ร้านอาหาร ตลอดจนโรงแรม และโรงพยาบาล ส่วนทางด้านอุตสาหกรรม มีโรงงานอุตสาหกรรม ประเภทโรงงานอัดเม็ดมัน ทามัน เส้นตั้งอยู่มากที่สุด นอกจากนั้นยังมีสถานเอนกมัย และโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตั้งอยู่ เพื่อให้บริการแก่ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอโป่งน้ำร้อน ส่วนการให้บริการด้านสาธารณสุขภายในชุมชนยังขาดแคลนไม่เพียงพอแก่ความต้องการของประชากร ทำให้การขยายตัวของชุมชนไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร ประกอบกับอำเภอโป่งน้ำร้อนเป็นอำเภอที่มีการอพยพย้ายถิ่นเข้ามามากที่สุด ดังนั้นสุขภาพพลานามัยของประชาชนก็ยิ่งเพิ่มบทบาทความสำคัญในอนาคตมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีความพร้อมทางด้านสาธารณสุข และสาธารณสุขการภายในชุมชน

หมายเหตุ : สุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่อำเภอโป่งน้ำร้อนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นสุขภาพอนามัยในปี 2530 ยังขาดข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ ทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์ได้

4.8.2 ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน เมืองกับพื้นที่ชนบท

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน เมืองกับพื้นที่ชนบทเป็นการพิจารณาลักษณะการตั้งถิ่นฐานของประชากร เมืองและประชากรชนบท โดยการเปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชน เมืองกับประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต เพื่อสะท้อนให้เห็นลักษณะการเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐานของประชากร เพราะสิ่งเหล่านี้สามารถบ่งชี้ให้เห็นถึงสภาพความต้องการของประชาชนในระบบชุมชนได้ กล่าวคือ ถ้าสัดส่วนของประชากรในเขตชุมชนมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ทางจังหวัดจะต้องเตรียมการทางด้านสาธารณสุขและสาธารณสุขการให้พร้อม เพื่อให้เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชน อีกทั้งยังช่วยเสริมให้ชุมชนนั้น ๆ สามารถพัฒนาตนเองให้เจริญเติบโตได้รวดเร็วยิ่งขึ้น และจะส่งผลต่อไปยังประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทรอบ ๆ ชุมชนนั้นด้วยเช่นกัน

สำหรับการพิจารณาเปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างประชากรเมืองกับประชากรชนบทนั้น เป็นการศึกษาเปรียบเทียบในระดับอำเภอ โดยกำหนดให้ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล และเขตสุขาภิบาล คือ ประชากรเมืองส่วนประชากรที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลและนอกเขตสุขาภิบาล คือ ประชากรชนบท จากการเปรียบเทียบสัดส่วนประชากรเมืองกับประชากรชนบท ในปี 2523 มีดังนี้ (ดูตารางที่ 4.45 ประกอบ)

ในปี 2523 อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีสัดส่วนร้อยละของประชากรเมืองสูงสุด รองลงมาได้แก่ อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอขลุง และอำเภอท่าใหม่ ตามลำดับ ส่วนอำเภอมะขามเป็นอำเภอที่มีสัดส่วนประชากรเมืองต่ำสุด กล่าวคือ สัดส่วนร้อยละของประชากรเมืองต่อประชากรชนบทของอำเภอเมือง เท่ากับ 49.7 ต่อ 50.3 อำเภอแหลมสิงห์ 46.5 ต่อ 53.5 อำเภอโป่งน้ำร้อน 36.5 ต่อ 63.5 อำเภอขลุง 19.2 ต่อ 80.8 ตามลำดับ ดังนั้นนับได้ว่าอำเภอเมืองและอำเภอแหลมสิงห์เป็นอำเภอที่มีการตั้งถิ่นฐานในเขตชุมชนเมืองสูง ต่อมาในปี 2528 จะพบว่า มีบางอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนร้อยละของประชากรเมืองต่อประชากรชนบท ได้แก่ อำเภอเมือง สัดส่วนของประชากรเมืองได้เพิ่มสูงขึ้นมากกว่าสัดส่วนของประชากรชนบท คือ คิดเป็นสัดส่วนประชากรเมืองต่อประชากรชนบท เท่ากับ 59.4 ต่อ 40.6 และพบว่าอำเภอแหลมสิงห์ อำเภอโป่งน้ำร้อน และอำเภอท่าใหม่เป็นอำเภอที่ยังสัดส่วนของประชากรเมืองลดลงคือ 45.4 ต่อ 54.6 , 26.0 ต่อ 74.0 และ 12.5 ต่อ 87.5 ตามลำดับ ส่วนอำเภอขลุงและอำเภอมะขามมีสัดส่วนคงที่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของประชากรเมือง ซึ่งปรากฏเด่นชัดมากยิ่งขึ้นในอำเภอเมือง เนื่องจากอำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีชุมชนเมืองตั้งอยู่มากที่สุด และชุมชนเหล่านั้นได้รับการบริการด้านสาธารณสุขโรค สาธารณูปการค่อนข้างสูง ทำให้มีแรงดึงดูดให้ประชากรอพยพเข้ามาทำงานทำเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเทศบาลเมืองจันทบุรีและสุขาภิบาลจันทนิมิต ส่วนอำเภอที่มีสัดส่วนของประชากรเมืองลดลง เป็นเพราะการขยายตัวของชุมชนลดลง และไม่มีกิจกรรมเฉพาะที่จะดึงดูดให้ประชากรอพยพเข้ามาทำงานทำ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่กระจายออกไปสู่พื้นที่เกษตรกรรมในเขตชนบทมากขึ้น

เมื่อพิจารณาแนวโน้มของสัดส่วนประชากรเมืองกับประชากรชนบท

ตารางที่ 4.45 แสดงสัดส่วนของประชากรเมืองกับประชากรชนบท

อำเภอ	ประชากร : คน								
	พ.ศ. 2523			พ.ศ. 2528			พ.ศ. 2534		
	เมือง	ชนบท	สัดส่วน (ร้อยละ) เมือง:ชนบท	เมือง	ชนบท	สัดส่วน (ร้อยละ) เมือง:ชนบท	เมือง	ชนบท	สัดส่วน (ร้อยละ) เมือง:ชนบท
เมือง	41,467	41,990	49.7:50.3	56,063	38,264	59.4 40.6	76,353	31,501	70.7:29.3
ขลุง	8,346	31,516	19.2:80.8	9,166	38,627	19.2 80.8	10,211	44,966	18.5:81.5
มะขาม	1,860	34,246	5.1:94.9	2,114	39,178	5.1 94.9	2,456	43,650	5.3:94.7
ท่าใหม่	12,835	78,189	14.1:85.9	13,612	95,226	12.5 87.5	14,627	108,938	11.8:88.2
แหลมสิงห์	12,999	14,969	46.5:53.5	13,379	16,095	45.4 54.6	13,832	17,781	43.7:56.3
โป่งน้ำร้อน	17,730	30,823	36.5:63.5	21,897	62,154	26.0 74.0	28,065	59,736	32.0:48.0

หมายเหตุ : ข้อมูลประชากรปี 2534 1) จำนวนประชากรเมืองคำนวณจากอัตราการเพิ่มของประชากรเมืองในช่วงปี 2523-2528
 2) จำนวนประชากรชนบทคำนวณจากการคาดคะเนประชากร แบบ Linear Regression
 โดยนำจำนวนประชากรรวมลบด้วยจำนวนประชากรเมือง

ในอนาคต โดยเปรียบเทียบในปี 2534 ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบในระยะเวลาเดียวกันกับการคาดคะเนประชากรจากการศึกษาพบว่า สัดส่วนประชากรเมืองต่อประชากรชนบทของอำเภอเมือง เปลี่ยนแปลงจากเดิมมาก คือ เท่ากับ 70.7 ต่อ 29.3 และจะพบว่าอำเภอที่มีสัดส่วนของประชากรเมืองเพิ่มขึ้นจากเดิม ได้แก่ อำเภอโป่งน้ำร้อนและอำเภอมะขาม ส่วนอำเภอที่มีสัดส่วนของประชากรเมืองลดลง ได้แก่ อำเภอแหลมสิงห์ อำเภอขลุง และอำเภอท่าใหม่ ดังนั้นชุมชนเมืองที่ควรจะได้รับบริการที่จะกระจายบริการด้านสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการให้พร้อมเพียง ได้แก่ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอโป่งน้ำร้อนและอำเภอมะขามเป็นอันดับแรก เพราะเป็นชุมชนที่มีแนวโน้มของการเติบโตของประชากรสูง หากไม่มีการเตรียมพร้อมก็อาจส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาได้ ซึ่งแนวทางการวางแผนพัฒนาระบบชุมชนจะ เสนอในบทต่อไป

4.9 การเคหะชุมชน

จากการศึกษาในระดับภาค พบว่า การขยายตัวของสาขาที่อยู่อาศัย มีอัตราการขยายตัวค่อนข้างช้า แต่ทว่ามีความได้เปรียบทางด้านทำเลที่ตั้ง เนื่องจากจังหวัดจันทบุรี มีสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ตลอดจนสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้เป็นที่อยู่อาศัย เมื่อเปรียบเทียบจำนวนบ้านของจังหวัดจันทบุรีในช่วงปี 2523-2529 พบว่า จำนวนบ้านได้เพิ่มขึ้นจาก 52,170 หลัง ในปี 2523 เป็น 76,713 หลังในปี 2529 หรือคิดเป็นอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 7.8 ต่อปี นับว่าค่อนข้างสูง บ้านที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยว ประมาณร้อยละ 85.7 และมีลักษณะเป็นตึกแถวประมาณร้อยละ 12.0 (ข้อมูลจากสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2523) สภาพของบ้านส่วนใหญ่สร้างด้วยไม้ ซึ่งมีประมาณร้อยละ 70.3 กระจายอยู่ทั่วไปทั้งจังหวัด ส่วนบ้านที่มีสภาพเป็นตึกและครึ่งตึกครึ่งไม้ไม่มีมาก และส่วนใหญ่จะ เกาะกลุ่มในเขตชุมชนเมือง

อย่างไรก็ตามจะพบว่า การขยายตัวทางด้านที่อยู่อาศัยของจังหวัดจันทบุรี ได้มีภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย โดยการจัดทำโครงการหมู่บ้านจัดสรร ซึ่งเริ่มมีครั้งแรกในปี 2525 จากการสำรวจหมู่บ้านจัดสรรที่ก่อสร้างขึ้นในจังหวัดจันทบุรีพบว่า มีทั้งสิ้น 20 แห่ง

โดยกระจายอยู่ในเขต ตำบลจันทนิมิต, ท่าช้าง, บางกะจะ, พลับพลา, คลองนารายณ์, วัดใหม่
 เกรียนหัก และขลุง คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 233 ไร่ ส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ในพื้นที่รอบ ๆ
 เขตชุมชนเมือง เนื่องจากประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวมีอำนาจในการซื้อสูงกว่าใน
 เขตชนบท แต่การขยายตัวของหมู่บ้านจัดสรรในจังหวัดจันทบุรีค่อนข้างต่ำ เพราะประชากรส่วน
 ใหญ่มีที่พักอาศัยเป็นของตนเองอยู่แล้ว ประกอบกับผู้ที่ย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นในลักษณะของ
 การย้ายถิ่นชั่วคราว ทำให้ความต้องการทางด้านที่อยู่อาศัยไม่สูงมาก ดังนั้นจำนวนหมู่บ้านจัดสรร
 ที่สร้างขึ้นในปัจจุบันส่วนใหญ่เพื่อบริการประชาชนภายในจังหวัดมากกว่าผู้ที่มาจากต่างจังหวัด

นอกจากนั้น จะพบว่าได้ปรากฏชุมชนแออัดขึ้นในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี 3
 แห่ง แต่ละแห่งมีประมาณ 50-80 หลังคาเรือน เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีเป็นแหล่งงานทาง
 ด้านการขุดพลอย และเจียรระไนพลอย ตลอดจนการทำสวนผลไม้ ทำให้มีประชาชนจากต่าง
 จังหวัดอพยพเข้ามาทำงานทำกันมาก มีทั้งการทำงานทำในสวนผลไม้ และการทำงานทำใน
 เขตตัวเมือง ทำให้เกิดปัญหาทางด้านที่อยู่อาศัยขึ้น แต่ยังมีไม่มาก ซึ่งทางหน่วยงานราชการ
 ก็ได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการให้การเคหะแห่งชาติ จัดทำโครงการที่อยู่อาศัยแก่
 ผู้มีรายได้น้อยขึ้นในเขตตำบลท่าช้าง ซึ่งคาดว่าเมื่อสร้างเสร็จจะสามารถรองรับจำนวน
 ประชากรที่มีรายได้น้อยได้ประมาณ 3,000 คน ดังนั้นนับได้ว่าสภาพการณ์ด้านที่อยู่อาศัยของ
 จังหวัดจันทบุรีอยู่ในสภาพที่พร้อมที่จะขยายตัว เนื่องจากมีความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภคและ
 สาธารณูปการ ตลอดจนมีสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ คาดว่าถ้าโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเล
 ภาคตะวันออกประสบผลสำเร็จ อาจส่งผลกระทบต่อจังหวัดจันทบุรีทำให้มีประชากรอพยพเข้ามา
 อาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีมีอาณาเขตติดกับพื้นที่โครงการ
 พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก

4.10 โครงสร้างทางการบริหาร

โครงสร้างการบริหาร เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดส่วนหนึ่งในกระบวนการ
 พัฒนาทั้งในระดับจังหวัด ภาค และประเทศ เพราะความสำเร็จหรือความล้มเหลวของแผนงาน
 ที่ได้จัดทำขึ้น โดยจากหน่วยงานส่วนกลางหรือส่วนท้องถิ่นที่จะนำไปปฏิบัตินั้นขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพ

ของกลไกในการบริหารทุกระดับ เนื่องจากระบบการบริหารของประเทศไทยได้มีการรวมอำนาจไว้ในส่วนกลางเสมอ ดังนั้นการบริหารการปกครองทุกระดับจะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด แต่ในที่นี้จะเน้นถึงโครงสร้างการบริหารของจังหวัดจันทบุรี เป็นประการสำคัญ เพื่อชี้ให้เห็นถึงหน่วยงานทางการบริหารต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (ดูแผนภูมิที่ 4.15 ประกอบ)

ก. สำนักงานจังหวัด เป็นองค์กรที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปในเขตจังหวัด และเป็นเลขานุการของผู้ว่าราชการจังหวัด รวมทั้งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาจังหวัด

ข. ส่วนราชการประจำจังหวัด จังหวัดจันทบุรีประกอบด้วยส่วนราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 21 ส่วน โดยอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้ว่าราชการจังหวัด คือ สำนักงานปกครอง อัยการ สาธารณสุข คลัง สรรพากร ศึกษาธิการ สรรพสามิต ปศุสัตว์ ที่ดิน ป่าไม้ เกษตร ประมง สหกรณ์ พาณิชย อุตสาหกรรมขนส่ง แรงงาน ทรัพยากรธรณี ราชพัสดุ สัสดี และประชาสงเคราะห์

ค. หน่วยงานส่วนภูมิภาค จังหวัดจันทบุรีแบ่งการปกครองออกเป็น 6 อำเภอ 61 ตำบล และ 579 หมู่บ้าน โดยมีนายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้รับผิดชอบพื้นที่ตามลำดับ ภายใต้การบังคับบัญชาของนายอำเภอ

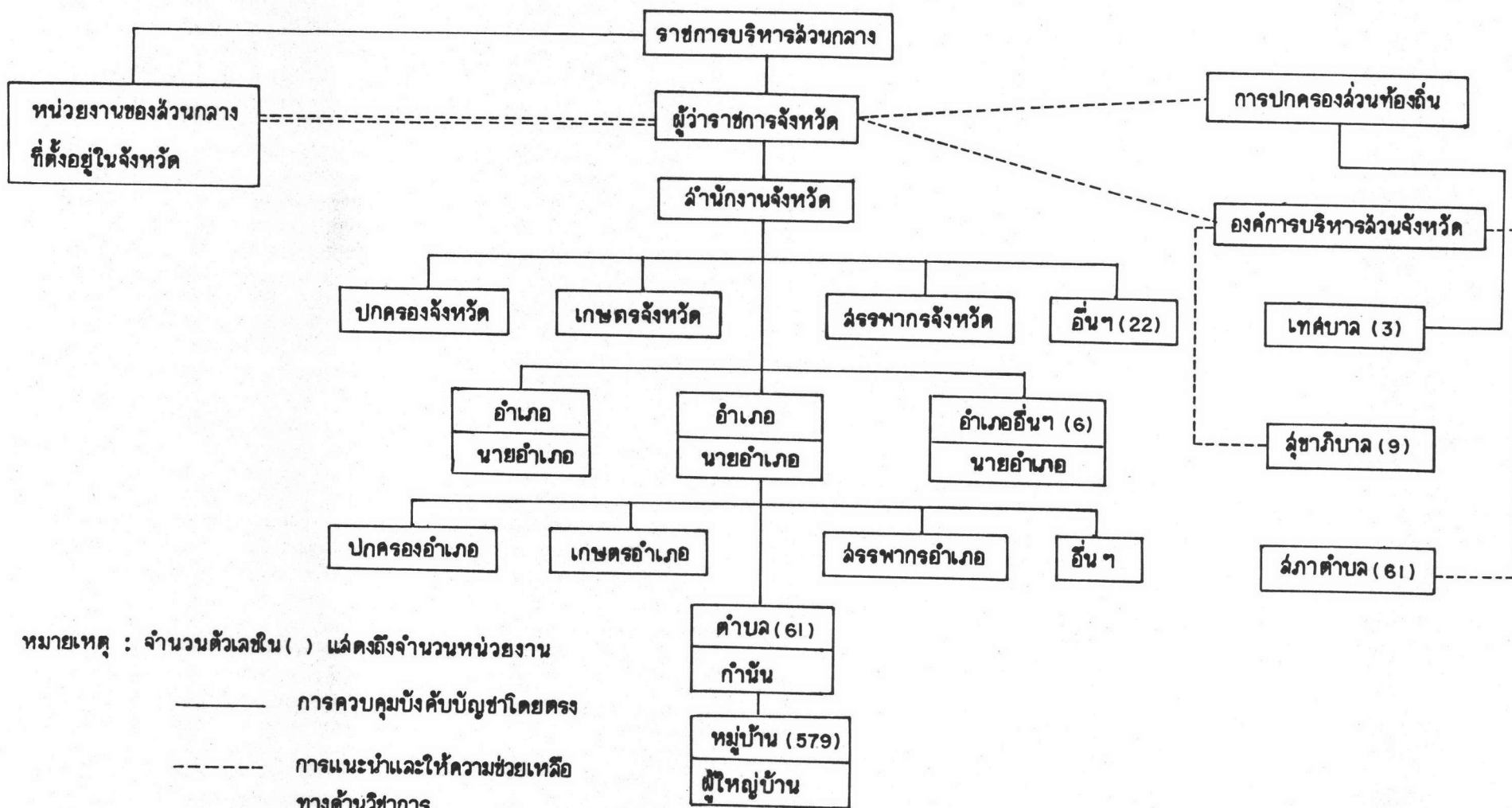
ง. หน่วยงานส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด มี 1 แห่ง ประกอบด้วย ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร ทำหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน โดยมีส่วนราชการต่าง ๆ 8 ส่วน คือ สำนักงานเลขานุการ ส่วนการคลัง การศึกษา การเจ้าหน้าที่ โยธา เร่งรัดพัฒนาชนบท สาธารณสุข และส่วนอำเภอ ช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน

2. เทศบาล มี 3 แห่ง คือ เทศบาลเมือง 1 แห่ง และเทศบาลตำบล 2 แห่ง ประกอบด้วย สภาเทศบาล และคณะเทศมนตรี โดยมีกองต่าง ๆ 6 กอง คือ กองบริการ คลัง สาธารณสุข ประถมศึกษา โยธา และการประปา เป็นผู้ช่วยเหลือปฏิบัติหน้าที่

3. สุขาภิบาล มี 9 แห่ง ประกอบด้วยคณะกรรมการสุขาภิบาล ทำหน้าที่

แผนภูมิ 4.15 โครงสร้างการบริหารของจังหวัด จันทบุรี

หมายเหตุ : จำนวนตัวเลขใน ( ) แสดงถึงจำนวนหน่วยงาน

———— การควบคุมบังคับบัญชาโดยตรง

- - - - - การแนะนำและให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ

===== การประสานงาน

ทั้งในด้านนิติบัญญัติ และบริหาร โดยแบ่งการบริหารงานออกเป็น 5 แผนก คือ ส่วนคลัง ช่างไฟฟ้า ประปา และสาธารณสุข

4. สภาตำบล มี 61 แห่ง ประกอบด้วยคณะกรรมการสภาตำบล โดยมีปลัดอำเภอหรือพัฒนากร เป็นที่ปรึกษา เป็นองค์กรที่ไม่มีอำนาจในตนเอง เหมือนองค์กรอื่น ๆ เพียงแต่ให้ความร่วมมือและพิจารณาแผนงาน ตลอดจนปฏิบัติตามแผนงานที่ได้รับหมาย

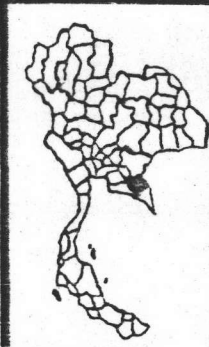
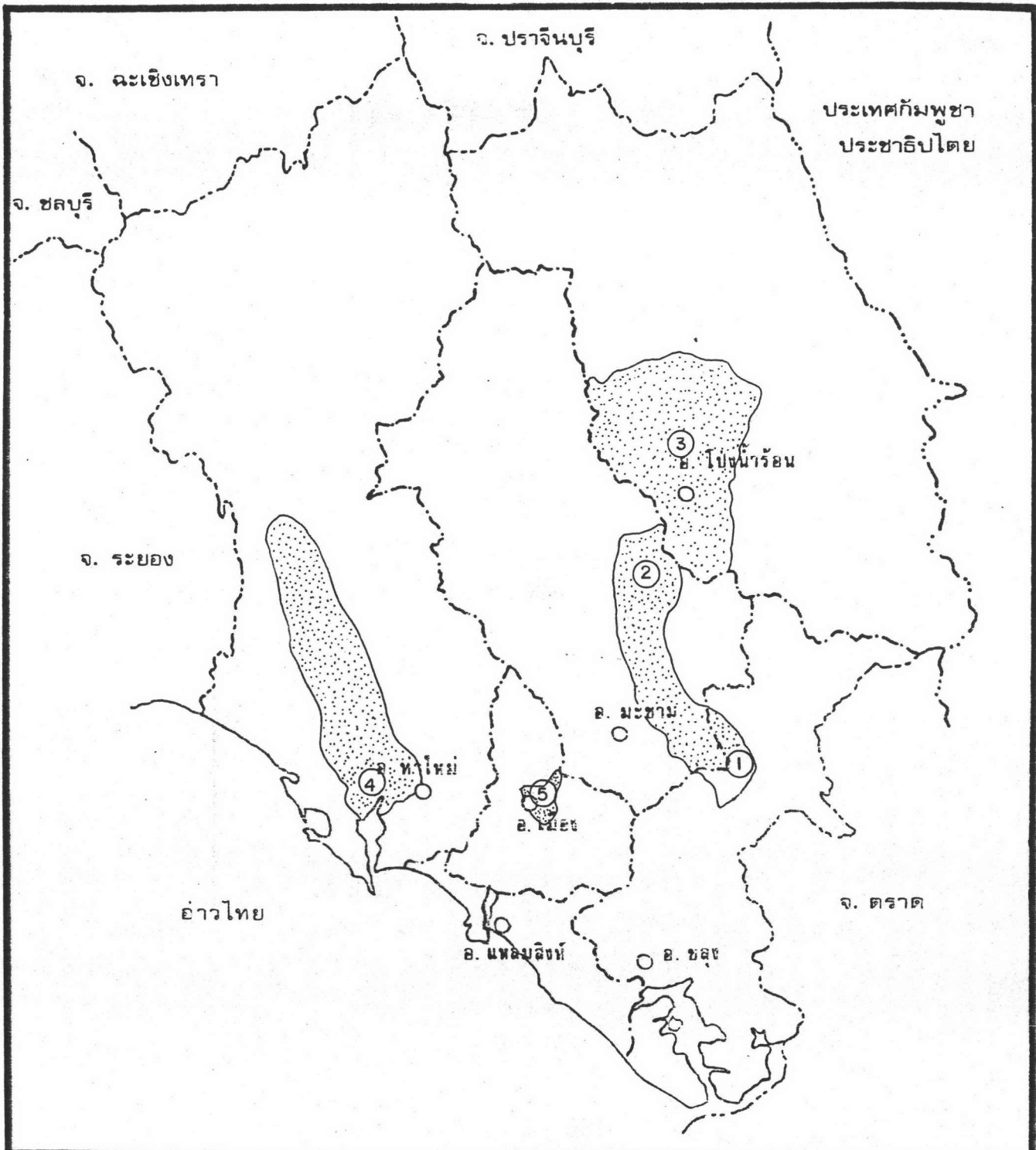
จ. หน่วยงานราชการที่มาจากส่วนกลาง เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินกิจการหรือให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่หน่วยงานต่าง ๆ ของจังหวัด ซึ่งขึ้นตรงต่อทบวงกรมในส่วนกลาง ไม่ได้อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้ว่าราชการจังหวัด มีหลายหน่วยงาน อาทิเช่น สำนักงานไปรษณีย์โทรเลข สำนักงานไฟฟ้า สำนักงานโทรศัพท์ สำนักงานประปาและสำนักงานชลประทาน

หน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้ต่างก็มีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจากส่วนกลาง และเป็นองค์กรที่คอยประสานงานระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่น ดังนั้นการดำเนินการปฏิบัติงานต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ และเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายหน่วยงาน ทำให้การปฏิบัติการมักล่าช้าและเกิดอุปสรรคอยู่เสมอ ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับระบบการบริหาร เป็นปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อน และยุ่งยากในการแก้ไข เป็นอันมาก และการดำเนินการแก้ไขต้องดำเนินการในระดับประเทศจึงจะประสบผลสำเร็จ

4.11 โครงการพัฒนาที่สำคัญของรัฐ

โครงการพัฒนาของรัฐที่มุ่งพัฒนาจังหวัดจันทบุรีมีหลายโครงการทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น บางโครงการได้ดำเนินการไปแล้วหรือกำลังดำเนินการอยู่ แต่จะพบว่าโครงการต่าง ๆ เป็นโครงการพัฒนาในระดับจังหวัดเท่านั้น ดังนั้นผลกระทบของโครงการเหล่านี้จะปรากฏเฉพาะในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีเพียงจังหวัดเดียว สำหรับโครงการพัฒนาที่สำคัญมีดังต่อไปนี้ (ดูแผนที่ 4.31 ประกอบ)

1) โครงการไฟฟ้าพลังน้ำห้วยสะพานหิน เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจสังคมของจังหวัดจันทบุรีได้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา กิจการด้านพลังงานไฟฟ้า

การศึกษาแผนโครงสร้างจังหวัด จันทบุรี		แผนที่ 4.31
แสดง	พื้นที่โครงการพัฒนาที่สำคัญของจังหวัด จันทบุรี	
สัญลักษณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. โครงการไฟฟ้าพลังน้ำห้วยสะพานหิน 2. โครงการก่อสร้างสถานีประมงน้ำจืด 3. โครงการผลิตแอลกอฮอล์ 4. โครงการคลองวังไตนด 5. โครงการเขื่อนยางกันแม่น้ำจันทบุรี 	<p>..... เขตประเทศ</p> <p>----- เขตจังหวัด</p> <p>----- เขตอำเภอ</p> <p>..... เขตตำบล</p> <p>◎ จังหวัด</p> <p>○ อำเภอ</p> <p>◦ ตำบล</p>
ที่มา	สำนักงานจังหวัดจันทบุรี	

จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาให้ทันต่อความ เจริญดังกล่าวด้วย ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการขยาย สายส่งไฟฟ้าแรงสูงจากโรงจักรพระนครใต้มายังจังหวัดจันทบุรีแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากความยาว ของสายส่งซึ่งมีระยะทางมากกว่า 300 กิโลเมตร เป็นอุปสรรคต่อการส่งกระแสไฟฟ้า เพื่อ บริการให้ทั่วถึง ดังนั้นทางสำนักงานพลังงานแห่งชาติจึงได้ดำเนินการสร้าง เขื่อนผลิตไฟฟ้า พลังน้ำขึ้นที่บ้านห้วยสะพานหิน ตำบลกพรหม อำเภอขลุง เป็นเขื่อนดินที่มีกำลังผลิตไฟฟ้า 12,200 กิโลวัตต์ และมีพื้นที่ชลประทานท้ายน้ำได้ประมาณ 24,000 ไร่ สามารถกักเก็บน้ำได้ 97 ล้าน ลูกบาศก์เมตร โครงการนี้นอกจากจะให้ประโยชน์ทางด้านพลังงานไฟฟ้าแล้วยังเอื้ออำนวย ประโยชน์ต่อกิจการทางการเพาะปลูก โดยสามารถนำน้ำที่กักเก็บไว้ไปใช้ในการเพาะปลูก บริเวณพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากนั้นน้ำที่ปล่อยท้ายเขื่อนจะระบายผ่านคลองทับนครและคลองโป่ง ไทลงสู่แม่น้ำจันทบุรี ซึ่งทางจังหวัดจันทบุรีได้เสนอให้สำนักงานพลังงานแห่งชาติ วางโครง การก่อสร้างคลองส่งน้ำพื้นที่ท้ายเขื่อนและทางจังหวัดจะจัดตั้งสถานีสูบน้ำรวม 6 แห่ง ส่วนหนึ่ง จะนำไปสนับสนุนโครงการจัดตั้งสถานีประมงน้ำจืด ที่จะก่อสร้างในตำบลสมัน อำเภอมะขาม ต่อไป

2) โครงการก่อสร้างสถานีประมงน้ำจืด เป็นโครงการที่กรมชลประทาน ร่วมกับจังหวัดจันทบุรีได้ดำเนินการจัดตั้งขึ้น บริเวณตำบลสมัน อำเภอมะขาม เพื่อให้เป็นศูนย์ ประมงน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออก โดยเป็นแหล่งผลิตพันธุ์ปลาน้ำจืดทุกชนิดแจกจ่ายให้แก่ ผู้ที่มีอาชีพเลี้ยงปลาในเขต จังหวัดจันทบุรี ระยอง ชลบุรี ตราด และสามารถเผยแพร่ไปทาง จังหวัดปราจีนบุรี และนครราชสีมาได้อีกด้วย ซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการขอขบประมาณใน การดำเนินการ

3) โครงการผลิตแอลกอฮอล์ เป็นโครงการที่สำนักงานพัฒนาอุตสาหกรรม พลังงานทดแทน ร่วมกับจังหวัดจันทบุรี ดำเนินการโดยขอรับความช่วยเหลือสนับสนุนจาก ประเทศญี่ปุ่น เป็นโครงการผลิตแอลกอฮอล์จาก อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง เพื่อใช้ประโยชน์ กับเครื่องยนต์แทนน้ำมันเชื้อเพลิง โดยจะให้ญี่ปุ่นเป็นผู้ลงทุนตั้งโครงการผลิตแอลกอฮอล์ และ จังหวัดจันทบุรีจะส่งเสริมการปลูกอ้อย ข้าวโพด และมันสำปะหลังในพื้นที่ 20,000-200,000 ไร่ ที่บริเวณตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน ซึ่งทางญี่ปุ่นได้ทำการศึกษาความเหมาะสมแล้ว

และทางจังหวัดกำลังขอให้กรมวิเทศสหการจัดลำดับความสำคัญของโครงการขอความช่วยเหลือ สนับสนุนจากประเทศญี่ปุ่น เป็นโครงการแรก

4) โครงการคลองวังไตนด เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยกรมชลประทาน เพื่อป้องกันการไหลทะลักของน้ำเค็ม เข้าไปตามคลองสายต่าง ๆ ในฤดูแล้ง และกักเก็บ-ระบายน้ำให้แก่ประชาชน เพื่อใช้ในการ เกษตรและอุปโภค-บริโภค ก่อสร้างที่ตำบลท่าใหม่ อำเภอท่าใหม่ เป็นโครงการชลประทานขนาดใหญ่ที่ครอบคลุมพื้นที่ชลประทาน ประมาณ 3,500 ไร่ ขณะนี้กำลังดำเนินการก่อสร้างอยู่ ซึ่งคาดว่าถ้าก่อสร้างสำเร็จประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวจะได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นอันมาก

5) โครงการเขื่อนยางกันแม่น้ำจันทบุรี เป็นโครงการต่อเนื่องจากโครงการ ไฟฟ้าพลังน้ำห้วยสะพานหิน ซึ่งเป็นเทคนิคใหม่จากประเทศญี่ปุ่น โดยการใช้ยางเป็นวัสดุในการ ก่อสร้าง เพื่ออัดน้ำหรือลม เข้าไปให้เขื่อนยางของตัวสำหรับกั้นน้ำในแม่น้ำ หากน้ำมีปริมาณมาก เกินความต้องการ เขื่อนก็สามารถยุบตัวได้เอง เพื่อป้องกันน้ำท่วม เป็นโครงการที่ใช้งบประมาณ น้อยกว่าเขื่อนทั่วไป และจะเป็นเขื่อนยางแห่งแรกในประเทศไทย โครงการนี้ยังไม่ได้รับการ อนุมัติยังอยู่ในขั้นการพิจารณา แต่ได้มีผู้เชี่ยวชาญจากญี่ปุ่นได้เดินทางมาสำรวจข้อมูลเบื้องต้นแล้ว

จะเห็นได้ว่า โครงการพัฒนาหลัก ๆ ของรัฐ ส่วนมากเป็นโครงการ เกี่ยวกับการเกษตร เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ของจังหวัดประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วน โครงการขนาดเล็ก ๆ มีมากมายหลายโครงการ แต่ละโครงการจะเน้นถึงความต้องการของ ประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ เป็นประการสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโครงการเกี่ยวกับการเกษตร

สรุปบทบาทของจังหวัดจันทบุรีในระดับจังหวัด

จากการวิเคราะห์ในระดับภาค พบว่า จังหวัดจันทบุรีมีบทบาทต่อภาคในแง่ของความ สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพื้นที่ข้างเคียงน้อยมาก กล่าวคือ บทบาทของจังหวัดจันทบุรีส่วนใหญ่เป็น บทบาทรอง แต่นับได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนาค่อนข้างสูงจังหวัดหนึ่ง สำหรับบทบาท ของจังหวัดจันทบุรีในระดับจังหวัด จากการวิเคราะห์สภาพโครงสร้างต่าง ๆ พบว่า จังหวัด จันทบุรีมีลักษณะสำคัญซึ่งมีบทบาทต่อการพัฒนาพื้นที่ ดังนี้

1) บทบาททางการเพาะปลูก ได้แก่ ผลไม้จำพวก เงาะ ทุเรียน ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่นำรายได้เข้าสู่จังหวัดมาก และสร้างชื่อเสียงให้แก่จังหวัด จนกระทั่งได้รับการขนานนามว่าเป็น "เมืองผลไม้" สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวและแรงงานจากจังหวัดต่าง ๆ ให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและหางานทำในช่วงฤดูผลไม้ในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้จังหวัดจันทบุรียังเป็นที่ตั้งของตลาดผลไม้ที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออก กล่าวคือ ปริมาณผลไม้ของภาคตะวันออกมากกว่าร้อยละ 50 เป็นผลไม้จากจังหวัดจันทบุรี (ข้อมูลการตลาด, 2526 : 192) อีกทั้งยังมีนโยบายที่จะส่งออกผลไม้เพิ่มมากขึ้น เพื่อขยายตลาดผลไม้ให้กว้างยิ่งขึ้น

2) บทบาททางด้านอัญมณี จังหวัดจันทบุรีเป็นแหล่งผลิตอัญมณีที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในประเทศ ได้แก่ ทับทิม ไพลิน และบุษราคัม ทำให้มีการเคลื่อนย้ายถิ่นของแรงงานจากจังหวัดต่าง ๆ หลั่งไหลเข้ามาหางานทำเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์รวมช่างเจียรระโนพลอยที่มีฝีมือเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าในปัจจุบันปริมาณพลอยในจังหวัดจะลดลงมาก แต่ก็มีคนนำเข้าพลอยดิบจากต่างประเทศเข้ามาเจียรระโนภายในจังหวัดทดแทน ทำให้จังหวัดจันทบุรียังคงมีบทบาททางการ เป็นแหล่งผลิตอัญมณีที่สำคัญของประเทศ และสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศสูงเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากอัญมณีเป็นสินค้าที่ต่างประเทศเริ่มให้ความสนใจมากขึ้น

3) บทบาททางการศึกษา เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีมีสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาตั้งอยู่ 2 แห่ง คือ วิทยาลัยครูรำไพพรรณี และวิทยาลัยพระปกเกล้าจันทบุรี และมีสถานศึกษาในระดับอนุปริญา และต่ำกว่าอนุปริญาอีกหลายแห่ง ซึ่งสามารถรองรับจำนวนนักเรียนนักศึกษาทั้งภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียงได้ เป็นจำนวนมาก ดังนั้นนับได้ว่าจังหวัดจันทบุรีมีบทบาทสำคัญต่อการผลิตบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางสาขาวิชาชีพเป็นอย่างมาก

4) บทบาททางด้านสาธารณสุข เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลศูนย์และวิทยาลัยพยาบาล ที่มีความสำคัญรองจากจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดหลักของภาค ทำให้มีความสามารถในการให้บริการทางสาธารณสุขแก่ประชากรภายในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียงสูงมาก แม้ว่าเพื่อพิจารณาเป็นรายพื้นที่จะพบว่ามียางพื้นที่ได้รับการบริการทางสาธารณสุขไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากอุปสรรคทางด้านสภาพภูมิประเทศก็ตาม นอกจากนี้ยังมี

สถานบริการทางสาธารณสุขของ เอกชน เปิดบริการแก่ประชาชน เป็นจำนวนมาก ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับบริการอย่างทั่วถึง

จากบทบาทต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถบ่งชี้ให้เห็นลักษณะเด่นของจังหวัด ซึ่งจะ เป็น ประโยชน์ต่อการ เสนอแนะแนวทาง การวางแผนโครงสร้าง เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะที่สำคัญ ของจังหวัด รวมทั้งความสัมพันธ์ในแง่ของการพัฒนาในทิศทางเดียวกับพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อให้ การเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ เป็น ไปอย่าง เหมาะสมและตรง เป้าหมายมากที่สุด จำเป็นจะต้องทราบถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งระดับการพัฒนาของพื้นที่นั้น ๆ ด้วย ซึ่งจะทำการศึกษาในบทต่อไป